

Riksdagens protokoll

1997/98:86

Onsdagen den 25 mars

Protokoll
1997/98:86

Kl. 09.00 – 17.56
19.00 – 23.00

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 mars.

2 § Skrivelse från statsministern

Följande skrivelse hade inkommit från statsminister Göran Persson:

Till riksdagens talman

Jag vill härmed informera om att jag – efter statsrådet Leif Blombergs frånfälle den 2 mars 1998 – denna dag har förordnat Lars Engqvist att fr.o.m. den 1 april 1998 vara statsråd.

Statsrådet Engqvists ansvarsområde överensstämmer med det som statsrådet Blomberg ansvarade för, dvs. integrationsfrågor, folkrörelse- och föreningsfrågor, konsumentfrågor, ungdomsfrågor samt idrott.

Stockholm den 24 mars 1998

Göran Persson

3 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till sammanslagning och ändring av rådets direktiv om skattebefrielse inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat och direktiv om skattebefrielse på permanent införsel från en medlemsstat av personlig egendom
KOM (98) 30

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1997/98:104 till justitieutskottet

Förslag
1997/98:RR9 till näringsutskottet

Redogörelse
1997/98:NR1 till utrikesutskottet

Motioner
1997/98:T20–T45 till trafikutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU20
Utrikesutskottets betänkanden 1997/98:UU9 och UU23
Jordbruksutskottets betänkanden 1997/98:JoU18, JoU19 och JoU21

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att socialförsäkringsutskottets betänkanden SfU9 och SfU10 samt näringsutskottets betänkanden NU10 och NU8 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Invandrings- och
flyktingfrågor*

6 § Invandrings- och flyktingfrågor

Föredrogs
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU9
Invandrings- och flyktingfrågor (skr. 1997/98:23)

Anf. 1 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Herr statsråd! Betänkandet som vi nu inbjuds att besluta om är till stor del en uppföljning av beslutet om den migrationspolitik som vi fastlade här i kammaren i december 1996. Ingenting avgörande nytt har inträffat sedan dess. En del kompletterande beslut har fattats om barns ställning i utlänningsärenden och också om återkallande av givna uppehållstillstånd.

Den delvis förändrade utlänningslagstiftningen som det beslutades om i december 1996 har i det praktiska utförandet fungerat i stort som vi, som då ställde oss bakom den, förväntat oss.

Från moderat sida har vi därför inte sett någon anledning att föreslå några förändringar nu med det undantaget att vi gärna önskar att få prövat möjligheterna till en något mer generös arbetskraftsinvandring.

Självfallet är inget tillstånd statiskt. Förändringar och förbättringar i lagstiftningen måste alltid diskuteras. Förändringar i praxis och arbetssätt utvecklas naturligt allteftersom nya erfarenheter vinnas. Så måste det ju vara.

Nu är det aktuellt att se över asylprocessen, ett önskemål som vi moderater länge har haft. Regeringen har tillsatt en utredning, NIPU, som har fått i uppdrag just att se över asylprocessen.

Vi moderater anser att flykting- och invandringspolitiken inte lämpar sig för enkel partipolitisk träta över blockgränsen. Betänkandet på vårt bord konfirmerar att det finns en rejäl förankring för den förda politiken här i riksdagen och också förhoppningsvis ute i landet bland människorna. En invandringspolitik skall präglas både av humanitet och av tydlighet. Ordning och reda skall förenas med medmänsklighet. Ju bredare och djupare legitimitet som politiken får på detta område, desto mindre risk för förenklade och populistiska budskap.

Flyktingpolitiken är viktigare och större än invandringspolitiken sett i ett globalt perspektiv. Flyktingpolitiska insatser berör långt fler människor i flyktingarnas egna hemländer eller närområden. Strävan måste vara att skydd skall ges till så många som möjligt av dem som behöver det. Flyktingproblemen kan inte lösas enbart inom något lands gränser.

Det är viktigt att vi anlägger ett migrationspolitiskt perspektiv på våra göranden och låtanden i det internationella samarbetet. Utgångspunkten måste vara att varje människa har rätt att under fria och trygga former leva och verka i sitt hemland. Alla internationella ansträngningar måste inriktas mot detta mål. Det svenska engagemanget är välkänt och uppskattat internationellt.

För att skapa trygghet och säkerhet i vår värld krävs oändliga ansträngningar. Det är en process där själva processen på något sätt är målet, för ända fram när vi aldrig. Att involvera så många aktörer som möjligt är avgörande för en lyckosam utveckling. Samverkan med andra länder är helt nödvändig. FN, UNHCR, OSSE, Europarådet – för att nämna några internationella organ – har olika roller och gör sina viktiga insatser när folkrätten kränks och konflikter uppstår. Nato är den mest potenta aktören på utförarsidan och kan ge kraft och eftertryck när ord och sanktioner inte förslår.

Sveriges nya roll som alliansfri men ändå aktivt medverkande part i samband med fredsbevarande insatser upplevs av många som värdefull. Vi har inga egna intressen annat än just fred och säkerhet. Insatserna kan variera i inriktning och omfattning, från diplomati, övervakning och observation till militära insatser t.o.m. under Nato. Att hindra att flyktingströmmar uppstår eller att hantera sådana när de uppstår är ett gemensamt intresse för EU och övriga världssamfundet.

Ensamman kan vi inte åstadkomma så mycket. Vårt EU-medlemskap ger oss nya och mycket intressanta möjligheter att påverka. EU behärskar andra instrument än andra organisationer. Inom ramen för samarbetsavtal som EU upprättar med en lång rad länder i den s.k. tredje världen kan konstruktiva dialoger upprättas i syfte att åstadkomma mänskliga rättigheter, utveckling, marknadsekonomi, ökad handel och investeringar.

Amsterdampfördraget ger nya förutsättningar att samordna europeisk flykting- och invandrapolitik. Ett bra exempel på ett EU-samarbete i detta sammanhang är det s.k. Irakpaketet som nyligen har beslutats om av ministerrådet och som innehåller en rad åtgärder syftande till att hindra människosmuggling, men också att sörja för att en bättre asylprocess och gränskontroll praktiseras av medlemsländerna, detta i kombination med

en rad åtgärder för att på politiska väg få till stånd en bättre situation för i detta fall kurderna främst i norra Irak.

Dublinkonventionen och Schengenavtalet tydliggör medlemsstaternas åtaganden och förpliktelser vad gäller fri rörlighet och om hur asylförfarandet skall utformas. Därmed kan s.k. asylhopping och s.k. *asylum in orbit* undvikas.

Fru talman! Konflikter bryter ju ändå bevisligen ut trots förebyggande insatser eller på grund av otillräckliga sådana. En genomtänkt hållning när konflikter inträffar och flyktingströmmar uppstår är nödvändig. I den migrationspolitiska propositionen 1996 har regeringen beskrivit hur en aktiv politik bör formuleras, och riksdagen har ställt sig bakom denna. Inte minst är det viktigt att sträva efter solidariska lösningar, s.k. *burdensharing*. Tillfälliga uppehållstillstånd vid massflyktsituationer och kvotöverföringar är andra lösningar som är aktuella, beroende av omständigheterna.

Som jag nämnt skall Sverige aktivt verka i världen för att underlätta för flyktingar. Vi skall samarbeta med andra för att förverkliga de mål som jag nyss beskrev. Vi skall också här i vårt land ha en genomtänkt asyl- och invandringspolitik som anknuter till vår generella syn på flyktingpolitiken.

En invandringslagstiftning måste förena flera principer samtidigt. Den måste grundas på humanitära principer och internationella konventioner. Den måste stå i samklang med den flyktingpolitik som vi vill medverka till på internationell nivå. Skydd och återvändande är nyckelorden.

Vidare måste asylprocessen vara såväl rättssäker som snabb och noggrann, en nog så svår avvägning. Den utredning, NIPU, som jag nyss nämnde, arbetar med att se över asylprocessen. Denna utredning är mycket viktig och den skall syfta till att ge ett bra resultat. Särskilt angeläget är det att etablera en tydlig tvåpartsprocess i domstolssystemet, något som vi moderater länge har önskat.

Invandringslagstiftningen måste vidare vara begriplig och ge entydiga signaler till dem som är asylsökande, till myndigheterna som har att besluta i enskilda ärenden, till allmänheten som har rätt att kräva tydlighet men också till de organisatörer av illegal människosmuggling som noggrant håller reda på de olika ländernas lagstiftning och mottagningsförhållanden.

I detta sammanhang konstaterar jag till min glädje att utskottet har ställt sig bakom motioner från Moderaterna och från Sigrid Bolkéus från Socialdemokraterna om en bättre och mer skärpt inresekontroll. Jag hävdar att polisen inte tillräckligt har prioriterat gränskontrollen i sitt löpande arbete, något som har bidragit till att de flesta asylansökningar nu sker efter inresa i landet. De besparingar som polisen sett sig tvungen att göra inom detta område ökar kostnaderna för Invandrarverket, eftersom utredningar och längre vistelsetider innan beslut fattas blir följderna. Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att utskottet gör ett tillkännagivande om att Invandrarverket bör få ökade befogenheter i gränskontrollarbetet.

Det finns en oro på många håll ute i samhället som vi måste lyssna på och respektera. Rätt eller fel ställer sig många människor oförstående till att Sverige tagit emot så många invandrare under så kort tid, samtidigt som Sverige kämpar med en hög arbetslöshet och för låg tillväxt i eko-

nomin. Denna oro kanske inte alltid får genomslag i massmedierna, men kommer många av oss till del på annat sätt.

Jag delar Rose-Marie Frebrans åsikter såsom de kommer till uttryck i hennes reservation under mom. 1. De kristna och humanistiska värderingarna måste utgöra grunden för migrationspolitiken. Men den oro och osäkerhet som finns bland många människor vid mötet med annorlunda kulturella mönster måste respekteras och tas på allvar.

I många kommuner konkurrerar ökade socialbidragskostnader med anslag till skola, barnomsorg och äldreomsorg. Invandringen kostar pengar. Låt oss inte förneka det. Med anledning av Sten Anderssons motion angående kostnader för invandringen vill jag endast i korthet säga att denna fråga behandlades av Invandrarpolitiska kommittén för ett par år sedan. I en studie som kommittén beställde från ESO beräknas invandringen kosta ca 16–22 miljarder netto. Denna summa stämmer i stort sett med beräkningar som riksdagens utredningstjänst utfört på mitt uppdrag. Huvudsakligen beror denna höga kostnad på en överrepresentation av invandrare bland de arbetslösa. Detta kan inte invandrarna som grupp lastas för, utan ansvaret är regeringens, och kanske allas vårt ansvar för övrigt, för den bristande förmågan att driva en politik för ökad tillväxt och ökad sysselsättning.

Så som världen ser ut och givet de nuvarande förutsättningarna i Sverige måste vi ha en reglerad invandring som grundas på humanism och rätten till skydd. Så är det i övriga länder i Europa, och vi kan givetvis inte ha en egen hemgjord invandringspolitik.

Men internationalismen är viktig för oss moderater. Vi är pådrivande när det gäller Europasamarbetet. Ett Europa utan gränser närmar sig stadigt. Efter en EU-utvidgning, som vi starkt förespråkar, kommer 400 miljoner människor eller fler att fritt kunna röra sig och arbeta inom den gemensamma arbetsmarknaden – allt detta tack vare det unika samarbete som sker inom EU.

Även i ett läge med reglerad invandring och i perspektivet av en gemensam arbetsmarknad i EU borde det ändå finnas utrymme för mer öppenhet vad gäller möjligheter för medborgare från andra länder i världen att få uppehålls- och arbetstillstånd. I dag beviljas endast ett fåtal sådana uppehållstillstånd. Det kan inte vara tal om en fri arbetskraftinvandring, men en ökad generositet borde vara möjlig och önskvärd. Vi moderater yrkar därför bifall till vår reservation under mom. 16.

Fru talman! I ett särskilt yttrande tar vi upp frågan om ett ökat försörjningsansvar vid anhöriginvandring. Sverige hör nog till de mycket få länder som inte har ett sådant. Även en del frivilligorganisationer har påpekat denna möjlighet. Om ett ökat försörjningsansvar kan etableras borde anhöriginvandringen kunna bli mer generös. I samband med behandlingen av det migrationspolitiska betänkandet i december 1996 yrkade vi moderater på en utredning av detta. Statsrådet Schori visade då ett visst intresse. Det är därför naturligt att nu återkomma med en fråga om det sker några överväganden i denna sak i Regeringskansliet.

Anf. 2 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Flyktingfrågorna engagerar människor från alla våra samhällsskikt. Många känner att vi i vårt land har tagit emot alltför många som har sökt skydd från förföljelse och krig. Andra anser att vi borde

*Fel! Okänt
växelargument.*

vara ännu generösare än vad vi är i dag. Någonstans mitt emellan dessa uppfattningar finns Centerpartiet och majoriteten i dag.

Centerpartiet accepterar den förda flyktingpolitiken och därmed också de allra flesta ståndpunkter som förs fram i detta betänkande. Majoriteten, som består av Socialdemokraterna, Moderaterna och Centern, försöker finna fungerande vägar att klara många mycket svåra och komplicerade ställningstaganden.

Det utvidgade flyktingbegreppet, som antogs av riksdagen i december 1996, har medfört att det i dag ges ett ökat skydd för personer som söker skydd i vårt land. Eventuell risk för dödsstraff, kroppsstraff eller annan omänsklig behandling finns med i bedömningen. Även sexuell läggning skall vägas in i den bedömning som sker innan uppehållstillstånd kan meddelas. Det ändrade anhörigbegreppet har också fått gehör av Centerpartiet.

I alla dessa fall är det i det närmaste omöjligt att säga om våra beslut är rättvisa eller inte. Vi har ju våra lagar att följa. Tillämpningen sker individuellt, och det kan vara svårt att förstå att till synes likartade skäl bedöms olika. Vi från Centerpartiet anser att bedömningarna skall göras med en humanistisk inställning. Man skall vara generös i sina bedömningar. Vissa får stanna, och andra får inte stanna. Jag tror att våra myndigheter som har att handlägga detta gör det efter de förutsättningar som finns.

Det finns stora svårigheter att klarlägga, t.ex. identitet hos asylsökande. Passen försvinner i alltför många fall. Om det är människosmugglare inblandade eller inte kan man bara gissa sig till. Men att det finns något slags resebyråverksamhet är helt uppenbart, på både gott och ont. Det innebär att de människor som har uppenbara skäl att erhålla uppehållstillstånd inte kan behandlas inom rimliga tider när det kommer så stora grupper.

Våra gränskontroller fungerar inte tillräckligt väl. Asylsökande får inte sin sak prövad efter det system som vi beslutsfattare hade som avsikt med vår lagstiftning. Detta underblåser också den opinion som kritiserar den svenska flyktingpolitiken. Kortare väntetider och snabbare behandling vid gränserna är ett absolut mål att sträva efter. Invandrarverkets roll måste stärkas.

Centerpartiet följer de effekter som alla våra beslut betyder för enskilda asylsökande. Visst kändes det meningslöst när man träffade de kosovoalbner som hade väntat på att få stanna i Sverige och som när avvísingsbeslutet var fattat inte kunde återvända till sitt hemland.

I en interpellation till invandrarministern tog jag upp detta för några månader sedan. Då saknades ett avtal som skulle ge dessa människor möjlighet att återvända. Under tiden växte oroligheterna, och det fanns stor fruktan för att tvingas återvända till det som de en gång hade flytt ifrån, som fortfarande var lika oroligt. Nu får de här människorna stanna kvar, och det tycker vi är bra. De levde under många månader i ett Kafka-liknande tillstånd – ingen framtid, inget hopp. Många unga män fanns i denna grupp. De har levt alltför många år i flyktingläger, och deras uppväxttid har passiviserat dem. Nu måste de få en rejäl chans till integration i sitt nya hemland.

Frågan om kvinnoimport och kvinnomisshandel har riksdagen i många år tagit upp för att finna lösningar som förhindrar detta förfarings-

sätt. Det är säkert mer än tio år sedan jag tog upp det i en motion. De kvinnor som gift sig med en svensk man och som när de kommer hit misshandlas och utnyttjas måste finna möjligheter att bo kvar eftersom de i många fall inte återvända till sina hemländer av olika skäl.

Nu är denna fråga på nytt under utredning. Den s.k. NIPU-utredningen skall försöka att lösa problemet. Jag hoppas att så blir fallet. Centerpartiet har valt att inte stödja kravet på att en ettårsgräns skall införas för dessa utsatta kvinnor för att kunna erhålla uppehållstillstånd. Vi anser att två år är en väl avvägd tidsperiod generellt, men undantag måste kunna göras utifrån de enskilda behov som föreligger.

Fru talman! Barnens situation i flyktingfamiljerna har vi alltid värnat. Fortfarande finns det brister. Barnen glöms ofta bort. De får inte den stimulans som de behöver då de lever i flyktingförläggningar under långa perioder. Än värre blir situationen för de familjer som har gått under jorden och gömmer sig i vårt land. De lever under svåra förhållanden. De har ingen möjlighet att få sina basala behov tillgodosedda som t.ex. sjukvård, skolgång och en social gemenskap under trygga former.

Den nya bedömningsgrund som beslutats om när det gäller hänsyn till barn borde kunna tillämpas för de flyktingfamiljer som fått avvisnings- eller utvisningsbeslut och sedan gömt sig. Centerpartiet anser därför att de barn som tidigare fått utvisningsbeslut bör få dessa omprövade efter det nya regelsystem som införts. Det borde betyda att ett antal av dessa kan erhålla uppehållstillstånd. Detta yrkar vi på i vår reservation 29, vilken jag yrkar bifall till. För övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 3 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Folkpartiet var och är kritiskt mot den nya asyllagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 1997. Färre människor med goda asylskäl kan få uppehållstillstånd i Sverige. Man har gjort en medveten sammanblandning av flyktingar och invandrare i största allmänhet. Detta sker i och för sig inte enbart i Sverige utan också i den europeiska debatten.

Genom att antyda att de asylsökande i huvudsak kommer från fattiga länder har man velat skapa intryck av att de asylsökande huvudsakligen är ute efter att förbättra sin ekonomiska och sociala situation.

Genom att avskaffa begreppen de facto-flykting och politiskt-humanitära skäl och genom en insnävning av anhörigbegreppet har flyktingpolitiken blivit betydligt mer restriktiv än tidigare. Folkpartiet anser att asylrätten måste värnas och ta sikte på den enskilda människans situation.

Gustaf von Essen talade här alldeles nyss om kristna och humanitära värderingar. Vi många som träffar de humanitära organisationer och de människor som jobbar med flyktingarna i Sverige är väl medvetna om att de inte anser att vi lever upp till dessa kristna och humanitära värderingar i Sverige med den lagstiftning vi har. Jag delar den uppfattningen.

Fru talman! Det finns väl ingen som sysslar med flykting- och invandrarpolitik som inte efter januari 1997 fått frågor om hur man skall få rätt att ta hit sin ensamma mamma som varken har släktingar kvar i sitt hemland eller har egen bostad och omsorg, och kanske inte heller arbete om hon är i den åldern. Svaret blir då alltid nej, eftersom någon hushållsgemenskap inte funnits på flera år. Rätten att få ta hit sin gamla förälder och

*Fel! Okänt
växelargument.*

försörja denne ges inte, som Gustaf von Essen säger. Kvar står också en mycket restriktiv visumpolitik som inte heller medger att en gammal anhörig kan få vistas i Sverige någon längre tid, om ens alls, på grund av risken att han eller hon vägrar resa tillbaka till något de inte längre har i sitt hemland.

Fru talman! Jag skall inte bara vara kritisk mot betänkandet och majoriteten. Det var med glädje som vi kunde enas om att motionen från Sten Tolgfors som handlar om vuxenadoption ändå fick en bra och rejäl skrivning. Jag förutsätter att regeringen ser till att den frågan löses snarast.

Vi i Folkpartiet anser att den svenska viseringspolitiken för släktbesök måste göras mer generös. De som har barn i Sverige borde egentligen inte behöva söka visum för att besöka dem. Det är en självklarhet att man skall kunna ha en nära relation med sina barn och sina nära anhöriga.

Familjer splittras genom att en familjemedlem som får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd tvingas resa tillbaka till sitt hemland för att göra ansökan under återopande av anknytningsskäl. Vare sig man lämnar sin ansökan utanför Sveriges gränser eller man lämnar den i Sverige förutsätter jag att resultatet blir detsamma. Det skall prövas på samma sätt som man prövar all annan verksamhet när det gäller flyktingar och invandrare. Det borde vara möjligt att lämna sin ansökan här i Sverige när man ändå vistas här.

Fru talman! Folkpartiet anser i reservation 2 att det behövs ett europeiskt samarbete för en gemensam generös flyktingpolitik. EU bör utveckla en gemensam asylpolitik så att ansvaret för flyktingströmmarna fördelas mer jämnt mellan Europas stater. Det får givetvis inte bli så att de minst generösa länderna sätter normen. Detta måste prägla såväl Schengenavtalet som Dublinöverenskommelsen.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori när han nu besöker oss här i kammaren. Vad görs det ute i Europa från svensk sida för att driva på i den här frågan? Den har varit aktuell i många år. Det är kanske en av de allra viktigaste frågorna. Jag hoppas att vi får en diskussion om den saken.

Vi anser också att det återstår mycket arbete för att få till stånd en bättre samordning av politiken när det gäller flyktingar i Norden. Trots de insatser som ministerrådet gjort inom den nordiska samrådsgruppen och det s.k. migrationsutskottet återstår mycket i övrigt att önska. Sverige måste driva på i de frågorna också i det nordiska samarbetet.

Fru talman! Genèvekonventionens tolkning av flyktingbegreppet bör breddas så att det innefattar också förföljelse på grund av kön och homosexualitet. En sådan tolkning är numera etablerad i flera länder och förespråkas också av UNHCR. Handläggningen av asylärenden kan bli orättvis mot kvinnor om inte det fullständiga sammanhanget av deras liv och erfarenheter kan tolkas. Det finns goda exempel från USA, Australien och Kanada där man utfärdat riktlinjer för de tjänstemän vid immigrationsmyndigheterna som intervjuar och fattar beslut i sådana ärenden.

Många motioner har väckts angående uppskjuten invandringsprövning. Dessa har sin bakgrund, som Karin Israelsson talade om, i de stora problem reglerna medför för kvinnor som lockas till Sverige på olika sätt av män som sedan misshandlar dem eller på annat sätt utsätter dem för övergrepp. Under sådana förhållanden skall det vara självklart att kvin-

nan får ett permanent uppehållstillstånd trots att villkoren enligt tvåårsregeln inte alltid är uppfyllda.

Fru talman! Folkpartiet anser att tillfälliga uppehållstillstånd inte skall vara ett regelmässigt inslag i svensk flyktingpolitik. Att tvinga tillbaka en flykting till hemlandet efter flera år är både inhumant och ohanterligt. Denna regel bör därför vara användbar endast i massflyktssammanhang.

I Sverige finns ca 2 000–3 000 kosovoalbaner som ansökt om asyl. De har levt här i många år. Som läget är nu i Kosovo är det inte rimligt att sända tillbaka dem. Vi anser därför att väntetiden och situationen i Kosovo är sådan att de bör få stanna permanent i Sverige, eftersom de har vistats här så pass lång tid.

Den i utlänningslagen införda portalbestämmelsen om barnets hälsa, utveckling och bästa är enligt Folkpartiets mening inte tillräcklig. Den är till intet förpliktande. Vi anser att barnkonventionens väsentliga skrivningar skall införlivas i den svenska utlänningslagstiftningen. Vi anser också att långa väntetider vid asylutredningar och den osäkerhet som skapas är skadlig för barnen. Det bör därför finnas en spärr mot att utredningar drar ut på tiden. Särskilt viktigt är det när det gäller familjeåterförningar, såvida inte vederbörande själv orsakat att handläggningen drar ut på tiden.

Hänsyn till barnens bästa kräver också att ett omhändertagande enligt LVU måste ges företräde framför utlänningslagens bestämmelser om utvisning. Detta innebär i praktiken att socialnämndens medgivande kommer att krävas innan avvisning eller utvisning av ett barn kan ske. Vi kräver därför att utlänningslagen ändras så att detta uttryckligen anges i lagen.

Fru talman! Gustaf von Essen talade om den breda enighet som finns i Sveriges riksdag när det gäller dessa frågor. Man kan fråga sig var det stora moderata oppositionspartiet är. Menar Gustaf von Essen att den socialdemokratiska flyktingpolitiken är så bra att det inte finns skäl att opponera mot den på någon enda punkt? Moderaternas reservation om möjlighet till arbetskraftsinvandring är Moderaternas enda sätt att opponera i fråga om detta. Då är det inte mycket att över huvud taget diskutera i Sveriges riksdag. Det bidde inte ens en tumme av Moderaternas åsikter. Jag tror inte att Moderaterna är så överens att ni inte är beredda att ta upp de väsentliga frågorna, de kristna och humanistiska värderingar som vi alla borde stå bakom. Det tycker jag är en självklarhet. Vad anser Gustaf von Essen att man borde göra i dessa frågor utöver det som framgår i det dokument som vi diskuterar i dag? Eller är detta allt? Behöver inte något utöver detta göras?

Fru talman! Folkpartiet står självklart bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 2 och 7.

Anf. 4 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att ta upp Sigge Godins vilja att återgå till den nivå som gällde innan riksdagen fattade beslut om det stora migrationspolitiska betänkandet för drygt ett år sedan. Det skulle i praktiken innebära att vi återgår till en inskränkning av asylrätten, eftersom asylrätten då tolkades mycket snävare än vad som nu sker. Nu använder vi oss av UNHCR:s handbok när vi gör asylprövningar. Vi har alltså

utvidgat asylbegreppet och gjort det lättare att få asyl i Sverige på konventionsbasis. Det är väl något som Sigge Godin måste tycka är bra.

Det andra som jag vill ta upp gäller frågan att pröva olika flyktingars skäl. Att komma från ett land där det rent allmänt råder fattigdom och elände är i sig inte asylgrundande, utan det är individuella aspekter som skall vägas in och ingenting annat. Därför har vi i Sverige ett system där vi säger att det skydd som skall erbjudas inte rent allmänt är ett bättre liv för människor från tredje världen. I detta sammanhang måste vi vara tydliga och klara. Vår asyllagstiftning bygger på detta grundläggande element.

Det tredje som jag vill ta upp är Sigge Godins fråga om Moderaterna till varje pris måste opponera gentemot Socialdemokraterna. Nej, det behöver vi inte. I många frågor kan vi se en gemenskap. Jag har under årens lopp uppfattat att Socialdemokraterna i de kontakter som vi har haft i dessa frågor har velat lyssna på oss moderater. Det har gjort att vi också har kunnat komma överens. Jag tror att det är styrkan i att vi också vågar stå för en helhetssyn, nämligen både humanism och realism.

Anf. 5 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Visst kan Gustaf von Essen läsa upp vad UNHCR står för och vad som står i den handbok som finns tillgänglig. Men det är inte riktigt det som jag menar. Om man menar att människor som har skyddsbehov också skall ha förutsättningar att få skydd i Sverige är detta det allra viktigaste. Det går enligt mitt sätt att se inte att ställa detta mot, utöver vad ni har kommit överens om här, givetvis också tillsammans med Centerpartiet, att det bara är arbetskraftsinvandringen som skulle vara det intressanta att ta upp i den moderata politiken. Jag har litet svårt att förstå det. Det är inte så länge sedan som vi hade en gemensam regering, och jag tycker att det är litet konstigt att Moderaterna har fjärrat sig så långt från den politik som de delade med Folkpartiet på den tiden. Men det är möjligt att Moderaterna tycker att det är bra att gamla föräldrar inte får en chans att komma till sina barn när de kanske har sitt enda barn i Sverige och inte har några andra nära släktingar, ingen bostad och knappt så att de klarar sig. Då borde vi ändå tillsammans kunna stå upp och säga att det inte är värdigt svensk flyktingpolitik att inte också se till de nära anhöriga även om de inte har skyddsskäl.

Anf. 6 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! När det gäller asylrätten generellt sätt finns det ingen automatisk rätt för människor att söka asyl just i Sverige. Asylrätten bygger på att man söker asyl i första säkra asylland och det som oftast ligger närmast till. De som ändå kommer direkt till Sverige och söker asyl vid gränsen skall prövas utifrån den lagstiftning som vi har. Det innebär att man skall pröva om skyddsbehov föreligger.

Beträffande anhöriga ställde jag i mitt anförande en fråga till statsrådet om regeringen inte kan tänka sig en lösning som innebär att ett försörjningsansvar kan inträda. Därmed skulle anhörginvandringen kunna göras något mer generös. Jag fick intrycket av Sigge Godin att han var inne på samma tankar. I detta sammanhang tror jag att Folkpartiet och Moderaterna möjligtvis står varandra rätt så nära.

Försörjningsansvaret måste utredas och klarläggas. Det är ingen enkel fråga. Men de allra flesta länder har detta, och det borde vara möjligt att införa det även i Sverige. Man kan tänka sig sponsring från frivilligorganisationer. Man kan tänka sig åtaganden på annat sätt som gör att det är möjligt att försörja en extra anhörig. Det är väl inte meningen att det alltid skall vara skattebetalarna som skall stå för alla kostnader?

Anf. 7 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Gustaf von Essen gör som den gamle skolläraren som jag kommer ihåg från min barndom. Han försöker läsa upp vad svensk flyktingpolitik och internationell flyktingpolitik handlar om, nämligen att man inte alltid har rätt att komma till Sverige utan att man skall söka asyl i första bästa asylland. Visst är det så. Vi kan dessa frågor, Gustaf von Essen. Dem har vi tagit upp i utskottet, och vi läser på inför varje nytt sammanträde om dessa frågor. Det behöver vi alltså inte diskutera.

Om Moderaterna menar något med anhöriginvandringen och att man skulle kunna lösa denna fråga på något sätt, tycker inte jag att det är tillfyllest med ett särskilt yttrande. Vi hade i och för sig kunnat diskutera frågan i utskottet och kanske kunnat komma fram till en gemensam åsikt som är litet starkare och som innebär att man sätter litet mer press på statsrådet som är här i dag och regeringen att göra något i denna fråga. Om man utgår från de värderingar som vi har och som jag vet att Gustaf von Essen också har, dvs. humanistiska och kristna värderingar, kan man inte behandla gamla människor på detta sätt. Men det finns fler frågor i Folkpartiets flyktingpolitik som jag tycker att Moderaterna skulle kunna studera litet närmare. Då skulle vi kanske komma överens om en del saker. Det måste vara en stark opposition även i denna fråga.

Anf. 8 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Utskottsmajoriteten, dvs. Moderaterna, Socialdemokraterna och Centern, skriver i det betänkande som vi nu behandlar att den svenska asylpolitiken präglas av humanitet och generositet. Samtidigt skriver man att Sverige under 1990-talet är det land, förutom Tyskland, som i förhållande till sin folkmängd tagit emot flest asylsökande och deras anhöriga än något annat land i västvärlden.

Låt mig först säga att detta uttalande från utskottsmajoriteten inte, enligt min mening, är den rätta tolkningen av humanitet och generositet. Att mäta ett lands humanitet och generositet i förhållande till andra länders flyktingmottagande är meningslöst eftersom det måttet inte säger något annat än hur många flyktingar som Sverige har tagit emot i förhållande till andra länder – dvs. ingenting om humanitet eller generositet. Det enda verkliga måttet borde vara hur många flyktingar som Sverige har tagit emot i förhållande till hur många som sökt asyl här och hur många flyktingar det finns i världen. Då först skulle vi kunna komma i närheten av att bedöma om Sveriges flyktingpolitik är human och generös.

Att endast jämföra sig med den s.k. västvärlden och inte med resten av världen är också en missvisande uppgift. Så länge inte de länder anges som tagit emot flest flyktingar – dvs. de länder som ligger i närheten av länder där det pågår krig, t.ex. Zaire, som tog emot hundratusentals flyktingar från krigets Rwanda, eller Kroatien, som på sin tid tog emot ojä-

*Fel! Okänt
växelargument.*

förligt flest flyktingar från Bosnien – är en sådan uppgift onödig. En viktig upplysning till dem som läser våra betänkanden hade däremot varit att Sverige är det EU-land som de senaste åren snabbast har minskat sitt flyktingmottagande.

Vi framförde i vår motion med anledning av förslaget till ny migrationspolitik en omfattande kritik av en stor del av de förslag som regeringen lade fram. Riksdagen avslög samtliga förslag från Vänsterpartiet. Vi har inte fått igenom en enda hemställanspunkt i detta betänkande heller. Vi lyckades inte ens få igenom att det i betänkandet skulle refereras till vad den parlamentariska barnkommittén har sagt om att förtroendeläkar-systemet i bl.a. utlänningsärenden är ifrågasatt och att regeringen bör ta initiativ till en översyn av förtroendeläkar-systemet. Detta uttalande av Barnkommittén, som samtliga partier ställt sig bakom, ansåg tydligen utskottsmajoriteten vara för kontroversiellt. I stället uppmanades vi att ta debatten i kammaren. Det säger litet grand om utskottsmajoritetens beredvillighet att i flykting- och asylfrågor lyssna på andra partier som faktiskt har en erkänd ställning i frågan om försvaret av de mänskliga rättigheterna hos bl.a. frivilligorganisationerna.

Sverige har nu under en tolv månadersperiod blivit fällt tre gånger för brott mot FN:s tortyrkonvention med anledning av avvisningsbeslut där flyktingar avvisats trots att det funnits risk för tortyr vid återsändandet. Regeringens ansvar för dessa allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna är desto mer uppenbart eftersom regeringen i FN-kommittén hävdade att de svenska myndigheterna har handlat helt rätt. Man kan undra hur moderater och socialdemokrater tar till sig dessa fällningar och vad man gör för att förhindra en upprepning.

Fru talman! Från den 1 januari 1997 finns i 3 kap. 3 § tredje punkten utlänningslagen en ny kategori skyddsbehövande, nämligen de som på grund av kön eller homosexualitet känner välgrundad fruktan för förföljelse. Vi framförde kritik i samband med att regeln infördes. Vi ansåg att det hade varit bättre att bredda tolkningen av flyktingkonventionens flyktingbegrepp så att det också innefattade förföljelse på grund av kön eller homosexualitet.

Genom att förföljelse på grund av kön eller homosexualitet placerats i en särskild paragraf har den rättsliga ställningen beträffande uppehållstillståndet blivit svagare. Under det år som förflutit sedan lagen trädde i kraft har endast 10 av nästan 6 000 fått uppehållstillstånd med stöd av denna paragraf. Alla fallen har gällt könsstympning. Samtliga kommer från Togo. Enligt uppgift från Invandrarverket har inte någon homosexuell fått stanna med stöd av just denna paragraf.

Det är ett problem för flyktingkvinnor att vinna erkännande av att det som de utsatts för verkligen utgör förföljelse. Alltför ofta anses våldtäkt eller andra sexuella övergrepp på kvinnor vara ett isolerat avskyvärt beteende från enskilda män som vill ha sexuellt umgänge snarare än något som har med regeringar att göra. I verkligheten kan det ju vara just på grund av sitt kön och sin reproduktiva förmåga som kvinnor blir föremål för överfall, något som blev mycket tydligt i samband med den s.k. etniska rensningen i Bosnien. Att förödmjuka kvinnor genom sexuellt våld kan vara ett medel att socialt kontrollera den politiska gruppen eller den minoriteten som de tillhör.

De iranska kvinnor som hotas till livet av sina misshandlande män och som flyr landet och söker fristad i Sverige, vilket i Iran betraktas som äktenskapsbrott, riskerar att stenas till döds om de återvänder. Enligt uppgift söker ca 250 iranska kvinnor uppehållstillstånd i Sverige. Invandrarverket har dock svårt att tro att kvinnor, och män också för den delen, stenas till döds i Iran. Trots det står det att läsa i dagstidningarna i Teheran att Shariadomstolen i Sari, en stad i norra Iran, har dömt tre kvinnor och tre män till stening. Deras namn är angivna i tidningen. Deras brott enligt domstolen var utomäktenskapliga förhållanden. Söndagen den 26 oktober 1997 genomfördes straffet i enlighet med domen.

Handläggningen av asylärenden kan därför bli orättvis mot kvinnor om inte det fullständiga sammanhanget av deras liv och erfarenheter förstås. Det finns goda exempel i praktiken på hur dessa orättvisor kan undvikas. USA, Australien och, framför allt, Kanada har varit ledande i att bekämpa orättvisor grundade på kön vad gäller kvinnors asylskäl. En kvinna kan t.ex. få flyktingstatus i Kanada om hon misshandlats i hemmet och myndigheterna visar stort ointresse eller oförmåga att ge henne skydd. Här är det avgörande att slå fast om staten erbjuder ett adekvat skydd för kvinnor som är offer för våldtäkt eller liknande våld i hemmet.

För att bl.a. invandringsmyndigheternas personal rätt skall kunna möta och förstå kvinnors asylskäl har det utarbetats riktlinjer för de tjänstemän vid immigrationsmyndigheterna som intervjuar flyktingkvinnor och som fattar beslut i ärendena. Vänsterpartiet anser att sådana riktlinjer också bör utarbetas för Statens Invandrarverk. Det finns självfallet också behov av sådana riktlinjer för ombud, sjukvårdspersonal, jurister m.fl. Det är därför, anser vi, mycket angeläget att regeringen ger Invandrarverket i uppdrag att snarast inleda ett sådant arbete. Det bör ske genom ett öppet beredningsarbete där FN:s flyktingkommissariat, berörda myndigheter, frivilligorganisationer och enskilda inbjuds att delta. Men utskottsmajoriteten anser att det inte behövs någon särskild kompetens för att utarbeta sådana riktlinjer som gjorts i Kanada, USA och Australien, utan man utgår från att Invandrarverket på lämpligt sätt hanterar frågan om riktlinjer för personalen med avseende på paragrafen om förföljelse på grund av kön. Det tror inte jag eftersom det krävs kompetens och kunskaper om kvinnors situation. Uppenbarligen har regeringen, i alla fall tidigare, trots det eftersom man har utbildat sina egna statsråd och även andra generaldirektörer i just denna fråga.

Fru talman! I ett antal motioner uppmärksammas den särskilda situation som den s.k. tvåårsregeln försätter utländska kvinnor gifta med svenska män i. Utskottsmajoriteten pekar på att Anknätningsutredningens förslag hänvisats till den parlamentariska kommitté som ser över instans- och processordningen, NIPU, och att vi därför bör avvakta utredningens förslag. Det ligger något i detta men det är inte tillräckligt eftersom det inte löser situationen för de kvinnor som i dag misshandlas i sina relationer med svenska män och riskerar avvisning.

FN antog 1993 en deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor och en härtill hörande resolution om våld mot kvinnliga invandrare. Deklarationen måste anses omfatta de utländska kvinnor som är gifta eller som bor tillsammans med svenska män. Vänsterpartiet anser att den svenska staten har en skyldighet att skydda kvinnor i Sverige från att bli

utsatta för mäns våld. I de fall staten misslyckas med detta måste staten anses ha en särskild skyldighet.

Regeringens proposition om kvinnofrid borde därför även gälla dessa kvinnor. Frågan ligger nu hos NIPU. En lagstiftning kommer sannolikt inte att träda i kraft förrän tidigast om 18 månader. Regeringen bör därför utfärda en tidsbegränsad förordning för att lösa dessa frågor. För de kvinnor som möjligen inte kommer att omfattas av en eventuell lagändring bör regeringen ge NIPU i uppdrag att lägga fram förslag till övergångsregler.

Fru talman! Det finns enligt Vänsterpartiets uppfattning mycket allvarliga brister i den information om situationen i asylsökandenas hemländer som ligger till grund för besluten i asylärenden. Bristerna är av två slag. Först och främst är det en bristande partsinsyn. Utlänningsnämnden grundar ofta sina beslut på ett material som hemlighålls för asylsökanden. Ofta motiveras besluten med en svepande formulering, ”enligt vad som är känt för nämnden”, när det gäller förhållanden i asylsökandens hemland. Det innebär förstås att det är fullständigt omöjligt att granska grundmaterialet. Likaså tycks det föreligga ett behov hos varje myndighet av att bilda sig en egen uppfattning om läget i landet i fråga. Det finns en länderkunskap hos Invandrarverket, en hos Utlänningsnämnden och en hos regeringen. Även detta är otillfredsställande. Det kan inte, i varje fall enligt min mening, råda tre olika officiella uppfattningar i Sverige om situationen i t.ex. Iran. Detta är en viktig fråga som bör hänskjutas till instans- och processordningen i utlänningsärenden.

Ett annat problem är att invandringsmyndigheterna frekvent använder sig av ambassadrapporter och yttranden i asylärenden. Kvaliteten på dessa rapporter och yttranden varierar starkt och är inte alltför sällan undermålig. Jag har haft tillfälle att läsa ett par sådana rapporter. I en rapport från den svenska ambassaden i Iran bedöms homosexuellas situation i Iran. Det är enligt ambassaden inga problem att vara homosexuell i Iran, så länge en homosexualitet sköts med diskretion. Som exempel på att det är ofarligt att vara homosexuell i Iran nämns att homosexuella diplomater posterade i Iran av allt att döma inte på något sätt haft problem att träffa partner i Iran. En anledning till det, menar man, kan vara att homosexuella har lättare att dölja sin läggning i Iran än i t.ex. Sverige eftersom fysisk kontakt män emellan – såsom kramar, pussar på kinden och handhållning – är ett kulturellt accepterat beteende.

Jag tycker att rapporten visar att en ambassad kan ha svårt att hantera dessa ärenden på ett bra sätt eftersom ambassaden har som uppgift att värna goda relationer mellan Sverige och värdlandet och främja svenska företags marknadspositioner i den aktuella staten. Sverige borde därför följa Kanadas exempel och betrakta ambassaderna som jäviga i dessa sammanhang, dvs. i asylärenden. För att möjliggöra en kritisk debatt om ambassadernas rapportering om situationen avseende de mänskliga rättigheterna bör ambassadernas rapporter publiceras årligen i en samlad publikation. En god förebild finns i USA:s utrikesdepartement som årligen ger ut *Country Reports on Human Rights Practices*. Vi kan inte längre ha det så att den länderkunskap våra olika myndigheter har inte stämmer överens med t.ex. frivilligorganisationernas uppfattning om läget i de olika staterna.

Fru talman! Jag står självklart som vänsterpartist bakom alla våra reservationer i betänkandet men yrkar för tids vinnande endast bifall till reservation 6 under mom. 6, reservation 7 under mom. 8, reservation 8 under mom. 9 och reservation 25 under mom. 31.

Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Det diskuteras ofta varför vi i småpartierna reserverar oss eller voterar så mycket. Det är på det sättet som vi kan markera de ställningstaganden som vi gjort och visa hur vi vill att vår politik skall föras. Vi har en mycket liten möjlighet att påverka inom utskottens ram. Då får man göra det genom interpellationer och genom att reservera sig. Ibland kan det också bli lång taletid.

Jag yrkar bifall till reservationerna 13, 22, 32 och 33.

Det årliga betänkandet om invandrings- och flyktingfrågor behandlas i dag under några timmar. Aldrig polariseras det starkare mellan olika partier än i denna fråga: Folkpartiet, Vänstern, Miljöpartiet och kd på ena sidan och de övriga tre partierna på den andra. Man kan säga att det är över blockgränserna. Vår blockpolitik kanske borde förpassas till antikboden eller till pantbanken för eventuell återinlösen.

Före Luciabeslutet 1989 hade verkligen Sverige en generös och human flyktingpolitik, även om det ibland även då förekom enskilda fall som inte följde principen att hellre fria än fälla och som inte föll under begreppet generöst och humant. Man kan aldrig få en fullständig politik där det aldrig sker några misstag.

Låt oss blicka tillbaka på vår arbetskraftsinvandring under de år då tusentals kom från Italien, Jugoslavien, Turkiet och även hämtades i bussar från Danmark. Dessa arbetskraftsinvandrare var i allra högsta grad delaktiga i uppbyggnaden av vårt välstånd. De flesta hade tunga och smutsiga arbeten, ibland t.o.m. två. Det slet verkligen ut sig. Många blev för tidspensionerade på grund av arbetsskador. Jag besökte Asea i Västerås en gång och blev förvånad över att det bara var finländare på en avdelning. ”Ja, det här orkar inte svenskarna med”, svarade arbetsledaren. Det var tungt och smutsigt arbete. Jag vill inte påstå att det var på det sättet, men det var det svaret jag fick.

I samband med flyktingvågen av turkbulgarer 1989 fattades det s.k. Luciabeslutet den 13 december, det första i en lång rad av beslut som genom nya eller ändrade paragrafer och framför allt genom hårdare praxis skärpt kraven på att få asyl. En ny generositet visades då ca 40 000 personer från Bosnien fick asyl. Det har efter de stora asylbesluten åter knutits till, och många flyktingar från Bangladesh, Turkiet, Afrika, Bosnien, blandäktenskapsflyktingar från Bosnien, bosnienkroater, krigsvägrare och kosovoalbaner har fått avvisningsbeslut, ja, t.o.m. algerier nyligen. Jag kommer tillbaka till Kosovo i samband med reservationerna.

Genom Amsterdamfördraget, där asyl- och flyktingfrågor flyttas från tredje till första pelaren sker en förändring. Man för över från det mellanstatliga samarbetet i tredje pelaren till gemenskapsarbetet i den första. Jag tänker ta upp detta i debatten i april. En annan stor förändring blir det när Schengenfördraget inkorporeras i EU. Genom Europol kommer poliser från EU-länderna att kunna gå över gränserna in på ett annat lands territorium. Vad det innebär av försämrad rättssäkerhet kommer upp i en annan debatt under våren. Det blir slut på det mellanstatliga samarbetet och det

mynnar ut i alltfler överstatliga beslut. När Schengen integreras i EU skärps den fria rörligheten för personer från övriga länder än länderna inom unionen. Det blir friare inom EU, även om vi fortfarande måste ha en ordentlig legitimation eller ett pass på oss. Schengen utformades utanför EU och levde länge sitt eget liv men har tilldelats en allt viktigare roll. I propositionen om Schengen föreslås att Sverige skall tillträda Schengenavtalet med allt vad det innebär för yttre gränskontroll, polis, tull och kustbevakning.

Jag återgår nu till betänkandet SfU9. Vi anser det allvarligt att begreppen de facto-flyktingar och krigsvägrare har tagits bort vad gäller asylskäl. Det har trots att begreppet krigsvägrare fanns kvar avvisats sådana till Bosnien och Serbien. Först fördömer det internationella samfundet, däribland Sverige, kriget i Bosnien och på hela Balkan, och sedan sänder vi tillbaka dem som vägrar att delta. Vilken inkonsekvens och vilken logik! I stället skulle paragrafen om krigsvägrare efterlevas bättre och förstärkas. Den skulle ha varit kvar, och den skulle ha förstärkts också genom praxis. Det ökade inslaget av muntlig handläggning har ännu ej slagit helt igenom och bör således uppmärksammas.

Miljöpartiet anser att flyktningbegreppet har vidgats när det gäller miljöflyktingar och flyktingar vid inre konflikt då landet på grund av konflikten ej kan garantera den återvändande trygghet eller säkerhet till liv och person. Vi anser att det är en förbättring. Miljöpartiet anser att politiska och humanitära skäl bör vara asylgrundande i den utsträckning de var det före den 1 januari 1997. Det går i vissa fall, men det är mycket begränsat.

Miljöpartiet vill opponera sig mot skrivningen i betänkandet på s. 20: ”Den svenska asylpolitiken präglas enligt utskottets mening av humanitet och generositet.” Jag sade tidigare i mitt anförande att jag inte delar den uppfattningen. Jag har opponerat mig mot detta för något år sedan. Där står också om en solidarisk ansvarsfördelning mellan EU-länderna. Det är väl bra såvida ansvarsfördelningen inte huvudsakligen betyder att vi lastar över vårt ansvar på andra. Jag förmodar att så inte blir fallet.

År 1997 tog vi inte ens emot de kvotflyktingar som vi förbundit oss att ta emot. I utredningen om asylprocessen, NIPU, som har nämnts flera gånger, hoppas Miljöpartiet att vi får ett bättre förhållande när det gäller importerade kvinnor och tvåårsregeln – kanske en ettårsregel som Folkpartiet föreslår och i alla händelser en generösare behandling. För en svensk eller en med uppehållstillstånd som är gift eller sambo eller står i begrepp att gifta sig eller har gemensamt barn med en svensk är det egentligen en obegriplig regel att den icke-svensken skall åka till sitt hemland för att söka uppehållstillstånd. Miljöpartiet anser att man bör få söka uppehållstillstånd från Sverige för att undvika onödig familjesplittning. I dag finns två undantag från tvånget att söka från hemlandet, nämligen om det är uppenbart att ansökan skulle beviljas om man sökte från hemlandet eller om det skulle strida mot humanitetens krav att verkställa beslutet. Preciserar gärna när det inte strider mot humanitetens krav att skicka någon från familjen med barn! Återföreningar har tydligt visat att svenska myndigheter åtskiljer föräldrar och barn i strid med artikel 9 i barnkonventionen. Det gäller ofta utländska män som fått ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut i ett asylärende och som är gifta eller har barn med en svensk kvinna eller en kvinna med uppehållstillstånd i Sverige.

Utlänningsnämnden kräver då att mannen skall åka till sitt hemland för att söka återförening därifrån, trots att man vet att det många gånger inte är möjligt att på nytt resa ut från hemlandet. Det förekommer att det fattas avvsningsbeslut angående män som utövar regelbunden och betydande umgängesrätt med barn i Sverige. Detta gäller också fall där mannens vandel är helt oförvitlig. Jag anser att rättstillämpningen nödvändiggör en ändring i utlänningslagen för att få till stånd en ordning där barnets rätt till umgänge med båda föräldrarna säkras.

Det finns också ett annat problem, och det är familjesplittring. Ibland skickar man makar till olika länder, och de har mycket svårt att återigen komma tillsammans. Detta måste vara oerhört begränsat, tycker jag.

När det gäller adoption och uppehållstillstånd har Sten Tolgfors skrivit en motion som jag tycker är intressant. Om en domstol meddelar ett godkännande av vuxenadoption kan SIV ibland ändå besluta om avvsningsbeslut. Det är också märkligt. Det är en verklig anomali och inkonsekvens.

Vilandeförklaring av ärenden finns inte i utlänningslagen men existerar i verkligheten. Det vore bättre om det reglerades i lagen med en tidsgräns. Nu kan det ske i skymundan under långa tider.

Regeringen kan från den 1 januari 1997 i högre grad styra rättstillämpningen genom förordningar. Det tycker jag är väldigt bra. Men trots att det ibland har frågats om det har det varit ganska smalt med nya förordningar. Jag skulle förorda att det skedde oftare.

I tidigare motioner har Miljöpartiet, och i detta betänkande också Folkpartiet, betonat arbetssättet att hellre fria än fälla; *the benefit of doubt*. När underlaget är tvetydigt eller otillräckligt bör nyss nämnda regel gälla. Förtroendet mellan läkarna, experterna, den asylsökande och myndigheten är svagt. Utgångspunkten måste vara att Invandrarverket och Utlänningsnämnden utgår från att flyktingen talar sanning och att läkare, frivilligorganisationer och advokater också talar och skriver sanning. Det är ju inte troligt att advokater eller läkare sätter sin prestige eller sin heder på spel genom att skriva felaktiga saker.

Det är också självklart att ett ensamt barns biträde skall närvara när barnet hörs. Det fungerar enligt uppgift så i dag. Men Miljöpartiet vill att det skall lagstiftas om detta.

Jag skall ytterligare kommentera några reservationer. Det gäller bl.a. internationell vapenhandel, reservation 6. Det är ju så att om Sverige skulle ta emot alla flyktingar där våra vapen har orsakat flykten så skulle det vara ett mycket större antal. Vi har diskuterat vapenexporten mycket i andra sammanhang. Jag kommer inte att gå in närmare på det. Men vi vill alltså i stort sett förbjuda vapenexport.

Sedan håller jag med föregående talare om att utlänningslagens asylbestämmelser har hårdnat hela tiden. Vi har fått kritik både från Human Rights Watch och från USA om att vår flyktingpolitik har hårdnat. Det tas upp i reservation 7. Jag stöder den reservationen förstås, men jag har inte yrkat bifall till den. Jag stöder alla reservationer där Miljöpartiet står med – plus någon till.

Sedan vill jag ta upp frågan om asylsökande från f.d. Jugoslavien. Vi tycker att det naturligtvis är inhumant att avvisa flyktingar när de har bott länge i Sverige, speciellt om de har barn. Men det gäller också unga, ensamma män och speciellt krigsvägrare.

Vi hade två långa debatter i går om asylsökande kosovoalbaner. Det var interpellationsdebatter. Jag tror att jag lämnar det ämnet därhän. Där har det däremot kommit en förordning, till vår stora glädje, som öppnar möjligheter för dessa människor som har varit så länge i Sverige.

Reservation 17 gäller besöksvisum. Jag tycker att man skall vara mer generös med besöksvisum. Det är ganska allvarligt att det är så svårt för människor som har vistats här länge att få träffa sin familj. Vi vet att man tillåter endast t.ex. en gammal pappa eller en gammal mamma att komma ensam. Det gör att en del inte åker fast de skulle vilja om de fick åka tillsammans. Jag vet vad det här beror på, men jag tycker att det borde ändras.

Sedan vill jag säga några ord om förtroendeläkare. Vi tycker att man skall ompröva detta och eventuellt sluta att använda förtroendeläkare som inte träffar dem som de skall yttra sig över. Varför skulle man göra en orättvisare bedömning om man träffade sina patienter?

I fråga om transportörsansvaret är det viktigt att man inte låter transportörerna gå in och besluta om asyl.

Jag vill också ta upp det här med barn i förvar. Förvar av barn är enligt barnkonventionen en utväg som aldrig bör tillgripas utom som en absolut sista utväg. Miljöpartiet har sagt att detta skall gälla om inte synnerliga skäl föreligger. Det blir i så fall om det handlar om en ung brottsling. Då faller det ju under andra paragrafer. Vi tycker inte att barn skall sitta i förvar. Vi går ännu längre än den reservation som finns här, men vi stöder reservationen som har lagts fram.

Sedan anser vi att det här med biträde åt barn skall gälla ögonblickligen. Översätter man artikel 37 så står det *prompt access to legal and other assistance*. Det betyder ju "omedelbart". Men det har inte översatts på det sättet. Det står "snarast" i den svenska översättningen. Det är en felöversättning, menar jag. Det skulle väl kunna rättas till.

Miljöpartiet menar ju att barnkonventionen skall inkorporeras i svensk lagstiftning. Jag skall tala litet grand om det som en sista punkt. Barnkonventionen innehåller regler som är av tekniskt olika karaktär. Det finns bl.a. formuleringar som utformas svepande och anger ett generellt arbetssätt. Typisk är där det som vi har plockat in både i socialtjänstlagen och i utlänningslagen. Det gäller barnets bästa. Det är mycket svårt att lagligen tala om vad det egentligen betyder.

Sedan finns det också tydliga paragrafer eller artiklar. Dessa skulle naturligtvis också kunna tas in. Har man tagit in dem som kanske är svårast att tyda av alla så bör man kunna inkorporera det här. Jag tror också att vi kommer dithän.

Också den europeiska konventionen innehåller regler av varierad detaljeringsgrad. Det är alltså faktiskt inte bara den *här* konventionen som gör det. Konventionen skrivs i en annan anda, men jurister och samhällsvetare bör kunna klara ut vad det innebär. Barnkonventionen innehåller inte några för svensk rätt främmande element eller principer. Den liknar i sin utformning annan allmän rättighetsreglering både i svensk rätt och i den inkorporerade Europakonventionen. Uppfattningen att barnkonventionens bakomliggande tanke är att den skall transformeras är faktiskt felaktig. Den talar inte om varken det ena eller det andra. Så det är mycket möjligt att verka för att inkorporera den.

Jag tror att jag har berört nästan allt. Vi står naturligtvis bakom alla reservationer där Miljöpartiets namn är med. Men jag har yrkat bifall till fyra.

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Invandrings- och
flyktingfrågor*

Anf. 10 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Det gäller Ragnhild Pohankas kommentar omkring politiska och humanitära flyktingskäl. Ragnhild Pohanka var ju själv med om att anta det betänkande som låg till grund för beslutet 1996 om den migrationspolitiska propositionen. Där står det tydligt att utskottet inte utesluter att det även fortsättningsvis kan förekomma situationer där politisk-humanitära skäl utgör grund för uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 § utlänningslagen.

Det står också i det *här* betänkandet. Om man då tittar på och analyserar de uppehållstillstånd som har givits, så är det även nu, efter den 1 januari 1997, en väldigt stor del som har givits just på denna grund. Det gäller bl.a. alla Irakflyktingar. Det är den stora gruppen. Så den här grunden för uppehållstillstånd är inte utmönstrad som en del debattörer möjligen tror. Så är alls icke fallet. Det framgår som sagt också klart av betänkandet.

Det andra gäller problemet med besöksvisum. Jag har sympati för Ragnhild Pohankas synpunkter där. Problemet är ju att om man från vissa länder ökar möjligheterna till visum för besök så vet man att avhoppsriskerna är stora när det gäller besökare från vissa länder. Det får man väga in. Då är frågan om man kan hitta andra medel för att få anhöriga att kunna träffa sina barn eller vistas här. Jag kommer återigen tillbaka till att man kanske borde se om man via försörjningsmöjligheter kunde arrangera det så att anhöriga kunde få komma och bo i Sverige längre tider.

Anf. 11 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Jag vet att det finns möjligheter kvar, Gustaf von Essen, men de är snävare. Jag sade i mitt anförande att jag ville ha tillbaka möjligheterna på den nivå de var den 1 januari 1997. Det är väl inget fel om man kan försörja sina gamla föräldrar, men att det skall vara ett krav för att ta emot besök av dem är för hårt. Naturligtvis får man stå för deras levnadsomkostnader den tid de är på besök här, alltså tre månader. Man jag har träffat många som säger att deras föräldrar skulle komma om de bara kunde komma båda två. Det är klart att det finns en avhoppsrisk, men ansökningar måste inte bifallas då heller. Det är många som inte bifalls.

Anf. 12 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Det allt överskuggande motivet till att vårt land skall föra en generös, tydlig och uthållig flyktingpolitik – numera kallad migrationspolitik – är, anser vi kristdemokrater, moraliskt. Vi har en plikt att bistå människor i nöd, en plikt att visa barmhärtighet. Den plikten grundas i sin tur på människolivets okränkbarhet och alla människors lika värde. Flyktingpolitiken skall helt enkelt vila på kristna och humanistiska värderingar.

Både Gustaf von Essen och Sigge Godin har i sina huvudanföranden anslutit sig till denna åsikt som jag uttryckt i vår reservation nr 1. Samti-

*Fel! Okänt
växelargument.*

dig har deras replikrunda om detta visat hur olika man ändå kan se på saken. Min kommentar är att detta aldrig får stanna vid vackra ord utan måste tåla verklighetens prövning. För att klara verklighetens prövning krävs ett förhållningsätt som utmärks av värme, empati och fasthet. Det kan väldigt kort uttryckas som att man bör ha ett varmt hjärta och en fast hand. Det kommer man långt med, även i andra sammanhang.

Fru talman! Viljan till insatser för utsatta människor kan utsättas för påfrestningar av olika slag. Det har vi sett under 1990-talet i vårt land. När människor drabbas av långtidsarbetslöshet och ekonomiska problem eller när människor ser konsekvenserna av neddragningar inom skola, vård och omsorg ligger ibland frestelsen till enkla lösningar nära. Det kan vara att strypa flyktingmottagandet för att minska offentliga kostnader och konkurrens om jobben.

Men även när opinionsundersökningar visar på höga procenttal till stöd för påståendet att Sverige bör ta emot färre flyktingar har vi en skyldighet att påverka opinionen. Vi måste bidra till att upprätthålla de grundvärden som den svenska demokratin bygger på. Vi skall sträva efter att stärka – inte försvaga – viljan till insatser för utsatta människor på flykt. Det är anledningarna till flykt som skall bekämpas och motverkas – inte flyktingarna.

Fru talman! Samarbetet med andra stater i de här frågorna är viktigt. Vi kristdemokrater anser att asyl-, viserings- och invandringspolitik är viktiga gränsöverskridande politikområden. Särskild betydelse kommer EU-samarbetet att få till följd av Amsterdamfördraget. I det förs dessa frågor in under första pelaren.

Men vi anser att en framtida gemensam flyktingpolitik som upprättar minimiregler aldrig får accepteras av Sverige om den hindrar oss från att ha en generös nationell hållning till flyktingmottagandet. Med den reservationen anser vi att det är bra och nödvändigt med samlarbetsinitiativ inom asylpolitiken. Det är viktigt att samtliga EU-länder tar sitt ansvar i fördelningen av flyktingströmmar.

Vi kristdemokrater anser att Sverige dessutom bör verka för att rätten till asyl införs i Europarådets konvention om mänskliga rättigheter. Det skulle innebära ett näst intill alleuropeiskt ansvarstagande för asylsökande. Det skulle också innebära att medlemsländernas praxis kunde prövas av Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

Det är viktigt att bara myndighetspersoner åläggs myndighetsutövning. Vi kristdemokrater kan därför inte acceptera att reseföretag tvingas att utföra myndighetsuppdrag i form av ingående granskning av asylsökandes resehandlingar. Följaktligen avvisar vi sanktioner mot sådana företag och reserverar oss på den punkten.

Fru talman! Enligt kristdemokratisk uppfattning är det oacceptabelt att familjer splittras vid avvisning eller utvisning. Vi förordar därför att utvisnings- och avvisningsbeslut som leder till familjesplittring skall inhämmas såvida inte synnerliga skäl föreligger och talar mot detta.

Vår familjesyn gör också att vi är kritiska till den nuvarande restriktiva viseringspraxisen vid släktbesök. En mer human och generös praxis skulle innebära att många anhöriga inte skulle känna sig tvingade att ansöka om uppehållstillstånd för att besöka sina släktingar i Sverige. Utskottet har tidigare behandlat liknande krav och då gjort vissa uttalanden till förmån för en generös praxis som man ansett tillgodosett de fram-

förda kraven. I det här betänkandet hänvisas bara till dessa tidigare uttalanden, och utskottet menar att man nu vidhåller den uppfattningen. Men det är ett par år sedan uttalandena gjordes, och de har uppenbarligen inte haft någon verkan. Utskottet borde därför ha markerat den punkten kraftfullare i detta betänkande.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att det är orimligt att en asylsökande skall kunna vänta på besked i nästan obegränsad tid. Huvudregeln bör vara att en avvisning inte sker efter det att en sökande vistats i landet mer än fyra år. Vi kristdemokrater anser att den huvudregeln bör gälla även om flyktingen gömt sig.

Beslut om avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen kan komma i konflikt med lagen om vård av unga, LVU. Vi anser att hänsynen till barnets bästa kräver att LVU-vård ges företräde om en sådan konfliktsituation uppstår. Det innebär att socialnämnden måste ge sitt medgivande innan barnet kan avvisas eller utvisas.

Fru talman! Två flerpartimotioner tar upp situationen för två folkgrupper som motionärerna anser bör få uppehållstillstånd i Sverige. Det gäller dels kosovoalbaner, dels personer från Iran. Flyktingar som tvingas återvända till Kosovo lever under mycket svåra förhållanden och utsätts för risker som förföljelse och trakasserier. Dessa bör få stanna i Sverige. Det rör sig om 2000–3000 personer. De har nu levt i Sverige under lång tid, och situationen i Kosovo ter sig mycket osäker under överskådlig tid. Vi borde kunna vara mycket generösa mot denna grupp.

De som flytt från Iran av religiösa eller politiska skäl bör också få stanna i Sverige – det bör sägas klart och tydligt. Vid en återkomst skulle de utsättas för avsevärd fara att drabbas av dödsstraff, kroppsstraff, tortyr eller annan inhuman behandling.

Fru talman! Det är mycket tillfredsställande, som också andra talare har tagit upp, att ett enigt utskott ställt sig bakom ett motionsyrkande från min länsbänkskollega Sten Tolgfors. Det är ett mycket ömmande fall som ligger bakom motionen. Jag skall inte ta upp tid att beröra det mer eftersom Sten Tolgfors satt upp sig på talarlistan.

Som kristdemokrat känner jag stor sympati för en hel del av de krav och synpunkter som i övrigt framförs i motioner och reservationer, även där jag inte formellt är med. När det gäller utlänningslagen accepterade vi kristdemokrater en del av de ändringar som det beslutades om under hösten 1996. Men vi är fortsatt starkt kritiska till borttagandet av sista-länken-bestämmelsen, liksom till insnävningen av anhörigbegreppet, som leder till en åtstramning av anknytningsinvandringen.

När det gäller förföljelse på grund av kön eller homosexualitet hemställer reservanterna om bifall till tre motionsyrkanden. Jag ställer mig bakom ett av kraven, nämligen yrkande 4 i motion 1997/98:Sf13. Den innebär ett uppdrag till Invandrarverket att inleda ett arbete med att ta fram riktlinjer med avseende på den nya bestämmelsen i utlänningslagen. Det är närmast självklart att så skall ske.

Vi kristdemokrater har avstått från motionsyrkanden och medverkan i reservationer som rör frågor som är under utredning. Vår förhoppning är naturligtvis att dessa skall lösas i utredningen på allra bästa sätt. Annars kommer vi självfallet att framföra våra synpunkter och krav när det blir behandling i riksdagen så småningom.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Med detta vill jag markera att vi står bakom alla våra reservationer. Men jag yrkar bifall endast till reservationerna 19, 20 och 28.

Anf. 13 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! I mitt huvudanförande uppehöll jag mig en längre period vid det internationella perspektivet. Jag menar att flyktingpolitiken globalt sett är större och viktigare än vår invandringspolitik i Sverige. Det är fråga om att hjälpa så många flyktingar som möjligt på ett så tidigt stadium som möjligt. De är de insatserna som verkligen kommer huvudparten av flyktingarna till godo.

Jag tror att när vi talar om legitimiteten ute bland svenska folket är det just denna aspekt man delar. Man ser gärna stora insatser på kristna, humanitära grunder för flyktingar och tyngre insatser på ett tidigt stadium i samverkan med andra länder som kommer flera till del.

Här i salen diskuterar de flesta de svenska bestämmelserna, kanske på detaljplanet, såsom det vore de som skulle kunna hjälpa flyktingarna. Jag menar att Rose-Marie Frebran ändå har en ansats att se litet längre och ovanför det svenska perspektivet. Det är jag mycket glad för. Jag tror att vi har ungefär samma åsikter härvidlag.

Anf. 14 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Fru talman! Jag kan bekräfta att det åtminstone i ord låter som om vi på ett sätt står ganska nära varandra, Gustaf von Essen. Som jag framhöll gäller det att motverka och bekämpa anledningarna till flykt.

Men kanske vi ändå har litet olika åsikter om vad den kristna, humanitära grunden kräver av oss när flyktingarna knackar på vår dörr. Det är verkligen inte obetydligt, utan det är i stället oerhört viktigt. Vi kan inte dribbla bort de frågorna med att bara tala om de andra delarna i migrationspolitiken. Det är viktigt att vi har med alla de olika delarna.

De motioner som behandlas i det betänkande som vi nu har att besluta om rör just de frågor som gäller när människor kommer hit till oss. Då har vi plikten till barmhärtighet och till att bistå människor i nöd, som jag ser det.

Anf. 15 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Med Rose-Marie Frebran kan jag möjligtvis bli litet personlig; jag är engagerad i aktivt hjälparbete i norra Kurdistan, och jag skall resa ned om ett par dagar dit och träffa alla de människor som finns där och som vi samarbetar med. Jag ser behoven, och jag försöker göra det jag kan.

Samtidigt sitter jag i Utlänningsnämnden. Man kan fråga sig: Är jag kristen på det ena stället och inte kristen på det andra stället? Man måste tillgodogöra sig en helhetssyn och försöka kämpa med sig själv om den.

Man kommer aldrig ifrån att det finns gränssnitt som måste bli tydliga för att man skall kunna klara en invandringspolitik som är hållfast över tiden. Gränssnitt kommer alltid, var man än lägger dem, att innebära trauman. Även Rose-Marie Frebran och alla andra här kommer att ha gränssnitt i sina förslag. Alla förespråkar ju en reglerad invandring, såvitt jag har förstått. Då blir det alltid trauman.

Anf. 16 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Fru talman! Jag skall verkligen inte ge mig på att avgöra om Gustaf von Essen ibland är kristen och ibland inte. Vad jag talar om är inte trosfrågor, utan kristna och humanistiska värderingar som vilken människa som helst kan stå för oavsett om man bekänner sig till en tro eller ej. Det är nämligen en annan fråga.

Alla kommer att få gränssnitt någonstans oavsett var man lägger sig – ja, det är klart. Men det kan ha betydelse var på en skala man lägger sig. Sedan får man ändå ta problematiken med gränssnitt.

Det som jag vänder mig emot är det förenklade resonemanget om ifall Sveriges skall ta emot fler eller färre flyktingar. Det är väl ändå inte det som det handlar om, utan det måste handla om på vilka grunder som människor skall ha rätt att stanna i Sverige och få skydd. Hur många de blir avgörs i mycket av det som händer i omvärlden. Där skall vi också vara med och påverka, och naturligtvis motverka flyktens orsaker.

Anf. 17 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Det som riksdagen skall behandla i dag gäller regeringens skrivelse om den svenska flyktingpolitiken. I skrivelsen lämnas också en redogörelse för flyktingsituationen i världen. Redogörelsen gäller i första hand 1996, men en del uppgifter gäller också första halvåret 1997. Jag tycker att det finns anledning att påminna om det eftersom vi har en ny flyktinglagstiftning från den 1 januari 1997.

Riksdagen har beslutat att den svenska migrationspolitiken skall bygga på helhetssyn, respekt för mänskliga rättigheter, internationell solidaritet, global samverkan, förebyggande insatser och en aktiv migrationspolitik i EU och närområdet. Den skall bygga på de förutsättningar vi har i Sverige, och den skall ha ett återvandringsperspektiv. Om detta finns en bred samsyn.

Vår migrationspolitik skall vara human, tydlig och konsekvent. Den skall bygga på respekt för mänskliga rättigheter, internationell solidaritet och de förutsättningar vi har i Sverige. Sverige deltar aktivt i arbetet med att få de mänskliga rättigheterna respekterade runt om i världen. Det är ett arbete som sker inom FN och andra internationella organ, i EU och i de nordiska länderna. Sverige har genom sin mångåriga kamp för solidariteten och de mänskliga rättigheterna en erkänd ställning i världen.

Det är naturligtvis oerhört viktigt med ett internationellt samarbete för att hjälpa alla de miljoner människor som befinner sig på flykt. Det är lika viktigt att hjälpa till med förebyggande insatser, dvs. att arbeta för att konflikter som gör att människor tvingas lämna sitt hemland inte skall uppstå, som det är att ge materiellt bistånd som mat, hälsovård och tak över huvudet.

Sverige har också under de senaste åren på flera sätt och i olika sammanhang fortsatt att arbeta för att Europas länder skall dela på ansvaret i den massflyktsituation som uppstått till följd av kriget i f.d. Jugoslavien.

Fru talman! I skrivelsen redogörs för två viktiga händelser under år 1996 som gäller Europasamarbetet, dels regeringskonferensen som avslutades med undertecknandet av Amsterdamfördraget, dels undertecknandet av anslutningen till Schengensamarbetet.

Socialförsäkringsutskottet har yttrat sig till utrikesutskottet angående regeringens förslag att riksdagen skall godkänna Amsterdamfördraget.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utskottet kommer att justera sitt yttrande i morgon, men det är ingen hemlighet att utskottet tidigare uttalat sig för att asyl- och invandringsfrågor överförs från tredje pelaren till samarbetet i första pelaren.

Utskottet har också yttrat sig till justitieutskottet angående Schengensamarbetet. Schengensamarbetet syftar dels till att uppfylla målet om den fria rörligheten för personer, dels till att motverka internationell kriminalitet och illegal invandring. I propositionen redovisar regeringen polisens, tullens och kustbevakningens roll i den yttre gränskontrollen, men också krav och behov av förändringar som Schengensamarbetet ställer på myndigheterna.

Utskottet vill därför i sitt yttranden fästa justitieutskottets uppmärksamhet på Invandrarverkets roll i gränskontrollsammanhang. I propositionen påtalas att ca 70 % av dem som söker asyl i Sverige gör det inne i landet och inte vid gränsen. Det är något som klart pekar på att gränskontrollen inte fungerar tillfredsställande. Även om polisen har ansvaret för gränskontrollen, borde det gå att hitta former för samarbete med Invandrarverket.

I det betänkande som vi nu behandlar finns också två motioner som tar upp Invandrarverkets roll vid gränsen. Utskottet gör ett tillkännagivande till regeringen om att den bör se till att Invandrarverket får sådana befogenheter i gränskontrollsammanhang att verket i större omfattning än vad som nu sker får möjlighet att kontrollera utlänningars inresa i Sverige.

Fru talman! Jag hade för en tid sedan möjlighet att under några timmar en kväll följa polisens arbete i hamnen i Helsingborg. Två poliser skall hinna med att göra stickprovskontroller på båtar och färjor som kommer var 20:e minut och som också lägger till på olika ställen. Det säger sig självt att det är ett omöjligt arbete. De saknar också ordentlig utrustning för att kunna sköta sitt arbete. Polisen har ingen som helst möjlighet att kontrollera de många bussar och lastbilar som kommer med färjorna, detta trots att många asylsökande, när de sedan söker asyl inne i landet, säger att de har kommit med lastbil in i landet. Skall vi ha en effektiv gränskontroll måste både polisen och Invandrarverket ha tillräckliga resurser, annars är gränsen vidöppen.

Fru talman! Det finns två motioner till regeringens skrivelse och dessutom ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden. Till betänkandet finns 34 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Det finns en motion som jag gärna vill kommentera, även om andra har gjort det tidigare, därför att utskottet gör ytterligare ett tillkännagivande till regeringen. Det gäller en enskild moderat motion om vuxenadoption. Utskottet anser att regeringen bör överväga dels om en ovillkorlig kommunikation bör ske mellan domstolar och Invandrarverket, dels utreda om det vid vuxenadoption av en utlänning bör ske en samlad bedömning av samtliga omständigheter som innefattar både frågan om uppehållstillstånd och adoption. Utskottet anser att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning och eventuella förslag.

Fru talman! Folkpartiet skriver i sin partimotion att regeringens skrivelse om invandrings- och flyktingpolitiken i första hand är en sorglig uppräknings- och försämrings situationen för många människor på flykt. Det var med stor förvåning jag läste Folkpartiets motion. Det var länge sedan jag läste en så dålig motion. Motionen innehåller en hel rad

felaktigheter, öppna dörrar slås in, förslag läggs fram om sådant som vi redan har fattat beslut om. Vet inte Folkpartiet vilka beslut riksdagen har fattat när det gäller flyktingpolitiken? Motionen får väl anses som ett olycksfall i arbetet. Den motionen måste vara en mardröm för Folkpartiet som under många år gjort anspråk på att vilja vara det parti som vet och kan mest om flyktingpolitik.

En reservation från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Folkpartiet gäller utlänningslagens asylbestämmelser. Där anser reservanterna dels att skrivelsen är en trist uppräkningslista av de beslut riksdagen fattade 1996, dels att skrivelsen visar på de försämringar som asyltagstiftningen fått vidkännas.

Grundläggande för det migrationspolitiska arbetet är respekten för de mänskliga rättigheterna och solidariteten. Att värna om asylrätten är därför en viktig del. Människor som har behov av skydd och söker asyl här skall veta att de får det i Sverige dels enligt de konventioner vi har anslutit oss till, dels enligt vår egen lagstiftning. Människor som inte har det behovet av skydd skall också veta att de inte kan tas emot här och också få veta varför.

Om lagstiftningen skall garantera människor skydd måste den vara tydlig, rättssäker och effektiv. Om lagen är otydlig kan det leda till att människor som inte har tillräckliga skäl att få uppehållstillstånd lockas till Sverige. Det är viktigt vilka signaler vi ger.

Jag har här siffror som klart visar skillnaden mellan 1996 och 1997 när det gäller hur ändringarna i utlänningslagen har tillämpats. De visar klart att någon försämring inte har skett. Man kan inte påstå att den svenska flyktingpolitiken har blivit mer restriktiv. Om man studerar beviljade uppehållstillstånd fr.o.m. den 1 januari 1997 finner man att andelen konventionsflyktingar har ökat och att stor hänsyn till humanitära omständigheter har tagits. Det gäller stora grupper från f.d. Jugoslavien och inte minst barn. Antalet personer som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige som konventionsflyktingar eller övriga skyddsbehövande ökade från 4 800 år 1996 till 9 600 år 1997.

Minskningen av antalet asylsökande hänger i stor utsträckning samman med att kriget i f.d. Jugoslavien upphört. Under 1997 skedde dock en ökning av antalet asylsökande, bl.a. en ökad inströmning av asylsökande kurder från Irak. 9 600 personer sökte asyl i Sverige under 1997.

När det gäller reservationen om asylsökande kosovoalbani beslutade regeringen vid förra veckans sammanträde om en förordning som gäller medborgare i Förbundsrepubliken Jugoslavien. Men jag överlåter med varm hand till statsrådet Pierre Schori att närmare förklara detta.

Fru talman! Det finns ett antal motioner som rör uppskjuten invandring eller den s.k. tvåårsregeln där motionärerna framhåller att många utländska kvinnor hamnat i en tvångssituation. Av rädsla för att bli avvisade har de inte vågat bryta sitt förhållande trots att de utsatts för miss-handel och övergrepp.

En utredning, den s.k. Anknyningsutredningen, har lämnat sitt betänkande till regeringen. Utredningsuppdraget har bl.a. varit att ta reda på vilken inverkan en s.k. sprucken anknyningsutredning har för frågan om uppehållstillstånd, att undersöka vilka möjligheter det nuvarande regelsystemet erbjuder för att komma till rätta med problemen, att kartlägga hur vanligt det är att utländska kvinnor blir utsatta för övergrepp och hur ofta samma person gör sig skyldig till upprepade övergrepp. Regeringen har över-

lämnat utredningens förslag till NIPU för ställningstagande. Därför anser utskottet att resultatet av kommitténs arbete skall avvaktas.

Det finns några reservationer som behandlar barn. I både den migrationspolitiska propositionen och i utskottsbetänkandet redogörs utförligt för barnkonventionens bestämmelser. Utlänningslagen kompletteras också med en portalparagraf som gäller barnets hälsa, utveckling och hänsyn till barnets bästa.

Miljöpartiet och Folkpartiet begär i en reservation att barnkonventionen skall införlivas med den svenska utlänningslagstiftningen. Barnkommittén har överlämnat sitt betänkande till regeringen, och enligt de uppgifter jag har bereds det för närvarande i Regeringskansliet och en proposition kommer senare under våren.

Många barnfamiljer har inte tillräckliga skäl för att få uppehållstillstånd i Sverige. De flesta accepterar detta och lämnar landet, men en del rättar sig inte efter beslutet utan håller sig undan, dvs. gömmer sig.

Folkpartiet framför i sin motion en gammal ståndpunkt att det skall vara förbjudet att ta barn i förvar. Under den borgerliga tiden lade den dåvarande folkpartistiska invandrarministern fram en proposition med förslag om förbud mot att ta barn i förvar om det inte gällde avvisning med omedelbar verkställighet. Propositionens förslag innebar att det inte skulle gå att avvisa en barnfamilj som inte hade tillräckliga asylskäl utan ville stanna i Sverige och som vägrar rätta sig efter fattade beslut. Propositionen lämnade så många frågor obesvarade, t.ex. vad som skulle ske med barnen som vistades illegalt i landet, att utskottet skickade propositionen på remiss till berörda myndigheter och ett antal frivilligorganisationer.

Efter att ha läst remissinstansernas synpunkter stod det klart för de flesta ledamöterna i utskottet att något måste göras åt förslaget i propositionen med den målsättningen att så långt som möjligt begränsa möjligheterna att ta barn i förvar, men också med den principiella inställningen att det måste finnas en yttersta möjlighet att avlägsna den som inte har rätt att stanna i landet och som vägrar att rätta sig efter fattade beslut.

Jag vill framhålla att det är förbjudet att sätta barn i fängelse, häkte eller polisarrest. Förvar av barn skall ske på speciella ställen som inte har några likheter med vare sig fängelse, häkte eller polisens arrest.

Majoriteten i utskottet arbetade därför fram ett betydligt humanare förslag som riksdagen sedan biföll. Förslaget innebär i korthet att förvar skall få tillgripas som en sista utväg. Om det finns skäl att tro att familjen inte skall rätta sig efter avvisningsbeslutet skall man pröva att ställa barnet under uppsikt, en uppsikt som inte innebär ett frihetsberövande men som är förenat med vissa villkor, t.ex. anmälningsplikt. Det kan ske på förläggningen eller hos polisen. Barnet kan leva normalt och behöver inte flyttas från sin invanda miljö före avresan.

Om familjen däremot tillsammans med barnet gömmer sig eller på annat sätt vägrar resa frivilligt kan möjligheten att ta barn i förvar användas. Förvarstiden för barn är begränsad till 72 timmar, och om det finns synnerliga skäl kan tiden förlängas med ytterligare 72 timmar. Föräldrarna har ansvaret att avgöra vad som är bäst för barnet – att familjen under värdiga former lämnar landet frivilligt eller tas i förvar när familjen påträffas och därefter avvisas ur landet.

Fru talman! Så länge som människor behöver skydd undan förföljelse och förtryck, undan konflikter och katastrofer, skall Sverige liksom andra nationer ta sitt ansvar för dem.

Det förs två flyktingpolitiska debatter i dag. Den ena förs i massmedierna av etablerade debattörer och av vissa frivilligorganisationer och, som vi har hört här i dag, av vissa politiska partier. Där hävdas det att Sverige för en hård och inhuman flyktingpolitik. Den andra debatten förs ute i landet, på partimöten, på arbetsplatser, på insändarsidor. Där hävdas det motsatta, dvs. att Sverige för en alltför generös flyktingpolitik.

Detta ställer två krav på politiken. Den skall för det första vara generös och human och ett uttryck för att det är en mänsklig rättighet att söka asyl. Flyktingpolitiken måste för det andra vara tydlig och konsekvent. Politiken måste vara trovärdig och legitim. Annars riskerar vi att den samhälleliga solidariteten, som är den humana flyktingpolitikens förutsättning, urholkas.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 18 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Man kan inte påstå att svensk flyktingpolitik blivit mer restriktiv, säger Maud Björnemalm. Men jag har inte hört någon enskild ledamot i kammaren påstå detta. Tvärtom har enskilda ledamöter hävdad att det är US State Department som påstår att svensk flyktingpolitik har blivit mer restriktiv. Men det var egentligen inte detta jag tänkte ta upp i min replik.

Socialdemokraterna satt i Barnkommittén, och i Barnkommitténs betänkande står det: Barnkommittén kan konstatera att förtroendeläkarsystemet bl.a. i utlänningsärenden är ifrågasatt och kontroversiellt. Kommittén anser därför att regeringen bör ta initiativ till en översyn av förtroendeläkarsystemet.

Varför, Maud Björnemalm, kunde inte detta tas med i betänkandet? Har socialdemokratin ändrat uppfattning vad gäller förtroendeläkarsystemet och det initiativ som man anser att regeringen bör ta? Det är den ena frågan.

Så till den andra frågan. Jag skulle vilja att Maud Björnemalm förklarar litet bättre för mig hur det kan komma sig att Maud Björnemalm just nu har en sådan tilltro till att Invandrarverket på ett lämpligt sätt, som utskottet säger, kommer att utfärda riktlinjer med tanke på den nya bestämmelsen om förföljelse på grund av kön.

Tror verkligen Maud Björnemalm att om man skall ha sådana riktlinjer så kan de tas rakt ur luften? Eller behövs det någon kompetens, någon kunskap, någon utbildning?

Anf. 19 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Som jag tidigare sade har Barnkommittén lämnat sitt betänkande till regeringen. Arbete pågår i Regeringskansliet, och en proposition kommer, enligt de uppgifter jag har, i maj. Där får man ta ställning till det här med förtroendeläkare.

När det gäller förtroendeläkarinstitutet, Ulla Hoffmann, är det ju faktiskt så att förtroendeläkarna inte skall behandla, inte skall undersöka.

Förtroendeläkarinstitutet är till för att hjälpa till med att tolka andra läkares intyg för personalen om det behövs.

Så till frågan om Invandrarverkets personal vad gäller att bedöma asylskäl i fråga om kön och homosexualitet. Den särskilda utbildning man behöver för att göra den bedömningen ingår naturligtvis som ett led i den kompetensutveckling som Invandrarverkets personal har. Så jag kan inte se att det skulle behöva vara så särskilt märkvärdigt.

Det är tio människor som under 1997 har fått uppehållstillstånd på grund av kön eller homosexualitet. Det innebär inte att man behöver ha missat någon. De personerna kan ju också falla under konventionsflyktningbegreppet och kan ha fått uppehållstillstånd som konventionsflyktingar.

Anf. 20 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Min fråga till Maud Björnemalm var varför det blev ett sådant liv i utskottet. Varför kunde man inte ta in den text som Barnkommittén har i sin utredning vad gäller förtroendeläkarna? Den är betydligt bättre än den text som utskottsmajoriteten ville ha.

Vad gäller förtroendeläkarna står det också i Barnkommitténs betänkande att i den mån förtroendeläkare skall användas måste förtroendeläkaren ha minst samma kompetens som den läkare som utfärdade intyget.

Vi har varit väldigt noga i det här betänkandet med att ta in andra saker, t.ex. att ett förslag om tvåårsregeln har skickats vidare till NIPU. Jag skulle därför väldigt gärna vilja veta vad det är som gör att just den här texten vad gäller förtroendeläkarsystemet inte kunde tas in i betänkandet.

Sedan säger Maud Björnemalm att riktlinjerna vad gäller kön eller homosexualitet ingår i den kompetensutbildning som Invandrarverket har. Vad jag förstår har det fortlöpande funnits en kompetensutveckling hos personalen på Invandrarverket. Under ett år har vi haft den här bestämmelsen, och under ett år har det inte kommit några riktlinjer. Vad är det som får Maud Björnemalm att tro att just nu har det hänt något, nu kommer riktlinjerna?

Anf. 21 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Om jag minns rätt när det gäller förtroendeläkarsystemet, Ulla Hoffmann, byggde det på en motion från Miljöpartiet. Det var därför vi inte tyckte att det fanns någon anledning att ta in det här med förtroendeläkarna.

Jag förstår inte varför Ulla Hoffmann har hakat upp sig på detta när det kommer en proposition som bygger på Barnkommitténs betänkande. Vänta och se tills den kommer!

Anf. 22 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Visst är det så att flykting- och invandrapolitiken skall präglas av helhetssyn, respekt och mänskliga rättigheter. Vissast skall vi också göra stora och betydande internationella insatser, inte minst humanitära insatser. Maud Björnemalm kan i Folkpartiets budgetförslag se att vi där har plussat på pengar ett antal år. Summan för internationellt bistånd och humanitära insatser utanför riket har minskat år efter år. Soci-

aldemokraterna har medverkat till denna sänkning av siffrorna. Vi vill fortsätta att satsa mera pengar.

Jag vet inte om Maud Björnemalm har vaknat på fel sida i dag. Maud Björnemalm säger att Folkpartiet har väckt en dålig motion. Hon säger att det är litet beklämmande att vi gör anspråk på att veta bäst i flyktingpolitiken. Vi gör inga sådana anspråk, Maud Björnemalm, men vi förbehåller oss rätten att peka ut de områden som är viktiga och där ni inte har lyckats speciellt bra.

Är det någon i Sveriges riksdag som tror att om det är 34 reservationer vid ett betänkande – varav icke alla är underskrivna av Folkpartiet – är allt gott och väl? Så är det ju inte. Vi tar naturligtvis intryck av det som händer ute i samhället, på arbetsplatser, i partiet och ute i de organisationer där människor arbetar med de här frågorna. Sedan skriver vi våra motioner. Vi förbehåller oss också rätten att skriva den motion som vi vill skriva, oavsett hur dålig den är. Maud Björnemalm får tycka precis vad hon vill om det.

Vi har ställt ett antal krav, och det är dem som man bör diskutera. Låt mig som exempel peka på det som gäller barns bästa. Där driver vi faktiskt på. Se på frågan om barn i förvar! Maud Björnemalm tror tydligen att inga andra regeringar än de där Folkpartiet sitter lägger fram dåliga propositioner, men vi har sett ett antal sådana från annat håll. Vi kritiserar inte det utan tar upp frågorna när de är aktuella.

Vi konstaterar vidare att Folkpartiets linje när det gäller barn i förvar har lett till att färre barn i dag tas i förvar. Jag tycker att det är bra.

Anf. 23 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag uttryckte min förvåning över Folkpartiets dåliga motion. Om Sigge Godin läser den skall Sigge Godin med den erfarenhet som han har från arbetet i utskottet se att den är full av felaktigheter. Det är ingen konst att räkna upp dem.

Samtidigt slår Sigge Godin sig för bröstet och säger att Folkpartiet har plussat på pengar här och där. Ja, det är lätt att plussa på, men man måste också ha pengar att betala med.

Anf. 24 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Vi behöver inte diskutera frågan om pengar. Det kommer en debatt igen i samband med vårpropositionen, och då kommer, liksom alltid varit fallit tidigare, en skuggbudget från Folkpartiet. Dessa budgetar har alltid varit finansierade. Dessutom har vi i finansutskottet, där man synar varje summa, inte fått speciellt mycket kritik för vårt sätt att räkna. Det är kanske ett bevis på att vi lägger fram en ganska hållbar budget.

Det har, fru talman, här sagts att det är lätt att skriva vackra ord i betänkanden. Det gäller också beträffande vackra ord i propositioner. Jag skulle gärna ställa mig bakom sådana vackra ord, om det fanns realism i dem, men det gör det inte alltid. Därför har Folkpartiet tvingats att reservera sig på rätt många punkter i detta betänkande. Vi gör det därför att det gäller en profilfråga, en viktig fråga för Sverige som land.

Precis som Maud Björnemalm försökte säga vill vi ute i världen framstå som humanitära. Vi vill ge människor som är på flykt och som behö-

**Fel! Okänt
växelargument.**

ver komma till ett land en chans. De skall kunna få sin sak prövad, och vi skall ha ett system för detta som är så bra som möjligt.

Jag har aldrig påstått att detta är enkelt. Jag tycker dessutom att det är viktigt att vi försöker närma oss varandra i de här frågorna. Det skall inte bli nya block, som någon här tidigare sade. Det är inte intressant med block, men det är däremot angeläget att människor på flykt får sin sak prövad på ett konstruktivt och humanitärt sätt och utifrån de värderingar som svenska folket har.

Anf. 25 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! I det fallet delar jag Sigge Godins uppfattning. Jag tycker att det är bra med en bred samsyn i flyktingpolitiken. Problemet är bara det, Sigge Godin, att vi i utredning efter utredning tillsammans försökt närma oss Folkpartiet, men Folkpartiet glider alltid åt sidan, eftersom man vill vara ett snäpp humanare och generösare än övriga partier. Men ni är ändå välkomna.

Anf. 26 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Det var en skön själs bekännelse som vi fick höra. Eftersom förslaget kom från Miljöpartiet, tog man inte upp det. Jag har länge misstänkt att om ett förslag kommer från fel håll, ser man ibland inget skäl att ta upp det. Det är en ganska allvarlig historia, men jag har alltså sedan länge misstänkt att det är så här. Det är inte något nytt för mig.

Inskränkningar i flyktingpolitiken ökar rasismen. Det är därför faktiskt viktigt att myndigheternas signaler är generösa. Miljöpartiet anser att flyktingpolitiken ibland är generös och human, t.ex. när det har gällt bosnier. Man har låtit *the benefit of doubt* gälla, så att människor har fått stanna.

Men inställningen har växlat. Hämtar man en sjuk man med dropp från sjukhuset och avvisar honom till Dacca, där han omedelbart fängslas, är det hårt och inhumant. Man kan alltså här peka på båda typerna av inställningar. När man lät 80 % få stanna, som skedde före 1989, var politiken mycket human.

Antalet konventionsflyktingar har ökat. En del de facto-flyktingar ses nu som konventionsflyktingar. Man kan inte ta en ökning av antalet uppehållstillstånd till intäkt för att generositeten har ökat eller minskat. Hur många som kommer in i Sverige beror på hur många fall man hinner med när man betar av balanserna.

Att antalet har minskat beror delvis på att vi kräver visum för så många när det gäller inresa. Då minskar antalet flyktingar, eftersom det är svårt att få visum.

Man talar här om vägran att lyda. De här människorna har vägrat att lyda sitt hemlands lagar därför att de ansett sig ha behov av skydd. Därför har de flytt.

Anf. 27 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Jag ber så mycket om ursäkt om jag har uttryckt mig slarvigt, Ragnhild Pohanka. Jag menar naturligtvis inte att vi inte tar upp förslag från Miljöpartiet om förtroendeläkare. Vad jag menade var att vi

kan avvakta tills propositionen kommer i maj innan vi tar ställning till detta. Jag hoppas att jag därmed har klarat ut detta misstag.

Ragnhild Pohanka! Man säger gärna att det var bättre förr, men så var det inte. Jag har varit med ett tag i diskussionen om de här frågorna, och jag tycker att det egentligen inte har skett någon förändring i debatten.

Före 1989 års utlänningslag talades det om en hård och inhuman flyktingpolitik, och detta har följt med hela tiden. Oppositionspartierna påstår alltid att socialdemokraterna för en hård och restriktiv flyktingpolitik. Sådana påståenden förekom också före 1989 års utlänningslag. Jag vill alltså inte instämma i att det var bättre förr.

Anf. 28 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Det är säkert alldeles riktigt att allt inte var bättre förr, men restriktionerna har ökat i asylärenden. Det kan naturligtvis också bero på de stora grupper av flyktingar som kommer över gränserna på grund av att det blir allt oroligare i världen och på grund av att kommunikationerna förbättras. Jag har inte sagt att det var bättre förr, men jag talade om några perioder när vi var mer generösa.

Jag tycker ändå att det kändes mycket besvärande när vi gick igenom den här propositionen i utskottet. Det gällde inte bara barnkonventionen. Vi kunde inte ändra ett kommatecken. Jag menar att minoritetspolitiken skall vara sådan att man också kan ta emot bra förslag, kanske ändra någonting, därför att bakom dessa fyra partier finns det en stor befolkning i Sverige som har röstat på dem. Man bör ta mer hänsyn till minoriteterna i politiken än vad man gör i det här fallet och i många andra fall. Jag är mycket upprörd över att det är på det här viset, därför att det finns kunskaper, erfarenhet och goda idéer hos alla partier, oavsett storlek.

Anf. 29 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Det finns ett talesätt som säger att man måste vara två för att dansa tango. Vi socialdemokrater har försökt sträcka oss så långt som möjligt för att få en så stor uppslutning som möjligt kring flyktingpolitiken. Men det är inte bara Socialdemokraterna som skall ändra kommatecken, utan det vore bra om också Miljöpartiet någon gång kunde ändra ett kommatecken.

Vår flyktingpolitik har blivit klarare, enklare och har fått rakare regler. Men den är också human, tydlig och konsekvent. Den bygger på respekten för mänskliga rättigheter, Ragnhild Pohanka.

Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Låt mig börja med att uttrycka min djupa vördnad för en f.d. kollega som inte längre är med oss i dessa och andra frågor. Jag tänker på Hans Göran Franck, denne lidelsefulle humanist, som gjorde så mycket för förföljda och förtryckta människor. Många har Hans Göran Franck att tacka för sin frihet, ja, t.o.m. sitt liv.

Herr talman! Det är viktigt att ha två utgångspunkter för vår diskussion. Den ena är att vi bör komma ihåg att av världens drygt 20 miljoner flyktingar flyr de allra flesta från ett fattigt u-land till ett annat fattigt u-land. Det är där de stora tragedierna och de stora bördorna ligger. Den andra utgångspunkten är att det är en mänsklig rättighet att söka asyl

*Fel! Okänt
växelargument.*

undan förföljelse. Det är inget brottsligt, inget suspekt; det är en mänsklig rättighet.

Det har nu gått drygt ett år sedan den nya utlänningslagen började gälla. De viktigaste principerna i den lagen är:

För det första: Vi har fått tydliga regler för skyddsbehövande människors rätt till skydd i Sverige.

För det andra: Vi har fått en vidare tolkning av Genèvekonventionen så att flera skyddsbehövande kan få status som konventionsflyktingar.

För det tredje: Vi har fått respekt för barnkonventionens krav genom en portalparagraf om särskild hänsyn till barns bästa.

Vid regeringsombildningen flyttade migrationspolitiken in i Utrikesdepartementet. Därmed markerades tydligt att vårt ansvar för att ge skydd till människor på flykt är en del av politiken för internationell solidaritet. Dit hör också arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati. Regeringen har lämnat två skrivelser till riksdagen om dessa frågor. Till den internationella solidariteten hör också insatser för att förebygga krig och konflikter och för att genom bistånd bidra till återuppbyggnad av krigshärjade länder och ge stöd till dem som vill återvända.

I den allmänna debatten sägs det ibland svepande att vi fått en restriktivare flyktingpolitik. Detta är felaktigt. Låt fakta tala! Vi har nu, som Maud Björnemalm också betonade, statistiken från det första året med tillämpningen av den nya lagen. Ett ovedersägligt resultat är att både antalet och andelen som fått status som flyktingar enligt Genèvekonventionen ökat starkt från 128 personer år 1996 till 1 310 personer år 1997. Det är alltså mer än en tiodubbling. Om man räknar konventionsflyktingarnas andel av de positiva besluten om uppehållstillstånd ser man att det är en ökning från 2,6 till 14 %. Den nya portalparagrafen om barnets bästa i utlänningslagen fick också ett tydligt genomslag. Det är inte en till intet förpliktande formulering, som Folkpartiet har i sin motion. Många av de mer än 6 000 som fick uppehållstillstånd av humanitära skäl var just barn.

Om en jämförelse görs med det tidiga 90-talet, då krisen i f.d. Jugoslavien och kriget i Bosnien pågick, kommer det nu färre asylsökande till Sverige. Det finns ett tydligt samband med hur kriserna i vårt närområde och närmast bortom ser ut. Den tidigare av vissa s.k. experter befarade flyktingströmmen från våra östra grannländer har uteblivit, och i stället har vi utvecklat ekonomiskt, politiskt och socialt samarbete med dessa länder. Om ingenting oförutsett inträffar, förutser jag inte någon större förändring vad gäller antalet asylsökande till Sverige. Att förändringar kan inträffa visas samtidigt av att antalet som sökte tillflykt i vårt land steg till över 9 000 i fjol från 6 000 år 1996. Ökningen bestod dels av medborgare från Förbundsrepubliken Jugoslavien, som ville undgå avvisning från Tyskland, dels av irakier, då den utdragna politiska och humanitära krisen i Irak består.

I januari i år undertecknades ett återtagandeavtal mellan Sverige och Förbundsrepubliken Jugoslavien. Normalt behövs inga avtal för att ett land skall tillåta inresa i landet för sina egna medborgare. Eftersom Förbundsrepubliken Jugoslavien förvägrat egna medborgare denna rätt var det nödvändigt för Sverige, liksom för andra länder, att ingå ett avtal om återtagande. Den långa tid som förflöt innan avtalet kom till stånd har gjort att många asylsökande, varav de flesta kosovoalbaner, utan förs kyl-

lan har fått vänta orimligt länge på beslut. Myndigheterna har beviljat uppehållstillstånd av humanitära skäl, i många fall i synnerhet för barn. Eftersom ett stort antal avvisningsbeslut kommer att vara preskriberade innan avtalet om återtagande kommer att vara i kraft har regeringen i förra veckan beslutat att utfärda en förordning om uppehållstillstånd av humanitära skäl för dem vars beslut preskriberas under 1998.

Läget i Kosovo är för närvarande sådant att FN:s flyktingkommissarie rekommenderat att ingen skall sändas tillbaka till området förrän situationen där har stabiliserats. Sverige följer i praktiken den rekommendationen.

Antalet asylsökande från Irak har ökat kraftigt i flera EU-länder. Sverige är det tredje största destinationslandet för irakiska flyktingar. Under 1997 sökte över 3 000 irakier uppehållstillstånd i Sverige. Situationen i Irak har diskuterats inom EU och andra internationella organ. Från svensk sida har vi hävdats att situationen kräver insatser på många olika plan; inom utrikes- och säkerhetspolitiken, biståndspolitik och migrationspolitik. Skyddsbehövande människor måste kunna få asyl utomlands, människosmuggling motarbetas och humanitära insatser i regionen intensifieras. Det har varit vårt budskap i EU, och det följs upp.

Migrationspolitiken är i dag en fråga för europeiskt samarbete. Resultatet av 1997 års regeringskonferens i Amsterdam är att samarbetet stärkts inom EU. Sverige kan i egenskap av ett land som tagit stort ansvar för att ge skydd åt flyktingar driva på för en human och generös europeisk flyktingpolitik och för ett delat ansvar för människor som behöver skydd.

Världens länder är på flyktingpolitikens område, liksom på alla andra politikområden, alltmåra beroende av varandra. Detta kan man begråta, förbanna eller förneka. Eller man kan välja att samarbeta för att nå resultat. Om människor på flykt skall få skydd behövs mera internationellt samarbete, inte mindre. Trångsynt nationalism måste motarbetas med internationalism. Regeringen kommer att fortsätta att driva frågan inom ramen för EU-samarbetet liksom i andra internationella organ. Vår nya utlänningslag är en bra plattform för att inom EU driva på arbetet för en flyktingpolitik på asylrättens och humanitetens grund.

Herr talman! Låt mig avsluta med en reflexion – en allvarlig sådan. Denna riksdag har huvudansvaret för lagens bokstav och anda i flyktingpolitiken, så som det skall vara i en demokratisk rättsstat. Samarbetet här i riksdagen har varit gott. Vi har inte varit eniga om allt, men ändå besjälade av att lösa dessa angelägna frågor i konstruktiv anda. Moderaterna har genom sin talesman varit en del av denna positiva kraft.

Men vårt ansvar som folkvalda slutar inte med arbetet inom dessa väggar. Vårt uppdrag är också att föra ut våra beslut i samhället. Jag tänker på *Land för hoppfulla*, som förhoppningsvis har lagts till handlingarna och ersatts av en moderatmotion som tar avstånd från de mest utmanande delarna i pogramskriften. Symtomatiskt var kanske att Carl Bildt aldrig uttalade sig om den.

Herr talman! Tyvärr verkar andan i *Land för hoppfulla* leva kvar på vissa håll i kommunalpolitiken. Det senaste exemplet, som jag blev mycket upprörd över, är det moderata oppositionsrådet Bengt-Göran Arestav. Han vill inte se fler invandrare i Huddinge, säger han: ”De åker runt i flotta bilar trots att de bara har socialbidrag – – Dessutom kom-

*Fel! Okänt
växelargument.*

mer många invandrare hit bara för den ekonomiska biten. De kommer hit och slänger sina pass”.

Huddingepolitiker från andra partier utom Sverigedemokraterna har reagerat och tagit avstånd från Arestavs fördomsfulla och felaktiga uttalanden.

Jag menar att det är viktigt att man talar klarspråk här och att också den moderata partiledningen reagerar på dessa reaktionära nydemokratiska synpunkter, annars skapas oklarhet om uppriktigheten i partiets avsikter. Vill man fiska i grumliga vatten? Ser man inte vad som sker i Danmark, Norge, Italien, Frankrike, England och Österrike?

Jag vill inte polemisera mot moderaterna, men jag delar den uppfattning som framfördes av Per T Ohlsson häromdagen i Sydsvenska Dagbladet. Han skriver att Europa står inför ett vägval. Skall fördomar och intolerans bekämpas kompromisslöst, eller skall de accepteras och institutionaliseras?

Det är riktigt att vissa högerpartier utmanas av extremhögern och väljer sida. I Frankrike är extremhögern på väg att göras rumsren i vissa kommuner. Men – det är här min poäng kommer – den högsta partiledningen har sett faran för demokrati och nation och talar klarspråk. President Chirac höll ett TV-tal i måndags där han varnade sina partikamrater i kommunerna för att slå följe med extremhögern. Chirac sade följande: Låt inte maktambitioner ta över demokratiska värden. Besudla inte vårt parti och nationens anseende. Den förre utrikesministern de Charette från samma parti tillade att det är vår generations viktigaste fråga.

Det var modiga och stronga uttalanden i en angelägen sak. Skulle inte Carl Bildt och Gunnar Hökmark kunna slå följe med sina franska partivänner och följa deras goda föredöme?

Låt oss alla, liksom vi har gjort i denna kammare, förena våra krafter mot fördomar och segregation och för humanism och integration.

Anf. 31 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att instämma i statsrådets ord om Hans Göran Franck. Det är en stor förlust för oss alla.

Innan vi antog den nya paragrafen och bestämde att förföljelse på grund av kön skulle kunna vara skäl för uppehållstillstånd hade statsrådet, jag och andra vid olika tillfällen diskussioner om huruvida flyktingkommissionens flyktingbegrepp skulle vidgas eller om det skulle få en egen paragraf. Jag upplevde under de debatterna i kammaren och på andra ställen att vi ville någonting nytt med denna paragraf.

Nu hamnade frågan som sagt i en paragraf. Den hamnade inte där vi ville, men det finns ändå en vilja och en inriktning.

Jag skulle vilja veta vad statsrådet tror är anledningen till att endast tio kvinnor – alla är från Togo och löper risk för könsstympning – har fått stanna mot bakgrund av just denna paragraf.

Anf. 32 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag kan inte redovisa för myndigheternas beslut. Jag har inte tagit del av dem när det gäller dessa ärenden. Däremot konstaterar jag att man har fattat positiva beslut – tio stycken, tydligen – och att den nya utlänningslagen därigenom börjar verka också där. Det är inte många

länder som har inkorporerat just genderfrågan på detta sätt i sin utlänningslag. Det är en handfull länder.

Jag skulle snarare vilja se det som något positivt och som tecken på att det nu börjar fungera. Det är ett område som naturligtvis kommer att få oerhört stor uppmärksamhet, inte minst från kvinnoorganisationer men även från oss andra som tycker att detta är en mycket viktig och angelägen sak i den internationella politiken och i vår utlänningslag.

Anf. 33 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning. Det är positivt att tio kvinnor har fått stanna. Men jag hade samtidigt litet högre förväntningar på att kvinnors asylskäl, som jag redogjorde för i min inledning, skulle kunna ligga till grund för att de skulle kunna få uppehållstillstånd.

Vi har kvinnor som utsattes för systematisk våldtäkt i Bosnien. Vi har de iranska kvinnorna som riskerar stening om de skickas tillbaka till Iran.

Jag vet att jag har överlämnat riktlinjerna till statsrådet vid en tidigare debatt. Jag tycker att det finns anledning att ta till sig det arbete som har gjorts utomlands – i USA, Kanada och Australien. Då kan vi ge Invandrarverket i uppdrag att ta till sig det faktum att det är en särskild problematik och att bedömningen av kvinnors asylskäl är ett kompetensområde.

Anf. 34 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Det är myndighetens plikt att följa denna fråga nära och att tolka lagen riktigt och konsekvent, och också att följa den diskussion och den praxis som finns i andra länder. Jag utgår från att det är på detta sätt. Vi kanske kan se hur det har slagit ut om ett år. Jag är glad för att paragrafen nu börjar tillämpas. Det är verkligen asylgrundande skäl.

Anf. 35 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Redan i vårt första invandrarpolitiska program i början på 80-talet stod det att Sverige skall ha en sådan handels-, bistånds- och utrikespolitik att behoven av flykt minimeras. Kjell Jönsson skrev en bok som hette *Jag valde inte flykten, den valde oss*. Det stod också att de som står på vår trappa är vårt ansvar. Jag tycker att dessa ord delvis har präglat hela Sveriges flyktingpolitik, men det får inte betyda att man minskar det antal som får komma hit till Sverige.

Jag är väldigt glad för att förordningen har kommit till stånd. Det står att flyktingarna kan ges permanent uppehållstillstånd, och att de får söka igen. Vad betyder det i praktiken? Hur många kan få stanna? Vilka är det som kan avvisas igen och som får nej till slut?

Sedan vill jag ställa en annan fråga: Om man hjälper människor att fly utan att ha något vinstintresse måste det väl ses med andra ögon? Raoul Wallenberg är ju en hjälte som vi alla erkänner, och han hjälpte folk att fly, efter vad jag förstår utan att ha något vinstintresse. Det borde väl vara skillnad på de två sakerna?

Anf. 36 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Ragnhild Pohanka! Vi hade en lång diskussion om exakt den här första frågan i går, men jag kan gärna svara igen. I en lagtext kan man inte alltid skriva att det *skall* vara så eller så, när det är myndigheter

*Fel! Okänt
växelargument.*

som har att bedöma frågan. När man nu antar en förordning där det står att uppehållstillstånd *får* beviljas betyder det att det är myndigheten som prövar frågan. Det kan ju finnas t.ex. vandelsskäl som talar emot. Vi diskuterade detta i går, och jag upprepar det i dag.

Självfallet finns det en skillnad mellan Raoul Wallenberg och människosmugglare av den grövsta sorten. Det säger logiken. Det som gäller är om en person har asylskäl eller inte. Varenda människa som kommer till Sverige och har asylbehov får också asyl i Sverige. Det behövs ingen Raoul Wallenberg i dag, och det skall inte behövas några människosmugglare, utan de skall bestraffas och bekämpas.

Anf. 37 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Också jag menar naturligtvis att det är ett grovt brott mot de mänskliga rättigheterna när människosmugglare stänger in folk i vagnar eller i båtar som kan förlisa. Men det kanske ändå finns personer som hjälper människor i nöd, och de måste väl behandlas på ett annat sätt. Jag tycker att jag fick ett bra svar på min fråga om detta.

Det är alldeles riktigt att vi talade länge om det här i går. Jag är fortfarande litet orolig, men jag skall följa frågan med stort intresse. Jag är som sagt väldigt tacksam för den här förordningen.

Anf. 38 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning att det är viktigt med bistånd ute i världen. Vi har inte tagit emot alla flyktingar. De är många, de är fattiga, och det är de fattiga länderna som får bära det tunga ansvaret. Vi har ändå med europeiska mått gjort stora insatser, vilket jag tycker att vi kan fortsätta med.

Statsrådet svingar den tunga yxan mot moderaterna och talar samtidigt om att det finns konstruktiva krafter här i kammaren. Hans Göran Franck var en sådan konstruktiv kraft i Sveriges riksdag. Han jobbade oerhört nära de folkpartistiska värderingarna i bistandsfrågorna, och vi hade ett mycket konstruktivt samarbete med honom, vilket gläder oss långt in i framtiden.

Det är utifrån de konstruktiva samtalen som Folkpartiet vill verka. Vi är inte nöjda med portalparagrafen vad gäller barns hälsa, utveckling och bästa, utan vi menar att en del texter från barnkonventionen skulle ha vägts in i lagen. Vi vidhåller detta, även om statsrådet säger att vi har fel. Att vi har tagit emot och gett uppehållstillstånd till många barn beror ju på att väntetiderna är orimligt långa. Vi börjar ändå närma oss varandra när vi säger hit men inte längre. Folkpartiet vill inte ha för långa väntetider, men vi har ändå kommit en bit på väg. Jag tycker att det är alldeles utmärkt.

Jag tänkte ställa några frågor till statsrådet. Varför använder inte Sverige fullt ut kvoterna, som regering och riksdag har pekat ut? Vad vill statsrådet göra för att väntetiderna inte skall vara så långa? Går det att göra något åt de snäva visumreglerna? Det var tre konstruktiva frågor.

Anf. 39 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag är säker på, Sigge Godin, att flyktingkvoten kommer att uppfyllas. Det här är i processen. Fördröjningen kan ha olika skäl, som

inte är svenska. Flyktingkvoten kommer ändå med all säkerhet att uppfyllas.

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 40 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! De andra två frågorna var kanske inte värda att kommenteras?

Låt mig då återvända till frågan om biståndet ute i världen. Det är en angelägen fråga. När tror den socialdemokratiska regeringen, om ni nu får sitta kvar efter valet, att ni kan uppnå enprocentsmålet? Det är något som är mycket viktigt för att vi skall nå fram till de fattigaste människorna ute i världen. Samtidigt skall de som ändå lyckas ta sig hit behandlas med värdighet och humanitet och få sin sak prövad. Jag tror inte att detta behöver vara något problem. Jag hoppas att det är så.

När vi nu har glädjen att se statsrådet här skulle jag vilja att han ytterligare, utöver det som står i betänkandet, utvecklar frågan om samarbetet i EU. Det får inte vara så att de minst generösa länderna sätter normerna i EU-samarbetet om flyktingpolitiken. På vilket sätt har ni konstruktivt arbetat för att de inte skall få den chansen?

Anf. 41 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! När det gäller biståndet finns det ingen anledning för riksdagen, regeringen eller den svenske medborgaren i allmänhet att klä sig i säck och aska. Sverige tillhör de tre länder i världen som ligger över FN:s uppsatta mål på 0,7 % av BNP. Målet att vi skall uppnå enprocentsmålet den dag ekonomin så tillåter ligger fast. Som enda land på den nivån ökar Sverige nästa år biståndsvolymen.

När man har så stora volymer som Sverige har är innehållet faktiskt viktigare än själva volymen. Med tanke på naturkatastrofer, krig, ondska och allt som finns är det svårt, det säger sig självt, att bedriva ett effektivt bistånd. Det går inte alltid som man har beräknat. Därför har man också under årens lopp haft att hantera reservationer. Man har inte fullt ut kunnat utnyttja den volym som har funnits.

Jag kan garantera, jag tar det på mitt ansvar som statsråd, att det svenska biståndet används effektivt nästan till den allra sista kronan. Det som behövs i dagsläget är inte mer pengar utan bättre förutsättningar att jobba. Det gäller inte minst möjligheterna att förebygga konflikter och krig, som producerar så mycket flyktingar. Vi har all anledning att vara stolta över de svenska insatserna.

Sigge Godin ställde också en annan fråga, men den får jag ta i nästa omgång.

Anf. 42 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Pierre Schori gör en litet glidande koppling mellan oss moderater och extrema partier i Frankrike. Det han sade kan i varje fall tolkas så. Jag har personligen inte, och jag tror inte heller att någon i mitt parti har, någon som helst svårighet att ta avstånd från olämpliga uttalanden som möjligtvis har skett i Huddinge. Jag antar att Pierre Schori på sin tid också tog avstånd från olämpliga uttalanden i Åstorp. Sådant förekommer, och då måste vi direkt sätta ned foten och säga att vi inte tolererar fiskeri i grumliga vatten på de här områdena.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi har, gudskelov, i Sverige inga extrema partier av betydelse. Men risken finns alltid, och därför måste vi hålla rent. Då gäller det att föra en politik som är tydlig och humanistiskt präglad, och det tycker jag att vi gör i dag. Därför kanske vi klarar oss från att det uppstår partier som baserar sig på främlingsfientlighet.

Men som Maud Björnemalm sade förs det två debatter i Sverige, den ena bland opinionsbildare, bland de fina människorna, den kulturella och moraliska eliten, och den andra ute på basplanet. Det vore bra om statsrådet deltog i bägge de debatterna och inte bara den ena.

Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Käre Gustaf von Essen! Jag gör nästan ingenting annat, höll jag på att säga, än att delta i den debatten, genom resor, artiklar och tal. Jag tror inte att jag står någon annan i denna kammare efter när det gäller antalet sådana och just när det gäller att sätta ned foten mot de fördomar som kan finnas också inom våra egna led.

Anledningen till att jag tog upp den moderata partiledningen och den avgrund som finns mellan denna och den typ av uttalanden som jag nämnde, Gustaf von Essen, är just att vi behöver mobilisera alla krafter – nu – för att bekämpa den här typen av fördomar. President Chirac uttalar sig sällan annat än i viktiga frågor. Carl Bildt uttalar sig också sällan. Det skulle ge vår kamp för tolerans och humanism ett väldigt stöd om han med sin auktoritet och tyngd också kunde delta i detta, och han *bör* delta i detta.

Anf. 44 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag tror att Carl Bildt gör detta varje måndag, kanske varje tisdag också, när han är ute på sina resor.

Det som är viktigt att konstatera är att om vi skall hålla ihop om dessa frågor – vilket vi skall, där är vi helt överens – bör regeringen också utvidga sig något mer än hittills. Jag tänker exempelvis på Europaåret mot rasism, som skapades av regeringen förra året med Mona Sahlin som ordförande. Det blev ju i praktiken ett socialdemokratiskt projekt. Tänk om ni hade bjudit in flera andra att delta i detta arbete, breddat rekryteringen! Då hade ni också fått en större legitimitet i den kampanj mot rasism som det här projektet skulle syfta till. Vi måste mötas, och vi måste mötas ärligt och öppet, för att kunna klara de här svåra frågorna, som berör oss alla så djupt.

Anf. 45 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tänkte fråga statsrådet litet mera i detalj vad beslutet om kosovoalbanerna innebär, dvs. att ett antal flyktingar kommer att få stanna i vårt land. Hur är det med antalet? Vilka urvalsprinciper skall gälla för vilka som kommer att få stanna och få ett uppehållstillstånd?

En annan fråga är: Om det här FN-direktivet inte hade kommit, hade Sverige då varit lika istadigt som tidigare med att inte ge uppehållstillstånd till den här flyktinggruppen?

Anf. 46 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag gjorde ett uttalande flera dagar innan FN-direktivet kom, av innebörd att man i nuläget inte kunde sända tillbaka människor till Kosovo med tanke på situationen.

När det gäller själva förordningen betyder den att alla som under 1998 skulle få sina fall preskriberade nu kommer att få det med omedelbar verkan. Det betyder i sin tur att de kan lägga in en ny ansökan. Praxis har varit att praktiskt taget alla som fått preskription har fått permanent uppehållstillstånd såvida inte särskilda skäl har talat emot, av typen vandel eller någonting annat.

Anf. 47 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag får tacka för det här förtydligandet. Vi är många här i riksdagen som har krävt att man skulle vara human när det gäller den här gruppen flyktingar, som ju har hamnat i ett slags Kafkaliknande tillstånd då de varken får vara här eller får åka tillbaka till sitt hemland.

Jag tror också att det vi har talat om här i dag, nämligen att dessa människor snabbt måste komma in i samhället, är mycket viktigt och något som vi måste ta på allvar. När man har suttit så pass länge i ett flyktingläger, och under så svåra förhållanden, som de här människorna har gjort behövs det särskilda insatser för att man snabbt skall integreras i det svenska samhället.

Anf. 48 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Herr talman! Jag uppskattar mycket en del av det klarspråk som statsrådet Schori står för. Min bestämda uppfattning är dock att det inte bara är moderater ute i landet som ibland uppträder tvivelaktigt. Jag tycker att statsrådet Schori har anledning att också vända sig till sina egna med uppmaningen att tala klarspråk mot fördomar och intolerans.

Ett exempel är det här med bördefördelningen. Det är inte precis så att utskottsmajoriteten på något tungt sätt lyfter fram att det är de fattiga länderna som får bära de största bördorna när det gäller att ta emot flyktingar. Man framhåller i stället ständigt att Sverige tar så oerhört stor del av detta och jämför då bara med länder i västvärlden. Jag skulle alltså uppskatta mer av detta klarspråk även från andra socialdemokrater än statsrådet.

Anf. 49 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Låt mig först svara på Sigge Godins fråga om Amsterdambfördraget.

Anf. 50 TREDJE VICE TALMANNEN:

Nu gäller replikrätten enbart Rose-Marie Frebran.

Anf. 51 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Okej. Jag är ledsen för det.

Vad vi har gjort från regeringens sida är att producera en liten lättfattlig skrift som heter *PS om flykting- och invandringspolitiken* och som sprids i mycket stora upplagor. Där understryks mycket starkt de globala perspektiven och var de verkliga problemen finns. Det är något man

*Fel! Okänt
växelargument.*

aldrig får glömma, och det upprepar jag naturligtvis också i alla mina tal och artiklar. Det är en nödvändig utgångspunkt, och det finns för övrigt också med i regeringens skrivelse till riksdagen. Det är alltså inte något sätt att göra sig stor i förhållande till andra västeuropeiska länder, som må ha en något snävare politik än vad vi har.

I anslutning till detta arbetar vi för övrigt inom EU just för att få den här vida svenska tolkningen av flyktingpolitiken. När det gäller Amsterdambfördraget har vi åstadkommit att minimiregler skall harmoniseras, dvs. att inte alla blir tvungna att föra en lika snål politik som den snålaste. Det är vår politik som gäller, och den försöker vi driva och påverka andra till. Inte minst har det varit framgångsrikt när det gällt hur vi skall hantera de kurdiska flyktingarna från Irak.

Anf. 52 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Rättssäkerheten hotas och familjer riskerar att splittras när svensk domstol och Invandrarverket gör skilda bedömningar av samma adoptionsärende.

Domstol kan i dag godkänna en vuxenadoption därför att det finns särskild anledning till adoptionen, mot bakgrund av att förhållandet väsentligen är detsamma som det som föreligger mellan föräldrar och barn. Trots detta kan Invandrarverket senare avslå ansökan om uppehållstillstånd med motiveringen att anknytningen till Sverige inte är tillräcklig. Den skiljaktiga bedömningen görs trots att den berörda domstolen vanligen inhämtar ett yttrande från Invandrarverket när den hanterar vuxenadoptionsärenden.

Både domstolen och Invandrarverket är verktyg för den svenska staten. Trots detta kan de alltså komma till rakt skilda slutsatser.

När ett utländskt barn adopteras får det alltid – förutsatt att gällande regler följs i samband med adoptionen – uppehållstillstånd i Sverige och efter en kort tid också svenskt medborgarskap. De barn som är under tolv år vid adoptionen blir automatiskt svenska medborgare redan vid adoptionen.

När det gäller adoption av vuxna är regelverket annorlunda. Det är restriktivt och delvis inkonsekvent. Adoption av vuxen får bara medges om det ”med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen”, enligt 4 kap. 6 § föräldrabalken. Normalt bör det vara fråga om ett förhållande av väsentligen samma innehåll som det som föreligger mellan föräldrar och barn, enligt Invandrarverkets handbok för utlänningsärenden.

Adoption av vuxna personer accepteras i dag därför endast i undantagsfall.

Även om adoption beviljas innebär det inte att en person som fyllt 18 år automatiskt har rätt till uppehållstillstånd. Möjligheten till uppehållstillstånd är begränsad och kräver prövning, bl.a. vandelsprövning. Dock är det så att endast otvetydigt konstaterad misskötsamhet skall beaktas, som det heter.

I regel – det är viktigt att stryka under – meddelas därför uppehållstillstånd vid vuxenadoptioner. Invandrarverket skriver: ”Det kan dock framstå som svårförklarligt om en svensk domstol först finner särskild anledning föreligga för adoption med hänsyn till det särskilda förhållandet mellan adoptanten och den adopterade och SIV därefter vägrar UT. I

de undantagsfall där vuxenadoption numera beviljas torde därför i regel också UT kunna meddelas.”

I de undantagsfall där vuxenadoption numera beviljas torde därför i regel också UT kunna meddelas, säger alltså Invandrarverket. Så sker nu inte alltid, och det är kärnan i de problem som i dag drabbar enskilda människor vid prövning av vuxenadoptionsärenden. Därmed uppstår också det svårförklarliga glapp som Invandrarverket självt skriver om.

Resultatet blir alltså följande: Först bedömer en svensk myndighet, nämligen domstol, att det ”finns särskild anledning till adoptionen”, och den godkänns därför. Sedan kommer nästa svenska myndighet, den här gången Invandrarverket, fram till att den åberopade anknytningen till Sverige inte utgör tillräcklig grund och avslår begäran om uppehållstillstånd. Som sagt, både domstolen och Invandrarverket är verktyg för den svenska staten, bedömningen bör därför ske samlat.

Herr talman! I ett fall jag känner till har en Örebroflicka, trots att hon är adopterad av en svensk familj, fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd och hotas därför av avvisning. Familjen hade innan adoptionen haft vårdnaden om flickan i mer än tio år. Hon talar flytande svenska, har svenska vänner och bor sedan fem år permanent i Sverige. Tidigare har hon tillsammans med familjen, som är missionärer, vistats omväxlande i Sverige och i ursprungslandet.

Fallet är speciellt, därför att i elva år har familjen levt i övertygelsen att flickan redan som liten adopterades. Det har sedermera visat sig att den biologiska mamman enligt svensk lagtolkning endast lämnade över vårdnaden. Den juridiska hantering som gjordes i flickans hemland var inte tillräcklig för att också svenska myndigheter skulle godkänna henne som adopterad.

Familjen genomförde väl i Sverige vad som i deras ögon var en andra adoption av flickan. Hon hade nu hunnit bli några och tjugo år gammal. Adoptionen är godkänd av domstol i Sverige, i det här fallet tingsrätten i Örebro, men flickan nekas ändå uppehållstillstånd.

Jag har oerhört svårt att se vad någon skulle vinna på att den här flickan avvisades. Däremot är det mycket lätt att se vad familjen skulle förlora om hon förpassades ur landet. Hon ses ju av dem som en dotter i familjen, precis som de andra barnen. Som jag ser det har familjens rätts-säkerhet hotats och humanitära aspekter kommit i kläm. Hanteringen i detta och liknande fall måste ändras för att undvika att fler hamnar i samma situation.

Grundproblemet är alltså att flickan numera betraktas som vuxen-adopterad. En domstol har godkänt vuxenadoptionen och ansett att det finns särskild anledning, rimligen med den utgångspunkten att man menar att förhållandet mellan flickan och de svenska adoptivföräldrarna är av väsentligen samma innehåll som det som föreligger mellan föräldrar och barn. Men Invandrarverket har ändå funnit att den åberopade anknytningen till Sverige inte är tillräcklig och avslår därför ansökan om uppehållstillstånd.

Två svenska myndigheter, två skilda besked. Resultat: En familj som splittras.

Herr talman! Gör domstol bedömningen att det finns särskild anledning till adoptionen med utgångspunkten att relationen mellan den adopterade och de svenska föräldrarna är av väsentligen samma innehåll som

*Fel! Okänt
växelargument.*

mellan föräldrar och barn bör detta i sig vara tillräcklig grund för att Invandrarverket skall bevilja uppehållstillstånd. Det skrev jag i den motion som behandlas i dagens betänkande. Den heter Sf602.

Till min stora glädje säger ett enhälligt socialförsäkringsutskott följande: "Det kan också framstå som svårförklarligt om en domstol först finner särskild anledning föreligga för adoption med hänsyn till det personliga förhållandet mellan adoptanten och den adopterade och att Invandrarverket därefter vägrar uppehållstillstånd."

Jag delar helt utskottets uppfattning. Låt mig i det här sammanhanget rikta ett varmt tack till utskottets ledamöter för behandlingen av frågan som min motion aktualiserar. Det är mycket glädjande, tycker jag, att det går att finna enighet i ett utskott i en sådan här humanitär fråga utan inverkan av att det är valår. Det är ett styrkebesked, tycker jag.

I en tid då alla är överens om att familjesplittring är ett svårt problem i Sverige tycker jag att det ter sig än underligare att staten skulle ha haft intresse av att splittra några få, dock mycket starkt berörda familjer. Flickan jag talade om har sedan en tid inhibition, kanske på grund av utskottets pågående arbete. Familjen måste dock inkomma med nya omständigheter för att flickan skall få stanna. De frågar sig liksom jag: Vad mer kan anföras än att flickan är adopterad och är en del av familjen, ett barn som andra barn i familjen? Rimligen och förhoppningsvis är utskottets enhälliga ställningstagande en tillräcklig sådan ny omständighet.

Riksdagen kommer i dag att på förslag av ett enigt utskott ge regeringen till känna att regeringen bör utreda om det vid vuxenadoption av utlänning bör ske en samlad bedömning av samtliga omständigheter, innefattande såväl frågan om uppehållstillstånd som adoptionsfrågan. Regeringen bör återkomma till riksdagen med redovisning av eventuella förslag i berört hänseende. Utskottet anser också att regeringen bör överväga om en ovillkorlig kommunikation bör ske mellan domstol och invandrarverk i den här typen av fall.

Förmodligen är en lagändring nödvändig. Men problemet kan eventuellt också påverkas av förordningar utfärdade av regeringen. Riksdagen uppmärksammar i dag regeringen på båda eventualiteterna.

Det är för mig mycket glädjande att riksdagen nu begär att regeringen skall se över en situation som humanitärt gett oacceptabla effekter för minst en enskild familj. Jag fick en gång frågan hur många familjer detta drabbade. Är det så många att det motiverar en lagändring? Svaret är: Fråga familjen! Vi kan inte ha lagar som slår sönder svenska familjer av administrativa eller byråkratiska skäl.

Jag vill sluta med att återigen säga att jag tycker att det är mycket glädjande att ett utskott i enighet kan be regeringen se över en situation där juridiken uppenbarligen inte har fungerat som vi har avsett från riksdagens sida.

Anf. 53 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Regelverket kring vuxenadoptioner har tillkommit främst för att undvika skenadoptioner i syfte att erhålla uppehållstillstånd. Men självfallet kan också den här typen av Kafkaliknande situationer uppstå. Som regeringsledamot vill jag tacka för utskottets initiativ. Jag avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Som medborgare vill jag uttrycka min uppskattning av Sten Tolgfors insatser och engagemang.

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 54 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag gläds över statsrådets ord. Han använder t.o.m. samma begrepp, Kafkaliknande situation, som jag själv har gjort för att beskriva situationen.

Om vi har en lagstiftning som innebär att det tar närmare två år för en riksdagsledamot att med hjälp av utredningstjänst och alla de kontakter man har som kan de här frågorna förstå varför det går som det går, varför i det här fallet en flicka i Örebro får avslag på sin ansökan, begriper man hur frustrerande det måste vara för en enskild familj att tränga igenom regelverket och hur det måste kännas att riskera att förlora sitt barn utan att ens förstå varför. Det gläder mig mycket att statsrådet har den här synen på frågan, precis som utskottet. Jag hoppas att vi kan se fram emot en förbättring inom en snar framtid.

Anf. 55 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag noterar att statsrådet Schori, som har ansvar för de här frågorna, nu lämnar salen. Det innebär att han lämnar salen tillsammans med den lilla del av svenska folket som hyllar den asylpolitik som Sverige tyvärr sedan alltför länge har bedrivit.

Asylpolitiken är, om man skall tro på alla attitydmätningar, oförankrad hos en stor majoritet av svenska folket. Alla som vill se noterar de enorma problem som vi har i dag. Det här handlar inte om att människor är svarta, vita eller bruna. Det handlar om att vi, till skillnad från alla andra länder i Europa, har haft en flyktingpolitik som vi antalsmässigt inte kan hantera. Den som i dag säger att den svenska asyl- och flyktingpolitiken har fungerat bra kan åka på studiebesök till Stockholm, Göteborg och Malmö och se att det påståendet inte är sant.

Jag har i dag följt debatten från mitt rum och noterat en del olika, t.o.m. litet egendomliga, ställningstaganden. Ulla Hoffmann, Vänsterpartiet, med visst instämmande från kd, refererar till att Sverige faktiskt inte har tagit emot så många flyktingar som andra länder har gjort. Hon refererar då till länder i andra världsdelar. Min lilla fråga är: Anser Vänsterpartiet och kd att vi skall ta emot de flyktingströmmar som i dag finns i en del andra världsdelar?

Jag tycker att man skall ge ett ärligt svar. Jag har fortfarande en del kolleger på byggarbetsplatser och varv – eller kamrater, som man säger på Vänsterpartiets gamla språk – som röstar på Vänsterpartiet i dag. De prioriterar inte den politiken. Men okej, det är upp till varje parti att föra fram åsikter, skapa opinion och tilltro till politiken.

Statsrådet gjorde i dag, för en gångs skull, en korrekt bedömning. Han kritiserade Jean-Marie Le Pen och den politik han bedriver i Frankrike. Jag hoppas att den för evigt förblir främmande för den svenska asyl- och flyktingpolitiken.

Det är förvånansvärt att statsrådet så konsekvent kritiserar nazism och rasism. Det är bra. Däremot framför han aldrig ett uns av kritik mot kommunism. Jag kan förstå det. Statsrådet Schori betraktar Fidel Castro som en renässansfurst. Jag tror inte att han riktigt har insett vad renäs-

*Invandrings- och
flyktingfrågor*

sansfurste innebär. Men han har sagt så. Det är ett tvivelaktigt ställningstagande.

Ragnhild Pohanka har berättat hur hon på 60-talet besökte ett företag i Västerås där det bara var finska arbetare som slet vid bandet. Jag vill mena att det är ett skamligt påstående gentemot alla de svenska arbetare som stod vid samma band och som enligt Ragnhild Pohanka inte hade samma sisu och uthållighet.

Att det fanns finnar, jugoslaver, italienare, turkar och greker i Sverige på 60-talet berodde på att det inte fanns nog med arbetskraft i Sverige. Men att direkt utpeka svenska arbetare som mer lata än andra är väl litet väl häftigt.

Pohanka påstår också att en inskränkning av flyktingpolitiken skulle öka rasismen i Sverige. Det finns andra länder som ligger nära Sverige. Finland är ett exempel. Består Finland, med en betydligt snävare flyktingpolitik än den svenska, av en stor del nazister eller rasister? Givetvis är så inte fallet. Men det passar sig att i Sveriges riksdag kasta ur sig sådana uselt underbyggda omdömen.

Herr talman! Min motion Sf601 – som är huvudskälet till mitt agerande i dag – baseras på att jag i fjol sommar begärde att Riksdagens revisorer skulle tala om de totala kostnaderna för den svenska flyktingpolitiken. Någon månad senare tackade revisorerna för min begäran, men jag fick ett nej. De ville inte. Av det skälet väckte jag en motion under allmänna motionstiden i september i fjol och ställde samma fråga till utskottet. Utskottets ställningstagande var inte helt oväntat. Jag kan förstå varför.

I dag har man i Sverige svårt att skilja på begreppen invandrarpolitik och flyktingpolitik. I Sverige finns ingen invandrarpolitik sedan 1968, då en enig riksdag beslutade att det inte skulle finnas någon arbetskraftsinvandring utöver den som förekom mellan de nordiska länderna. Det var ett enigt beslut. Inget parti i dag – rätta mig om jag har fel på den punkten – har sagt att man skall lätta på beslutet från 1968. Ibland får jag den uppfattningen när jag lyssnar på debatten i den här kammaren.

Min motion grundas på att jag och andra utanför huset som lyssnar på debatten och läser om vad som förtäljs ibland får en uppfattning att denna politik är ytterst lönsam för svenska folket. För några år sedan berättade Ingvar Carlsson och Bengt Westerberg om de stora ekonomiska vinster som Sverige gjort baserat på denna politik.

Herr talman! Om det är så, varför inte visa de siffror som är så enormt positiva? Det hade varit ett bra exempel på en lyckad politik att använda i debatten om det hade gått att dokumentera att den svenska asyl- och flyktingpolitiken under de senaste 15–20 åren har varit en ekonomisk framgång. Men vi får inte se några sådana besked. Jag kan ytterst väl förstå varför.

Jag skall ge ett exempel, som jag förstår strör litet salt i såren. Vi hade en invandrarpolitik som slutade 1968. En enig riksdag beslutade att den skulle stoppas. Man påstod att den politiken var framgångsrik ur ekonomisk synpunkt. Men man glömde oftast att berätta att de som kom hit inte hade jobb i sina egna länder. De kom inte hit för våra blå ögons skull. De kom hit för att det inte fanns jobb i deras egna länder. De kunde tjäna sin utkomst här och få litet trygghet.

Procentuellt fler kvinnor från Grekland, Jugoslavien och Italien som kom hit på 60-talet är förtidspensionerade jämfört med svenska kvinnor. Nu kan jag tänka mig att en hel del säger ”att nu har Sten Andersson gått över gränsen, han står och fabulerar”. Dessa siffror har jag hämtat – de är ingen egen uppfinning – från en bok skriven 1994 av Mauricio Rojas. Han är en känd invandrardebattör. Han visar denna statistik i boken. Det är fritt fram för alla att kritisera mig för att jag framför budskapet, men det är inte jag som har skapat det. Om någon ifrågasätter den statistik jag refererar till, kritisera då den person som har skrivit boken. Boken finns att låna på riksdagens bibliotek – efter det att jag har läst den, jag har den kvar en vecka till.

Herr talman! Det är beklämmande att man från riksdagens sida, från den folkvalda institutionen, unisont har sagt att den bedrivna politiken har varit ytterst framgångsrik. Då har man poängterat att den även har varit ekonomiskt framgångsrik. Varför kan man då inte presentera dessa siffror offentligt? Där finns många frågor som folk utanför riksdagen med all rätt ställer när en så enkel begäran inte bifalles. Jag tror att jag förstår varför den inte bifalles.

Anf. 56 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Sten Andersson har på sin kammare ägnat sig åt att recensera alla våra olika inlägg. Låt mig då bara säga att Sten Anderssons kollega Gustaf von Essen talade om – men det kanske var medan Sten Andersson var på väg till kammaren – att alla partier i riksdagen är för en reglerad invandring, och det gäller alla partier, inte enbart moderaterna eller socialdemokraterna.

Vad jag tog upp var diskussionen om måttet på vad humanitet och generositet är. Utskottet använder sig av ett kvantitativt mått medan jag från Vänsterpartiet anser att man måste tillämpa ett kvalitativt mått i förhållande till de flyktingkonventioner som vi har skrivit under. I morgon kommer Sten Andersson att kunna läsa mitt inlägg i snabbprotokollet.

När det gäller kvinnor från Grekland och Jugoslavien som i större utsträckning är förtidspensionerade än sina svenska kolleger är detta alldeles korrekt. Det är på det viset. Men man måste också försöka att förstå varför. Dessa kvinnor kom hit för att arbeta. De var beroende av att ha flera jobb för sin försörjning. De hade en dålig arbetsmiljö och fick monotona och förslitande arbetsuppgifter. Kanske hade de tänkt sig att en gång åka tillbaka till sina hemländer, men så föddes barnen och de blev kvar i Sverige. På grund av att de haft monotona och förslitande arbetsuppgifter och av att de haft en arbetsmiljö som många gånger har varit undermålig har de också i större utsträckning förtidspensionerats jämfört med svenska kvinnor.

Anf. 57 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det sista först: Jag tror att det är många svenska kvinnor som har haft exakt samma arbetsuppgifter – annars hade inte Sverige fungerat – utan att det har blivit så hög förtidspensionsfrekvens. Men det är bra att Ulla Hoffmann erkänner att det är så. Det var det som jag ville ha fram med min uppmaning: Ta fram alla kostnader, intäkter och även förluster och visa en bild över vad detta har kostat för oss!

Jag förstår inte att man, som man har gjort ibland, kan tala om flyktingar som en ekonomisk succé. En flykting som kommer till Sverige går inte att mäta i pengar, men det har faktiskt ni som försvarar politiken gjort. Jag har begärt ett konkret besked om hur mycket detta kostar. Är det vinst eller förlust? Ni har inte velat svara på frågan. Och som jag sade i mitt anförande: Jag förstår mycket väl varför.

Till sist: Anser Ulla Hoffmann att Sverige skall ta emot en ännu större andel än vad vi gör i dag av de flyktingar som tyvärr finns i dag i alltför stor omfattning i Afrika?

Anf. 58 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Herr talman! Inte på något enda sätt skulle jag vilja att Sten Andersson tar mitt svar när det gäller invandrade kvinnor från Grekland och Jugoslavien och deras förtidspensioneringsfrekvens som en intäkt för de höga kostnader som Sten Andersson påstår finns för invandrare och flyktingar i Sverige. Jag tror att det skulle vara till gagn för Sten Andersson och den här diskussionen om han försökte att sätta sig in i den forskning som har bedrivits kring invandrade kvinnors situation i Sverige – t.ex. när det gäller de som kom under arbetskraftsinvandringen på 60- och 70-talen – beträffande bl.a. arbetsredskapens utformning. Det finns utmärkt sådan forskning av Wuokko Knocke m.fl. forskare från Arbetslivsinstitutet att tillgå. Det är bara att ta till sig. Dessutom bedrivs det sådan forskning på EU-nivå.

Det enda som jag anser är att Sverige skall uppfylla de internationella konventioner som vi har skrivit under. Det är mitt svar på Sten Anderssons fråga.

Anf. 59 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller arbetsredskap och svensk arbetsmiljö vet jag hur det fungerar. Jag har nämligen varit biträdande huvudskyddsombud på Kockums varv i sju år, och jag har sett hur den svenska arbetsmiljön har utvecklats. Den var internationellt sett mycket bra under 60-talet. Men ändå kvarstår frågan: Om nu arbetsmiljön då var mindre bra jämfört med i dag, varför drabbade det i så stor omfattning bara en viss kategori kvinnor? Varför drabbades inte deras svenska systrar av samma effekter?

Ulla Hoffmann vill bara att Sverige skall uppfylla de konventioner som vi har skrivit under. Det tycker jag att vi skall göra. Dessvärre verkar det inte som att några andra länder i Europa – jag tror inte att några partikolleger i dessa länder stöder Ulla Hoffmanns uppfattning – driver den frågan att de skall närma sig den politik som vi i dag för i Sverige. Då undrar jag: Är vi unika? Eller för att travestera reklamen på betal-TV-kanalerna: Vi kan det ingen annan kan.

Anf. 60 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Det gäller kostnaderna för invandringen. Invandrapolitiska kommittén fick ju i sina direktiv i uppdrag just att belysa kostnaderna för invandring när den tillsattes. Vi lade då ut ett uppdrag på universitetet i Växjö som skulle göra sådana beräkningar. Den forskning och de beräkningar som gjordes där resulterade så småningom i en ESO-rapport som jag har med mig här: *Invandring, sysselsättning och ekonomiska*

effekter, Ds 1995:68. Denna rapport kom sedan att ligga som bilaga till Invandrarpolitiska kommitténs betänkande.

I rapporten kan man se vad kostnaderna för invandringen uppgår till. Jag vill ge Sten Andersson upplysningen att 1994 var kostnaderna för invandringen för den offentliga sektorn 17 miljarder kronor. 1991 var kostnaderna 10 miljarder kronor. Det var alltså en kraftig ökning under dessa år. Det är möjligt – och kanske troligt – att denna trend har fortsatt, men det finns också tecken på att kurvan har böjts av en aning genom att det inte har kommit så många under de senaste åren.

Dessa siffror har jag låtit kontrolleras av riksdagens utredningstjänst. Där har man kommit fram till att det inte finns någonting som motsäger beräkningarna och kalkylerna. Kostnaderna ligger där omkring.

Det handlar om mycket stora pengar. Som jag sade i mitt huvudanförande är det många kommuner som har problem med att avväga kostnaderna för socialbidrag gentemot andra angelägna uppgifter. Det är ingenting som vi kan ta lättvindigt på. Men de siffror på 60–80 miljarder kronor som far runt i debatten menar jag är en vandringsägen.

Anf. 61 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det tillhör inte min favoritsysselsättning att polemisera med min mycket gode vän Gustaf von Essen.

Också jag har tagit del av den beräkning som har gjorts av universitet i Växjö. Hade det bara varit jag som hade ifrågasatt den kunde man väl strunta i det, men det finns faktiskt människor med betydligt högre utbildning – och de är ganska många, det kan jag tala om för Gustaf von Essen – som ifrågasätter dessa siffror.

Gustaf von Essen säger att det inte har kommit så många under de senaste åren. Det har väl inte heller någon påstått. Men det är de tio årens politik som har medfört – och det säger jag utan att ljuga – att hundratusentals människor har kommit hit som flyktingar utan att ha egen försörjning. Och det kostar pengar. Det har inte ett dugg med kostnaderna för 1993, 1944 och 1995 att göra.

Herr talman! Till sist: Om vi har en debatt om flyktingar skall man inte säga att politiken har varit bra genom att den har varit ekonomiskt värdefull för oss. Om en flykting uppfyller de krav som vi ställer för flyktingskap, då skall han eller hon erhålla asyl i Sverige. Då skall man inte räkna det i pengar, men det gör man tyvärr i dag. Därför har det skapats en stor och berättigad misstänksamhet utanför detta hus.

Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Det här med kostnader är ju väldigt komplicerat. För att bara göra en mycket enkel schematisering kan man säga att det fanns ett, om vi nu skall tala i ekonomiska termer, s.k. nettotillskott fram till kanske 1980. Därefter har det varit en nettobelastning om man ser det i rent ekonomiska termer.

Men vad är det egentligen nu som gör att kostnaderna för invandringen är höga? Jag tror inte att det beror så mycket på invandringen som sådan och på invandrarna själva, utan det beror på att vi inte har en bra ekonomisk politik som verkligen befrämjar tillväxt och sysselsättning. Det är nämligen därigenom vi kan minska kostnaderna för invandring,

öka människornas försörjningsförmåga och över huvud taget minska kostnaderna för transfereringar.

Det är en sådan politik som vi kräver från moderat håll. På så sätt kan vi också göra invandrarna en långt större tjänst för framtiden än vad den nuvarande socialdemokratiska regeringen kan göra, som i första hand driver en ekonomisk politik som inte befrämjar sysselsättning och tillväxt.

Anf. 63 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! I dag används i Sverige uttrycket ”gilla läget”. Jag tycker i och för sig att det är ett uselt uttryck som används i stället för att säga att man accepterar situationen. Vi har den situation som vi har i dag i Sverige avseende den här politiken. Alla krafter måste unisont göra sitt bästa för att detta skall börja fungera.

Gustaf von Essen säger berättigat att en annan politik skulle kunna skapa fler jobb i Sverige. Det är jag helt övertygad om, och jag delar i alla delar hans uppfattning. Men jag tror inte att vi skulle kunna vända situationen på en dag. Man har samma typ av politik i en del andra länder i Europa, som i och för sig har ett lägre antal arbetslösa procentuellt sett än vad vi har i Sverige. Men det handlar inte om några stora förändringar. Detta är en lång process. Jag välkomnar en ny ekonomisk politik och mindre reglering på arbetsmarknaden, så att ett större antal människor får en chans att arbeta. Men man skall inte inbilla folk att om den ena eller den andra politiken kommer att få gehör om sex månader, så kommer allt att förändras omedelbart. Det är faktiskt inte sant.

Till sist i den här debatten, herr talman, tycker jag att det är fejt – det är ett starkt ord att använda i Sveriges riksdag – att säga att den svenska flyktingpolitiken även ekonomiskt sett har varit framgångsrik, alltså en tillgång för svenska folket. Jag tycker att det är fel att använda termen ekonomisk tillgång i en flyktingdebatt när det handlar om människor som kanske har flytt från hus och hem, men det gör man. Gå då upp och bevisa vad ni grundar detta på! Det har ni inte gjort i dag, och jag förstår varför.

Anf. 64 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Herr talman! Frågan om för många eller för få flyktingar: Jag har inte sagt att Sverige generellt har tagit emot för få flyktingar. Jag har uttalat uppskattning av statsrådet Schoris klarspråk här i dag när det gäller flyktingkapets bördefördelning i ett globalt perspektiv.

När vi i vårt land konstaterar hur många flyktingar vi har tagit emot är det vanligt att vi jämför oss med resten av västvärlden och att vi, som jag upplever det, vill slå oss för bröstet och tala om hur oerhört duktiga vi är. Jag menar att det är rimligt att göra denna globala jämförelse. Jag vill framhålla, som statsrådet också gjorde här i dag, att när det gäller de 20 miljoner flyktingar som finns i världen är det de fattiga länderna som tar den största bördan. Det är på ett sätt naturligt eftersom de ligger geografiskt nära varandra, och vi får försöka göra andra insatser där.

När det sedan gäller bördefördelningen inom Europa anser vi kristdemokrater att Sverige i EU skall verka för en betydligt jämnare fördelning mellan länderna i gemenskapen.

Anf. 65 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Rose-Marie Frebran säger att vi inte skall slå oss för bröstet i Europa i allmänhet och i Sverige i synnerhet därför att vi inte kan jämföra oss med resten av världen där det helt klart finns mycket större flyktingströmmar än i Europa. Men jag undrar vad Rose-Marie Frebran menar konkret med detta. Skall vi ändra vår lagstiftning så att fler ges möjlighet att komma hit till Sverige? Är det detta som är Frebrans och kd:s budskap?

Sverige har jämfört med alla länder i Europa, våra nordiska grannländer i synnerhet, tagit emot ett betydligt större antal flyktingar per capita och i en del fall även numerärt.

Jag skulle vilja fråga Rose-Marie Frebran om hon menar att EU skall ta ett större gemensamt ansvar för flyktingpolitiken. Är det då kd:s linje att Sverige skall bedriva sin flyktingpolitik och att övriga Europa skall fylla upp till vår nivå? Eller skall Sverige kunna få ta en mindre andel och andra en berättigat större andel?

Anf. 66 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Herr talman! Vill vi kristdemokrater ändra lagen? Om Sten Andersson på sitt rum hade lyssnat till mitt anförande hade han hört att jag sade att vi accepterar en del av de förändringar som skedde i utlänningslagen genom beslutet i december 1996. Men de två punkter som vi är starkt kritiska till är borttagandet av bestämmelsen om sista länken och insnävningen av anhörigbegreppet.

När det gäller fördelningen inom EU sade jag tydligt att vi anser att Sverige skall arbeta för en jämnare fördelning av flyktingmottagandet inom EU-länderna. Med den grupp av flyktingar som finns inom våra länder innebär det att Sverige får ta en mindre del och att andra får ta en större del av bördan.

Anf. 67 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag noterade det sistnämnda med både glädje och tacksamhet.

Anf. 68 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag blev apostroferad i Maud Björnmalms sista inlägg och hade själv ingen rätt till ytterligare replik. Detta har hänt ett par gånger tidigare.

I ett betänkande accepteras den största delen av texten av alla partier, såvida inte propositionen avslås, och det händer ju inte så ofta. Just därför att vi instämmer i så stora delar tycker jag att vi skulle tas mer på allvar och att man skulle utnyttja den kunskap och kompetens som vi i de små partierna representerar. Jag tror att det är beklagligt för Sveriges del att man inte tar oss mer på allvar. Vi arbetar hårt och tar reda på saker, precis som alla andra. Vi tycker att man inte tar hänsyn till våra frågor, detta speciellt när det gäller flyktingpolitiken i mitt utskott. Jag tycker att det är allvarligt, och det är en stark kritik jag här framför.

Anf. 69 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår Ragnhild Pohankas inlägg i det här fallet.

Vi diskuterar frågorna i utskottet. Där har Ragnhild Pohanka precis som alla andra ledamöter rätt att framföra och har också framfört sina åsikter. Sedan är det en annan sak att man inte alltid får igenom de förslag man lägger fram. Men det tillhör det politiska spelets regler.

Ragnhild Pohanka sitter också med i en hel del utredningar där hon också har rätt att framföra och också har framfört och argumenterat för sina åsikter. Sedan måste de olika åsikter och förslag som kommer fram vägas för och emot, och därefter måste man ta ställning. Det är så demokratin fungerar.

Anf. 70 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att det är så att Maud Björnemalm inte förstår. På förra utskottsmötet om just det här betänkandet blev det bara småleenden, och man sade: Men reservera er då! Ta upp frågan i talarstolen! Det är inte politik, Maud Björnemalm. Det är att trycka ned andra, fortsätta att köra över och driva sin egen politik.

Jag är upprörd. Jag har sju års erfarenhet av det här, och jag tycker att det har blivit allt hårdare om man jämför hur det var den här gången med förra gången. Jag är mycket besviken på det sätt man arbetar här i riksdagen.

Anf. 71 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare får alla lägga fram sina förslag. Sedan är förslagen mer eller mindre bra. Det är faktiskt så att det är majoritetsbesluten som råder i utskottet precis som i all annan politisk verksamhet.

Anf. 72 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Vi vet att det är majoritetsbeslut. Vi vet att det också sker utredningar, och vi reserverar oss. Men jag menar att vi också har kloka förslag att komma med som Sverige skulle vinna på att man då och då lyssnade på och tog in i texten.

Anf. 73 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Jag står här i dag inte så mycket för att jag planerat det utan för att jag helt enkelt inte längre kan hålla tyst.

Jag har år efter år hört Maud Björnemalms anföranden från talarstolen i flyktingpolitiska frågor. År efter år återkommer Björnemalm till ett och samma tema i sina anföranden: När föräldrar gömmer sina barn och barnen får illa är det föräldrarnas fel. Björnemalm lägger hela skuldbördan för de gömda flyktingbarnens fruktansvärda situation på föräldrarna.

Jag tycker att dessa ständiga skuldbelägganden och angrepp på föräldrar i nöd är skamliga. Maud Björnemalms uttalanden vittnar om att de i övrigt sympatiska framställningar hon gör angående solidaritet och humanism inte är annat än plattityder.

Maud Björnemalms fördömanden av de föräldrar som föredrar att gömma sig med sina barn framför att underkasta sig den svenska lagstift-

ningen vittnar om en total oförmåga till inlevelse i en flyktings utsatta situation. Fördömandena visar på ett djupt förakt för dessa föräldrars bedömningsförmåga.

Jag vill säga till Maud Björnemalm: Det är inte bara svenska föräldrar som vill det bästa för sina barn. Det är en global företeelse som hör mänskligheten till. Om föräldrarna gömmer sina barn har de sina skäl, antagligen rädsla för att barnen skall råka mycket värre ut om de följer svenska myndigheters beslut om avvisning.

Statsrådet Schori inledde i dag med att nämna Hans Göran Francks goda gärning. Jag hade förmånen att lära känna honom litet grand och träffa honom och kan inget annat än instämma i statsrådets ord. Många människor har honom att tacka för sitt liv och sin frihet.

Mot bakgrund av det kan man ställa följande frågor. Vad tror Maud Björnemalm att flyktningbarn i Sverige som lever gömda i dag kommer att tacka Maud Björnemalm för? Vad kommer att bli eftermälet angående Maud Björnemalms gärnings solidaritet och humanism?

Anf. 74 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Flyktningbarn och gömda barn är naturligtvis ett mycket allvarligt problem som också har diskuterats många gånger här i kammaren, i utskott och i utredningen.

Vem är det som har ansvaret för barnen, Elisa Abascal Reyes, om det inte är föräldrarna? Våra myndigheter prövar asylansökningarna. Många barnfamiljer får stanna. Men alla har inte asylskäl. De får avslag på sin ansökan och skall då lämna landet.

I stället för att följa fattade beslut går de under jorden. De gömmer sig. Det måste man väl ändå säga är det val – om man nu kan kalla det för val – som föräldrarna gör. De går under jorden med sina barn, kanske med hjälp av andra människor som gömmer barnen.

Detta är naturligtvis fruktansvärt jobbigt både för föräldrarna och för barnen. Barnen far illa. Många far så illa både fysiskt och psykiskt att de sedan får stanna i landet, inte för att de har asylskäl utan för att de har humanitära skäl. De är sjuka.

Det tycker jag inte att man kan lasta svenska myndigheter för. Det är föräldrarna som har valt att göra detta och då också utsätta sina barn för dessa risker. Många gör det – det skall man inte sticka under stol med – därför att de räknar med att de skall få stanna i Sverige.

Man kan ju inte utfärda något slags allmän amnesti för de barnfamiljer som är gömda. De signaler som vi skickar ut skulle då bli: Kom hit. Stanna. Göm dig. Utsätt dig själv och dina barn för lidanden. Men resultatet blir att du får stanna i Sverige.

Anf. 75 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Maud Björnemalms analys av föräldrars bedömningsförmåga av vad de gör med sina barn fyller mig med avsky. I Maud Björnemalms analys ingår påståenden som innebär att föräldrar kallt beräkande utsätter sina barn för lidande för att få stanna i Sverige.

Då återstår fortfarande frågan: Varför skulle de i så fall göra detta? Jo, därför att de har en annan referensram än Maud Björnemalm har i sin trygga miljö.

Jag upprepar: Maud Björnemalms uttalanden den här gången vittnar också om en fullständig oförmåga att sätta sig in i den desperata situation som en flyktingfamilj kan befinna sig i. Föräldrarna tar sitt ansvar därför att de har en annan referensram än vad Maud Björnemalm har.

De tar sitt ansvar och gömmer sig med sina barn därför att de tror att de kan råka ut för någonting mycket värre om de skickas tillbaka än de lidanden de råkar ut för här tillsammans med sina barn.

Anf. 76 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Vi har lagar och regler som vi har fattat beslut om här i riksdagen om vilka asylskäl som skall gälla för att människor skall få stanna. Dessa lagar följer våra myndigheter.

Om människor skall ha tilltro till lagarna måste man också ha tilltro till de myndigheter som fattar beslut. Vi har lagar och regler som skall underlätta för människor att leva tillsammans.

Anf. 77 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Det går att ha en diskussion om lagar och regler. Det har jag gärna. Men nu har jag inte deltagit i den diskussion som fördes i dag.

Det jag tar upp är den diskussion som Maud Björnemalm själv har initierat, nämligen en diskussion om moralfrågan, dvs. ansvarsfrågan och skuldfrågan. Det är det som Maud Björnemalm har utvecklat år efter år. Det har uppriktigt sagt gjort mig väldigt upprörd.

Vi kan diskutera svensk flyktingpolitik, lagstiftning, osv. Men jag tycker att det är skamligt av Maud Björnemalm att på det här sättet skuldbelägga föräldrarna, lägga hela ansvaret på föräldrarna och inte visa någon förståelse. Det här är en moralisk diskussion, Maud Björnemalm, ifall termen är bekant. Det handlar om respekt för lagar och regler eller respekt för andra värden.

Min personliga åsikt är att jag hyser betydligt större respekt för dem som har värderingar som solidaritet och humanism och hjälper till att gömma t.ex. flyktingbarn än vad jag hyser respekt och sympati för personer som Maud Björnemalm, som har större lojalitet med att lagarna skall följas oavsett vilka konsekvenser det får för barn i utsatta situationer.

Anf. 78 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Elisa Abascal Reyes. Vems är ansvaret för de gömda barnen och deras lidande?

Anf. 79 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Det är en mycket intressant fråga. Jag tror att ansvaret för de gömda barnens lidande i huvudsak ligger hos dem som utövar förtryck i länder som föräldrarna flyr ifrån. Det är de som har ansvaret för barnens lidande, men inte föräldrarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU10

Socialavgifter

Socialavgifter

Anf. 80 ÅKE SUNDQVIST (m):

Herr talman! Det finns för litet företagsamhet i Sverige för att producera det välstånd vi vill ha, för litet för att alla som vill skall kunna skaffa sig ett bra jobb och en försörjning och för litet för att tillräckligt kunna värna trygghet, hälsa, utbildning, kultur och miljö.

Det finns inget som säger att det behöver vara så. Tvärtom är jag övertygad om att massor av invånare i vårt land är företagsamma personer som väntar på att få släppa loss sin skaparkraft, arbetsglädje och kreativitet – kort sagt sin företagsamhet. Det är vi själva som skapar de nödvändiga betingelserna för att all den uppdämda och hämmade företagsamheten skall blomma ut.

Målet är klart: Sverige skall bli ett av världens mest företagsamma länder. Den privata sysselsättningen – företagare och medarbetare i privat sektor – skall öka med 100 000 per år. Nu startar arbetet med att staka ut vägen dit.

Detta är den goda utvecklingsspiralen. Även om inte pengar säger allt, finns det inget bättre mått på den goda utvecklingen än ekonomisk tillväxt.

I den dåliga utvecklingsspiralen går det precis tvärtom. Företagen är för få och för svaga för att skapa tillväxt och inkomster till medborgare och det offentliga. Det offentliga klarar inte längre att fullgöra alla sina uppgifter, trots att det tar en allt större del av resurserna i anspråk.

Under de senaste åren har Sverige i viktiga avseenden befunnit sig i den dåliga utvecklingsspiralen. Den ekonomiska tillväxten har varit låg, betydligt lägre än i de mest dynamiska ekonomierna i världen, men också lägre än i jämförbara länder i Västeuropa.

Trots att vår offentliga sektor är en av de största i världen, duggar rapporterna tätt om brister i vård, omsorg och utbildning. Skatterna har höjts till nivåer där de skadar förutsättningar för arbete, sparande och företagande, och därmed minskar också underlaget för att ta ut skatt. Arbetslösheten ligger på rekordnivå.

Det förs ständiga och intensiva diskussioner om orsakerna till den dåliga spiralen, liksom det diskuteras hur höga skatterna kan vara och hur fördelningen mellan offentligt och privat skall se ut. Men om en sak råder det enighet, oavsett hur man vill att välståndet skall fördelas, nämligen att välstånd nu måste skapas. Det finns för få arbetsgivare och för få jobb. Den dåliga spiralen kan bara brytas genom att vi startar den goda utvecklingsspiralen. Det startar med företagsamhet.

I årets budgetproposition har regeringen tydligen glömt sin utfästelse och föreslår ingen sänkning av arbetsgivaravgiften med anledning av den höjda sjuklönen till 80 % från den 1 januari 1998.

Regeringen har således inte tagit med någon som helst kompensation till företagen för den ökade sjuklönekostnaden. Detta är ytterligare ett exempel på hur den politiska majoriteten inte lever upp till sitt tal om gynnsammare villkor för företagen.

Syftet bakom merparten av dagens arbetsgivaravgifter är att finansiera löntagarnas pensioner och socialförsäkringsförmåner. I verkligheten är det skatter/avgifter som arbetsgivaren betalar för löntagarnas räkning. De olika avgifterna är emellertid dåligt relaterade till utgående förmåner, vilket gör att skattekaraktären blir mycket stor. Uppgiften måste vara att så långt möjligt är relatera socialförsäkringsavgifterna till utgående förmåner. Det får inte finnas minsta tvivel om att avgifterna för socialförsäkringarna är överfinansierade. Skulle så vara fallet skall den rena skatten på arbete reduceras. Det bör också göras mer synligt genom att löntagarna får det faktiska betalningsansvaret. Arbetsgivaren kan fortsättningsvis, liksom vad beträffar preliminär inkomstskatt, ansvara för att beloppen inbetalas. Detta innebär att löntagarna får större insikt i skatters och avgifters storlek.

Herr talman! Arbetsmarknaden präglas av samma prisbildseffekter som gäller för övriga marknader. Om kostnader för arbetskraft genom hög beskattning av arbete blir högre, minskar efterfrågan och färre blir anställda. Investeringar i Sverige har en stark inriktning mot att ersätta mänsklig arbetskraft med maskiner.

Personaloptionen är således en del av ett företags personalpolitik och syftar till att stärka banden och lojaliteten mellan medarbetarna och företaget. Som framgår av beskrivningen av personaloptionens kännetecken skiljer den sig från vanliga aktieoptioner.

Förmånsvärdet beskattas oberoende av om personaloptionen har utnyttjats eller inte. All värdeökning fram till tidpunkten då optionen kan utnyttjas beskattas som inkomst av tjänst, och sociala avgifter utgår på förmånen.

Som redan nämnts bör den av socialdemokraterna genomförda höjningen av egenavgifterna till sjukförsäkringen undanröjas med det snaraste. För 1998 är storleken på allmänna egenavgifter 6,95 %.

Vidare har förslag lagts fram om att omvandla den allmänna sjukförsäkringsavgiften till allmän pensionsavgift. Ytterligare förändringar av socialavgifterna kan förutses, inte minst som en följd av införandet av ett nytt ålderspensionssystem. Därtill kommer att regeringen har uttalat att det kan finnas skäl att ytterligare överväga det samlade uttag av allmänna egenavgifter när resultatet av Genomförandegruppens arbete med att reformera ålderspensionssystemet föreligger.

Man måste beklaga att Genomförandegruppen ännu inte kommit fram till en ståndpunkt i alla delar om hur ålderspensionssystemet skall se ut.

I dag utgår en särskild löneskatt som tas ut på bidrag som en arbetsgivare lämnar till en vinstandelstiftelse. Tanken med vinstandelssystem är att göra de anställda delaktiga i företagets utveckling, ta del av resultat och produktivitet, sprida det individuella ägandet och öka samhörigheten i företaget. När det gångna året redovisats och bokslut fastställts överförs vissa vinstmedel till en stiftelse.

Regeringens ståndpunkt är att arbetsgivaren skall betala löneskatt för det bidrag som utges till dessa stiftelser.

Positivt är att Vänsterpartiet uppfattat det positiva i att vinstandelar inte skall beskattas. Man tar däremot inte steget fullt ut med att föreslå endast en nedsättning till 50 % skattebefrielse.

Herr talman! Enligt regeringen är skattereformens syfte att alla förvärsinkomster skall beskattas lika. Grunden för regeringens politik är

alltför svag. Förslaget bygger på att bidrag till vinstandelsstiftelser kan jämföras med lön. Det finns två framträdande skillnader mellan bidrag och löneutbetalning. Bidragen bestäms för det första i efterhand efter ett årsbokslut av företagets ägare, medan lönen bestäms i förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare. Andelarna i vinstandelsstiftelser binds som regel dessutom under viss tid innan de kan disponeras av de slutliga mottagarna.

Vinstandelsstiftelser har uppfyllt de mål om ökad delaktighet, ökat sparande och högre produktivitet som också var syftet med systemet. Uppenbart är att systemet har gynnsamma effekter för samtliga i samhället, näringsliv och anställda, varför regeringens förslag till särskild löneskatt bör avslås.

Att också straffbeskatta vinstandelsstiftelser går direkt mot de strävanden till ökad delaktighet i företaget som bör vara en huvuduppgift om vi skall komma till rätta med arbetslösheten.

Huvuddelen av skattesänkingsutrymmet måste emellertid inriktas på att sänka skatten på arbete genom främst sänkta egenavgifter och sänkt inkomstskatt för alla. Dessa skattesänkningar gynnar relativt sett låg- och medelinkomsttagare mest och medför att bidragsbehoven minskar.

Inom den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingen sysselsätts årligen ett stort antal personer under skördearbetet. Det kan vara svårt, och i många fall helt omöjligt, att i vissa fall klara detta arbete med svensk arbetskraft, varför odlarna ofta under skördetiden måste söka arbetskraft som kommer hit från andra länder. Odlarna tvingas betala fulla sociala avgifter för dessa personer, trots att de inte får tillgodogöra sig hela vårt trygghetssystem. Största delen av dessa avgifter måste därför betecknas som varande ren skatt. Vi anser att frågan om en nedsättning av sociala avgifter för säsonganställd personal bör bli föremål för utredning. Således står vi bakom motion 1997/98:Jo228 av Göte Jonsson m.fl.

I flerpartimotion 1997/98:Sf241 av Gullan Lindblad m.fl. begärs en utredning av ideella ungdomsföreningars skyldighet att betala socialavgifter. En stor grupp ungdomar som inte söker sig till idrottsrörelsen, framför allt flickor, utan som söker sig till ungdomsföreningar som erbjuder dans, musik och teater har i dag inte samma rätt som ungdomar inom idrottsrörelsen vad gäller föreningarnas skyldighet att betala socialavgifter. Vi moderater är positiva till denna motion.

Herr talman! De frågor som vi måste ställa oss blir därför: Är vi beredda att betala detta via en högre skatt? Eller vill vi sänka och sprida skatten på fler människor genom att alltfler sysselsätts i arbete?

Om vi vill fortsätta med våra transfereringssystem, en bra pension och all annan trygghet måste vi se till att det finns folk som kan finansiera detta.

Herr talman! Naturligtvis står vi bakom alla våra reservationer men vi nöjer oss med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 81 INGRID SKEPPSTEDT (c):

Herr talman! I det här betänkandet om socialavgifter har vi i Centerpartiet några motionskrav som jag litet kort tänker redovisa. Det handlar om arbetsgivaravgifter som säsongföretag, t.ex. trädgårdsföretag och lantbruk, skall betala. Under den arbetsintensiva skördesäsongen behövs

varje år ett stort antal extra skördearbetare. Under några veckor skall t.ex. trädgårdsföretagens huvudsakliga skörd och intäkt bärgas.

Det är ofta svårt att få svensk arbetskraft till sådana här arbeten. Därför kan nu länsarbetsnämnderna utfärda säsongarbetstillstånd för utomnordisk arbetskraft. Lön och arbetsgivaravgifter skall erläggas som för svensk arbetskraft. Företagets kostnad för arbetsgivaravgifter har i det här sammanhanget inget trygghetsvärde för de ungdomar som kommer hit från andra länder och säsongsjobbar.

I de flesta andra EU-länder är arbetsgivaravgifterna för sådan här säsongspersonal kraftigt reducerad. I t.ex. Holland gäller avgiftsfrihet för skolungdom och studenter som tillfälligt arbetar inom den agrara sektorn, liksom för annan tillfällig arbetskraft som arbetar med skörd under frukt-säsongen. Eftersom det här innebär en betydande konkurrensfaktor anser vi att en översyn måste göras med inriktning på att särskilda regler skall gälla för erläggande av avgifter för säsongsmässig skördearbetskraft liknande det som gäller i andra EU-länder.

En annan hämmande faktor för de svenska säsongsföretagen är att den nedsättning av arbetsgivaravgiften om 5 % som riksdagen beslutade om i juni 1997 inte kan utnyttjas i ett säsongsföretag på hela dess lönesumma. Vid finansutskottets behandling av den här frågan uttalade utskottet att en sådan ordning inte är tillfredsställande och förutsatte att regeringen skulle överväga möjligheten att göra en årlig avstämning i efterhand. Ännu finns det inget förslag. Vi i Centerpartiet föreslår därför att regeringen snarast presenterar ett förslag med den innebörden. Ovan nämnda frågor utvecklas i reservationerna 5 och 8.

I en flerpartireservation redovisar vi betydelsen av att slopa löneskatten på vinstandelsmedel. Den här frågan har länge funnits med på vår agenda. Om löneskatten slopades skulle avsättningar till vinstandelsstiftelserna öka, till förmån för de anställda. Delaktighet i form av vinstdelning i ett företag motiverar också till företagsutveckling. Det är glädjande att Vänsterpartiet nu delar denna uppfattning, men i utskottet orkade man inte följa upp sitt eget motionskrav.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation nr 8, men givetvis står jag bakom Centerpartiets övriga reservationer. För övrigt yrkas bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 82 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! I detta betänkande behandlas ett antal motioner om socialavgifter. Utskottsmajoriteten skriver i bl.a. sammanfattningen att utskottet kräver ett tillkännagivande om att regeringen bör låta göra en kartläggning av systemet med vinstandelsstiftelser för att utvärdera vilken betydelse dessa har för de anställdas inflytande i företaget. Detta, herr talman, är den botfärdiges förhinder för att slippa tillstyrka motionens verkliga mening.

När det gäller detta med vinstandelsstiftelser har Folkpartiet en lång historia. Vi tycker att det här är ett utmärkt system, men det skall inte beläggas med avgifter.

Om ni i Vänsterpartiet menar något med er motion står det väl klart att den anställda har ett antal motiv för sitt agerande i företaget, samtidigt som företaget givetvis ser att den anställda ges inflytande och en större påverkan på företagets utveckling. Jag tror inte att det egentligen finns

något skäl att utreda det förhållandet; alla känner till hur det i verkligheten fungerar. Men att slippa undan ett hotande nederlag genom att tillstyrka en utredning tycker jag, minst sagt, är ett dåligt resultat för Vänsterpartiet – om man nu menar något med sin motion.

Sedan lång tid tillbaka är det känt att i företag som gör avsättningar till vinstandelsstiftelser ökar den anställdes motivation och förståelse för företagandets villkor. Tilläggas bör att avsättningar till vinstandelar också ger den anställda ökad trygghet. Det kan även leda till att anställda på sikt blir egna företagare eller delägare i företaget. Friheten för den anställda ökar, likaså motivationen. Vi anser därför att det är fel väg att belägga vinstandelar med särskild löneskatt. Löneskatten bör således slopas på avsättningar till vinstandelsystem just genom att sådant stimulerar intresset för företagande och inflytande samt ger inspiration. Därför har vi i Folkpartiet tillstyrkt Vänsterpartiets motion i denna del.

Herr talman! Den omfattande arbetslösheten påverkar statsbudgeten både i form av kostnader för arbetslösheten och i form av minskade skatteintäkter. Undersökningar visar att efterfrågan på hushållstjänster är mycket stor och att även priskänsligheten är stor. Om det vita priset är för högt köps tjänsterna på den svarta marknaden. Arbetsgivaravgifter bör därför inte tas ut på sedvanliga hushållstjänster som utförs i/på huset eller på tomten.

Vidare anser vi att den sociala avgiften bör betalas av arbetsgivaren när en person erhåller en personaloption från ett moderbolag i utlandet. Vi anser nämligen att detta såväl från den enskildes synvinkel som från skattemyndighetens synvinkel är det mest praktiska.

Herr talman! Folkpartiet visar i ett särskilt yttrande på partiets syn på effekterna av sänkta socialavgifter. För att nå effekt bör avgifterna, anser vi, sänkas med sex procentenheter och samtidigt riktas mot den privata tjänstesektorn. Dessutom är det nödvändigt att helt slopa arbetsgivaravgifterna på enklare hushållstjänster; detta för att bekämpa den mycket stora arbetslösheten. Vi återkommer i denna fråga vid ett senare tillfälle eftersom vårt yrkande tidigare har avslagits av kammaren.

För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 8, men Folkpartiet står naturligtvis bakom de övriga reservationer som folkpartister har undertecknat.

Anf. 83 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har tre reservationer i det här betänkandet. Det handlar om de allmänna egenavgifterna, en nedsättning av socialavgifter och vinstandelsstiftelser. Jag kommer att i mitt anförande tala om de två första reservationerna. Per Rosengren kommer att ta upp vinstandelsstiftelser, så de som tagit upp dem förutsätter jag kommer att ta replik på hans anförande för den diskussionen.

Vänsterpartiet har länge kritiserat förekomsten av allmänna egenavgifter. Vi gör det också i vår reservation 2. Vi säger att de är fördelningspolitiskt orättvisa eftersom inga avgifter tas ut över sju och ett halvt basbelopp. Därmed blir det en ren skattelättnad i de högre inkomstlägena. Vi säger också att kommuner och landsting på det här sättet går miste om väldigt många viktiga och nödvändiga skatteintäkter. Vi har sagt att vi egentligen tycker att det är en finansieringsform som på sikt borde tas bort. För innevarande år har Vänsterpartiet lagt fram ett budgetförslag om

*Fel! Okänt
växelargument.*

att egenavgifterna inte skall höjas till 6,95 % utan skall ligga kvar på 1997 års nivå, 5,95 %. Det fick betydelse för kommunernas ekonomi. Deras ekonomi stärktes på det sättet med 2 ½ miljarder kronor.

Jag ifrågasatte förekomsten av egenavgifter. Jag kan bara gå till den genomförandegrupp som nu sitter och som helt enkelt har kört fast. Man försöker hitta ett bra system för dessa avgifter som egentligen bara leder till att man måste kompensera låginkomsttagare för den snedvridna fördelningspolitiken. Man måste kompensera kommunerna för uteblivna intäkter.

I vintras var det en väldig diskussion när man från socialdemokratiskt håll sade att man skulle höja grundavdraget för att kompensera låginkomsttagarna. Då kom man helt plötsligt på att det verkade som om kommunerna skulle gå miste om 11 miljarder kronor. Då måste man hitta en kompensation för kommunerna. Så fortsatte denna rundgång. Nu läggs det fram förslag dels om att momsens skall sänkas, dels om att införa ett förvärvsavdrag, dels om att återigen höja grundavdraget. Vi vet inte var detta kommer att sluta någonstans.

Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det här är ett väldigt inkonsekvent och rörigt system. Vi skulle mycket hellre helt och hållet slopa den här typen av egenavgifter och finansiering av pensionssystemet och i stället kanske växla över till en ren statsskatt eller någonting i den linjen. Egenavgifterna undandrar i dag över 17 miljarder kronor från kommunsektorn. Det är pengar som är väldigt viktiga för just kommunsektorn.

När jag ändå talar om kommunerna tänkte jag passa på att kommentera Kommunförbundets marsrapport, som visar hur det är ställt i kommunerna i dag. Trots de höjda statsbidragen förutspår man att en av tre kommuner måste minska sina kostnader fram till år 2000 för att klara balanskravet. Problemet är att det är en så stor variation mellan kommunerna. 24 % av kommunerna säger att de säkert kommer att klara kravet, medan 64 % tror att de kanske kommer att klara det. 12 % säger att de inte kommer att klara av det alls. Vi ser alltså hur viktiga dessa intäkter är för kommunsektorn. Tyvärr förutspår man ingen ytterligare ökning av skatteintäkterna, utan det är statsbidragen som gör att kommunerna på sikt kommer att få en bättre ekonomi.

Vi har en befolkningsutveckling som visar att de äldre äldre blir alltfler, att skolbarnen blir alltfler, medan förskolebarnen blir allt färre. Detta kommer att ställa oerhörda krav på vård, omsorg och utbildning ute i kommunerna samtidigt som befolkningstillväxten tydligen ligger väldigt lågt. Ute i kommunerna har man också tagit till sig den här diskussionen och prioriterar nu vård, omsorg och utbildning. Det är i och för sig riktigt, men neddragningarna görs i dag inom förskolan, fritidsverksamheten och kulturområdet. Det är också alltfler kommuner som söker extra pengar hos regeringen. Man gör det t.ex. därför att man upplever att det nya utjämningsystemet har gett negativa effekter för kommunerna. Kommunägda bostadsbolag går väldigt dåligt. Det är ofta en kombination av problem, t.ex. höga kostnader för socialbidrag. Ett alldeles nytt problem har man stött på inom kommuner och landsting, och det är att det plötsligt är väldigt svårt att rekrytera personal med den utbildning som man efterfrågar.

Det var en liten utveckling om kommunerna och deras situation, men jag tycker att det är relevant att ta upp den frågan när vi talar om social-

avgifter och egenavgifter och de medel som dras bort från kommunerna på det här sättet.

Vänsterpartiet har ytterligare en reservation, nr 3, som gäller nedsättning av socialavgifter. Alla företag har rätt att få en reduktion av socialavgifterna, i dag på 3 500 kr per månad. Jag tror säkert att detta är väldigt bra för många företag, men för de stora företagen tror jag att det knappt ens är nålpengar. Från Vänsterpartiets sida har vi satt en gräns och sagt att detta enbart skall gälla företag med högst tio anställda.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom Vänsterpartiets reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 84 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herrar talmän! Jag skall hålla ett litet anförande om SfU10. Jag börjar faktiskt med mitt särskilda yttrande där vi vill ha en nedsättning av de sociala avgifterna för småföretagen. Det handlar mycket om arbetsmarknadspolitik, och vi kommer att behandla frågan utförligare i arbetsmarknadsutskottet.

När det gäller egenavgifterna, ett gammalt kärt debattämne, yrkar jag bifall till reservation 2 tillsammans med Vänsterpartiet. Egenavgifterna är en mycket större sak än man ofta talar om. Man talade i pensionsreformen om en kompensation för egenavgifterna. Men förhandlingarna har strandat. Tidigare var avsikten också att man skulle kompensera lönemässigt för egenavgifterna, men det blev inte så. Det står helt klart vilken betydelse egenavgifterna har för kommunernas ekonomi. De med lägre inkomster förlorar dessutom på egenavgifterna. Låginkomsttagare har i regel ingen statsskatt, och därför blir det inga avdrag för egenavgifterna, men de får stå för kostnaderna i alla fall. Vi kommer förhoppningsvis att debattera detta flera gånger under våren.

När skattereformen genomfördes 1991 var ett av de viktigaste målen att sänka inkomstskatten. Det innebar att det framför allt var marginalskatterna för medel- och höginkomsttagarna som sänktes. Teoretiskt skulle detta finansieras fullt ut genom en breddning av momsens, ett borttagande av avdrag m.m., och – det kommer vi väl alla ihåg – de dynamiska effekter som uteblev. De lyste helt enkelt med sin frånvaro. Man förlorade vissa år upp till 40 miljarder i skatteintäkter.

Då ville man råda bot på den här underfinansieringen genom att höja inkomstskatterna igen. Men nu blev det en förskönande omskrivning. Man kallade det ”egenavgifter”. De allmänna egenavgifterna uppgår nästa år till nästan 7 % och ger bruttoinkomster på 50 miljarder till staten.

Det kostar alltså 12 miljarder som jag ser det, fast Marie Engström sade 17 miljarder. Det kostar kommunerna 12 miljarder. Om man jämför detta med Perssonpengarna, som det här året blir 8 miljarder, är dessa inte ens en kompensation för vad kommunerna har förlorat i skatteinkomster.

Det är ju inte så att man behöver lägga mer pengar till sjukförsäkringen. Den har ju gått med överskott under ett antal år. Det viktigaste är kanske att det, som jag har nämnt, har en dålig fördelningseffekt. Det försämrar också kommunernas och landstingens ekonomi. Skatteunderlaget blir sämre.

Vi har ett budgetalternativ för detta år, alltså det som vi lade fram förra året, som gör det möjligt att avstå från höjningen av egenavgiften

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

med en procentenhet 1998 och att sedan sänka den ytterligare två och en halv procentenhet fram till år 2000. Nu blir det kanske ingen höjning i nästa budgetproposition, men det återstår ju att se.

Vi menar att detta kan göras som ett led i en skatteväxling med högre energi- och miljöskatter. Det kan också ske genom att man satsar rejält på en förkortning av arbetstiden till 35 timmar i veckan fram till sekelskiftet. Det leder till minskade kostnader för arbetslösheten. Jag kommer att ta upp det här mer ingående i pensionsdebatten. Yrkandet gällde bifall till reservation 2.

Anf. 85 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Herr talman! Jag vill uppehålla mig helt kort vid reservationerna 5 och 8. Sedan vill jag säga litet mer om reservation 7.

I reservation 5 tar vi tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet upp frågan om den särbehandling som sker av andra ideella föreningar än idrottsföreningar i skattehänseende. Det gäller att man måste betala in sociala avgifter på fulla belopp, något som idrottsföreningar inte behöver göra.

Det är inte märkligt att ungdomsorganisationer och ungdomsledare utanför idrottsrörelsen är upprörda över detta. De bedriver en viktig och ansvarsfull verksamhet för barn och ungdomar. Den skillnad som finns är stötande. Den är obegriplig. Den är fullständigt omotiverad. Det är verkligen märkligt att inte utskottet kan ställa upp ens på att utreda detta förhållande och hur man kan lösa det för att skapa större rättvisa.

I reservation 8 gäller frågan vinstandelsmedel. Vi kristdemokrater ser oerhört positivt på vinstandelssystem. Det är positivt för hela samhället, för företagen och för de anställda. För de anställda del bidrar detta att ingå i olika vinstandelssystem till arbetsglädje, motivation, delaktighet och förståelse för företagandets villkor. Därför yrkar vi att särskild löneskatt inte skall utgå på vinstandelsmedel.

Men jag vill särskilt ägna mig åt reservation 7, som handlar om hushållstjänster och möjligheten att öppna en ny vit marknad. De flesta inser ju, och vet, att orimliga skatteregler lägger en död hand över marknaden för vita hushållstjänster. Många jobb inom den här sektorn kommer aldrig till stånd. Samtidigt köper många hushåll, framför allt barnfamiljer och äldre, tjänsterna svart. Tusentals människor utför de här tjänsterna utan att få del av de gemensamma trygghetssystemen. Det är verkligheten.

Debatten om de här tjänsterna har böljat fram och tillbaka i flera år. Det har förekommit en hel del fördomar och nedsättande attityder gentemot hushållstjänster. Jag hoppas att vi kanske har kommit förbi det stadiet vid det här laget. Vi kristdemokrater har sedan länge pekat på behovet av förändringar inom det här området. Tjänsteutredningen visade 1994 att 18 % av hushållen var intresserade av hjälp ibland. 6 % var mycket intresserade av regelbunden hjälp i hushållet. Totalt innebär detta nästan en fjärdedel av hushållen.

Riksskatteverkets uppskattning tyder på att över 90 000 hushåll köper tjänster som städning, fönsterputsning och barntillsyn svart. Med den stora arbetslöshet som vi har i dag i vårt land är det naturligt att det finns ett stort utbud av arbetskraft. Det är positivt i det här sammanhanget att en hel del av de arbetslösa är intresserade av, och kan tänka sig att arbeta med, den här typen av tjänsteproduktion. Det är flera undersökningar som

har visat det. Enligt Tjänstutredningen var 11 % av de arbetslösa villiga att arbeta med den här typen av tjänster. 31 % svarade: "Ja, kanske". Det innebär totalt 42 % av de arbetslösa.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att det är djupt olyckligt att orimliga skatteregler pressar människor till svart arbete. Det som är allra mest olyckligt är ju att unga människor riskerar att få den första kontakten med arbetsmarknaden inom den svarta sektorn.

I reservationen tar vi upp vikten av att reducera den s.k. dubbla skatteken, alltså att man med redan högt skattade pengar skall betala tjänster som det sedan skall skattas ytterligare för. Då kommer man upp i så höga kostnader att det bara blir de hushåll där man har två höginkomsttagare som kan bära det här som klarar av att köpa dessa tjänster. Alla andra utesluts. Det kan inte vara rimligt. Det är viktigt att vi får göra den här svarta sektorn vit. Vi kristdemokrater anser att vi politiker nu måste ta vårt ansvar och besluta om åtgärder som gör att kostnaderna pressas ned väsentligt för hushållstjänster. Från svart till vitt!

Jag yrkar bifall till reservation 7. Vi står även bakom de andra reservationer som vi är med på i betänkandet.

Anf. 86 SIW WITTGREN-AHL (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas ett antal motionsyrkanden om sociala avgifter väckta under den allmänna motionstiden år 1997. Utskottet föreslår ett tillkännagivande. Regeringen bör låta göra en kartläggning av systemet med vinstandelsstiftelser för att utröna vilken betydelse dessa har för de anställdas inflytande i företagen. Kartläggningen bör avse förekomsten av dessa vinstandelsstiftelser, sammansättningen av deras styrelser samt ekonomin i stiftelserna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på motionsyrkandena.

Sociala avgifter betalas enligt lagen om sociala avgifter i form av arbetsgivaravgift och egenavgift. De senaste åren har socialavgifterna förändrats vid flera tillfällen. Den allmänna sjukförsäkringsavgiften ändrades t.ex. till en allmän pensionsavgift fr.o.m. i år. Det kan bli aktuellt att se över det samlade uttaget av allmänna egenavgifter i samband med att arbetet med det reformerade ålderspensionssystemet blir klart.

Utskottet har avstyrkt de motioner som berör egenavgifter med hänvisning till att det pågår beredning på detta område inom både Regeringskansliet och Genomförandegruppen. Resultatet av beredningen bör avvaktas.

Jag vill gärna kommentera några av motionsförslagen litet närmare. Utskottet har i tidigare sammanhang behandlat frågor liknande den om kravet på uttag av allmänna egenavgifter över sju och ett halvt basbelopp och den om avdragsrätt för allmänna egenavgifter. Då anförde utskottet att skattelättnaderna är lägre för låginkomsttagarna än för höginkomsttagarna vid en marginalskatt på 55 %. Det beror på reglernas utformning och på att låginkomsttagarnas marginalskatt är lägre än höginkomsttagarnas. Vid denna behandling ansåg utskottet dessa effekter vara ofördelaktiga, och man skulle avvakta Genomförandegruppens arbete när det gäller det samlade uttaget av allmänna egenavgifter.

Herr talman! Utskottet har behandlat motioner om nedsättning av socialavgifter, eller det man kallar snedvridning av konkurrensen. Enligt

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

motionärerna kan nedsättning av socialavgifterna få den effekten, bl.a. inom detaljhandeln, beroende på hur verksamheten är organiserad. Socialförsäkringsutskottet anser att en sådan effekt av reglerna inte är tillfredsställande. För att närmare klargöra om och på vilket sätt de aktuella reglerna har negativa effekter ur konkurrenssynpunkt finns det, enligt utskottet, skäl att noga analysera och utvärdera reglerna och deras effekter. Utskottet kommer därför att föreslå Riksdagens revisorer att göra en sådan utvärdering inom ramen för granskningsverksamheten.

Det har framförts krav på särskilda regler för företag med säsongsanställda, som man anser skall ha möjlighet att fullt ut utnyttja den utökade nedsättning av arbetsgivaravgiften som infördes våren 1997. Jag vill läsa ur skatteministerns brev till Stiftelsen skärgårdsbåtar: Konstruktionen med ett högsta avdrag per månad innebär visserligen att bl.a. företag med säsongsverksamhet inte kan utnyttja avdraget under hela året. Det vore dock inte neutralt från konkurrenssynpunkt om företag som bedriver verksamhet endast under vissa månader fick tillgodoräkna sig ett lika stort avdrag som företag med verksamhet under hela året. En regel som innebär att företag med säsongsverksamhet medges högre avdrag per månad skulle också missgynna företag som har verksamhet under hela året men med varierande löneunderlag.

Skatteministern avslutar brevet med att säga att det för närvarande inte är aktuellt att införa särskilda regler för avgiftsavdrag i företag med säsongsverksamhet.

Två motionärer behandlar problematiken med säsongsanställd utländsk arbetskraft inom trädgårdsnäringen. Frågan har varit under utredning och är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser att resultatet av det pågående beredningsarbetet bör avvaktas.

Herr talman! Jag skall säga något om motionerna om socialavgifter och hushållstjänster. Motionärerna vill införa en avgiftsbefrielse vad gäller arbetsgivaravgift på hushållstjänster och hushållsnära tjänster. Motivet är att stimulera den privata tjänstesektorn och göra svarta tjänster vita.

LO-ekonomen Dan Andersson utredde denna fråga för regeringens räkning, och utredningen finns nu med i regeringens arbete och diskussion. Utredningens betänkande föreslog sänkta arbetsgivaravgifter för anställda inom tjänstesektorn.

I dag förs diskussioner inom EU om att ge länder möjlighet att använda momsens som verktyg för att stimulera tjänstesektorn. I Sverige är man mycket positivt inställd till detta och önskar få den handlingsfriheten. Momsen är ett enklare redskap att använda, och redan i dag har vi lägre moms på t.ex. livsmedel och kultur. Med en momssänkning får man dessutom direkta effekter på priset. För att Sverige skall kunna tillämpa lägre moms på tjänster krävs att kommissionen lägger fram ett direktivförslag som antas av alla länder. Vidare diskussion i detta ämne har jag överlämnat till min kollega Inger Segelström.

Så vill jag kommentera förslaget om vinstandelsmedel och utskottets tillkännagivande.

Fr.o.m. den 1 januari tas en särskild löneskatt ut på bidrag som en arbetsgivare lämnat till en vinstandelsstiftelse. En av grundtankarna bakom skattereformen var att alla typer av förvärvsinkomster skulle behandlas lika. När inkomsterna grundar rätt till socialförsäkringsförmåner tar man

ut en socialavgift. För inkomster som inte grundar rätt till sådana förmåner begränsas uttaget till den särskilda löneskatten.

Det fanns enligt propositionen stora likheter mellan överföring till vinstandelsstiftelser och avsättningar till pensioner, för vilka det tas ut särskild löneskatt. Det var också svårt att veta hur mycket av de utbetalda medlen från vinstandelsstiftelserna som har sin grund i den anställdes eget arbete respektive i värdestegringen på andelen. Därför föreslogs att särskild löneskatt skulle tas ut på bidrag som en arbetsgivare lämnat till en vinstandelsstiftelse. Detta blev också riksdagens beslut.

För en utbetalning från en vinstandelsstiftelse kan en arbetsgivare, sedan den 1 januari 1993, bli befriad från att betala sociala avgifter. Detta gäller om de bidrag som arbetsgivaren lämnat skall vara bundna under minst tre kalenderår, ges till en betydande del av de anställda och lämnas till dem på likartade villkor. Om dessa villkor inte är uppfyllda eller om ersättning lämnas till bl.a. delägare eller företagsledare i fåmansbolag, gäller i princip inte sådan avgiftsfrihet.

Avsikten med vinstandelssystemet är att göra de anställda delaktiga i företagets resultat, öka produktiviteten, sprida det individuella ägandet i företaget och öka känslan av samhörighet med företaget. Utskottet delar uppfattningen i motion Sf254, att det är väsentligt att de anställda får större engagemang och större inflytande i det företag där de är anställda.

För att kunna bedöma vinstandelsstiftelsernas betydelse för de anställdas inflytande i företaget anser utskottet att regeringen bör låta göra en kartläggning av förekomsten av vinstandelsstiftelser, av deras styrelser sammansättning samt av deras ekonomi. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en redovisning av kartläggningen. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motion Sf254 yrkande 3 som sin mening ger regeringen detta till känna.

Utskottet finner inte skäl att nu föreslå någon ändring av avgiftsuttaget vid vinstandelsstiftelsernas utbetalning till fåmansföretag.

Frågan om ansvaret för erläggande av socialavgifter på personaloptioner behandlas i departementspromemorian *Beskattning av personaloptioner*. Promemorian är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet, och en proposition är att vänta våren 1998.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på motionerna förutom Sf254 yrkande 3.

Anf. 87 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig ganska kort. Folkpartiet har tyckt att motionen om att ta bort den särskilda löneskatten på vinstandelar är mycket bra. Den går i och för sig inte tillräckligt långt enligt våra önskemål, men den är bra. Utskottets majoritet har så gjort upp med Vänsterpartiet om en del i den motionen. Som Siw Wittgren-Ahl sade vill man göra en kartläggning av den anställdes inflytande.

Låt mig berätta att Per Åhlström, känd debattör, chefredaktör och socialdemokrat, har studerat företagsamhet när enskilda och fackförbund satsar medel i företag i Kanada och USA. Den som inte har läst hans bok bör göra det.

Där handlar det inte så mycket om makt och inflytande. Varför satsar anställda där pengar i företaget? Jo, därför att det ger stor trygghet, och det tycker facken också. Hur är det, Siw Wittgren-Ahl? Är det makten

*Fel! Okänt
växelargument.*

och inflytandet som är avgörande och inte huruvida tryggheten för de anställda är betydelsefull? Skall jag tolka er uppgörelse med Vänsterpartiet på det sättet? Det vore intressant att veta.

Kommer det något förslag om hushållstjänster i vårbudgeten? Jag borde inte behöva påpeka för socialdemokrater att deras regering håller arbetslösheten uppe oerhört mycket. Många människor har inte en chans att få ett arbete. Därför brådskar det med att göra olika insatser för att folk skall kunna komma i jobb. Därför är den enkla frågan: Kommer det något förslag om hushållstjänster i vårbudgeten?

Anf. 88 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! När det gäller den särskilda löneskatten på vinstandelsstiftelser vill jag ställa en fråga till Sigge Godin. Löneskatten kom ju till i en skatteuppgörelse med Folkpartiet. Ni har ju haft regeringsmakten efter oss. Om detta är så angeläget för er – varför ändrade ni inte på det då?

Anf. 89 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Det är inte allt man gör under en regeringsperiod. Det kan man gott se när det gäller den regering som sitter i dag. Den åstadkommer i varje fall inte allt som ni har sagt i opposition att ni skall göra.

Vi har valt de viktiga bitarna. Dessutom var det flera partier i regeringen. Det är alltså inte alls speciellt konstigt att den här frågan, som ändå är marginell, inte blev löst där. Men det hindrar inte att vi vill lösa den i dag. Vi vill gå längre, vilket vi också har skrivit i omfattande motioner tidigare.

Frågan till majoriteten är: Är det viktigast att utröna vilken makt man kan få i företaget, eller är det viktigast vilken trygghet man som anställd kan få i företaget? Det är den frågan som är den viktiga.

Sedan vill jag återgå till frågan om hushållstjänster. Vad är det för fel att göra svarta tjänster vita? Vi skall fatta ett pensionsbeslut i sommar. Då är det viktigt att alla människor kan betala in avgifter genom vita anställningar för att de skall få en pension på ålderns höst. Varför är det då inte viktigt att ta tag i frågan? Kommer det ett förslag i vårbudgeten?

Anf. 90 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att detta är någon marginell fråga. Med det tillkännagivande vi gör får man se om vinstandelssystemet har nått sitt syfte. Vi måste alltså utvärdera de förslag vi lägger fram. Det tycker jag är ett bra sätt att gå till väga för att bestämma om vi skall vidare med vinstandelsstiftelser eller inte.

Jag sade i mitt anförande från talarstolen att jag har överlämnat debatten om hushållstjänsterna till Inger Segelström.

Anf. 91 ÅKE SUNDQVIST (m) replik:

Herr talman! Jag fick svar på min andra fråga, som gällde vinstandelar. Jag torde inte få något annat svar av Siw Wittgren-Ahl än vad Sigge Godin fick.

Men jag vill ta upp frågan om egenavgifterna. Siw Wittgren-Ahl var mycket avvaktande till den. Många partier har nu uttalat sin bestörtning

över egenavgifterna i princip eftersom kommunerna i dag har ett stort behov och förlorar oerhört stora skatteintäkter.

Varför kan man inte från utskottets sida ge några pekpinningar, även till Genomförandegruppen, om att detta är en fråga som man kan plocka bort? Man kan se till att få någon annan form av finansiering än just egenavgiften. Som Siw Wittgren-Ahl säger håller ju den på att utredas, och vi skall avvakta.

Anf. 92 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag tänkte först ge en allmän bakgrund till varför vi har egenavgifter. Allmänna egenavgifter tas, som jag sade tidigare, ut över sju och ett halvt basbelopp, vilket innebär att avgiften motsvarar de inkomster som omfattas av socialförsäkringen. De är inte förmånsgrundande för vare sig sjukförsäkring, pensioner eller föräldraförsäkring.

De allmänna egenavgifterna infördes i samband med krisuppgörelsen mellan Socialdemokraterna och den borgerliga regeringen på hösten 1992. På hösten 1994 beslutades att egenavgiften, som en del av saneringsprogrammet, skulle höjas med 1 % per år fram till 1998.

Att i stället höja arbetsgivaravgiften i samma omfattning hade inneburit att lönekostnaderna för företagen hade stigit ytterligare och fler hade blivit arbetslösa.

En ytterligare höjning av inkomstskatten hade inneburit att marginal-effekterna hade ökat ytterligare.

Genom höjningen av egenavgifterna fick alltså de som hade arbete bidra till saneringen av statsfinanserna.

Vidare tycker jag att man får avvakta Genomförandegruppens ställningstagande. Jag har inget mer att säga om detta.

Anf. 93 ÅKE SUNDQVIST (m) replik:

Herr talman! Siw Wittgren-Ahl! Den samlade socialförsäkringskostnaden är väldigt överfinansierad. Vi är medvetna i alla partier om att så är fallet. Det hela får därför en skattekaraktär. Det var ju inte meningen, och jag tycker därför att man skall kunna ge en pekpinne till Genomförandegruppen om att man kommer att göra en förändring. Det måste bli klara besked, i stället för att detta bara skall finnas med i de diskussioner som förs.

Anf. 94 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att man behöver ge gruppen några klara pekpinningar, eftersom de flesta partier i socialförsäkringsutskottet är med i Genomförandegruppen. Därför tror jag att de vet precis vad vi tycker.

Anf. 95 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Siw Wittgren-Ahl sade i sitt anförande att egenavgifterna är ofördelaktiga, och att man nu ser över dem. Jag förmodar att det är det som Genomförandegruppen nu gör. Tydligt är de så besvärliga och så ofördelaktiga att förhandlingarna mer eller mindre brakat ihop.

Mot bakgrund av det skulle jag vilja fråga Siw Wittgren-Ahl hur hon tycker att Genomförandegruppen skall göra. Skall man höja grundavdragen och i så fall kompensera löntagarna och sedan också kompensera

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommunerna? Skall det vara en stor eller liten s.k. lönevaxling? Skall man sänka momsens eller skall man införa förvärvsavgifter?

Det är de här buden som bollats i luften fram och tillbaka. Vilket är bäst?

Jag noterar att Åke Sundqvist, vars parti också ingår i Genomförandegruppen, tydligen delar en del av den kritik som jag framförde förut när det gäller indragning av medel till kommunerna.

Hur tycker Siw Wittgren-Ahl att vi skall finansiera våra pensioner i framtiden?

Anf. 96 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Marie Engström! De här frågorna är under beredning i Genomförandegruppen. Jag har stort förtroende för våra partivänner i den gruppen.

Anf. 97 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är faktiskt väldigt intresserad av att följa denna fråga. Även om Vänsterpartiet står utanför Genomförandegruppen är vi trots allt intresserade av att människor skall kunna få sina pensioner i någon form – hur detta nu kommer att bli i framtiden.

Vad händer nu, när man inte kommer att höja egenavgifterna till de 8,47 % som var meningen? Kommer det in mindre pengar i systemet? Får det någon betydelse för framtida pensioner? Kan jag få svar på mina frågor?

Jag antar att Siw Wittgren-Ahl måste ha en uppfattning om egenavgifter över huvud taget. Jag har min uppfattning klar. Jag tycker det verkar vara ett krångligt och besvärligt system. Det har ju Genomförandegruppen också gett uttryck för. Skulle Siw Wittgren-Ahl kunna tänka sig att man kanske hittar ett helt nytt system för att finansiera pensionerna?

Det blev flera frågor. Jag hoppas att jag kan få svar på dem.

Anf. 98 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Det är glädjande att jag och Marie Engström i varje fall har samma åsikt om att det är viktigt att vi har framtida pensioner i ett statligt system som vi kan lita på. Det är därför vi har satt oss ned med de andra partierna för att diskutera en bred överenskommelse om pensionerna.

Anf. 99 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja veta varför socialdemokraterna i utskottsmajoriteten tycker att det är så orimligt att man tar en utredningsvända omkring den särbehandling som råder när det gäller idrottsföreningar och andra ideella föreningar. Man skriver i betänkandet att utskottet – för flera år sedan – anförde att förhållandet att förslaget om idrottsutövarnas halva basbelopp hade godkänts inte kunde tas till intäkt för att göra ytterligare undantag. Vore det inte rimligt att få titta på detta och se om det är rimligt och rätt? Är det någon reson i att upprätthålla denna särbehandling i dag, sju åtta år senare? Skall vi inte ha en litet mer rättvis och modern syn på de olika ideella föreningarna?

Jag måste också uttrycka min stora förvåning över att Siw Wittgren-Ahl hänvisar till någon annan när det gäller en viktig fråga. Socialförsäkringsutskottet har socialavgifterna inom sitt ansvarsområde. Vi behandlar i dag ett utskottsbetänkande om socialavgifterna, och nu kan vi inte få besked av utskottsmajoritetens företrädare i debatten i den aktuella fråga som står högt uppe på den politiska dagordningen. Jag är förvånad.

Anf. 100 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag har lämnat besked när det gäller frågan om hushållstjänsterna. Den bereds i Regeringskansliet och är föremål för diskussion. Jag har också redogjort för vilken önskvärd lösning den socialdemokratiska majoriteten skulle vilja se.

Jag delar synen på idrottsverksamheten. Jag tycker att den motion som Gullan Lindblad m.fl. har skrivit är viktig. Det är en angelägen fråga att de unga flickornas fritid får lika stort stöd och stimulans som pojkar-nas. Men jag tror inte att de sociala avgifterna är det medel som man skall använda för att uppnå de målen.

Anf. 101 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik:

Herr talman! Det skulle vara intressant att veta vad socialdemokraterna har för alternativ. På vilket sätt vill ni ge de andra ideella föreningarna som bedriver barn- och ungdomsverksamhet likvärdiga villkor?

Sedan kan man tolka Siw Wittgren-Ahls andra besked så att socialdemokraterna som utskottsmajoritet inte har något ytterligare att tillägga när det gäller hushållstjänsterna. Det är ju ändå det som socialdemokraterna skall stå för. Det betyder att vi som är ensamma i utskottet och har varit fast i kammaren sedan klockan nio i morse kan gå och äta lunch efter det här replikskiftet. Vi har ingen anledning att vara kvar till slutet.

Anf. 102 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag tror att man kan komma till rätta med detta genom kommunala satsningar på flickornas fritidsintressen, t.ex. genom att man låter flickorna ha idrottsanläggningar eller genom att man bygger ut för fritidsverksamheter avseende hästar och stall och subventionerar det.

Riksidrottsförbundet har ett halvt basbelopp, och jag tror inte att det är rätta vägen att gå att fortsätta att bygga ut den orättvisan. De sociala avgifterna skall ju vara så lika som möjligt för alla. Då tror jag att det är bättre att man inte har olikheter utan likheter i systemet.

Anf. 103 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag skulle egentligen bara beröra vinstandelsstiftelser, men efter att ha lyssnat på Siw Wittgren-Ahls svar blir jag oerhört konfunderad. Hon hänvisar till en genomförandegrupp när man vill ta upp en politisk diskussion i parlamentet, i kammaren. Hon vågar inte ta diskussionen och inte säga vad hon tycker och anser. Hon fick frågan om det finns pengar i systemet när Genomförandegruppen ännu inte har lagt några förslag till finansiering. Jag tycker att det är litet beklämmande att regeringspartiets företrädare inte tar upp ett resonemang kring en av de viktigaste politiska frågorna just nu.

Samtidigt är det mycket intressant att lyssna till Åke Sundqvist. På ett ganska förvånande sätt tar han fram ungefär samma funderingar som Vänsterpartiet har haft. Vi ingår inte i Genomförandegruppen. Vi har däremot haft kritik att rikta mot egenavgifterna i stort sett hela tiden. Det är intressant att höra Åke Sundqvists resonemang som går helt i linje med de resonemang som vi i Vänsterpartiet för och vill ta upp en diskussion om. Jag beklagar djupt att socialdemokraterna i utskottet inte är beredda att diskutera den här frågan utan hänvisar till en fullkomligt impotent genomförandegrupp. Det har inte kommit fram någonting. Man har sagt att det inte blir några förändringar till 1999. Borde man inte göra någonting åt detta, så att vi kommer någonvart? Eller skall vi stå där med ett helt ofinansierat system?

Så till vinstandelsstiftelserna: Ingrid Skeppstedt stod här i talarstolen och sade att Vänsterpartiet inte orkade fullfölja sina yrkanden. Jag tror inte att Ingrid Skeppstedt har läst motionen. Det är nämligen en motion som slutar i tre hemställanspunkter som skall ses som en helhet. Man kan inte plocka ut en bit ur den och säga att man skall stödja den. Alla tre hemställanspunkterna är ett. Vad som förvånar mig allra mest är att de borgerliga partierna stöder hemställanspunkt 1, dvs. att man skall ta bort löneskatten. Hemställanspunkt 2 vill man inte diskutera. Den tar man inte upp. Vad står det där? Jo, att fåmansdelägare skall ges samma möjligheter som anställda. Jag är oerhört förvånad över Moderaternas, Folkpartiets och Centerns agerande här. Ni vill alltså inte att samma regler skall gälla för fåmansdelägare. Varför stöder ni inte det?

Hade ni stött detta hade det bara varit den tredje hemställanspunkten kvar, nämligen hur styrelserna i stiftelserna skulle se ut. Man skall eftersträva en majoritet av de anställda i styrelsen. Efter att ha lyssnat på Sigge Godin förstår jag att man inte vill stödja detta. Då börjar det osa makt, och då är det farligt. Men det är fullkomligt klart att vinstandelsstiftelserna inte i första hand handlar om trygghet. Det handlar om makt, intresse och engagemang från de anställdas sida. Det är faktiskt det grundläggande skälet till varför vi anser att vi skall se positivt på vinstandelsstiftelser.

Vi vill också ta bort löneskatten på avsättningarna. Varför vill vi det? Jo, i dag är det ju i stort sett bara de allra största företagen som har råd att göra dessa avsättningar och som finner en mening i att göra det. Vi läste om Ericsson och Stora. Där bygger man nu upp vinstandelsstiftelser. Men för de små och medelstora företagen ges i dag inga som helst incitament för detta, och det är litet synd.

När det gäller de små och medelstora företagen är det så att om man inte ändrar fåmansreglerna när det gäller avsättningarna riskerar även de som äger vinstandelsstiftelserna att bli betraktade enligt fåmansreglerna. Det innebär att man inte kan ha vinstandelsstiftelser alls i det läget, eftersom de också kan falla under fåmansreglerna när de får tillräckligt stort inflytande.

Herr talman! Det har sagts här att man skall ha enhetliga regler på skattesidan och att beskattningen av vinstandelsstiftelser förut var en litet udda fågel i sammanhanget. Vi är beredda att acceptera att den skall vara det även i fortsättningen. Det finns väldigt mycket forskning inom EU som pekar på behovet av vinstandelssystem och att det är mycket positivt.

T.o.m. LO har börjat att diskutera i de här banorna. Det ser jag som mycket positivt.

Då kan man fråga sig varför vi inte kunde få en gemensam reservation eller varför vi inte kunde gå vidare i utskottet. Frågan blev ganska kall när vi fick reda på att även om vi skulle ställa upp gemensamt med de borgerliga skulle vi inte få majoritet i och med att Miljöpartiet hade svängt. Det fanns alltså en majoritet för Socialdemokraternas linje. Då gällde det naturligtvis att förhandla fram åtminstone någonting. Det var det vi lyckades med. Det blev ett litet tillkännagivande som kanske kan vara inledningen till något. Jag tycker att det är bättre att nå en liten bit trots allt, än att inte komma någonvärd.

Men jag skulle gärna vilja höra förklaringarna till varför man inte anser att fämansdelägarna skall behandlas på samma sätt som de övriga anställda. Sade jag att jag yrkar bifall till reservation 9? Om jag inte gjorde det, gör jag det nu.

Anf. 104 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få erinra om att jag yrkar bifall till reservation nr 8.

Jag tänkte ställa en fråga till Per Rosengren om ni är nöjda med att utreda makten i vinstandelsstiftelserna, men jag har ju fått svar. Ja, säger Per Rosengren. Det är alltid intressant att få klara besked.

Vänsterpartiet talar väldigt ofta i dessa tider om företagandet och att man skall stimulera det. Många fler skall bli företagare. Det är så oerhört viktigt att det växer upp nya småföretag. Man har ett stort engagemang kring detta. Jag trodde att det var sant. Men när man vill stimulera människor att ta ett större ansvar backar ni ur. Det fanns inget intresse, Per Rosengren, i vårt utskott för att skriva en gemensam reservation i frågan. Sedan skyller ni på Miljöpartiet, som hade en ersättare sittande där. Jag trodde att eftersom ni har skrivit en motion med tre hemställanspunkter var ni beredda att förhandla eller diskutera i utskottet eller vid sidan av utskottet med ledamöterna för att få ihop en gemensam åsikt i frågan. Men det är inte intressant. Det är bara makten som hägrar.

Det är inget nytt för Vänsterpartiet, och det är inget nytt för kommunisterna – allt detta har ni hävdat under århundradena. Kommer ni bara åt makten är ni nöjda. Jag konstaterar att ni står er bra i den debatten. Ni vill fortfarande ha makten. Men att det skall vara inflytande och trygghet för de anställda är mindre intressant. Det viktiga är makten för kollektivet.

Anf. 105 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Nu är det inte så att Vänsterpartiet skall ingå i någon form av vinstandelsstiftelse och på det sättet kapa åt sig makt. Makt och påverkansmöjlighet när det gäller företag är ungefär samma sak. Makten finns där. Den finns hos företagsledningen, hos kapitalet, hos dem som äger företagen. Vi menar att mer makt bör ligga hos de anställda. Det anser inte Folkpartiet och Sigge Godin.

Vad gäller diskussionen när utskottet behandlade frågan träffade jag faktiskt Sigge Godin och poängterade att de tre hemställanspunkterna är en enhet. Sigge Godin svarade: Så kan man kanske se det. Vi får se vad vi gör.

Jag pratade faktiskt med Sigge Godin och sade: Det vore bra om ni kunde ge ert stöd så att vi kanske kan göra något gemensamt. Men det fanns väl inget intresse. Jag tycker att det är väldigt märkligt. Jag frågade Sigge Godin förut: Varför stödde ni inte t.ex. punkt 2? Varför deklarerade ni inte det? Varför stödde ni inte hemställanspunkt tre? Det gjorde ni inte.

Ni valde att bara rikta in er på själva löneskatten, ingenting annat. Det är ganska typiskt för de borgerliga. Det gäller att ta bort skatter i första hand. Men att titta på andra faktorer är man inte intresserad av. Att föra en seriös debatt i frågan är man mindre intresserad av.

Miljöpartiets deklaration berodde inte på att de hade en ersättare. Jag har pratat med andra företrädare för Miljöpartiet, och de har den uppfattningen att det skall vara löneskatt på vinstandelar. Det fanns en majoritet för något annat, och då gäller det att förhandla så att det åtminstone blir någonting av det.

Sedan vill jag åter erinra om att det faktiskt är min motion som har föranlett allt detta.

Anf. 106 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Det var därför jag talade med Per Rosengren när Vänsterpartiet hade satt ned foten i utskottet och hade konstaterat att det var bättre att få en marginell framgång med en utredning. Det var redan klart då. Vi träffades därefter. Jag blev litet förvånad över resultatet. Jag trodde att Per Rosengren var den store talesmannen för Vänsterpartiet i skattefrågor och sådana saker. Så har jag uppfattat det.

Jag vill fråga: Vart vill ni nå med utredningen? Vad skall resultatet bli – ett konstaterande av någon form av kartläggning?

Vad vi vill uppnå i den här frågan är egentligen att gå längre än vad Per Rosengren vill. Men jag tyckte ändå att vi kunde enas så långt det var möjligt. Vi har gått ut och frågat de anställda som deltar i sådana här stiftelser – de enskilda människorna – vad de tycker är viktigt. Per Åhlström, som har studerat i USA och Kanada, säger precis som de anställda här i Sverige: Det är tryggheten som är det viktiga. Den, Per Rosengren, bryr ni er inte om.

Om ett parti har en motion i ett utskott och vill någonting med den så tar det partiet initiativen. Nu låter det dessutom som om det bara var en enskild motion. Då borde Ulla Hoffmann ha tagit upp det. Det gjorde hon inte. Hon tyckte att det var bra med en utredning.

Anf. 107 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att det fanns en majoritet som inte ville göra någonting åt det hela. Vi har att rätta oss därefter, och då gäller det att kunna förhandla fram någonting.

Hur omfattande skall utredningen vara? Vad skall den innehålla? Den skall ta reda på hur vinstandelsstiftelserna ser ut, hur de fungerar, hur ekonomin bakom dem är och dessutom hur det ser ut i stora och små företag.

Jag säger också att den löneskatt som finns i dag är ett problem för de små och medelstora företagen. De gör inte avsättningar. Men fåmansreglerna som ni inte ville diskutera är också väldigt viktiga.

Jag förstår inte, Sigge Godin, varför ni inte ville diskutera hemställanspunkt 2. Jag tycker att den är viktig. Det är viktigt att man också öppnar samma möjligheter för fämansdelägare i det här sammanhanget. Var det att vi hade gjort en begränsning till ett halvt basbelopp som var problemet? I så fall hade vi kunnat diskutera det.

Så till tryggheten. Jag kan förstå att man ser vinstandelsstiftelserna som en trygghet i USA och på andra ställen. Men vi har andra trygghetslagar som garanterar tryggheten för de anställda här i landet. Vi behöver inte ha vinstandelsstiftelser i första hand som en trygghet utan för att skapa intresse och motivation i arbetet och engagemang på arbetsplatsen. Det är det viktiga.

Dessutom är det naturligtvis också en maktfråga. Det är alldeles klart att detta är ett led i att ge löntagaren större makt och ett större inflytande på sin arbetsplats. Det är alldeles riktigt. Om man kallar det påverkan, inflytande eller makt är bara en fråga om val av ord.

Anf. 108 SIW WITTEGREN-AHL (s) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet därför att Per Rosengren sade att det framtida pensionssystemet inte är finansierat. Jag vill bara säga att det är finansierat, men man är inte helt överens om de olika turlerna. Jag tänker inte närmare kommentera det. Den debatten återkommer till kammaren, och då får vi ta den i sin helhet.

Anf. 109 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Det var ju intressant. Hur är då pensionssystemet finansierat efter 1999? Man har ju sagt att några förändringar i egenavgifterna, som Genomförandegruppen skulle göra, blir det inte för 1999. Hur är det då finansierat? Varifrån plockar ni pengarna?

Anf. 110 INGRID SKEPPSTEDT (c) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet hade klart och tydligt redovisat och pekat på det negativa med löneskatt på vinstandelar i sin motion. Det är en fråga som jag tog upp i mitt anförande, som vi länge har drivit och där vi har samma uppfattning.

Jag tycker också att det är förvånande att man inte driver punkt 1, kravet i sin motion. Där står det klart och tydligt att man vill ha en lagändring för att slopa löneskatten. I stället gör man upp om en utredning.

Anf. 111 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Ingrid Skeppstedt har sovit under min replikväxling med Sigge Godin. Det verkar så. Jag har sagt precis hur det gick till och hur det var.

Jag vill ställa en fråga till Ingrid Skeppstedt. Varför kan ni inte acceptera att dessa tre hemställanspunkter är en enhet, att de hör ihop? Varför vill ni inte öppna för fämansdelägarna att använda sig av samma regler som de anställda? Det förvånar mig. Varför vill ni förhindra fämansdelägarna att göra detta?

I förlängningen kan det faktsikt äventyra hela vinstandelssystemet om man inte ändrar på de reglerna, med hänvisning till vad jag sade när det

*Fel! Okänt
växelargument.*

gäller vinstandelsstiftelserna och de anställdas makt i dessa. Ser ni inte de problemen? Jag har pratat med folk som jobbar hårt med vinstandelsstiftelser. De är oerhört förvånade över den borgerliga reservationen. Man kommer oss inte till mötes ens på punkt 2. Hade ni gjort det hade vi kunnat sätta oss ned och diskutera även punkt tre i slutänden. Då hade vi kanske kommit någonstans.

Men ni stannar bara för skattedelen, rycker loss den ur motionen och hänvisar till att vi hoppar av. Det gör vi inte. Vi har skrivit en motion och den innehåller tre hemställanspunkter som hör ihop i ett system. Ni har svårt att se detta som en enhet. Ni har svårt att se frågan. Ni vill bara diskutera skattedelen.

Det gör att det är fullkomligt meningslöst att diskutera och debattera de här frågorna med er. Ni har ingen helhetssyn på den här problematiken.

Anf. 112 INGRID SKEPPSTEDT (c) replik:

Herr talman! Nu ser det ut som om det kommer att bli en utredning om det här. Vi kommer att ta ställning när vi får ett resultat av utredningen.

Per Rosengren sade att det är hans motion. Men vad jag kommer ihåg är det här en kommittémotion som Vänsterpartiet lade fram. Den tycker jag skulle väga ganska tungt.

Anf. 113 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Ja, den väger ganska tungt. Men när man får reda på att det finns en majoritet i utskottet som går emot en gäller det att förhandla fram vad som är möjligt.

Återigen: Utredningen skall inte titta på fåmansreglerna. Varför vill ni inte öppna för fåmansdelägarna att ha samma regler som de anställda? Visserligen har vi gjort en begränsning upp till ett halvt basbelopp. Men varför är ni småföretagarfientliga? Det är frågan.

Anf. 114 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman, ledamöter och åhörare! De motioner som vi i dag debatterar väcktes under den allmänna motionstiden hösten 1997. Mycket har hänt sedan dess. Jag har begärt ordet för att klargöra vad vi s-kvinnor tycker i frågan om tjänstesektorn.

Jag vill först säga att jag tycker att ordet "piga" tillhör 1800-talet. Nu skall vi tala om framtidsjobben.

Lena Nyberg, s-kvinna och borgarråd i Stockholm, har tagit initiativ till en utredning om tjänstesektorn. Också i Storstadskommitténs betänkande förs en debatt om de här frågorna.

Vi s-kvinnor kan aldrig tänka oss någon skattesubvention till privatpersoner. Däremot har vi sagt att vi kan tänka oss en subvention till företag om det gäller flera branscher, inte bara städbranschen.

Varför då? frågar ni er.

Jo, vi behöver nya jobb också i den privata sektorn. Ger vi statligt stöd till företag eller kooperativ, måste vi som skattebetalare kunna ställa krav på att man betalar avtalsenliga löner, att det finns avtal med fackliga

organisationer samt att det finns försäkringar och möjligheter till utbildning och trygghet för de anställda.

Det måste också bli nya jobb på sikt. Skattemyndigheten måste kunna begära in årsredovisningar och kontrollera att företagen betalar sina avgifter samt att de skattepengar som går åt till det här används till det som de är avsedda för. Det blir mycket svårare om man ger en skattesubvention till privatpersoner.

Om vi nu beslutar att införa en sådan här subvention, måste denna alltså avse flera branscher. Om vi begränsar oss till städning i hemmet riskerar vi att man kommer att säga: Nu har vi löst arbetslöshetsproblemet för de lågutbildade och lågavlönade kvinnorna – låt oss nu återgå till männens arbetsmarknadsproblem.

Därför bör ett eventuellt framtida förslag inkludera t.ex. hotell- och restaurangnäringarna, turism, kollektivtrafik och varför inte frisörbranschen.

Hur finansieringen skall ske och vad en skattesubvention skulle kunna kosta vet vi inte ännu. Det har ju förekommit förslag beträffande både arbetsgivaravgifter och arbetsmarknadspolitiska medel och förslag om en momsänkning. Vi måste innan vi går vidare få besked om vilka kostnaderna blir och hur finansieringen skall gå till. Vi får ställa förslagen på detta område mot viktiga åtaganden vad gäller sjukvård, skola, äldreomsorg och utbildning.

Jag sitter med i socialdemokraternas skattegrupp, som leds av skatteminister Thomas Östros. Vi skall i maj till vår partistyrelse överlämna ett förslag beträffande tjänstesektorn, som jag hoppas skall ge oss möjlighet att lösa den här frågan.

Det vore bra om vi kunde komma vidare i den här debatten. Som jag inledningsvis sade tillhör pigorna 1800-talet, och det har vi s-kvinnor sagt sedan länge. Vad debatten nu i stor utsträckning skall handla om är 2000-talets arbetsmarknad både för kvinnor och för män.

Jag beklagar att Rose-Marie Frebran och de andra kristdemokraterna i den här debatten inte här i kammaren vill diskutera tjänstesektorn med mig som ledamot av Sveriges riksdag. Var någonstans om inte i det här huset vill kristdemokraterna föra debatten om den så viktiga frågan om tjänstesektorn?

Anf. 115 INGRID SKEPPSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att Inger Segelström tar upp tjänstesektorn. Bland centerkvinnorna och även i partiet diskuterar vi väldigt mycket hur man skall komma framåt just när det gäller jobben i tjänstesektorn. Det är viktigt att lösa denna fråga, eftersom det kommer att ge många arbetstillfällen och även kommer att vara till gagn för dem som behöver nyttja dessa. Frågan måste lösas på något sätt, med arbetsgivaravgifter, moms eller vad det nu kan vara. Jag tycker att detta är en fråga som måste lyftas fram med det snaraste.

Anf. 116 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Ja, jag tror att vi allihop känner att den här diskussionen är väldigt viktig. Vi tycker att många av de nya jobben skall finnas inom den privata sektorn. Men jag tycker också att det är viktigt att inse att det

inte är någon lösning att bara inrikta sig på städbranschen. Vi kan inte bara genom städning komma ut ur lågkonjunkturen och komma in i en högkonjunktur. Vad vi måste inrikta oss på är att det skall bli riktiga och bestående jobb. Vi skall inte begränsa det hela till kvinnojobb.

Man kan därmed inte säga: Nu har vi klarat kvinnornas arbetslöshet – låt oss nu ägna oss åt männens. Det är så vi annars alltid gör. Det är viktigt att poängtera att om vi skall genomföra en skattesubvention, skall den avse flera branscher. Dessutom skall kostnaderna ställas mot andra angelägna behov. Tycker vi fortfarande att vård, omsorg, skola och utbildning ger fler jobb och att våra pengar skall gå dit, får vi göra det ställningstagandet. Låt oss dock vara positiva och se vad det här kostar.

Anf. 117 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag är ledsen att jag förlänger debatten, men det var faktiskt jag som en gång förde fram idén att tjänster skall beskattas mindre, nämligen i en artikel i *Sydsvenskan* den 2 maj 1993. Jag resonerade verkligen inte om pigor utan om allting från hushållstjänster till den stora tjänstesektor som vi har för utveckling av nya produkter osv.

Jag skrev att vi har ett fullständigt felaktigt skattesystem, där vi lägger så höga skatter på arbetskraften att vi har svårt att reda oss. Det gäller både i den globala konkurrensen och i den lokala konkurrensen mellan gör-det-själv-insatser och anlåtande av andra, vilket kan ge en bättre arbetsfördelning.

Anne-Marie Pålsson tog upp det här problemet vetenskapligt och utförligt, och jag tycker att det är bra att det har kommit upp på dagordningen, där det i och för sig har funnits sedan 1993.

Jag måste ta upp ett par saker som jag tyckte var förskräckande i Inger Segelströms anförande. Hon utgick från att alla pengar är statens. Om medborgarna får behålla en del av sina inkomster, är det fråga om en skattesubvention.

Det är faktiskt tvärtom så att det bidrar till tillväxten i vårt land. De resurser som skapas berör alla enskilda människor, och vi betalar skatt för att klara vissa gemensamma ändamål. Jag tycker att det blir väldigt förvrängt om man säger, att om det gäller företag kan man göra på ett visst sätt, men inte om enskilda människor bidrar med arbete. Det leder till en felaktig struktur, inte minst med den Internetutveckling osv. som vi har.

Vi skulle här kunna föra en mycket lång debatt. Jag tror att alla här i kammaren skulle tjäna på att vi lade av alla gamla skygglappar och började fundera på hur skattesystemet kan göras mera tillväxtvänligt, särskilt för servicesektorn.

Jag håller med Inger Segelström om att vi bör slippa alla fäniga epitet som ”pigor” osv. Jag förstår inte varför det har ansetts väldigt bra att man kan städa i företag, t.ex. i affärslokaler, men att städning hemma hos andra, som då kanske kan göra andra saker effektivare, har fördömts. Jag tror att det här behövs ett nytänkande, inte minst från det socialdemokratiska kvinnoförbundet, som har varit en bromskloss.

Det har gjorts en utredning av Lars Vinell som visar hur man kan göra en viss ändring. Vi kan börja kortsiktigt för att kunna gå vidare och få en beskattning som gynnar tillväxten inom tjänstesektorn.

I detta anförande instämde Sigge Godin (fp).

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 118 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker också det är glädjande att vi kan börja prata om framtidens jobb. Jag tyckte att det var viktigt att säga det i mitt anförande, vilket jag tror framgick klart. Men vad vi skall använda våra skatter till är någonting som vi skall besluta om gemensamt. Någonting som riksdagen gör jämt och ständigt är prioriteringar: Vad är viktigare? Vilka får del av de satsningar vi gör? Vilka av de insatser som vi gör kommer den största gruppen till del? Det är det som jag menar att vi får titta på.

Erfarenheterna i Danmark är att en skattesubvention inte har gett så många jobb. I Finland, som just har startat ett projekt, säger man att intresset är ljumt. Jag tror att vi skall vara realistiska i detta. Jag tycker ändå att det är viktigt att man säger att det är intressant, och med den stora arbetslöshet som vi har skall vi inte vara främmande för olika lösningar.

Däremot tycker jag – och jag är förvånad över att Moderaterna inte tycker det – att det viktiga är att vi får nya företag. Vi skall satsa på företag, som kan fortsätta och som kan överleva. Därför är det viktigt, om det blir en sådan här subvention, att alla som vill köpa de här tjänsterna får göra det via ett företag. Det är den enda möjligheten, om vi verkligen skall kunna kontrollera att de här jobben blir bestående och att företagen kommer att följa de regler som gäller, med avtalsenliga löner, med försäkringar och annat. Jag tycker att det är helt nödvändigt om vi skall gå vidare i den här debatten.

Anf. 119 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det är en prioritering vi skall göra. Det är en fråga vi skall ställa oss: Vad kan vi låta bli att göra och låta alla människor ta ställning till själva? Den första prioriteringen vi har här i riksdagen är alltså att fråga oss: Vad skall vi låta bli att göra? Hur skall vi se till att utvecklingen kan växa fram spontant ute bland alla människor, som vet mycket bättre vad de vill göra och som har sina prioriteringar mycket mer klara för sig?

Vad jag egentligen talar om är detta: Skall vi centralisera eller decentralisera? Jag har för min del så mycket respekt för mina medmänniskor att jag säger: Centralisera. Jag är väldigt okunnig – det är vi alla – om vad andra människor innerst inne vill. Låt dem därför bestämma själva! Det finns bara en gräns för det bestämmandet, och man skall inte bestämma så att det skadar andra.

Anf. 120 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker att det är vår uppgift som ledamöter i Sveriges riksdag att vara varsamma med våra skattemedel och se till att skatten används till det som är mest effektivt för den stora gruppen. Det är vårt huvudansvar som riksdagsledamöter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Föredrogs

Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU10

Vissa näringspolitiska frågor

*Vissa näringspolitiska
frågor*

Anf. 121 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Människor vill arbeta. De vill försörja sig, och de vill inte vara bidragsberoende. Arbetslösa vill inte vara föremål för diverse åtgärder. De vill ha riktiga arbeten. Det är vår uppgift som politiker att skapa de rätta förutsättningarna för företagande så att människor ges möjligheter att förverkliga sina idéer och drömmar och kan försörja sig. Jag är övertygad om att tillväxt och efterlängtade nya jobb kan växa fram, men en förutsättning är att Sveriges konkurrenskraft stärks och att privat näringsliv ges bättre utrymme.

Globalisering, liberalisering och informationsteknikens framväxt öppnar enorma möjligheter för Sverige och för våra företag. Ett absolut villkor för att Sverige skall kunna utnyttja dessa nya möjligheter är att vi politiker förstår nödvändigheten av förändring och att vi underlättar omvandlingsprocessen, som är oerhört snabb.

Jag vill fråga Birgitta Johansson om Socialdemokraterna är medvetna om den dramatiska förändringsprocess som pågår och att den kräver förändring av politiken.

Det är inte bara enskilda företag som är utsatta för knivskarp konkurrens. I lika hög grad befinner sig Sverige som land i en knivskarp konkurrenssituation. Det nationella näringsklimatet måste ses i ett globalt perspektiv. Sverige måste kunna tävla med de mest konkurrenskraftiga delarna av världen i fråga om goda villkor för företagande och investeringar. Omvärldsförståelse och förändringsbenägenhet i politiken är helt avgörande för Sveriges framtida konkurrensförmåga och välstånd.

I morse toppade radionyheterna med uppgifterna om att flera storföretag under de senaste tre åren flyttat ut viktiga företagsdelar till andra länder. I morgon skall näringsutskottet ha en offentlig hearing med anledning av det utflyttningshot som bl.a. beskrivits i en rapport från NUTEK. Av Sveriges ledande börsföretag har 22 av 40 planer på att flytta ut ledande funktioner ur landet.

I den globaliseringsprocess som Sverige är en del av blir såväl små som stora företag alltmer internationaliserade. Det är i sig ingenting som är negativt. Det som däremot är ytterst oroväckande är de signaler som de senaste åren kommit från industri och företag när det gäller det svenska näringsklimatet. Hos det svenska näringslivet finns en genuin oro när det gäller vårt lands konkurrenskraft – en oro vi måste ta på allvar.

Regeringen har i snart fyra år vägrat att ta till sig varningssignalerna som kommit från näringslivet. Man har också blundat för de samstämmiga råd som har givits i olika utvärderingsrapporter som granskat Sveriges tillväxtförmåga.

Med de nya omvärldsvillkor som globaliseringen innebär är det förödande att, som Socialdemokraterna hittills, klamra sig fast vid stela modeller, rigida arbetsmarknadsregler och världens högsta skattetryck. Regeringen har därför det fulla ansvaret för varje jobb som försvinner

*Fel! Okänt
växelargument.*

från vårt land som följd av nonchalans och företagarfientlig attityd hos regeringen.

Det går inte att dölja att regeringen har misslyckats med att skapa ett gott företagsklimat. Den låga sysselsättningsgraden och den höga arbetslösheten är förorsakad av Socialdemokraternas oförmåga att förstå förändringsprocessen och de faktorer som påverkar tillkomsten av arbeten.

Under Göran Perssons tid som statsminister har sysselsättningen sjunkit under 22 månader av 24. Antalet riktiga jobb har inte varit så lågt sedan 1974. Enligt tidningen Affärsvärlden är sysselsättningsläget det sämsta på 100 år. Detta är ett enormt misslyckande.

Den borgerliga regeringen hade som mål att återupprätta Sverige som tillväxt- och företagarnation. Vid tidpunkten för regeringsskiftet 1994 hade fyrtipartiregeringen lyckats vända siffrorna, som hade dalat sedan 1989. Sysselsättningsciffrorna gick upp, och 1 000 personer i veckan fick nytt arbete. Hade Socialdemokraterna varit kloka och fortsatt på den vägen hade Sverige i dag haft 150 000 fler arbeten.

I stället återgick Socialdemokraterna till den tillväxthämmande skatthöjarpolitik som skapat Sveriges problem. En rad beslut fattades på tvärs mot det svenska näringslivet, med förlorade jobb och sjunkande välstånd som följd.

I stället för att hålla löftet från valrörelsen om att endast höja skatterna med 3,7 miljarder höjde man skatterna med 80 miljarder kronor. Enskilda människor och företag har utsatts för ständiga skatthöjningar och försämringar. Kortsiktighetens förbannelse har samtidigt drabbat företagen genom en hit-och-dit-politik som saknar motsvarighet i svensk politik.

Socialdemokraternas budgetsaneringsmetod har fört vårt land djupare ned i tillväxtrasket. Sverige har dalat i tillväxt bland de industrialiserade länderna, och sysselsättningen har sjunkit mer här än någon annanstans. Socialdemokraterna har alltså misslyckats med uppgiften att skapa goda villkor för företagande och arbete.

Sveriges konkurrenskraft måste stärkas. Moderata samlingspartiet vill avskaffa de hinder för tillväxt som finns i dag. Skatterna på inkomster och företag måste sänkas. Arbetsmarknadsreglerna måste moderniseras så att de passar de nya typer av företag och anställningsformer som finns i dag. Regler om anställning och arbetstid måste göras flexibla och anpassade till individen och inte till kollektivet.

Såväl små som stora företag har i dag svårigheter med att rekrytera kvalificerad arbetskraft. Utbildningen måste bli bättre och mer svara upp mot dagens behov. Kvalificerad utbildning måste bli lönsam i Sverige för den enskilde.

En framgångsrikt genomförd gemensam valuta kommer att stärka Europas konkurrenskraft och bidra till ökad sysselsättning. Det är oroväckande att Sverige nu i starten hamnar utanför EMU.

Insatserna för arbetslösa måste innehålla stark motivation för den enskilde att aktivt försöka att få ett nytt arbete. Den absurda situationen med företag som har svårigheter att få tag på arbetskraft samtidigt som arbetslösheten är rekordhög visar på felet i dagens system.

Det är bara i de privata företagen som de efterlängtrade nya jobben finns. Sverige behöver fler som vill och vågar starta och driva företag och anställa medarbetare. För att Sverige skall bli en framgångsrik nation och

kunna hävda sig i den internationella konkurrensen måste entreprenörskap och företagande löna sig.

Hinder som i dag finns för redan befintliga företags möjligheter att anställa och växa måste tas bort. Det måste kort sagt bli lättare att vara företagare i Sverige.

De tre borgerliga partierna har lagt fram ett gemensamt förslag för att öppna möjligheter för tillkomst av arbete i en expansiv tjänstesektor. Vi vill också ge nya möjligheter för turistföretagen att växa till gagn för utveckling av hela landet. Vårt land har mycket att erbjuda. Inte minst inom kulturens område skulle turismen kunna växa och skapa många nya arbeten.

Herr talman! Att som utskottsmajoriteten i betänkandet påstå att regeringen förbättrat företagsklimatet är bisarrt efter alla försämringar som har beslutats i denna kammare. Det rimmar också illa med att sysselsättningen och industrin nu hotas av regeringens energipolitik. Tvångsavsättningen av säker och billig kärnkraft kommer att kosta dränerad ekonomi, höjda elpriser, utslagning av jobb och företag i basindustrin och försämrade miljö. Förtroendet för Sverige som industriland kommer att få sig en rejäl knäck.

Det krävs nu förnyelse, förändring och ledarskap för att vi skall kunna ta upp Sverige ur sysselsättningskrisen. Vi måste få villkor för företag som kan tävla med villkoren i de mest konkurrenskraftiga delarna av världen.

Herr talman! Särskilt för de mindre företagen är den stora mängden regler en tung belastning. Det komplicerade regelverket är ett väsentligt hinder för framväxten av nya växande företag och jobb. Under snart fyra år har moderater, folkpartister och kristdemokrater påpekat behoven av förenklingar av regelverken. Under snart fyra år har regeringen slagit dövörat till. Nu instämmer utskottsmajoriteten i betänkandetexten i problemformuleringen och vill att regeringen skall vidta lämpliga åtgärder för att förenkla reglerna för företagen.

När vi synar politiken framstår kontrasten mellan fagra ord och brist på handling i pinsam tydlighet. T.o.m. när statsministern själv offentligt uttalat sig för regelförenkling röstade utskottets socialdemokrater ned Göran Perssons förslag.

Socialdemokraterna får nu en ny chans att ge de fagra orden ett reellt innehåll genom att rösta för den reservation i betänkandet där vi upprepar det förslag som Göran Persson själv presenterat i massmedierna. Företagen väntar på att det skall ske någonting på avregleringsområdet. Det räcker inte med fagra ord i massmedierna och i betänkandetexter. Röstar socialdemokraterna än en gång ned sin egen partiledares förslag ger det klara besked om trovärdigheten i avregleringsfrågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och reservation 5 och står självfallet bakom övriga moderata reservationer i betänkandet.

Anf. 122 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Näringsklimatet har varit mycket omdiskuterat under senare tid. Självfallet är det oerhört väsentligt med ett bra företagarklimat både för små, medelstora och stora företag. 1990-talets turbulens på det ekonomiska området efter 1980-talets spekulations- och kasinoekonomi har varit kännbar både för företag och enskilda. Därför vidtog också den

borgerliga regeringen en rad åtgärder för att förbättra företagarklimatet i allmänhet och för småföretagen i synnerhet.

Det har därefter också skett en sanering av de offentliga finanserna. I samband därmed har det också beslutats om ett antal åtgärder för att förbättra för småföretagen, t.ex. sänkning av arbetsgivaravgifterna, lindring av dubbelbeskattningen och återinförande av kvittningsrätten. Totalt har de olika åtgärderna också lett till en kraftigt sänkt ränta.

Det finns dock mycket mer som behöver göras för att förbättra näringsklimatet. Sverige har under årens lopp varit ett framgångsrikt företagarland. Det är många svenska storföretag som med stor framgång verkar på en hård, konkurrensutsatt världsmarknad. Dessa företag har en oerhört stor betydelse för vårt land, för vår ekonomi och för vårt välstånd. Dels är det många som jobbar i dessa företag, dels är det många småföretag som är underleverantörer till de stora företagen. Därför är det också viktigt att de stora företagen har ett bra klimat i det här landet.

Det behövs många nya arbetstillfällen. Även om de stora företagen är viktiga är det inte där som de många nya jobben kommer att tillskapas. Det är framför allt i de små och medelstora företagen som det finns möjligheter till nya jobb.

För att kunna skapa ett bra företagarklimat och nya jobb skall vi framför allt inrikta oss på sex områden, och det är dem jag vill uppehålla mig omkring. Det gäller för det första att främja det personliga ägandet. För det andra gäller det avreglering. För det tredje gäller det sänkning av skatter och avgifter. För det fjärde gäller det kunskap och kompetens, och för det femte gäller det förbättrad riskkapitalförsörjning. För det sjätte gäller det turism och tjänstesektor.

Det personliga ägandet är själva grunden i en marknadsekonomi. Det är bra om det finns ett spritt ägande. Det arbete som påbörjades under den borgerliga regeringen med att minska statens företagsägande måste fortsätta. Det finns ett antal statliga företag som bör säljas ut. Statens främsta uppgift är att ange ramar för näringslivet – inte att själv driva företagsamhet.

Något som upplevs som besvärligt, och som är besvärligt, är det krångel och den byråkrati som företagande är omgärdat av. Det har talats om att förenkla, men det har många gånger blivit tvärtom i verkligheten. Riksdagen stiftar lagar. Regeringen utfärdar förordningar. De statliga ämbetsverken utfärdar förordningar och föreskrifter. Regionala och lokala myndigheter skriver sina regelverk. Sammantaget blir det ganska mycket att hålla reda på för den enskilde företagaren.

Företagarna vill hålla på med sin verksamhet och inte med en massa byråkrati. Det är många gånger så, att företagaren är praktiskt lagd och ogillar ett omfattande pappersarbete. Därför är det också viktigt att våra myndigheter hjälper företagaren att komma till rätta med olika handlingar och att de är serviceorgan. Det skall räcka med att uppsöka en myndighet – en dörr – för att starta företag.

I detta sammanhang vill jag också ta upp arbetsrätten, där det har gjorts vissa förbättringar. Men det finns mer kvar att göra för att anpassa regelverken till de små företagen.

Småföretagardelegationen har tagit fram en rapport. Jag tycker att den är alldeles föredömlig. Där finns det en rad förslag till åtgärder som skulle förenkla regelverket på ett ganska omfattande vis. Jag hoppas att

regeringen verkligen tar tag i dessa frågor och kommer med förslag på åtgärder som förenklar för företagen. Avreglering och förenkling är något mycket angeläget för att gynna expansion av befintliga företag och skapa grogrund för nya företag.

Sverige har ett alltför högt skattetryck. Förvisso har vissa skatter och avgifter sänkts, men det är inte tillräckligt. Det finns några skatter som är direkt hämmande för tillväxten i näringslivet, t.ex. dubbelbeskattningen av aktier. Det har skett en lindring för de onoterade företagen, och det är ett steg i rätt riktning. Men så fort det finns ett finansiellt utrymme måste också dubbelbeskattningen för övriga företag fasas ut.

Likadant är det med förmögenhetsskatten. Också den är direkt hämmande. Skatten gör att det finns mindre kapital tillgängligt, som annars kunde investeras i företag.

Något annat som man bör överväga är att öka möjligheterna att spara vinster obeskattade i företag. Det underlättar för en framtida expansion. Om företaget har mer kapital tillgängligt behöver man inte i samma omfattning gå till utomstående när man skall investera.

Det är också viktigt att vi fortsätter att sänka arbetsgivaravgifterna. Från Centerpartiet föreslår vi att sänkningen ökas från 5 till 8 % på en lönesumma upp till 2 miljoner.

Det är också viktigt att alla särregler för ägare i småföretag slopas. I dag finns det på flera områden särskilda skatteregler för fåmansföretagare, och dessa hindrar företagare från att utveckla sina företag.

En annan mycket viktig sak är att det finns tillgång till kunskap och kompetens för vårt näringsliv. Självfallet är det väsentligt med bra utbildning på alla nivåer – grundskola, gymnasieskola, högskola och universitet – och det gäller såväl praktisk som teoretisk utbildning.

Produktionen blir alltmer avancerad, och det gör att det ställs betydligt högre krav på utbildning. Vi har i dag en alltför hög arbetslöshet, men trots det har vissa företag svårt att hitta kompetent personal. Det här är en paradox, som visar att utbildningen inte har varit tillräckligt målinriktad. Därför måste åtgärder nu vidtas på både kort och lång sikt.

På kort sikt är det nödvändigt att man klarar av flaskhalsarna, så att företagen får sina akuta personalbehov tillgodosedda. Arbetsmarknadsutbildningen måste se till att utföra utbildningar som är tillräckligt kvalificerade. Därför är det bra att volymkravet har tonats ned. Nu måste det viktigaste vara att ge utbildningar som leder till riktiga jobb.

Det är också viktigt att forskningsinsatserna stärks. Inte minst viktigt är detta när det gäller den industrirelaterade forskningen. Näringsutskottets utvärderingsgrupp för forskning och utveckling besökte för ett par veckor sedan Bryssel för att se hur olika forskningsinsatser har utfallit. Det var en mycket intressant resa. Där fick vi en bra redovisning av hur olika forskningsprogram har utfallit och hur planerna ser ut för framtiden.

Våra frågor kom då helt naturligt att handla om de små och medelstora företagens möjligheter att ta del av forskningsprogrammen. De stora företagen har resurser och har också varit duktiga på att vara med i olika forskningsprogram. Däremot har småföretagen det betydligt svårare. Det är också naturligt med tanke på att de inte har de resurser som behövs för att vara med i olika projekt. Ett program som vi fann mycket intressant var Craft, där olika småföretag har fått hjälp med sina forskningsbehov.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att det är viktigt att de olika programmen blir än mer tillgängliga och synliggjorda, och att forskningsresultaten blir än mer lättillgängliga för alla småföretag. I det sammanhanget har den nya informationstekniken en viktig uppgift att fylla.

Jag vill också något beröra riskkapitalförsörjningen. Det är nödvändigt att riskvilligt kapital finns att tillgå för företag i olika skeden. Uppfinnare och innovatörer är i behov av såddkapital och finansiering av produkter i tidiga skeden. Andra är i behov av kapital för startande av företag eller för expansion i företaget.

ALMI Företagspartner kan ge lån till nystartade företag, till kvinnors företagande, till produktutveckling, osv. De skall nu också kunna ge garantier och lån till unga företagare. Allt det här är bra. Även Industriefonden kan i viss mån vara med och finansiera. Men riskkapitalförsörjningen behöver ändå stärkas. Det gäller inte minst den regionala riskkapitalförsörjningen.

Därför är det bra att det nu tas initiativ bl.a. med Innovationsmarknaden och Aktietorget. Genom Aktietorget anordnas nu regionala mötesplatser för investerare och företag. I det här sammanhanget vill jag också peka på möjligheterna att utnyttja premiereserverna i det nya pensionssystemet för att bilda regionala investeringsfonder.

Slutligen vill jag också ta upp turismen och tjänstesektorn. Turismen är en av de branscher som växer snabbast i hela världen. Turistnäringslivet är mycket personalintensivt och har stor betydelse i många regioner, inte minst i glesbygden.

Det behövs många åtgärder för turismen. Inte minst behöver turistnäringens status höjas. I Centern vill vi att det tas fram ett kulturpolitiskt program för turismen. Vi har många kulturaktiviteter som gör att turisterna får attraktiva resmål. Därför är det också viktigt att turistorganisationerna får en bättre samverkan med kulturlivet.

Tjänstesektorn har nämnts här tidigare i dag. Det är en sektor i snabb utveckling. Främst är det inom den industrinära tjänstesektorn som nya företag och nya arbetstillfällen har kommit till, men även inom andra sektorer ökar tjänste- och kunskapsinnehållet i produktionen. Även inom vårdområdet och bland de s.k. hushållsnära tjänsterna finns en stor möjlighet till utveckling. Det här behöver på något vis stimuleras. Det kan vara genom sänkta skatter eller sänkt moms, kanske genom avdrag eller genom någon kombination av olika åtgärder. På så sätt kan man också omvandla många svarta tjänster till vita.

Reservation 12 i betänkandet handlar om livsmedelsindustrins konkurrenssituation. Det är viktigt att regeringen tar tag i Gunnar Björks utredning och återkommer med konkreta förslag härvidlag.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservationerna 2 och 6.

Anf. 123 TORSTEN GAVELIN (fp):

Herr talman! Jobben, vården och skolan är för oss i Folkpartiet de tre frågorna av störst betydelse för att öka välfärden i vårt land. Genom kombinationen av ett starkt och livskraftigt företagande och ett starkt socialt engagemang vill vi bygga ett samhälle med livsglädje och trygghet för alla. Grundläggande är behovet av ett starkt näringsliv med företag som mår bra och vill växa och bli större. Därför lyssnar vi noga på dem

som skall föra Sverige ur massarbetslösheten och skapa hundratusentals nya jobb, nämligen företagen.

I en just presenterad enkätundersökning, gjord av Socialdemokraternas ungdomsförbund, får vi reda på att den i särklass viktigaste frågan för ungdomar i dag är arbetslösheten. Hela 43 % rankar arbetslösheten som den viktigaste politiska frågan. Miljön och samhällsekonomin kommer därefter med 14 respektive 9 % av rösterna. Inte ens var fjärde av de tillfrågade ungdomarna tycker att Sverige är på rätt väg. Så mycket tydligare än så här kan det väl knappast sägas.

Ingen uppgift i svensk politik är viktigare än att avvärja hotet om att den höga arbetslösheten blir bestående. Hundratusentals människor står i dag utan jobb och utan möjlighet att försörja sig själva. Göran Persson har sagt att den som är satt i skuld inte är fri. Men, Göran Persson, den som är arbetslös är heller inte fri. Andelen svenskar med jobb var 1997 lägre än någon gång sedan 1950-talet.

Ett annat smolk i bägaren är att regeringen envisas med att tala om att det viktigaste målet är att förändra den öppna arbetslösheten. Problemet är att den öppna arbetslösheten egentligen inte är ett bra mått på hur många som är utan arbete, då tusentals och åter tusentals människor är gömda i åtgärdsstatistik och i bokstavssysselsättningar – ALU, API, AMU, OTA, OSA och allt vad de heter. Vad människor vill ha och behöver stivas j-o-b-b, jobb, inte någon bokstavssysselsättning. Alla dessa åtgärder försvårar dessutom, enligt fack och företagare, framväxten av riktiga jobb. Arbetslösheten är ett gigantiskt misslyckande.

Herr talman! Sverige har genom åren motat arbetslösheten dels med AMS-åtgärder, dels genom att expandera offentlig sektor samt pumpa in statliga subventioner i dödsdömda branscher, allt på skattebetalarnas bekostnad. Det är detta vi nu får betala för.

Den svenska offentliga sektorn är nödvändig för att näringslivet och samhället skall kunna fungera och är väl värd att utveckla. Men det kan aldrig vara arbetsmarknadspolitiska åtgärder som formar välfärden, utan det måste vara de verkliga behoven i samhället. I annat fall bäddar man bara för smärtsamma och ibland orealistiska nedskärningar i verksamheterna, som nu sker t.ex. inom vård och omsorg.

Om vi skall få fler jobb i det här landet är det nödvändigt att välja en helt annan väg. Vägen heter den enskilda människan, företagaren, entreprenören. Bara om han eller hon får verka på rimliga och inspirerande villkor kommer vi att få alla de växande företag vi behöver för att lösa underskotten och arbetslösheten. Kampen mot arbetslösheten måste därför vara en kamp för alla dem som skapar de nya jobben i Sverige. Det kan låta självklart, men alltför ofta handlar den svenska debatten om att rädda gamla jobb snarare än att skapa nya. Alltför ofta väntas det på krispaket. Alltför ofta framställs arbetsmarknadsministern och AMS-chefen som huvudpersonerna i kampen mot arbetslösheten. Det är de inte – och har egentligen aldrig varit! Om det är någon som skall inneha rollen som primus motor är det faktiskt näringsministern, som inte är här i dag.

Herr talman! De välståndsbildande krafterna har försummats i Sverige under en lång rad av år. Under efterkrigstiden har Sverige inte haft något nettotillskott av jobb i den privata sektorn. Detta måste ändras. Sverige har ett antal internationellt framgångsrika företag som vi skall vara mycket stolta över, men de måste kompletteras med tusentals nya och växande

små och medelstora företag för att bredda svenskt näringsliv, få fart på tillväxten och skapa de nya jobben.

Inget av våra stora svenska företag har stigit upp fixt och färdigt som Fågel Fenix. De är resultat av en varsam och målmedveten satsning på en spirande tanke eller en plötslig idé av enskilda människor. Alla företag, stora som små, har en gång startat med en idé.

Företagare är ingen enhetlig grupp. Det finns stora skillnader när det gäller uppväxt, bakgrund, motiv och ambitioner, och verksamheterna är också vitt skilda. För många är chansen att tjäna pengar en drivkraft, men det är sällan det enda skälet och ofta inte ens det viktigaste. Att efter eget huvud kunna pröva en idé är ett vanligt motiv, att kunna stanna kvar på den ort där man bor är ett annat. Ofta möter man ett stort socialt ansvarskännande hos småföretagarna, som att slå vakt om sin egen bygd.

I det mindre företaget är det företagaren själv som är den viktigaste tillgången. När politiken utformas måste man därför ta hänsyn till hur den påverkar inte bara företaget utan också människorna inom verksamheten. Det gäller exempelvis skattesystemet och arbetet med att minska byråkrati och krångel. Socialdemokraterna och deras stödpartier hade faktiskt chansen senast för bara några veckor sedan att genomföra en sådan förbättring redan nu. Vi föreslog, tillsammans med moderater och kristdemokrater, att en regel skulle falla om den inte förnyas inom en viss tid. Tyvärr ville ni inte ta den chansen. Synd för Sveriges företagare. Synd för Sverige.

Samma partier har följt upp denna delfråga i reservation 5, och i den gemensamma reservationen 1 har vi redovisat vår syn på näringspolitiken i allmänhet.

Jag har i mitt anförande valt att utveckla några ståndpunkter utifrån den enskilda människans, företagarens, perspektiv.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Anf. 124 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Näringsutskottet har som sin uppgift att forma och driva på i relativt konkreta näringsfrågor. Det kan gälla anslag till konkreta verksamheter på NUTEK som t.ex. såddfinansiering eller upphandling av elbilar. Det kan också handla om hur vi i Sverige skall behandla varvsindustrin så att den kan konkurrera med andra länders varvsindustri, hur vi stöder svensk musikindustri så att man kan delta i världens största musikmessa i Cannes eller t.o.m. hur vi skall få företag som Atmel att investera i en halvledarfabrik i Sandviken.

Men skall de här olika åtgärderna och inriktningarna som föreslås av näringsutskottet bli framgångsrika måste givetvis det totala näringsklimatet vara gott. Med ett bra näringsklimat menar Vänsterpartiet bl.a. att ekonomin i landet måste vara i balans, att inflationen är under kontroll och att realräntan är låg. Den här grunden får man väl säga är uppnådd. Risken är nu snarare att vi överdriver inflationsbekämpningen.

Den svenska exportindustrin går mycket bra, medan hemmamarknaden fortfarande är hämmad. Det är i sammanhanget intressant att konstatera att samtidigt som exportindustrin gör vinster som överstiger dem som gjordes på 70-talet har man mage att föra en verbal kampanj mot det svenska näringsklimatet. På 70-talet diskuterades övervinster och hur dessa skulle kunna komma hela landet till godo. I dag diskuteras huruvida

företagets huvudkontor skall flyttas från Sverige eller inte. I det här sammanhanget vill jag, herr talman, ge en rätt stor eloge till det stora företaget Volvo, som ändå klart och tydligt säger ifrån att man tänker stanna i det här landet.

Det stora problemet är enligt Vänsterpartiets förmenande att det trots goda allmänna förutsättningar inte blir riktig fart på hemmamarknaden. Det behövs både snabba och mer långsiktiga åtgärder. Arbetslösheten kostar drygt 100 miljarder totalt om året. För någon vecka sedan kom det en undersökning som visade att det t.o.m. kanske är 155 miljarder. Samtidigt vet vi att det fattas människor i äldrevård och i skolorna. Vänsterpartiet anser, vilket är väl känt, att kommunerna måste ges ekonomiska resurser för att justera personaltätheten i äldreomsorgen och i skolan. Det handlar här om riktiga jobb, inte terapiarbeten som moderaterna kallar dem i sin vokabulär.

Vi anser också att det faktiskt är dags att komma i gång med bostadsbyggandet. Det är naturligtvis ingen lätt fråga. Helt klart är dock att ju längre vi väntar, desto mer kommer vi att råka i samma problem som vi haft tidigare genom åren när vi inte har byggt tillräckligt. I dag byggs kanske 10 000 lägenheter. Normalt borde vi komma upp i en 20 000. Ett normalt byggande med modern miljö- och energianpassning skulle givetvis betyda ökad fart på vår hemmamarknad. Det är kanske det som betyder allra mest. Nya jobb skulle skapas i industrin på landsbygden. De tomma lägenheter som också finns på landsbygden skulle bli efterfrågade, och den negativa befolkningsutvecklingen skulle möjligen kunna hejdas.

Herr talman! Alla partier vill ge de små företagen bättre möjligheter. Vi räknar alla med att det är de mindre företagen som kommer att stå för den ökade sysselsättningen. Partiernas förslag till åtgärder är dock ganska olika. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna anser i sin reservation att sänkta skatter, större löneskillnader och urholkade arbetsrättsregler skulle lösa problemen. Konkurrens om jobben mellan olika svaga grupper och minskad trygghet är borgerlighetens förslag för att minska arbetslösheten.

Vänsterpartiet tror inte att lösningen på sysselsättningsfrågan är att ta steg tillbaka i den historiska utvecklingen. Vi förordar i stället ökad efterfrågan på hemmamarknaden, att inflationsbekämpningen inte får drivas till överdrift och att löntagarna ges större ansvar och större trygghet i anställningen.

Den mest effektiva åtgärden för att öka intresset hos de små företagen att nyanställa är, utöver en bättre fungerande hemmamarknad, att slopa sjuklöneperioden för företag med färre än tio anställda. När jag är ute och pratar med småföretagare hör jag nästan aldrig någon som säger att det är skatter, arbetsrättsregler eller någonting sådant som är det stora problemet för nyanställningar, utan det är just detta: Kan jag nu lita på att den vi anställer inte blir sjuk efter någon korpfotbollsmatch eller något liknande?

Varför är moderater så ljumma vad gäller sjuklöneperioden för mindre företag?

På medellång sikt, men med positiva verkningar redan i dag, kommer den beslutade energiomställningen att få stor betydelse. Det är sannolikt inom energi- och miljösektorerna som många av de nya företagen kommer att finnas. Samhällets omställning till framför allt inhemska energi-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

slag samt sparande och effektivisering ger oss ett robustare samhälle. Det är mycket förvånande att en av de punkter som Moderaterna, antagligen ihop med Folkpartiet och Kristdemokraterna, anser att regeringen har misslyckats med sin politik på är just detta mycket framåtsiktande beslut om att ställa om Sverige ur energisynvinkel.

Herr talman! Vi måste också när vi pratar näringspolitik och när vi pratar om att öka sysselsättningen inse att det nu är dags att minska normalarbetstiderna. Hela vitsen med rationalisering och teknikutveckling är naturligtvis att det behövs färre människor för att producera varor och andra nyttigheter. Vänsterpartiet ser arbetstidsförkortning som en offensiv åtgärd för att få fler människor i arbete. Vi tror dessutom att beslut om arbetstidsförkortning måste fattas av riksdagen för att alla grupper i samhället skall inbegripas.

Herr talman! För att de små företagen skall utvecklas behövs en bra fungerande basindustri, en vettig ekonomisk politik som leder till låga räntor och att man håller uppe efterfrågan på hemmamarknaden. Man kan säga att vi i dag har uppnått två av de här målen. Den tredje förutsättningen anstår emellertid.

Vad företagsamheten i Sverige inte behöver mer av är borgerlig pessimism. Moderaternas ständiga baktalande av Sverige som industriland är oroande. I en reservation sägs att alla politiska krafter bör samlas för att göra någonting åt sysselsättningen och få ned arbetslösheten.

I samma reservation säger man också att misstroendet mot regeringens näringspolitik växer och att det är fråga om en öppen förtroendekris. Det är ett mycket märkligt agerande. Varför erkänner aldrig moderaterna att den ekonomiska situationen i Sverige i dag ger bra mycket bättre förutsättningar än den gjorde för fyra år sedan?

Herr talman! Det är faktiskt med stor oro man följer det moderata agerandet i näringspolitiken. Problemet är att det skapar svårigheter i förhållandet mellan politiker och företagare. Det är förvånande att både Folkpartiet och Kristdemokraterna så lugnt traskar patrull.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 125 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Jag vill göra några kommentarer. Lennart Beijer tar ord om minskad trygghet i sin mun. Då förstår inte Lennart Beijer att den viktigaste åtgärden för att öka tryggheten hos det svenska folket, alltifrån dem som i dag är arbetslösa till dem som i dag lider av bristerna i vården och i skolan, är att få i gång företagsamheten och få till stånd de nya riktiga jobben. Det är där som de tre partierna gemensamt har lagt fram förslag i detta betänkande som skulle kunna göra Sverige till en ny tillväxt- och företagarnation.

Vänsterpartiet förnekar problemet med skatterna. Jag har mött så många småföretagare, men jag skall bara ta ett exempel. Jag har framför mig en artikel om en kvinna i Jämtland som har tomatodling. Hon säger: Iskallt skatteklimat hindrar tillväxten. Marianne Stranne vill inget hellre än anställa och låta företaget växa naturligt. Men skyhöga energikostnader och höga skatter tvingar ned hennes tomatodling på knäna.

Försök att överbevisa de här mindre företagen i Jämtland om att skatterna är betydelselösa!

I fråga om energipolitiken är det inte bara moderaterna, det är den samlade fackföreningsrörelsen med LO i spetsen och det är socialdemokratiska kommunalråd från de kommuner som har elintensiv industri som har gjort gemensamma utspel för att hejda denna fullständigt vanvettiga energipolitik som är på väg att förverkligas. Att stänga en Barsebäcksreaktor, att tvinga ett privat företag att lägga ned lönsam verksamhet, är i alla avseenden ett enormt misstag som håller på att begås i vårt land.

Anf. 126 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Vi är nog överens om att den bästa tryggheten är att ha ett arbete. Det är naturligtvis ett problem i dag att arbetslösheten kostar kanske 155 miljarder och att vi samtidigt tillåter oss att ha för få människor i vård och omsorg. Det vore intressant att få veta om även Karin Falkmer anser att de jobb som behövs här kan likställas med terapiarbete.

Vad gäller skatter är jag naturligtvis inte insatt i just den här odlingen som Karin Falkmer tar upp. Naturligtvis innebär skatter att det skapas problem på vissa områden. Men jag tror ändå att det finns andra frågor som företagen, framför allt småföretagen, ser som viktigare. En sådan fråga är just sjuklöneperioden, som slår stenhårt om man har otur vid anställningar. Här kan man fråga sig varför inte moderaterna är beredda att driva detta vidare, så att de små företagen slipper sjuklöneperioden.

Barsebäck är ett privat företag som stängs av statsmakterna genom riksdagsbeslut. Ett av problemen har varit att vi har tillåtit den här viktiga verksamheten, som kärnkraftsindustrin är, att ligga i privata händer.

Anf. 127 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Lennart Beijer vet lika väl som alla andra i denna kammar och de som lyssnar på denna debatt att uttrycket terapiarbete inte handlade om de viktiga jobb som de människor har som sköter sjuka och gamla eller jobbar i skolor. Det handlade om att ta 100 000 arbetslösa och pytsa ut dem i kommunerna för att de skulle få sysselsättning. Det är ett nedvärderande av de viktiga arbeten som sker inom vård, omsorg och skola.

Beslutet i Sveriges riksdag om energipolitiken är lika idiotiskt trots att det har fattats av en majoritet. Det är någonting som kommer att skada Sverige. Det kommer att skada de regioner i landet som egentligen har de svåraste förutsättningarna att skapa nya jobb. Det är därför som det samlade näringslivet, den samlade fackföreningsrörelsen och de socialdemokratiska företrädarna för de här kommunerna protesterar gemensamt med enstämmig röst.

Anf. 128 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att få höra Karin Falkmer reda ut frågan om terapiarbete och vilket som är vilket. Karin Falkmer tycker tydligen också, som jag, att det är viktiga och riktiga jobb inom vård och omsorg. Eftersom jag tror att vi utgår från samma verklighet och att vi i dag vet om att det fattas människor – det fattas händer i vård, omsorg och på skolområdet – tycker jag att det vore mycket intressant att få veta, för det har jag inte hört förut: Är moderaterna med på att satsa ytterligare resurser för att åter få upp personaltätheten i de här verksamheterna?

Anf. 129 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Jag skall kommentera vissa av de frågor som det här betänkandet berör. Miljöpartiet de gröna kommer i andra sammanhang att ytterligare kommentera vår syn på näringspolitik.

Miljöpartiet de gröna tror att en förkortning av arbetstiden är den viktigaste strukturella förändringen i Sverige, som kommer att leda till bättre livskvalitet och bättre villkor för människor vad beträffar jämställdhet. Vi är mycket oroade av den nyfattigdom som sprider sig och tror att arbetslösheten framför allt kommer att klaras via arbetstidsförkortningen, men inte enbart den vägen.

I takt med att frihandeln världen över, inte minst inom EU och OECD, tillmätts allt större betydelse både som medel och som mål, är det väsentligt att som motvikt i diskussionen diskutera oönskade effekter av frihandelns olika regelverk på internationell och nationell nivå.

Vad gäller avregleringar i Sverige vill vi anföra följande: Med en stor förståelse för att de regelverk som företagare i dag är skyldiga att ta sig an kan vara alltför betungande – inte minst inom de yrkesgrupper där särskilda villkor gäller – avvaktar vi Småföretagsdelegationens samtliga rapporter med stort intresse och hoppas att det finns en samsyn i riksdagen för att utveckla ett mer lätthanterligt regelverk.

Däremot vill vi understryka följande: Regler skall avskaffas för att de är överflödiga, för att de inte fyller någon verklig funktion. Det är viktigt att ha ett modernt och relevant regelverk för att upprätthålla legitimiteten, inte minst hos de företag som avses följa dem. Regler skall däremot inte avskaffas för att de råkar vara krångliga. Det är möjligt att vissa blanketter numera går att förenkla, men krångligheten i sig är inte skäl nog att avskaffa en regel så länge den fyller en för samhället viktig funktion.

Det är därför viktigt att Småföretagsdelegationen får lämna samtliga rapporter och att förslagen bereds noggrant utan stress. Någon allmän, av ideologiska motiv betingad uppluckring av regelverket inom olika områden, t.ex. arbetsrätten, är därför inte aktuell för oss. Detta vill vi påpeka med anledning av att de regler som följer i samband med ökade miljökrav säkert kan upplevas som krångliga för många enskilda företagare.

Det som framför allt är viktigt är inte bara att underlätta reglerna för nystartande av företag och existerande företag, utan att skapa en aktuell lagstiftning för ekonomiska rörelser och aktiviteter såsom kooperativ, självförvaltning och ekonomiska föreningar som verkar på annat sätt än de traditionella företagen.

Miljöpartiet vill särskilt betona den sociala ekonomin som medel och mål och menar att samhället bör uppmuntra sådana initiativ. Vi tror att delaktighet och oberoende kan gå hand i hand med varandra inom de ekonomiska rörelserna. Det är också viktigt att ägande ges ett ansikte, inte minst med tanke på den utveckling av koncentration av ägande på många marknader som sker både nationellt och internationellt. Medie marknaden är ett tydligt exempel.

Vi måste allt starkare betona att det finns ett moraliskt ansvar i ägande, för hur det kapital man investerar förvaltas och för hur företaget agerar i övrigt. Ägandet måste därför bli mer synligt.

Vi återkommer till just denna del i den motion vi kommer att väcka i riksdagen med anledning av regeringens proposition 1997/98:99 om aktiebolagens organisation.

Det är inte säkert att människors kreativitet och behov bäst tillgodoses i och med de traditionella företagens tillväxt. Däremot är det viktigt att de människor som i dag vill starta ett företag ges rimliga möjligheter. När det gäller kvinnors initiativ anser vi att ALMI i större utsträckning bör stödja kvinnliga företagare, och låntagares egeninsats bör minskas från 50 till 25 %. Det måste också ses i ett historiskt perspektiv. Kvinnor har traditionellt sett inte bara haft lägre inkomster och ett löneglapp som fortfarande lever kvar, utan även mindre förmögenheter och mindre privat ägande. För att öka andelen kvinnliga företagare bör staten vara mer aktiv och ytterligare underlätta nystartande. Vi tror just att en minskning av egeninsatsen till 25 % vore ett viktigt delmål – mot bakgrund av den historiska beskrivning som har getts.

När det gäller utförsäljning av vissa statliga företag vill vi påpeka att för Miljöpartiet de gröna finns ingen ensidig ideologisk vilja att dogmatiskt hålla oss vid en enda väg. Det kan i de fall det finns ett samhällsintresse i att en viss verksamhet upprätthålls på ett särskilt sätt, t.ex. myndighetsfunktioner, vara befogat att ett företag behålls i statlig ägo om det intresset inte kan tillgodoses på annat sätt. Det avgörs dock av själva verksamheten.

Statligt ägande är i sig ingen väg för oss att styra samhället på. Inte heller bör staten ha dubbla roller som både ägare och myndighet där det går att undvika. Självklart skall olika verksamheter påverkas av lagar och regler och inte av statliga aktörer på den öppna marknaden.

Telias framtida ägande är därför en öppen fråga för oss i Miljöpartiet. Vi får, liksom resten av riksdagen, anledning att återkomma till den frågan när regeringen avlämnar sin proposition – när det nu blir.

Vi avvisar således bestämt Moderaternas utförsäljningslista och menar att statliga företags eventuella utförsäljning måste ske efter enskild prövning av varje företags situation på marknaden. Vi måste anpassa ägandet till naturliga monopol och upprätthålla dessa. De tankar som understryks i de borgerliga motionerna om folkaktier vid utförsäljning av vissa statliga företag är däremot för oss intressanta. De måste kopplas till en aktuell lagstiftning som upprätthåller folkaktiekonstruktionen under en längre tid.

Vi vill även bestämt avvisa alla tankar på att privatisera ägande av sådana företag som förvaltar naturresurser, vars hämningslösa exploatering skulle ge mycket allvarliga konsekvenser för framtida generationer.

Miljöpartiet har en positiv inställning till turistnäringen. Det bör betonas. Vi vill gärna att turistnäringen i Sverige utvecklas. Men den näringen, liksom många andra, måste underkasta sig ekologiska och kulturella hänsyn – inte minst med tanke på att turismen ibland inkräktar på känsliga naturområden och kan bidra till att förändra kulturmiljöer i negativ bemärkelse. På samma sätt kan turismen ha den motsatta mer positiva effekten för natur- och kulturvärden.

Miljöpartiet har tidigare motionerat om att Turistrådets internationella marknadsföring skall stärkas ekonomiskt, just för att utomlands framhäva Sverige som ett natur- och kulturland. Vi menar att det visst går att kombinera en positiv inställning till turistnäring och samtidigt framhäva dessa värden. Detta utvecklas närmare i en reservation. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation nr 4.

Anf. 130 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Näringspolitikens utformning har kommit att diskuteras mycket intensivt under den senaste tiden – som flera talare påpekat tidigare. Orsakerna är naturligtvis den oerhört höga arbetslösheten vi har att brottas med, den svaga ekonomiska utvecklingen och nu, inte minst, den senaste tidens diskussioner om att alltfler svenska storföretag överväger att flytta sina huvudkontor från Sverige till länder där man upplever näringsklimatet som mer gynnsamt för företagen eller för att komma närmare de största marknaderna.

Det betänkande som vi nu behandlar är ett slags uppsamlingsheat där näringsutskottet behandlar ett hundratal yrkanden som rör näringspolitiska frågor. Samtliga dessa yrkanden avstyrks. Med utgångspunkt i det kan man fråga sig om allt är frid och fröjd, eftersom ingenting behöver göras, inga goda idéer finns presenterade i de hundra yrkandena. Så är det naturligtvis inte.

Vi har stora problem i Sverige för närvarande. Lennart Beijer sade i sitt inlägg att det finns en pessimism bland en del partier som verkar i kammaren. Man kan välja att bortse från arbetslösheten, den svaga ekonomiska utvecklingen och från risken att vi förlorar ytterligare svenska företag från vårt land. I så fall ser naturligtvis landet betydligt bättre ut. Men om man vill se sanningen i vitögat och konstatera att vi har en rekordhög arbetslöshet och att vi har brister i sysselsättningen, måste vi ändå diskutera problemen.

Arbetslösheten tycks ha bitit sig fast på en oacceptabelt hög nivå. Kostnaderna beräknades nyligen – som Lennart Beijer nämnde – uppgå till omkring 155 miljarder kronor per år. Effekterna är naturligtvis förödande för enskilda människor, men också för landets ekonomi. Detta är ett slöseri utan like. Det finns alltså pengar som kan användas på ett mer offensivt sätt än att utbetalas till passivt kontantstöd eller till åtgärder.

Ett annat problem är sysselsättningen i vårt land. Den har inte varit lägre sedan mitten av 70-talet. En engelsk ekonom-historiker hävdade nyligen att den inte har varit lägre sedan industrialismens genombrott. På ungefär hundra år har sysselsättningen inte varit lägre än i dag. Det är naturligtvis ett betydande bekymmer. Det innebär att allt färre människor skall försörja alltfler. Nu lever vi i en situation med en internationell högkonjunktur, men när problemen kommer tillbaka kommer detta att göra Sverige oerhört utsatt.

När man tittar på OECD:s välfärdsliga kan man se att Sverige har rutchat ned från en tredjeplats 1970. Jag minns när jag var barn. Då var det Sverige, Schweiz och USA som tävlade om att vara rikast i världen. Nu är vi nere på 18:e plats. Det får ju de svenska OS-insatserna att framstå som oerhört framgångsrika.

Vad gör då regeringen i den här situationen? Svaret är tyvärr: inte särskilt mycket. Vad gör utskottet? Ingenting mer än att man effektivt sopar undan de yrkanden som har kommit från andra som inte är fullt så nöjda med situationen.

Att den svenska politiken har misslyckats råder det ju inga tvivel om. Det fordras ett radikalt nytänkande för att vända utvecklingen.

Ekonomi spelar naturligtvis en stor roll när det gäller de frågor som jag har nämnt. Vi får mindre pengar i plånboken. Arbetslösheten blir besvärande, och statsfinanserna utsätts för mycket stora påfrestningar.

Men bakom alla dessa siffror står enskilda människor som inte längre har något arbete att gå till. Vi har nog alla vänner, släktingar, bekanta som år ut och år in, decennium efter decennium har gått upp tidigt på morgnarna och packat sin väska för att i ur och skur ge sig av till en arbetsplats för att där finna en arbetsgemenskap och göra en insats som bidrar till att ge livet en mening. Det är då naturligtvis ett rasande hårt slag om man får beskedet att man inte behövs längre. Detsamma gäller den unga mannen eller den unga kvinnan som har gått ut skolan efter många år och som möts av beskedet: *Sorry*, du behövs inte här. Det är verkligen ingen bra start på vuxenlivet.

Vad gör vi då? Ser man tillbaka finner man att det finns en mängd framgångsrika storföretag. Detta är unikt i ett internationellt perspektiv. Som exempel kan nämnas AGA, Volvo, ABB, Alfa Laval, Tetra Pak, Saab, Atlas Copco, SKF, Sandvik, Ericsson och Astra. Nästan alla dessa företag bygger på idéer som är ungefär hundra år gamla. Det var en period i Sverige när vi låg före. Innovationerna haglade och på dessa lever vi än i dag. Men det är dagens små och medelstora företag som skall bli morgondagens storföretag. I dag växer inte de små företagen som de borde, och företag kommer inte till i den utsträckning som vi skulle önska. Vi måste få till stånd en renässans för företag och företagare. Det behövs många försök, varav en del kommer att misslyckas medan andra kommer att lyckas och bli morgondagens Ericsson, Astra, SKF eller vad det nu kan vara.

Politiken måste alltså inriktas på att ge goda förutsättningar för nya och växande företag. Nya företag skapas enbart när enskilda människor finner det vara mödan värt att starta ett företag i liten skala eller att utveckla en befintlig verksamhet. Då gäller det för politiken att sänka trösklarna och undanröja hindren.

En riktig politik ger förutsättningar för fler jobb. Jag tror inte – som här har föreslagits tidigare – att vägen är att vi skall arbeta mindre eller att vi skall fördela arbetslösheten oss emellan. Jobb finns, jobb måste utföras och med rätt politik går det att få fram fler jobb i Sverige.

Till en del handlar det om attityder till företagande. Där finns det mycket att göra för att skapa en mer positiv stämning kring företagandet.

Det behövs stabila spelregler, som vi har resonerat om många gånger tidigare.

Statens roll måste klargöras. Detsamma gäller naturligtvis att kommunernas roll som domare, inte som spelare, på en marknad måste klargöras.

Vi måste ha skatteregler som inte konsekvent missgynnar investeringar i företag i förhållande till riskfritt banksparande.

Vi måste satsa mer på utbildning, införa utbildningskonto och lärlingssystem, för att få in ungdomar inte minst i industrin.

Vi måste få en arbetsrätt som är bättre anpassad till de mindre företagens förutsättningar.

De absurda reglerna om förtida momsinsbetalningar måste bort.

Som flera här har betonat måste vi avbyråkratisera, dvs. införa en regelrätt klappjakt på onödiga regler och uppgiftslämnande. Under den tid som har gått sedan vi debatterade näringspolitik senast har ett antal initiativförsök i utskottet slagits tillbaka, trots statsministerns ord i den här riktningen.

Vi måste också öppna den privata tjänstesektorn och gynna sparandet.

Politiken skall alltså inriktas på att sänka trösklarna och att på alla sätt underlätta för startande och utvecklande av verksamheter. Politiken kan bidra till att skapa ett klimat som gör att den dystra utvecklingen bryts.

Den bild som är ganska pessimistisk för svensk del går att vända, men då fordras också att politiken ändras. Som jag sade har det funnits hundra olika förslag som utskottet har behandlat. Alla har avvisats. Då kanske regeringen har någonting annat att sätta i stället, några andra friska förslag som skulle kunna vända utvecklingen. Annars förefaller det som att man är nöjd med situationen. På det här området har vi väntat mycket länge. Antalet förslag från Näringsdepartementet som riksdagen har att behandla under den här terminen är inte heller över hövan många.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation nr 1. Jag deklarerar också att jag i övrigt naturligtvis står bakom alla de reservationer som har en kristdemokratisk beteckning.

Anf. 131 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande nr 10. Detta betänkande grundar sig – som har påpekats här tidigare – på ett antal motioner som inte är direkt relaterade till den budget som riksdagen antog för det näringspolitiska området i december 1997.

Diskussionen om det svenska företagsklimatet är viktig. Ett gott företagsklimat är en avgörande förutsättning för att vi skall kunna klara de svåra uppgifter som vi har tagit på oss, nämligen att halvera den öppna arbetslösheten före sekelskiftet. Därefter skall vi gå vidare mot full sysselsättning.

För att vi skall lyckas krävs fler jobb i det privata näringslivet. Därför har vi socialdemokrater under de senaste åren fattat en rad beslut och genomfört en rad förändringar för att stärka svenskt näringslivs förutsättningar för att växa och utvecklas.

Utvecklingen under 90-talets första hälft visar utan tvivel att det går bättre för svenskt näringsliv i dag. Sysselsättningen i den privata sektorn stiger. Produktionen växer. Investeringarna ökar. Produktiviteten är fortsatt hög. Nyföretagandet är rekordartat, och antalet konkurser har minskat. Mycket har blivit bättre. Svenskt näringsliv har vind i seglen. Men åtskilligt återstår för att Sverige återigen skall bli bäst i den internationella tillväxtklassen när det gäller sysselsättning och välfärd.

Men nu tar vi klivet från den akuta fasen med budgetsanering till fasen där vi långsiktigt skall skjuta in Sverige på en högre tillväxtbana. Handeln mellan världens länder ökar stadigt. Den växer i dag dubbelt så fort som världsproduktionen. Vårt land är starkt beroende av en väl fungerande utrikeshandel. Vår moderna historia har präglats av våra handelsförbindelser. En öppen världshandel gynnar näringslivet, konsumenterna samt tillväxt och sysselsättning. Därför driver Sverige sedan länge en konsekvent frihandelspolitik som de flesta partier i Sveriges riksdag också är eniga kring.

Småföretagspolitiken har kommit att hamna i fokus under denna mandatperiod. Sverige behöver både små och stora företag för att upprätthålla en stark ekonomi och en politisk handlingsfrihet. Det behövs såväl tjänsteföretag som livskraftiga industriföretag. De stora industriföretagen spelar en central roll för ekonomin. Där finns en betydande del av landets

produktion, sysselsättning och export liksom största delen av landets investeringar i kunskap, forskning och utveckling.

Många av de mindre företagen är avknoppade från större företag. Samtidigt har det visat sig att de små företagen genom sin flexibilitet spelar en avgörande roll för förnyelsen av näringslivet. De svarar för en större del av sysselsättningsökningen i en högkonjunktur och en mindre del av minskningen i nedgångsperioder.

En viktig del för den socialdemokratiska näringspolitiken är att genomlysna de problem och möjligheter som finns i de mindre företagen. Små och medelstora företag har inte samma förmåga och resurser att själva utveckla teknologi, investera i kunskap, inhämta och bearbeta information. Att skaffa kapital för att driva och utveckla verksamheterna är också mer besvärligt för den som är entreprenör och för den som driver ett mindre företag. Olika företagsformer har också olika problem. Ett intressant, utvecklingsbart område är nykooperationen.

Regeringen presenterade den 9 mars en proposition som handlar om tillväxt för arbete och välfärd, som vi senare under våren får möjlighet att debattera i denna kammare. Men redan nu vill jag lyfta fram ett par viktiga bitar.

Näringspolitiken behöver anpassa sig till de regionala och lokala förutsättningarna och behoven. En effektiv regional näringspolitik som ses utifrån varje regions speciella förutsättningar bidrar till en hållbar ekonomisk tillväxt som ger fler och växande företag och också fler jobb. Närings- och regionalpolitiken skall ges en ny inriktning.

Företagsstöden skall göras mer flexibla för att bättre kunna anpassas till regionala och lokala förutsättningar. Stabila spelregler både för företagen och deras anställda är nödvändiga.

Tillgången till utbildning på olika nivåer är viktig i landets alla delar. Den är viktig för den enskilde samhällsmedborgaren och också för företagen. De högskoleplatser som vi tidigare har beslutat om är en viktig del för framtiden. Kunskapslyftet gör att många fler blir beredda att ta klivet in i framtidens arbete. Satsningar inom IT-området kommer att gynna tillväxten i vårt samhälle.

Detta är exempel på satsningar från samhällets sida, med icke lånade pengar, som gör att många fler blir rustade inför framtiden. Detta är också exempel på kostnader som samhället skall stå för och som kommer företagen till del genom en välutbildad arbetskraft.

Som jag inledningsvis redogjorde för är de allmänna förutsättningarna för företagandet i Sverige goda. Räntan har sjunkit kraftigt, vilket har gynnat både företag som investerar och hushållens köpkraft. När hushållens köpkraft ökar är det ofta hemmamarknadsindustrin som blir gynnad. Inflationstakten har växlat ned, och ett mycket mätbart resultat av detta är de låga och ansvarsfulla löneavtalen som har slutits mellan parterna på arbetsmarknaden.

Vad som är avgörande för en socialdemokratisk näringspolitik är att den måste ses mot bakgrund av det ekonomiska läge vi har i landet. Stramheten måste även i framtiden finnas inom finanspolitiken, för det är då den ger låga räntor och låg inflation. Balans i offentliga finanser måste nås och upprätthållas.

Mot den bakgrunden är de många kraven i de motioner som vi nu behandlar i detta betänkande inte enkla att tillfredsställa: Kvinnolån, risk-

*Fel! Okänt
växelargument.*

kapital, satsning på kooperativa företag, såddfinansiering, enklare skatte-regler, mer pengar till turism, stöd till uppfinnare och teknikspridning, satsning på design – ja, listan kan göras ännu längre.

Jag ser det som positivt att det är många som har ett starkt engagemang i frågor som rör företagandet. Vi tillhör olika politiska partier, och självfallet vill vi lösa frågorna på olika sätt. Jag har försökt att undvika att redovisa statistik i de olika frågorna som rör företagande och näringsliv, för vi väljer den statistik som passar våra syften. Min och Socialdemokraternas grund för vad som görs eller inte görs styrs av de ekonomiska ramarna, vilket gör att vi inte ökar budgetunderskottet.

En fråga som alltid kommer upp, både i riksdagens kammare och ute i landet, är krångel, byråkrati och orättvisa skatter. Regeringen tillsatte hösten 1996 en småföretagsdelegation som fick i uppgift att föreslå regel-förändringar. I regeringens småföretagsdelegation ingår ledamöter från olika delar av samhället. Där finns representanter för företagarna, Riksskatteverket och Industriförbundet. Den fackliga delen finns också representerad.

I december 1997 kom den första rapporten som innehåller 26 olika förändringsförslag som kan innebära förenklingar för företagandet. Delegationen har sitt mandat fram till sommaren. Ytterligare rapporter kommer på viktiga områden. Småföretagens tillgänglighet till myndighetsinformation, långsiktiga system för färre regler, kompetensutveckling i småföretag, förenklingar av befintliga regler, riskkapitalförsörjning och social ekonomi är några av de frågor som kommer att redovisas av Småföretagsdelegationen. Detta gör naturligtvis att man, när det gäller ett antal motioner där det inte finns en budget relaterad, kan vara lätt raljant och säga att vi avslår alltsammans. Men det är inte på dessa grunder vi har avslagit motioner, utan det är på grund av att förslag kommer att presenteras i senare ordningar.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 132 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att instämma i Birgitta Johanssons deklARATION att det svenska företagsklimatet är viktigt. Jag instämmer också i frihandelns betydelse. Där ser vi värdet av att Sverige som ett litet exporterande land kan ge sina företag möjlighet att dra nytta av frihandel. Där är vi överens.

Men sedan har Birgitta Johansson gjort någon form av glädjebeskrivning för oss här i kammaren. När jag gick hit gick jag genom tidningsrummet. Då fastnade min ögon på Dagens Industri. Jag vill bara ställa samma fråga till Birgitta Johansson som Dagens Industri ställer: Hur kan jobben vara så få om politiken är så bra? Trovärdigheten brister. Verkligheten talar sitt tydliga språk.

När det gäller småföretagsdelegationen och avvecklingen har ju Småföretagsdelegationen nu lagt fram 26 förändringsförslag om vilka vi från mitt parti säger: Bra! Genomför dem, och gör det nu! Nu berättar Birgitta Johansson att det skall komma fler rapporter från Småföretagsdelegationen. Men det är ju inte viktigt för företagen att det kommer rapporter och förslag, utan det som är viktigt för de mindre företagen och vad de väntar på är ju att det skall komma beslut i denna kammare. Jag vill fråga Birgitta Johansson: Kommer det beslut i denna kammare som innebär kon-

kreta avregleringsförslag före valet? Eller skall ni använda er av en bluff i valrörelsen, säga att ni har en massa rapporter och försöka förespegla företagen att det skall ske någonting på detta område som inte görs?

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 133 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att Karin Falkmer pekar på att vi är överens i ett par frågor.

Karin Falkmer ställde i sitt inledningsanförande en fråga till mig om de dramatiska förändringarna, om vi som socialdemokrater inte visste om dem och annat. Jag vill verkligen understryka för Karin Falkmer att nog är vi medvetna om den dramatiska förändring och process som sker. Men egentligen kan jag ställa frågan till Karin Falkmer om hon och Moderaterna är medvetna om den förändringsprocess som sker i samhället. Vi vet att fler länder ute i Europa har en socialdemokratisk regering. Den förändringen beror säkert på att man vill ha en annan politik än den som Karin Falkmer förespråkar när det gäller förenklingar, avregleringar och annat. Förhållandet är detsamma också i Sverige.

Anf. 134 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Nu börjar det bli riktigt roligt. De förändringar som är absolut nödvändiga och som vi moderater förespråkar är det som Birgitta Johanssons partikamrat i England Tony Blair står för. Det är det nya Labour som talar om sänkta skatter, förenklingar för företagen, osv. Hade Göran Perssons regering anammat Tony Blairs politik i Sverige skulle de svenska företagen och jobben få en helt annan verklighet att arbeta i.

Jag kan ta ett exempel på bristen på konvergens mellan de vackra orden som socialdemokraterna har och den verklighet som de sedan förverkligar i denna kammare. Det förslag som vi nu lägger fram i reservation 5 innebär inte att budgeten påverkas. Det innebär bara att vi anammar det förslag som Göran Persson själv presenterade i massmedierna.

Det är ett förslag som vi har presenterat i våras. Det innebär att de regler som inte har varit i bruk i ett antal år helt enkelt tas bort från agendan för att lätta ryggsäcken för de mindre företagen.

Jag vill fråga Birgitta Johansson: Är socialdemokraterna i kammaren i dag beredda att rösta för reservation 5 för att därmed markera att det ligger någonting bakom de vackra orden från statsministern och från utskottets majoritet i betänkandet?

Anf. 135 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Karin Falkmer fortsätter på skattesänkningsvägen. Det skulle vara väldigt intressant att få veta hur det skall gå till att följa skattesänkningsvägen.

Ibland kan man också behöva få veta att någonting har gjorts i Sverige. Vi har sänkt arbetsgivaravgifter för de små företagen. Det är väl ändå något som har skett, även om det tydligen inte är tillfredsställande för Karin Falkmer.

Hade vi fortsatt den inslagna vägen, som Karin Falkmer tidigare pekade på att den borgerliga regeringen följde, hade vi kanske varit i händerna på valutafonden och på andra internationella organ. Det hade inne-

*Fel! Okänt
växelargument.*

burit att vi fått låna till får välfärd. Socialdemokraterna är inte beredda att låna till välfärd.

Anf. 136 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Vi har berört arbetslösheten litet grand. I dag kom Konjunkturinstitutet med sin rapport där man räknar med att den öppna arbetslösheten kommer att befinna sig på omkring 6 % år 2000, den tid när socialdemokraterna siktade på att den skulle vara 4 %.

Men det var egentligen inte det jag tänkte säga. När Birgitta Johansson höll sitt anförande talade hon om att nyföretagandet ökar. Om man tittar på statistiken kan man se att år 1996 tillkom 28 000 nya företag om man räknar de företag som har en omsättning på minst 30 000 kr. Det är väldigt litet. Det går inte att försörja någon anställd på 30 000 kr.

Räknar man de företag som har en omsättning på över 300 000 kr, vilket fordras om man skall kunna leva på den lön man får, tillkom 12 000 nya sådana företag. Samtidigt gick 10 000 företag i konkurs under 1996. Totalt blir det ett nettotillskott på 2 000 företag när man rensar statistiken från de företag som kan sägas vara skattemotiverade hobbybolag som människor inrättar för extraknäck osv. Det är dystert.

Om detta kan man antingen säga att det inte är något stort problem och att vi grejar det här ändå, eller också konstaterar man att detta är ett fantastiskt stort problem med tanke på framtiden eftersom vi behöver nya företag.

Jag skulle vilja ha Birgitta Johansson att säga någonting om detta. Hur skall vi ändra en situation där det i stort sett inte tillkommer några nya företag, när vi alla säger att småföretagen är framtidens melodi och det som skall bidra till att lösa våra bekymmer?

Anf. 137 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Precis som jag sade i mitt inledningsanförande kan vi med olika statistik bevisa nästan vad som helst. Det var mot den bakgrunden som jag undvek att använda mig av en mängd siffror.

Jag måste som företrädare för Socialdemokraterna få svar på en fråga från Göran Hägglund. Han sade i sitt inledningsanförande att den svenska politiken har misslyckats. Har inte någon annan någon skuld i detta om det skulle vara ett misslyckande? Har den tidigare borgerliga regeringen som fanns mellan 1991 och 1994 ingen skuld?

Anf. 138 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jo, den självklart en del i skulden liksom alla regeringar som har suttit i modern tid har en del i skulden. Men nu är det ändå så att det är Socialdemokraterna som är i regeringsställning och som har makt och myndighet att ändra situationen. Oppositionen har det uppenbarligen inte.

Nu struntar jag i statistiken. Jag nämner inga siffror, precis som Birgitta Johansson. Jag säger i stället så här: Är Birgitta Johansson nöjd med dagens situation? Om inte, vad skall vi göra för att få till stånd fler nya företag? Behövs det några ändringar när det gäller skatter? Behövs det några ändringar när det gäller krångel och byråkrati? Hur länge skall vi

behöva vänta på åtgärder som kan ändra den situation som jag inte tror att Birgitta Johansson är nöjd med?

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 139 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller att ändra regler för att minska krångel och byråkrati, som Göran Hågglund talar om, kommer ett förslag i den proposition som presenteras för riksdagen den 14 april. Det har gjorts på grundval av det som Småföretagsdelegationen har gjort fram till i december 1997.

Det andra som Småföretagsdelegationen har uppdrag att göra och arbetar med fram till juni månad kan självklart inte komma fram till årets riksdag utan får vänta till höstriktsdagen. Jag hoppas att vi där fortsatt kan lägga fram förslag i en positiv riktning. I den delen har jag gett ett klart besked.

Jag kan också ge det klara beskedet att självklart är inte någon nöjd med att vi inte har klarat arbetslösheten bättre i Sverige. Det är allas vårt ansvar. Jag skyller inte på någon i den delen. Men det går inte att bortse från att det inte bara är i Sverige som den finns. Hela Europa har stått inför lågkonjunkturer.

Jag hoppas verkligen att vi alla kan hjälpas åt att dra åt samma håll. Det skall ske med kompetenta människor, mer utbildning och mer av vad samhället förmår i form av infrastruktur, IT-utvecklingar och annat som gör att människor blir mer beredda och rustade på ett bättre sätt för att kunna ta ett arbete och skapa den kreativa miljö som är helt nödvändig för företagare både inom den privata sektorn och inom den offentliga sektorn.

Anf. 140 TORSTEN GAVELIN (fp): replik

Fru talman! Birgitta Johansson lät i sitt anförande väldigt belåten med läget på arbetsmarknaden. Nu under replikskiftet har positionen förändrats något och bilden är inte lika glättad. Hon sade att det är bättre nu än i början på 90-talet. Sysselsättningen i den privata sektorn ökar, och nyföretagandet är rekordartat. Jag måste ställa en enkel fråga till Birgitta Johansson. Anser Birgitta Johansson att läget på arbetsmarknaden nu är bra?

Den sysselsättningsökning som Birgitta Johansson hänvisar till är ojämn, ryckig och svag. Om man tittar på ökningstakten är den nu 3 000–4 000 per månad. Men om man ser till början av 90-talet – Birgitta Johansson menade förmodligen den borgerliga regeringens period – var ökningstakten i sysselsättningen under våren och sommaren 1994 dubbelt så hög. 7 000–9 000 nya jobb skapades per månad.

Nyföretagandet är rekordstort, säger Birgitta Johansson, men antalet egenföretagare minskar. Under de månader som har gått av detta år har egenföretagarna totalt sett minskat med 15 000.

När Göran Persson säger att vi skall ha 100 000 nya egenföretagare har antalet egenföretagare netto minskat med 15 000 under dessa månader. Det är ju ingen vidare bra start. Anser Birgitta Johansson att läget på arbetsmarknaden verkligen är bra?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 141 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag sade inte att läget på arbetsmarknaden var bra i mitt inledningsanförande. Jag utvecklade detta i ett inlägg till Göran Hägg-lund. Jag pekade då på att jag inte var nöjd. Men vårt mål med att halvera den öppna arbetslösheten fram till år 2000 står fast för socialdemokratin.

Jag lyssnade också mycket noggrant på vad Torsten Gavelin pekade på. Han talade bl.a. om att pumpa in statliga pengar i dödsdömda sek-torer. Det kanske vi tidigare har roat oss med, och det har i så fall både borgerliga och socialdemokratiska regeringar gjort tidigare.

Torsten Gavelin pekade också på ALU, API och annat som finns på arbetsmarknaden. Jag vill ställa en fråga till honom. Vad gjorde den bor-gerliga regeringen för olika arbetsmarknadspolitiska insatser?

Anf. 142 TORSTEN GAVELIN (fp) replik:

Fru talman! Birgitta Johansson erkänner nu att hon inte är nöjd med läget på arbetsmarknaden. Det är ju alltid något. Jag är oerhört bekymrad över läget på arbetsmarknaden.

Birgitta Johansson upprepade denna mantra, att målet om den halve-rade öppna arbetslösheten ligger fast. Vad hjälper det att ha ett mål som ligger fast om ni inte tar varje chans som erbjuds att förbättra läget och att göra insatser? Jag måste konstatera att Socialdemokraterna tyvärr inte lyssnar på dem som skall skapa dessa nya jobb, nämligen företagarna. Om ni hade lyssnat på dem hade ni bland dessa 100 förslag som finns i detta betänkande hittat en lång rad viktiga saker som ni nu hade kunnat genomföra för att förbättra för företagarna och för att öka möjligheterna för företagarna att anställa fler och för att öka möjligheterna för dem som är intresserade av att starta egna företag.

Låt mig bara nämna ordet Barsebäck. Det är verkligen det stora och tydliga exemplet på att Socialdemokraterna med sina stödpartier inte lyssnar på företagarna.

Anf. 143 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Torsten Gavelin ondgör sig över att vi bara har mål för att halvera arbetslösheten. Då är det mycket beklagligt att Torsten Gavelin inte har förstått att det för att uppnå de mål som givetvis står fast är vik-tigt med sunda statsfinansiering och lägre räntor. Räntorna har betytt otroligt mycket för den som är småföretagare.

På hela kompetensområdet har vi satsat och kommer fortsatt att satsa. Sverige skall ju konkurrera med kunskaper och inte med låglönejobb. Vi skall också bli ett föredöme när det gäller det hållbara samhället. Vi går ju mot ett kretsloppssamhälle där miljöpolitiken kommer att spela en viktig roll i framtidens arbete. Detta satsar vi pengar på. Vi satsar också pengar på att vi skall bli brobyggare till världen inom hela Östersjöområ-det. Har Torsten Gavelin inte märkt dessa frågor tidigare?

Anf. 144 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor, en kort och en litet längre, till Birgitta Johansson.

Den första gäller att vi alla är överens om att hemmamarknaden är viktig för att vi skall kunna få bukt med arbetslösheten och öka syssel-

sättningen. Jag nämnde förut att jag ser med litet oro på att vi till överdrift bekämpar en inflation som knappast finns. Jag skulle vilja veta hur Birgitta Johansson ser på detta problem. Finns det någon risk, som jag har bedömt det, att man går för hårt åt just inflationsbekämpningen?

Den andra frågan gäller att alla säkert är överens om att det vore bra med fler anställningar i den privata företagsamheten. Men med anledning av den här rapporten i dag som visar att kostnaden för arbetslösheten ligger på 150 miljarder undrar jag om Birgitta Johansson delar uppfattningen att man i det läget ändå borde gå in och se till att de luckor som finns i vård, omsorg och skola täpps till omedelbart.

Anf. 145 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Till Lennart Beijer vill jag säga att den väg som valts när det gäller låga räntor och låg inflation är viktig för att Sverige skall kunna lyckas med ett bra företagsklimat och med ett bra klimat inom den offentliga sektorn. De pengar som riksdagen tidigare har anvisat för vård och omsorg ute i kommunerna är otroligt viktiga för att vi skall kunna få ett sådant samhälle som vi alla tycker är värdigt.

Anf. 146 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är överens om att det är bra att vi har fått ned inflationen och därmed också fått ned ränteläget ordentligt. Min oro gäller mest att vi kanske drar vidare för hårt, att vi går för långt i själva inflationsbekämpningen. Och vi vet alla att det inte påverkar sysselsättningen särskilt väl.

Om vi hade att välja mellan att sätta arbetslösa människor i privata företag eller i den offentliga sektorn skulle nog de flesta av oss sätta de flesta i de privata företagen. Men när det nu är litet trögare innan vi kommer så långt och när arbetslösheten kostar så mycket är frågan om vi ändå inte skall se till att det inte blir något snack om att det fattas människor, fler händer, i vården och skolan. Det är mer den inriktningen som jag skulle vilja ha klara belägg för från Birgitta Johansson.

Anf. 147 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta och säga något mer om inflationen. Inflationstakten har ju växlats ned i hela Europa. Det tycker jag är bra, eftersom det är till Europa som vi exporterar våra varor. Då får vi jämförbara förhållanden, vilket är otroligt viktigt.

När det gäller fler händer inom vården, tror jag att vi alla är överens om att det måste ske en del förändringar. Detta kommer riksdagen att få möjlighet att debattera innan riksdagen skiljs åt i juni. Jag hoppas att alla vill bidra på ett positivt sätt, så att vi kan känna en trygghet inför framtiden i just denna fråga.

Anf. 148 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Vi verkar vara överens om vikten av ett gott företagsklimat, men medlen för att nå detta kan nog vara litet olika. Krångel, byråkrati och avreglering har diskuterats mycket. Och det är en oerhört angelägen fråga. Det gläder mig att höra att det kommer förslag i propositionen den 14 april. Förhoppningen är då att många av Småföretagsde-

*Fel! Okänt
växelargument.*

legationens förslag finns med i denna proposition. Det tror jag är nödvändigt för att man skall kunna riva hindren och avreglera. Jag tror att det är både praktiska och psykologiska hinder som ligger i detta.

En fråga som inte har varit uppe till diskussion här gäller något som finns med i detta betänkande, nämligen livsmedelssektorn. Det är en mycket viktig sektor som har en svår konkurrenssituation. Gunnar Björk har gjort en utredning om detta som visar att Sveriges livsmedelsindustri har ett mycket sämre utgångsläge än andra länder. Han har också lämnat en rad förslag i sin utredning. Jag vill fråga Birgitta Johansson om hon är beredd att medverka till att dessa förslag också kommer till konkreta beslut.

Anf. 149 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kjell Ericsson tar upp en mycket viktig fråga, nämligen livsmedelsindustrin. Den utredning som Gunnar Björk har gjort är nu ute på remiss. Jag hoppas att de remissinstanser som skall lämna svar på utredningen bidrar med många positiva synpunkter som gör att den svenska livsmedelsindustrin kan få en bra marknad i Sverige men också kunna komma ut på exportmarknaden, eftersom det är på exportmarknaden som jag tror att svensk livsmedelsindustri behöver både litet hjälp och stöd.

Anf. 150 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Denna positiva inställning gläder mig, men det gäller hela kedjan, alltså både det svenska jordbrukets situation och livsmedelsindustrins situation. Det gäller ju att ha råvaror att hantera. Då behövs det konkurrenskraft inom alla delar av den här kedjan. Jag hoppas att Birgitta Johansson kan verka för detta.

Anf. 151 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det svenska jordbruket och hela kedjan – precis som Kjell Ericsson talar om när det gäller bl.a. livsmedelsindustrin – satsas det på; detta för att ha en hållbar utveckling. Det satsas alltså på miljövänliga produkter. Jag tror att det är med hälsa och miljö som Sverige skall marknadsföra sig både på djurhållningsområdet och i livsmedelsindustrin.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

9 § Utveckling av nya alternativa drivmedel *Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel* **bilmotorer och**

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU8
Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel

Anf. 152 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Näringsutskottets betänkande nr 8 om nya bilmotorer och alternativa drivmedel är naturligtvis mycket viktigt. Det är ett mycket intressant betänkande. Vidare är det mycket intressant att vi är fullt eniga i utskottet. Det borde ge betänkandet extra stor tyngd. Det är vad vi, naturligtvis, hoppas på.

Det är viktigt att konstatera varför de olika yrkandena inte har tillmötesgått fullt ut. Det beror naturligtvis på att en del saker är på gång. Den energiuppgörelse som vi har träffat gör att alternativa drivmedel ändå finns med på dagordningen. Någoting kommer att hända relativt snabbt.

I fråga om nya bilmotorer är det givetvis alltid bättre om det går att få en frivillig överenskommelse med den industri som skall sköta jobbet. Det finns yrkanden i detta sammanhang där man säger sig vilja pröva lagstiftning på något sätt. Utskottsmajoriteten tycker dock att en frivillig uppgörelse måste vara mycket bättre. Självfallet måste det vara så att de svenska bilindustrierna mycket väl känner att de från konkurrenssynpunkt måste ligga väl framme. Därför har man nog i viss utsträckning en förhoppning om att någoting kommer att hända här. Men det skall erkännas att man ibland har undrat varför den svenska bilindustrin inte vill hänga med i svängarna tillräckligt fort.

Jag tror att man kommer att göra sitt yttersta. Om ingenting händer ligger naturligtvis lagstiftning, exempelvis å la Kalifornien, på lut.

Fru talman! Det är ett bra betänkande och jag yrkar starkt bifall till hemställan i detsamma.

Anf. 153 HANS HOFF (s):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande 1997/98:NU8 behandlas utvecklingen av nya bilmotorer och alternativa drivmedel. Bakom betänkandet står ett enigt näringsutskott.

Vad gäller de motioner som rör alternativa bränslen delar utskottets ledamöter i stort de ambitioner som ligger bakom motionärernas förslag om insatser för att få till stånd en ökad användning av alternativa bränslen. Utskottet konstaterar att ett omfattande forsknings- och teknikutvecklingsarbete pågår beträffande alternativa bränslen och att frågor som rör alternativa bränslen behandlas i den trafikpolitiska propositionen.

Vad gäller de motioner där man tar upp frågor om vikten av att motorfordons energiförbrukning minskar konstaterar utskottet att det även på detta område sker ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Dessutom har svensk bilindustri åtagit sig att till år 2005 nedbringa bränsleförbrukningen i nya bilar med 25 % jämfört med 1990 års bilmodeller.

Volvo har som målsättning att år 2000 vara en av de ledande fordons-tillverkare som har de från miljösynpunkt bästa bilarna. Volvo räknar med att 50 % av Volvo Personvagnars kostnader för produktutveckling under de kommande fem åren är relaterade till åtgärder för att reducera bränsleförbrukningen.

Fru talman! Att utvecklingen i svensk bilindustri nu kraftfullt går mot produktion av bilar som förbrukar mindre energi är inte bara en miljöfråga utan också en fråga om att svensk bilindustri skall kunna vara konkurrenskraftig även i framtiden.

Jag yrkar härmed bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande NU8.

Beslut

SfU9 Invandrings- och flyktingfrågor

Mom. 2 (EU och delat flyktingansvar)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

245 för utskottet

20 för res. 2

33 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 69 m, 23 c, 1 v, 10 kd

För res. 2: 20 fp

Avstod: 1 c, 16 v, 15 mp, 1 kd

Frånvarande: 19 s, 11 m, 3 c, 6 fp, 5 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 6 (flyktingströmmar och internationell vapenhandel)

1. utskottet

2. res. 6 (v, mp)

Votering:

271 för utskottet

34 för res. 6

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 71 m, 25 c, 19 fp, 10 kd

För res. 6: 18 v, 15 mp, 1 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Åke Sundqvist (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 8 (utlänningslagens asylbestämmelser)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, v, mp)

Votering:

253 för utskottet

54 för res. 7

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 71 m, 25 c, 10 kd

För res. 7: 20 fp, 18 v, 15 mp, 1 kd

Prot. 1997/98:86
25 mars

**Fel! Okänt
växelargument.**

Mom. 9 (förföljelse på grund av kön eller homosexualitet)

1. utskottet
2. res. 8 (fp, v, mp)

Votering:

253 för utskottet

53 för res. 8

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 71 m, 24 c, 11 kd

För res. 8: 1 c, 19 fp, 18 v, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 2 c, 7 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 14 (ansökan om uppehållstillstånd efter inresa)

1. utskottet
2. res. 13 (fp, mp)

Votering:

251 för utskottet

38 för res. 13

18 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 72 m, 24 c, 9 kd

För res. 13: 1 c, 20 fp, 15 mp, 2 kd

Avstod: 18 v

Frånvarande: 15 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 16 (arbetskraftsinvandring)

1. utskottet
2. res. 15 (m)

Votering:

202 för utskottet

71 för res. 15

33 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 25 c, 20 fp, 11 kd

För res. 15: 71 m

Avstod: 18 v, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 24 (förbud mot verkställighet)

1. utskottet
2. res. 19 (fp, v, mp, kd)

Votering:

244 för utskottet

64 för res. 19

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 147 s, 72 m, 24 c, 1 kd
För res. 19: 1 c, 20 fp, 18 v, 15 mp, 10 kd
Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 25 (preskription av avvísings- och utvisningsbeslut)

1. utskottet
2. res. 20 (mp, kd)

Votering:

264 för utskottet
26 för res. 20
18 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 72 m, 25 c, 20 fp

För res. 20: 15 mp, 11 kd

Avstod: 18 v

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 27 (förtroendeläkare)

1. utskottet
2. res. 22 (v, mp)

Votering:

265 för utskottet
37 för res. 22

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 71 m, 22 c, 16 fp, 10 kd

För res. 22: 1 m, 1 c, 1 fp, 18 v, 15 mp, 1 kd

Frånvarande: 15 s, 8 m, 4 c, 9 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 31 (länderinformation)

1. utskottet
2. res. 25 (v)

Votering:

271 för utskottet
20 för res. 25

15 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 70 m, 25 c, 19 fp, 10 kd

För res. 25: 18 v, 1 mp, 1 kd

Avstod: 1 fp, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 10 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 35 (familjesplittring)

1. utskottet
2. res. 28 (mp, kd)

Prot. 1997/98:86

25 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Votering:
262 för utskottet
28 för res. 28
18 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 147 s, 72 m, 23 c, 20 fp
För res. 28: 2 c, 15 mp, 11 kd
Avstod: 18 v
Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 36 (gömda barn)

1. utskottet
2. res. 29 (c)
Votering:
247 för utskottet
27 för res. 29
31 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 71 m, 1 c, 19 fp, 10 kd
För res. 29: 1 s, 24 c, 1 mp, 1 kd
Avstod: 18 v, 13 mp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 2 c, 7 fp, 4 v, 4 mp, 4 kd

Mom. 39 (offentligt biträde vid hörande av barn m.m.)

1. utskottet
2. res. 32 (v)
Votering:
275 för utskottet
33 för res. 32
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 147 s, 72 m, 25 c, 20 fp, 11 kd
För res. 32: 18 v, 15 mp
Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 40 (LVU-vård)

1. utskottet
2. res. 33 (fp, mp, kd)
Votering:
241 för utskottet
60 för res. 33
3 avstod
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 145 s, 72 m, 24 c
För res. 33: 18 fp, 16 v, 15 mp, 11 kd
Avstod: 1 c, 2 v
Frånvarande: 16 s, 8 m, 2 c, 8 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU10 Socialavgifter

Mom. 1 (allmänna egenavgifter)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (v, mp)
Förberedande votering:

87 för res. 1
33 för res. 2
186 avstod
43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Marie Wilén (c) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

203 för utskottet

72 för res. 1

32 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 1 m, 24 c, 20 fp, 11 kd

För res. 1: 71 m, 1 mp

Avstod: 18 v, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 3 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 6 (hushållstjänster)

1. utskottet
2. res. 7 (m, fp, kd)

Votering:

191 för utskottet

103 för res. 7

6 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 19 c, 11 v, 15 mp

För res. 7: 72 m, 20 fp, 11 kd

Avstod: 2 c, 4 v

Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 c, 6 fp, 7 v, 3 mp, 4 kd

Charlotta L Bjälkebring (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 8 (vinstandelsmedel)

1. utskottet

2. res. 8 (m, c, fp, kd)

3. res. 9 (v)

Förberedande votering:

132 för res. 8

20 för res. 9

154 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

163 för utskottet

127 för res. 8

14 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 5 v, 13 mp

För res. 8: 72 m, 24 c, 20 fp, 11 kd

Avstod: 13 v, 1 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 3 c, 6 fp, 4 v, 4 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU10 Vissa näringspolitiska frågor

Mom. 1 (riktlinjer för näringspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

3. res. 2 (c)

4. res. 3 (v)

5. res. 4 (mp)

Förberedande votering 1:

18 för res. 3

15 för res. 4

270 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

29 för res. 2

18 för res. 3

261 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

102 för res. 1

26 för res. 2

179 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Huvudvotering:
148 för utskottet
103 för res. 1
55 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 2 c
För res. 1: 72 m, 20 fp, 11 kd
Avstod: 22 c, 18 v, 15 mp
Frånvarande: 15 s, 8 m, 3 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 2 (avreglering)

1. utskottet
2. res. 5 (m, fp, kd)
3. res. 6 (c)
Förberedande votering:
100 för res. 5
26 för res. 6
177 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Huvudvotering:
164 för utskottet
101 för res. 5
40 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 18 v
För res. 5: 71 m, 20 fp, 10 kd
Avstod: 25 c, 15 mp
Frånvarande: 15 s, 9 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 3 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU8 Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5 och finansutskottets betänkande FiU13 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

10 § Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU5
Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen

Anf. 154 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Arbetslöshetsförsäkringen har varit föremål för en rad förändringar under mandatperioden. En del har varit dåligt underbyggda förslag, och de flesta har slagit hårt mot de arbetslösa. Jag beklagar att den socialdemokratiska majoriteten i det här betänkandet återigen avslår Vänsterpartiets förslag när det gäller att rätta till en del av de här försämringarna.

I Vänsterpartiet menar vi att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som skall leda från jobb till jobb. Den som har hamnat utanför arbetsmarknaden skall kunna ha en någorlunda säker försörjning under perioder av arbetslöshet för att kunna satsa all energi på att aktivt söka arbete eller delta i någon arbetsmarknadsutbildning för att bygga upp sin kompetens och återta en plats på arbetsmarknaden. Det handlar alltså inte om att omställa sig från en låg försörjning i arbetslöshetsförsäkringen till en ännu lägre försörjning i andra system, t.ex. socialbidrag.

Med vår syn på arbetslöshetsförsäkringen är allt tal om en bortre parentes, dvs. en bortre gräns för ersättningen, inte alls relevant. Begränsade ersättningsperioder innebär att man lägger ansvaret för arbetslösheten på den arbetslöse själv i stället för på situationen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten blir ett individuellt problem. Tar man sig inte ur den blir straffet att ersättningen begränsas.

Utskottets majoritet uttalar visserligen i dagens betänkande att det kan vara olyckligt med en bortre parentes, men man är inte villig att ställa sig bakom Vänsterpartiets yrkande om att avvisa de tidigare beslut om en bortre parentes som riksdagen faktiskt har beslutat att utreda. Man vill alltså inte klart och tydligt ta ställning för att ta bort detta.

Detta innebär också att den socialdemokratiska kongressens beslut om att avvisa den bortre parentesen inte får genomslag i riksdagspolitiken. I stället säger majoriteten att man förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen i frågan. Det innebär i klartext att hotet om en bortre parentes, som utskottet faktiskt tidigare beslutat om, i praktiken inte är avförd från den politiska dagordningen.

Visserligen har man svängt, och det är bra. Tidigare applåderade man nämligen det hela i utskottets betänkande. Det ser man om man går tillbaka och läser vad utskottet har sagt. Nu har man börjat resonera som Vänsterpartiet, men det stannar vid orden. Man avför inte frågan.

Arbetsmarknadsministern har flera gånger uttalat sig i frågan och sagt att det inte är aktuellt med en bortre parentes. Men enligt utskottets majoritet är det tydligen inte dags att avfärda den.

Skall arbetslösa fortsätta att leva med hotet hängande över sig? Vad säger Socialdemokraternas talesman Ingvar Johnsson om detta? Jag tycker att det vore bra om vi i debatten fick ett klart och entydigt besked.

Den bortre parentesen för deltidsarbetslösa är faktiskt redan införd. Majoriteten avstår även den här gången från att ta bort den.

I en riksdagsdebatt den 14 juni 1995 – det är snart tre år sedan – som handlade just om försämringarna för deltidsarbetslösa sade jag följande:

Försämringarna innebär att efter en period skall deltidsarbetslösa inte få fyllnadsstämpla upp till heltid trots att de söker heltid. I stället skall det deltidsarbete man har haft utgöra grunden för ersättning för den nya perioden. Nivån sänks. Förslaget har precis samma karaktär som det som en borgerlig regering tidigare lade fram. Det lägger ansvaret för arbetslösheten på den deltidsarbetslöse. Fixar du inte arbete under första ersättningsperioden så minskar man ersättningen. Förslaget kommer främst att drabba kvinnor, och har nu drabbat kvinnor. Merparten av de deltidsarbetslösa är nämligen kvinnor. Regeringen angriper med det här förslaget de arbetslösa i stället för problemet, dvs. att vissa arbetsgivare konsekvent väljer att anställa ny personal på deltid i stället för att utvidga arbetstiden för redan anställda. De vill helt enkelt ha en obetald vikariepool som rycker in när behoven uppstår.

Nu, snart tre år senare, finns regeln kvar. Den är en del av den *backlash* som drabbar kvinnorna i Sverige, och den är en del av en kvinnofientlig politik. Det är en särregel som utestänger främst kvinnor, eftersom det är främst kvinnor som har anställningsformen tillsvidareanställd på deltid.

Den utredning som skulle ha sett över den bortre parentesen i arbetslöshetsförsäkringen skulle med förtur ha utrett just dessa regler för deltidsarbetslösa. Nu blir det ingen utredning. Utskottet skriver i stället att det är angeläget att denna reglering ses över, men man vill inte lämna något tillkännagivande i frågan.

Det är alltså snart tre år sedan Vänsterpartiet lyfte fram den här frågan första gången. Men orättvisorna består. Hur länge till, Ingvar Johnsson? Kan vi få ett besked om det? Är detta den permanenta lösningen för Sveriges deltidsarbetslösa kvinnor?

Ersättningsnivåerna i a-kassan sänktes av en borgerlig regering till 80 %. Socialdemokraterna gick 1994 till val på att höja nivåerna. I stället sänkte man dem till 75 %. Nu har man återställt dem till den borgerligt låga nivån 80 %. I dag är Sveriges ekonomi sanerad och på väg upp. Skall de arbetslösas ekonomi vara på väg upp, eller tänker socialdemokraterna långtidsparkera de arbetslösa på denna borgerligt låga nivå? Vänsterpartiet har sagt att a-kassan måste höjas till 85 % i början av nästa mandatperiod för att på sikt återställas till den 90-procentiga nivån.

Vad säger Ingvar Johnsson till alla arbetslösa? Skall överskottet i ekonomin användas till att avbetala statskulden så att vi kan uppfylla EMU:s konvergenskrav, eller är det dags för rättvisa även för de arbetslösa? Kommer Socialdemokraterna att vidhålla den borgerliga ersättningsnivån på 80 %?

Under åren har arbetsvillkoren för kvalifikation till a-kassan skärpts. I dag krävs det sex månaders arbete med minst 70 timmar per månad för att kvalificera sig till a-kassan. Alternativt finns det en regel om 450 timmar inom sex månader med 45 timmar per månad. Detta skärpta arbetsvillkor innebär att alltfler utestängs från möjligheten att kvalificera sig. Det är lätt att se att det drabbar grupper som har en lös anknytning till arbetsmarknaden. Det handlar om ungdomar, invandrare och kvinnor.

Vänsterpartiet har motionerat om att det är dags att analysera hur det skärpta arbetsvillkoret slår och vad det leder till i förhållande till ökat

socialbidragsberoende samt hur det slår på andra ekonomiska system. Utskottet avslår vår motion. Motivet är att man säger att arbetsvillkoret är väl avvägt. Men varför vill man inte analysera konsekvenserna av det nya skärpta arbetsvillkoret och ta reda på hur det faller ut?

Vi menar också att vissa arbetsmarknadspolitiska medel skall kvalificera till a-kassa. Det måste vara fullständigt obegripligt att jobba sida vid sida med en vikarie och själv vara anställd på rekryteringsbidrag. Man får lön från samma arbetsgivare, alla avtal gäller för alla, och arbetskamraten kvalificerar sig men inte den som är anställd med rekryteringsbidrag. Det är fullständigt obegripligt att man gör den här skillnaden.

Vi anser också att det är dags att överväga under vilka förutsättningar långtidsarbetslösa tillfälligt kan befrias från skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande med bibehållen ersättningsrätt, dvs. att få möjlighet att ta semester med familjen. I dagsläget har de flesta långtidsarbetslösa ingen som helst ekonomisk möjlighet att avstå från ersättning under en eller två sommarveckor. De tvingas avstå från att besöka familj och vänner under sommaren när alla andra har möjlighet att umgås. De får någon form av husarrest i bostaden året runt för att stå till arbetsmarknadens förfogande. Jag tror att det är dags att börja fundera över detta. Det är ingen lätt fråga, men det är någonting som vi måste gå vidare med.

Slutligen, fru talman, en fråga som kan synas vara av ringa betydelse men som får konsekvenser för de individer som drabbas. Det handlar om överhoppningsbar tid i a-kassan vid adoption. I dag står det att tiden är överhoppningsbar från det barnet kommer i någons vård. Det är inte alltför ovanligt att människor reser utomlands för att hämta hem sina barn. Då får man ofta vänta i det främmande landet på rätt stämplor och andra handlingar medan barnet vårdas på barnhem eller av någon annan. Det är i dag oklart om den här tiden är överhoppningsbar. Det är oklart bland handläggarna på a-kassorna, särskilt som det lever kvar regler om att tid utomlands inte är överhoppningsbar. Vi har motionerat om ett förtydligande. Utskottets majoritet avvisar det. Jag skulle önska att vi nu fick ett förtydligande här i debatten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 155 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! I mitt anförande kommer jag bara att anknyta till min motion om inläsningseffekter på arbetsmarknaden. Det har blivit resultatet av den långa avstängningen från a-kassan för dem som själva säger upp sig. Jag ifrågasätter om det beslutsunderlag som vi hade för att utöka avstängningstiden var tillräckligt bra. Bl.a. uppskattade Arbetslöshetskassornas samorganisation att 10–15 % av de som ansöker om ersättning från a-kassa är arbetslösa efter att ha sagt upp sig själva. Så många är det alltså som säger upp sig själva – ända upp till 15 %.

Det saknas kunskap om hur många av dessa som skaffar nytt jobb under själva avstängningstiden. Inte heller vet man hur lång ersättningsperiod denna grupp har innan de får något nytt jobb. Än mindre vet man hur många som eventuellt hamnar i långvarig arbetslöshet. Vi i Miljöpartiet tycker att det borde ha funnits en samlad bild av detta innan man fattade beslutet förra året.

I nuläget saknas fortfarande kunskap om det här problemet och om den förlängda avstängningsperiodens inläsningseffekter. Detta är också

en brist enligt Arbetslöshetskassornas samorganisation. Miljöpartiet efterlyser en utredning om detta så att man kan kartlägga effekterna.

De som ansöker om a-kasseersättning efter egen uppsägning har minskat i antal. Det kan man se. Det tolkar man så att de som har haft de ekonomiska möjligheterna eller som har vågat fatta beslutet antingen har gjort det genom att säga upp sig snabbt innan beslutet om förlängd avstängningsperiod fattades eller också har de ändå vågat fatta beslutet.

Kvar finns de som av olika anledningar inte vågar säga upp sig, och de mår väldigt dåligt. Arbetslivsinstitutet har tittat på detta. Den förra undersökningen som professor Gunnar Aronsson gjorde säger att den grupp som inte vågar säga upp sig mår väldigt dåligt. Det har man sett. Det är 28 % av de fast anställda som inte anser att de jobbar i sitt önskade yrke. Nu har ju Gunnar Aronsson kommit med en ny undersökning. Den visar att det mest är kvinnor som inte vågar säga upp sig. Enligt den här forskningen får dessa människor psykosomatiska problem i form av ont i huvudet, trötthet och nedstämdhet.

Om man ser detta i relation till regeringens arbetslinje, kan man se att de här reglerna skulle stimulera till arbete. Den förlängda avstängningsperioden blir då kontraproduktiv. De som har arbeten som de vill ta sig ifrån jobbar allt sämre, och de arbetslösa som skulle kunna träda in i stället mår dåligt av fortsatt arbetslöshet.

Fru talman! Jag tycker att de hårda avstängningsreglerna i dag är förkastliga. Bl.a. kan man se att detta naturligtvis leder till produktivitetstillstånd i ekonomin eftersom så många som 28 % är felplacerade. Med en marknadsattraktiv utbildning har man möjlighet att byta, och då har man självfallet de bästa förutsättningarna att kunna gå direkt till en ny anställning. Men nu är det så att 25 % av denna grupp inte vågar göra detta på grund av rädsla för principen om sist in – först ut. Jag tycker inte att det behöver motsäga tesen om inläsningen som jag har nämnt förut. Det är snarare en annan aspekt på frågan. Det bekräftar att inläsningseffekterna måste analyseras i ett brett perspektiv. Jag tycker att detta borde utredas. På sista tiden har jag också sett många insändare med budskapet att man inte vågar säga upp sig utan att det är bättre att tuga, bita ihop tänderna och behålla sitt arbete.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 8 i betänkandet.

Anf. 156 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det här betänkandet rör bl.a. ett antal motioner om arbetslöshetsförsäkringen från höstens allmänna motionstid. Bland de motioner som behandlas finns bl.a. en kristdemokratisk kommittémotion. Det känns något stympat att den här debatten kommer nu. Det känns som om frågorna är litet ryckta ur sitt sammanhang. Utskottet har ju behandlat motioner i samma ämnen i andra sammanhang under det här riksmötet. Jag skall därför fatta mig mycket kort i den här debatten och bara kommentera ett par av de reservationer som vi kristdemokrater har fogade till betänkandet.

Reservation nr 2 handlar om tidsgränsen för ersättningsrätten från arbetslöshetsförsäkringen. Om man studerar betänkandet kan man se, framför allt på s. 4 och 5, hur utskottet blickar tillbaka på historien när det gäller hur frågan om den s.k. bortre parentesens har hanterats under den

snart gångna mandatperioden. Om man uttrycker det väldigt försiktigt kan man säga att det inte är ord som konsekvens, tydlighet och beslutsamhet som främst kan kopplas till den här frågan. Här har det varit en slalomåkning som väl kan tjäna som ett avskräckande exempel när det gäller vankelmod och velighet.

Jag är väl medveten om att detta är rasande svåra frågor. Vi har ingen alldeles bra lösning på dem. Men det hattande som har varit på det här området från utskottsmajoritetens sida, där man ena gången beslutar sig, för att nästa gång riva upp det, för att sedan komma tillbaka till en ny lösning, för att sedan peka på en utredning osv., är naturligtvis inte alldeles lyckat ur medborgarnas synpunkt.

Vi för vår del är inte beredda att genomföra en strikt bortre parentes utan att det finns en färdig mekanism för att fånga upp den mängd människor som skulle utförsäkras i ett arbetsmarknadsläge som dagens. Det handlar ju om fantastiskt många människor.

Vi erbjuder oss självfallet att delta i alla utredningar och diskussioner som kan leda fram till en socialt acceptabel ordning och som samtidigt innebär att arbetslöshetsförsäkringen åter blir en omställningsförsäkring, inte en evig försörjningsgaranti. Det är också vad utskottet säger i sitt betänkande. Det får inte vara så att arbetslöshetsförsäkringen omvandlas till en evig försörjning, utan vi måste få en ordning där den åter blir en omställningsförsäkring. Dessa mekanismer är inte alldeles lätta att hitta. Det finns all anledning att detta görs. Vi har sagt att vi tycker att det borde göras i form av en parlamentarisk utredning, vilket utskottets majoritet inte anser vara riktigt.

Reservation nr 3 i betänkandet som vi delar med Folkpartiet handlar om finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen. Vi för vår del är övertygade om att en större egenfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen skulle bidra till en bättre fungerande arbetsmarknad. För den enskilde skulle den ökade kostnaden kompenseras genom sänkta egenavgifter på andra områden. Ekonomiskt blir alltså omläggningen neutral för den enskilde a-kassemedlemmen och för statskassan. Den stora vinsten med förslaget skulle vara att vi får en bättre fungerande arbetsmarknad genom att kopplingen mellan lönebildningen och avgiften till a-kassan blir tydligare än vad den är i dag, när statskassan ju är den stora finansiären.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla de kristdemokratiska reservationerna som är fogade till betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 157 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! För oss socialdemokrater är kampen mot arbetslösheten den viktigaste uppgiften. Därför är det glädjande att arbetslösheten nu minskar kraftigt. Arbetslösheten är nu den lägsta sedan 1992. Antalet nyanmälda lediga platser är det högsta på sju år och antalet arbetslösa är nu drygt 80 000 färre än för ett år sedan. Vi kommer att lyckas med löftet att halvera arbetslösheten till år 2000. Därefter skall vi ta nästa steg mot vårt mål, full sysselsättning. Utvecklingen nu visar att vi äntligen är på rätt väg.

A-kassan spelar en viktig roll i denna kamp mot arbetslösheten. Den bidrar till trygghet i förändringen och den stimulerar till att ta nya steg.

Det var därför viktigt att riksdagen för tio månader sedan kunde fatta beslut om en omfattande reformering av a-kassan.

Reformen hade föregåtts av en överenskommelse med såväl LO som Centerpartiet. Denna breda förankring var en garanti för en långsiktigt stabil och uthållig försäkring. Reformen innebar att vi i dag har en a-kassa som är allmän och sammanhållen. Vi har en a-kassa som har byggts upp med en grundersättning och en tilläggsförsäkring. Vi har en a-kassa där arbetslinjen har tydliggjorts.

Genom beslutet uppfylldes också löftet att höja ersättningsnivån till 80 %. Såväl grundbeloppet som högsta dagsersättning höjdes. Dessutom förbättrades villkoren för företagare.

Sammantaget innebar besluten att tryggheten för den som drabbas av arbetslöshet ökade väsentligt. Tillsammans med Centern stod vi socialdemokrater för en stabil och sammanhållen försäkring.

Fru talman! Mot vårt alternativ skall man ställa moderaternas. För ett år sedan när frågan var uppe här i kammaren nöjde sig inte moderaterna med att gå emot de förbättringar som regeringen föreslog för de arbetslösa. Moderaterna föreslog dessutom mycket kraftiga försämringar av de tidigare villkoren. Moderaterna vill ha en a-kassa med mycket hög kvalifikationströskel, mycket kort ersättningstid och skyldighet att även ta extremt lågavlönade jobb. För en sådan nästan värdelös a-kassa skulle medlemmarna betala kraftigt höjda avgifter.

Så såg den moderata visionen ut, och jag tror inte att den har ändrat sig. Jag vill säga här i kammaren att om vi i dag hade haft en sådan a-kassa som moderaterna ville införa skulle tiotusentals arbetslösa som i dag har ersättning aldrig ha fått tillträde till försäkringen. Dessutom skulle över en kvarts miljon arbetslösa kastas ut från försäkringen. För den som blir arbetslös i tre år skulle den totala ersättningen från a-kassan bli knappt mer än en tredjedel mot dagens ersättning. På frågan om vad som skulle hända med dem svarade moderaternas partiledare: Det får vi se.

Så ser moderaternas brutala och löntagarfientliga politik ut: nästan värdelös a-kassa, urholkad arbetsrätt, försvagade kollektivavtal, avvecklad arbetsmarknadspolitik, inget kunskapslyft. Så tänker de pressa tillbaka löntagarna så att moderaternas låglön väg kan förverkligas.

Den mest brutala delen i moderaternas alternativ till a-kassa är att ersättningstiden begränsas till en 300-dagarsperiod. Därefter kan inga aldrig så ambitiösa utbildningar eller åtgärder ge någon ny period. Därefter väntar bara socialbidrag, om nu kommunerna i moderaternas Sverige har några pengar till detta.

Det är moderaternas alternativ. Det är en avvecklingsförsäkring som fjärrmar den arbetslöse från arbetsmarknaden. Det är ett alternativ som folkpartister och kristdemokrater här i kammaren måste förhålla sig till. Det är det som är det borgerliga regeringsalternativets politik, och det måste Göran Hägglund och andra förhålla sig till.

Fru talman! Som utskottet framhåller är a-kassans uppgift att ersätta den enskilde för inkomstförlust under en omställningsperiod fram till ett nytt yrke. Denna ersättning är begränsad i tiden, men arbete eller aktivitet inom arbetsmarknadspolitiken återkvalificerar till en ny period. Starka skäl talar för att den arbetslöse skall vara garanterad en rimlig försörjningsnivå så länge han eller hon anstränger sig för att finna ett nytt arbete

och att öka de egna chanserna att få jobb. Arbetsmarknadspolitiken skall stödja dessa ansträngningar.

Om då en återgång till arbete ändå inte blir möjlig och det beror på läget på arbetsmarknaden kan man ställa frågan om detta bör gå ut över den enskilde. Då kan man ju inte säga att försäkringen skapar vare sig inlåsning eller ger svaga incitament.

Men en försäkring utan en bortre tidsgräns kräver att den enskildes ansvar tydliggörs. Rätten till ersättning kan förutsätta byte av bostadsort, yrke, bransch och förändrade anställningsformer. Här anser utskottet att de individuella handlingsplanerna kan fylla en viktig funktion, och krav på fullföljande av handlingsplan skall kunna ställas som villkor för ersättning.

Jag vill här säga att det Ingrid Burman sade om vad vi hade sagt att regeringen skall återkomma med inte är korrekt. I betänkandet står det att regeringen skall återkomma därför att även en sådan modell som utskottet skisserar kräver en rad överväganden.

I flera av de övriga reservationerna föreslås nu förändringar i den akassa som varit i kraft endast några månader. Jag noterar att ändringar nu föreslås även av partier som förra året gjorde ett stort nummer av att regeringen gjort alltför många förändringar under för kort tid.

Folkpartiet och Kristdemokraterna vill höja den egna avgiften mycket kraftigt. Som utskottet framhåller finns det starka skäl mot en sådan lösning. Det nuvarande systemet är enkelt, reservanternas förslag är krångligt och svårt att överblicka.

I motionen säger ni att denna finansiering skall ske med motsvarande sänkning av egenavgifterna i sjukförsäkringen. Men dem har ni väl varit med och förbrukat i deras helhet till pensionssystemet? Nu skriver ni att det skall kompenseras av sänkta egenavgifter på andra områden i reservationen. Vad då för egenavgifter? Var finns de miljarderna? Ni försöker väl inte mörka finansieringen av ert eget förslag?

Göran Hägglund satt själv för en stund sedan och röstade med anledning av SfU10 på en skrivning som säger: Utskottet konstaterar att en allmän egenavgift numera uttas enbart som allmän pensionsavgift avsedd att finansiera pensioner. Det skall bli intressant att höra vad det finns för svar på den frågan.

Beträffande ändringsförslagen vad gäller arbetsvillkoren anser utskottet nu liksom förra året att arbetslöshetsersättningen bör bygga på en fast förankring på arbetsmarknaden. Det innebär att anställningar som finansieras med subventioner av konjunkturberoende art inte bör kvalificera för förstagångsansättning. Vad gäller ersättning vid arbetslöshet under del av vecka anser utskottet att det är angeläget att den nuvarande regleringen ses över och förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av en sådan översyn.

Med hänvisning till att regeringen redan har betonat vikten av att de arbetssökande skall stå till arbetsmarknadens förfogande avstyrks kd:s förslag om ytterligare skärpning av reglerna i denna fråga. Utskottet avstyrker likaså kd:s förslag vad gäller familjehem.

Beträffande Miljöpartiets reservation om sanktionsreglerna vad gäller deltagande i kunskapslyftet vill utskottet hänvisa till att reglerna inte är absoluta utan att en prövning görs i det enskilda fallet av om sökanden kan anses ha giltig anledning. Det gäller även när någon avböjer erbjudande om utbildningsplats eller avbryter påbörjad utbildning.

Vad avser Vänsterpartiets motion om adoptivbarn är utskottets bedömning den att motionärernas krav är tillgodosedda genom den nya regel som infördes förra året.

Fru talman! Jag vill sammanfattningsvis säga att förra årets reform innebär att vi fick en modern a-kassa som ger trygghet för dem som drabbas och som kan bidra till att bygga broar till nya jobb och utveckling. Moderaterna vill riva upp reformen och ersätta den med ett system som skulle ställa en kvarts miljon arbetslösa utan försörjning. Deras tilltänkta regeringspartner tar inte med kraft avstånd från detta.

Så ser alternativet i svensk politik faktiskt ut när det gäller tryggheten för de arbetslösa. Jag yrkar därför avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 158 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik på Ingvar Johnssons anförande, men efter att ha lyssnat ordentligt på det kan jag inte avstå från att göra det.

Ingvar Johnsson ger sin bild av den moderata politiken och säger att kristdemokrater, folkpartister och andra måste förhålla sig till den. Vi har presenterat vår politik, och jag tror att Ingvar Johnsson, som är en noggrann herre, har studerat de motioner som har lämnats från olika partier och sett att Kristdemokraterna har en politik, Folkpartiet en annan och Moderaterna en tredje politik. Jag står för Kristdemokraternas politik i det här avseendet.

När det gäller egenavgifterna är det, som jag sagt, så att vår motion väcktes i höstas i samband med riksdagens budgetbehandling och tar hänsyn till den situation som då rådde. Som Ingvar Johnsson säger har det sedan dess nåtts en pensionsuppgörelse som ledde till en annan ordning när det gällde egenavgifterna.

Vi säger att riksdagen borde tala om för regeringen att en ändring skall ske av a-kassan så att man får en bättre fungerande a-kassa än den som man i dag har. Jag tror att vårt förslag leder till detta, och jag tror att Ingvar Johnsson innerst inne tycker detsamma.

Ingvar Johnsson tar också upp frågan om arbetslösheten och säger frankt: Vi kommer att klara att gå ned till 4 % öppen arbetslöshet till år 2000. För Ingvar Johnsson återstår bl.a. att övertyga Konjunkturinstitutet, som i sin prognos i dag, vilken ligger till grund för mycket av regeringens tänkande framöver, anger att vi kommer att ha 6 % öppen arbetslöshet till år 2000. Om han inte litar på mig, kanske han litar på den förre statssekreteraren Svante Öberg, som är chef för Konjunkturinstitutet och som säger: Jag tror inte att socialdemokraterna – tyvärr, tyvärr och åter tyvärr – kommer att lyckas med sin målsättning.

Anf. 159 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Man märker att valet och de tilltänkta regeringsförhandlingarna, om olyckan skulle vara framme, närmar sig. Det avståndstagande från moderaternas förslag som vi för ett år sedan hörde från Dan Ericsson var nu som bortblåst när vi fick lyssna till Göran Hägglund. Jag tycker att det är ett mycket tydligt besked om att kristdemokraterna inte alls är beredda att hålla fast särskilt väl vid sitt förslag, som naturligtvis är oerhört mycket mer sympatiskt än det moderata.

För att återkomma till egenavgifterna vill jag, fru talman, säga att det är helt fantastiskt. Man föreslår en finansiering om mellan 5 och 10 miljarder, som bara har ramlat bort, genom att ändra ordet "sjukförsäkring" i motionen till "andra egenavgifter", enbart med hänvisning till att det som skett inte var känt i höstas.

Det är dessutom, Göran Hägglund, i SfU10 inte nog med att de här pengarna har försvunnit. Ni skriver dessutom i ett särskilt yttrande att ni tycker att de enda egenavgifter som är kvar skulle sänkas med 2 %. Då fattas det väl 7–8 miljarder kronor till. Detta går inte ihop

När det sedan gäller arbetslösheten är det naturligtvis så att både det som har sagts i budgeten och det som sägs av Konjunkturinstitutet är räkneexempel, som visar vad arbetslösheten skulle kunna bli om vi inte sätter in ytterligare åtgärder, om så behövs. Regeringen har gång på gång sagt att om det behövs, kommer man att få sätta in flera åtgärder.

Anf. 160 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna kunde naturligtvis tala med en myndig stämma om de i sitt handlande vore alldeles konsekventa och tydliga. De inledde den här mandatperioden med ett intimt samarbete med Vänsterpartiet för att sedan kasta sig in i ett samarbete med Centerpartiet.

När Ingvar Johnsson i sin frustration inte kan komma åt vårt förslag, som han kanske tycker är hyggligt när det gäller den bortre parentesen, kastar han sig i stället över moderaterna och hävdar att kristdemokraterna står för samma politik som de, trots att jag just har förklarat att kristdemokraterna står för den politik som vi själva har presenterat i våra egna motioner. Något annat kan vi inte gärna ställas till svars för, eller hur?

Egenavgifterna gäller inte 1998 utan har överförts till pensionssystemet. De gäller först från 1999, som Ingvar Johnsson torde veta. Det är också fråga om en hemställan till regeringen att regeringen skall återkomma med ett förslag till riksdagen om vilken typ av arbetslöshetsförsäkring som vi skall ha och vilken teknisk utformning den skall ha. Jag tror faktiskt att den här typen av arbetslöshetsförsäkring skulle bidra till en bättre fungerande arbetsmarknad, med färre människor i arbetslöshet och en socialt betydligt bättre situation än den som Ingvar Johnsson och hans parti i sin oförmåga att hantera arbetslöshetsproblemen håller på att försätta oss i.

Anf. 161 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Kristdemokraterna och Folkpartiet tydligen inte har någon finansiering av sitt förslag. Detta får mig att tänka på galten Särimner, som kunde slaktas på kvällen, återuppstå på morgonen och slaktas igen. Så sker väl nu tre gånger enligt kd. Först slaktas den för

att användas till pensionsavgifterna, sedan slaktas den för att användas den andra kvällen till a-kassan och därefter slaktas den en tredje gång för att användas till sänkning av egenavgifterna.

Jag tycker att det är ett fantastiskt förslag som vi här har fått bekräftat.

Jag tycker att det finns anledning så här nära ett val ställa frågan om kristdemokraterna under några omständigheter kan tänka sig att stödja moderaternas bedrövlige a-kassa. Kommer ni att ställa som ett oavvisligt krav för att gå in i ett regeringssamarbete med moderaterna ett frångående av det offrande av nästan all trygghet för de arbetslösa som en så oerhört begränsad försäkring skulle innebära?

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsäkringen*

Anf. 162 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag delar Ingvar Johnssons uppfattning att vi skall ha en stabil och uthållig a-kassa. Jag kan också ställa mig bakom Ingvar Johnssons analys av det moderata förslaget till a-kassa. Det går en skarp skiljelinje i den svenska politiken när det gäller synen på a-kassan.

Så långt är vi överens, men när vi sedan kommer fram till hur a-kassan ser ut i dag måste man konstatera att a-kassan under den här mandatperioden har närmat sig det som det borgerliga förslaget innebär. Det handlar om sänkta ersättningsnivåer och om diskussioner om en bortre parentes. Visst kan vi försöka tolka det som utskottet skriver, men när det gäller den bortre parentesen kvarstår faktum: Man tillstyrker inte vårt förslag att en gång för alla avfärda den bortre parentesen.

Kanske kan Ingvar Johnsson ge besked i det här replikskiftet. Kan vi avfärda allt tal om den bortre parentesen, och vad händer med de 100 000 kvinnor som redan har fått en bortre parentes? Skall de fortsätta att leva i det system som Ingvar Johnsson har kritiserat så hårt när det gäller den moderata politiken men som administreras av socialdemokratin vad avser över 100 000 heltidsarbetslösa kvinnor?

Anf. 163 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Först skulle jag vilja säga till Ingrid Burman att förra årets beslut innebar en ökad trygghet för de arbetslösa. Bl.a. återställde vi ersättningen till 80 %. Trots alla de förbättringarna hade Vänsterpartiet väldigt många reservationer då, och man upprepar nu sina förslag.

Jag tycker att det är viktigt att säga att vi naturligtvis är överens om att vi skall ha en a-kassa som ger trygghet för den arbetslöse. Vi är också överens om att a-kassan stimulerar den enskilde att ta nya steg. Vad som skiljer oss och Vänsterpartiet åt är ju att Vänsterpartiet så ofta talar som om den ekonomiska krisen inte hade funnits. Jag tror att med den politik som Vänsterpartiet i övrigt för hade de arbetslösa riskerat att fastna på botten av ett fortsatt ekonomiskt moras.

Ingrid Burman återkommer till frågan om den bortre gränsen. Det låter som om hon tycker att ett eget uttalande från mig skulle vara av större värde än vad arbetsmarknadsministern har sagt. Jag får väl ta det som en komplimang, men jag har inget eget uttalande. Jag har nämligen precis samma åsikt i frågan som arbetsmarknadsministern har.

Vi borde kunna vara mer överens om att den a-kassa som vi nu fick var ett väldigt viktigt och stort steg framåt för tryggheten för de arbetslösa.

Anf. 164 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet återkommer nog med förslag så länge som a-kassan inte har rimliga ersättningsnivåer och rimliga garantier bl.a. för deltidsarbetslösa kvinnor.

När det gäller den ekonomiska krisen vet Ingvar Johnsson mycket väl att Vänsterpartiet aktivt bidrog till att förstärka statsbudgeten i samarbete med Socialdemokraterna under hösten 1994. Den största delen av saneringsarbetet genomfördes då. Ingvar Johnsson vet också att de prognoser som vi hade för utfall av det här saneringsarbetet har besannats. Ingvar Johnsson vet mycket väl att det nu finns ett överskott i statens budget och att diskussionen handlar om att avbetala statsskulden.

Min fråga var: Kan man tänka sig att nu också återställa, dvs. höja, nivåerna så att de arbetslösa får något bättre villkor? Eller är det viktigare att uppfylla EMU:s konvergenskrav, som innebär att vi först måste prioritera avbetalningen på statsskulden? Det är ett politiskt val man kan göra.

Ingvar Johnsson undviker konsekvent att svara på frågan vad som händer med de kvinnor som har deltidsarbete på tillsvidareanställning. Ingvar Johnsson lyfte upp vad det innebar för alla människor som i det moderata systemet skulle utförsäkras, men han vill inte kommentera detta att man själv ger underlag för och administrerar ett system som hotar försörjningen för just deltidsarbetande kvinnor. Jag tycker att det här är någonting som även den socialdemokratiska gruppen och regeringen borde ta sig en allvarlig funderare på, därför att det är särregler som drabbar kvinnor.

Anf. 165 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade just tänkt svara på den frågan i den andra repliken. Vad gäller ersättning för del av arbetsvecka skriver utskottet att det inte är tillfredsställande att människor förlorar anknytningen till arbetslivet genom att välja att lämna arbetet för att inte förlora ersättningsrätten. Där är vi överens. Vi skriver också att arbetsförmedlingarna har i uppdrag att öka insatserna för de deltidsarbetslösa, och för dessa är det också viktigt att vi genom en lagändring ger företrädesrätt till anställning med högre sysselsättningsgrad.

Det enda som skiljer oss åt är ju att vi utgår från att regeringen återkommer – det sade jag också i mitt inledningsanförande – medan ni däremot har velat markera detta ytterligare genom att skriva det i en reservation. Vi tar på alla sätt och vis denna fråga på allvar.

Det är inte aktuellt att höja ersättningen utöver 80 %. Jag tycker att det är litet billig argumentering när man frågar om de arbetslösa eller EMU är viktigast. Det är naturligtvis så oerhört viktigt, inte minst för de arbetslösa, att landets ekonomi är i ordning. Det var på grund av att landets ekonomi kördes i botten som vi över huvud taget drabbades av den höga arbetslösheten och som vi tvingades spara även i de här systemen. Därför skall vi inte göra den debatten alltför enkel, Ingrid Burman.

Anf. 166 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Från moderat sida har vi den här gången valt att lägga ett särskilt yttrande i stället för en reservation, då det inte var så länge sedan

som den här frågan behandlades här i riksdagen. Då framförde vi våra åsikter om hur arbetslöshetsförsäkringen borde vara utformad.

Vi säger, precis som har sagts här, att arbetslöshetsförsäkringen bör vara tidsbegränsad. Vi anser också att i kombination med ändrade regler för återanställning i lagen om anställningsskydd kommer detta att säkerställa att den arbetslöse har starka drivkrafter att ta arbete. Den inkomstrelaterade delen av försäkringen bör omfatta 300 dagar. Men vi har också sagt att det för äldre arbetslösa kan behövas ett kompletterande skydd under ytterligare högst 200 ersättningsdagar.

Låt mig påpeka för Ingvar Johnsson att vi säger att det skall understrykas att dessa drivkrafter måste motsvaras av ett klimat där nya arbeten skapas. Det är alltså ett samhälle som är helt annorlunda än det socialdemokratiska samhället, där det inte skapas några nya arbeten. Detta skall då genomföras i samband med vår strategi för fler arbeten samtidigt med reformeringen av försäkringen.

Det är alltså viktigt att ha det här i bakgrunden. Jag skall återkomma till Ingvar Johnsson litet senare i mitt anförande.

Det är alltså klart vad vi säger och vad vi vill. Vi vill ha en bortre parentes. A-kassan får inte bli en evig a-kassa, som människor lever på år efter år, med mer eller mindre konstlade åtgärds paket för att kvalificera till en ny a-kassa. En evig a-kassa ger dåliga incitament för att söka jobb. Många kommer in i ett vaneberoende av att vara utan arbete. Man lär sig att leva bra på det och undviker i många fall att söka jobb. Detta kan väl inte vara den socialdemokratiska regeringens mening.

Denna regering har ju totalt misslyckats med att komma till rätta med arbetslösheten. Inte sedan 1974 har så få arbetat i Sverige och så många haft a-kassa eller bidrag. Det är skrämmande. Regeringen har totalt misslyckats med att minska arbetslösheten, bl.a. av dogmatiska skäl. Man vågar inte gå emot LO och facket. Det gäller även a-kassan och den bortre parentesen. Frågan är om det är LO eller regeringen som bestämmer politiken, men med tanke på LO:s generösa bidrag av medlemmarnas pengar blir det väl som LO vill.

Frågan om den bortre parentesen skjuts nu upp ännu en gång – den skjuts upp gång på gång. Socialdemokraternas och regeringens syn på den bortre parentesen är annars en fantastisk historia. Bara genom att läsa texten i dagens betänkande får vi en uppvisning i obeslutsamhet och tvekan som man inte trodde var möjlig. Fru talman! Att en socialdemokratisk regering och ett arbetsmarknadsutskott kan vara så – ursäkta ordvalet – veliga är otroligt.

Låt oss se vad som har hänt de senaste åren. Jag skall citera vad det står i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

”Frågan om en bortre gräns för ersättningsrätten har behandlats i utskottet vid skilda tillfällen under senare år. Utskottet har då understrukt försäkringens roll av omställningsförsäkring. I sitt yttrande till finansutskottet med anledning av den s.k. sysselsättningspropositionen sommaren 1996 – – – såg utskottet det som naturligt att denna princip konkretiserades genom lagregler om en bortre gräns i försäkringen. Riksdagen godkände också – – – det lagförslag i ämnet som regeringen hade lagt fram i propositionen och som skulle träda i kraft vid årsskiftet 1996/97. Att riksdagen senare samma år fattade beslut om att skjuta på genomförandet hade samband med de betänkligheter som utskottet uttryckt redan i det

nyssnämnda yttrandet --- I anslutning till beslutet om att skjuta på ikraftträdandet av regler om en bortre gräns underströk arbetsmarknadsutskottet ännu en gång principen om att det skall vara en försäkring vid omställning med en bortre gräns för ersättningen.

I förra vårens proposition om en allmän och sammanhållen försäkring --- fanns inget konkret förslag om en bortre gräns men det fördes ett resonemang i frågan”.

Nu vill regeringen enligt propositionen analysera och utreda problemen vidare innan en tidsbegränsad ersättning införs.

Vid utskottsbehandlingen hänvisade arbetsmarknadsutskottet till den uppfattning som utskottet framfört flera gånger tidigare om att man borde överväga någon form av begränsning.

Här ser man hur utskottet under ett antal år har intagit helt olika ståndpunkter varje gång ärendet behandlats. Man går kring frågan som katten kring het gröt. Man skriver också följande i dagens betänkande. ”Det är av största vikt att försäringen inte uppfattas som en permanent försörjningsmöjlighet”. Där talar man också om att det inte skall vara för evigt.

Man skriver också följande: ”Med en försäkring utan en absolut bortre tidsgräns måste man enligt utskottets mening också på olika sätt klargöra och ytterligare markera den enskildes ansvar”. Så avslutar man med att säga att utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen i denna fråga.

Ingen kan beskylla regeringen för att vara ett under av klarhet, som jag har visat tidigare. Det är tragiskt, tycker jag, att landet leds av en regering som av rädsla för bl.a. facket inte ens vet vad den vill. Vet man vad man vill gäller det enbart några månader. Då vet man vad man vill igen, men man vill inte det man ville för några månader sedan utan något nytt, som eventuellt kan hänskjutas till en utredning. Majoriteten kan också skriva att utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen i frågan. Frågan är vad regeringen tycker då.

Jag måste säga att det känns ganska skönt att stå här framme och veta att vi har en klar uppfattning, och att vi har en enda uppfattning, vilken jag redovisade för en stund sedan. Vi moderater vet klart och tydligt vad vi tycker. Det skulle vara skoj om vi fick reda på regeringens åsikter i denna fråga.

Så vill jag avslutningsvis tala lite grand kring Ingvar Johnssons angrepp på oss moderater. Han sade tidigare att valrörelsen närmar sig. Det häftiga angreppet på oss moderater gjorde det ganska tydligt.

Till att börja med talade Ingvar Johnsson om att det går bra för Sverige. Han nämnde ett antal uppgifter, där kampen mot arbetslösheten var den viktigaste. Det är synd att ni inte har visat detta. Det är synd att vi kan konstatera att vi inte har haft så litet folk i arbete sedan 1974.

Jag skulle vilja ha svar från Ingvar Johnsson på dessa frågor: Vad beror det på att det finns så få arbeten? Anser man det inte vara viktigt att få folk i arbete? Är åtgärderna det viktigaste? Det ser bra ut i statistiken. Vad beror det på att vi har fått flaskhalsproblem?

Ingvar Johnsson säger att man skall lösa problemen fram till år 2000. Skall det ske genom fler åtgärder? Skall det ske genom fler kunskapslyft? Hur skall man lösa problemen? Det verkar inte som om antalet jobb skulle öka i detta fall.

Sedan vi bytte regering och ni kom till makten har 150 000 jobb försvunnit. Det skulle vara intressant att höra Ingvar Johnssons kommentar till de siffrorna. När vi hade regeringsmakten ökade antalet jobb. Sedan dess har antalet jobb minsann inte ökat.

Anf. 167 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Kent Olsson för att han bekräftade allt jag sade.

Sedan vill jag säga att jag förstår varför Kent Olsson låter så upprörd. Han vill inte ge de arbetslösa någon trygghet. Han vill kasta ut en kvarts miljon arbetslösa ur a-kassan och hänvisa dem till socialbyrån. Undra då på att han blir upprörd när jag talar om att de arbetslösa skall ges trygghet och att positiva åtgärder skall vidtas för att befria dem från långtidsarbetslöshet.

Kent Olsson blir också upprörd när jag talar om att arbetslösheten sjunker. Han tycker väl att de jobb som tillskapas bara är terapiarbeten. Han var inne på kunskapslyftet, som tydligen inte är särskilt viktigt.

Jag undrar var moderaterna egentligen står i frågan om hur vi skall kunna utveckla vårt land vidare med kunskaper.

När det gäller jobben talar siffrorna sitt tydliga språk. Det går allt bättre för Sverige. Men för dem som trots allt kommer att vara arbetslösa – nu kommer vi in på a-kassan – erbjuder vi socialdemokrater trygghet och åtgärder som ger möjligheter till jobb. Ni moderater lägger i stället en stupstock över den väg som de arbetslösa har att vandra. Vi socialdemokrater skulle aldrig ens tänka på något som liknar moderaternas stupstock.

Vi har hela tiden lovat att ingen skall stå utan försörjning. Vi har beskrivit positiva åtgärder för de långtidsarbetslösa. I utskottets text beskriver vi också vilka åtgärder som skall sättas in just för de långtidsarbetslösa.

Jag vill en gång till säga att det är vår försäkring som är en omställningsförsäkring, medan moderaternas är en avställningsförsäkring som lyfter ut de arbetslösa från arbetsmarknaden.

Anf. 168 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Låt oss först konstatera vad som sades. Vi fixar fler jobb, säger Ingvar Johnsson. Det är ju det regeringen inte har gjort! Vi konstaterade att det inte har funnits färre jobb sedan år 1974 här i landet. Hur kan ni då säga att ni fixar fler jobb? Att arbetslösheten sjunker litet grand beror till största delen på kunskapslyftet och på åtgärder.

Ni säger att ni ordnar långtidsarbetslösheten. Det tror jag inte alls att man kan säga. Gå ut och fråga de långtidsarbetslösa!

Hur var det med ungdomsarbetslösheten? Ingen skulle vara arbetslös mer än 100 dagar. Vi har konstaterat att vi har haft 299 000 svek i detta land. 299 000 ungdomar har varit arbetslösa mer än 100 dagar. Är det inte att ta i väl mycket att säga att man har fixat ungdomsarbetslösheten?

Så går jag över till a-kassan. Vårt tal om a-kassan bygger på vår politik, som innebär sänkta skatter i kombination med bättre åtgärder för företagande, vilket jag är helt övertygad om kommer att ge fler jobb.

Så går jag över till den bortre parentesen. Kan vi i denna kammare få besked om vilken politik socialdemokraterna kommer att föra? Är det politiken från 1996, 1997 eller 1998 som gäller vad beträffar den bortre parentesen? Man talar faktiskt om att regeringen skall återkomma. Vad skall den återkomma till?

Jag vore väldigt glad om jag fick besked i denna enda lilla fråga, Ingvar Johnsson.

Anf. 169 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Kent Olsson talar om att vi är otydliga. Det kan naturligtvis diskuteras. Jag skulle kunna återgälda det med att säga att Kent Olsson är alldeles tydlig i sina förslag om att rasera tryggheten för de arbetslösa.

När Kent Olsson talar om arbetslösheten i sitt inlägg glömmar han alldeles bort under vilken regerings tid som 400 000 jobb försvann i detta land. Det har han tydligen helt förträngt.

Kent Olsson bygger sin argumentation på tron att man måste försämra arbetsrätten och facket's inflytande för att folk skall vilja jobba. Jag, däremot, tror att de arbetslösa vill ha ett jobb som det går att leva på.

Skillnaden mellan vår och moderaternas syn på de arbetslösa blir kanske ännu tydligare om jag ger Kent Olsson en repetitionskurs om förra årets beslut, som han delvis tycks ha glömt. Då stärkte vi det fackliga inflytandet. Moderaterna ville förstärka. Vi höjde ersättningen till 80 %. Ni moderater ville inte höja. Vi införde sex månaders arbetsvillkor. Ni moderater ville ha det dubbla. Vi höjde lägsta dagessättning. Ni moderater ville sänka. Vi höjde månadsavgiften med 22 kr. Ni moderater ville höja den med 300 kr. Dessutom ville ni införa denna ovärdiga stupstock efter bara 300 dagar.

Anf. 170 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Ingvar Johnsson talar om att rasera tryggheten. Trygghet är att ha ett arbete. Trygghet är inte i första hand att gå på a-kassa. Där skiljer sig Ingvar Johnsson och jag väldigt mycket åt. För oss är trygghet att människor får jobb. För er är trygghet att de får gå på a-kassa. Det har vi märkt väldigt tydligt.

Nu har det gått tre och ett halvt år, och på något sätt verkar det som om ni har abdikerat som regering. Det är ju vi som skall ta ansvaret för vad ni gör. Det är faktiskt ni som inte har lyckats öka antalet jobb. Trots att ni har haft två år på er har ni inte ökat det, utan mängden jobb har minskat. Sedan kan man leka med vilka statistiksiffror som helst, men det är otvetydigt så att när vi satt vid makten ökade jobben. Vi hade haft 150 000 fler jobb om detta hade fått fortsätta i samma tempo som under den borgerliga regeringen. Under er tid har antalet jobb minskat. Jag skulle i Ingvar Johnssons ställe vara förtvivlad över att stå här och prata inför kammaren och konstatera att en socialdemokratisk regering under den här tiden har lyckats minska antalet jobb.

Det är riktigt, Ingvar Johnsson, att vi vill förändra arbetsrätten. Vi är övertygade om att det ger fler jobb. Däremot vill vi inte stärka det fackliga inflytandet. Ingvar Johnsson talade ju om hur stolt han var över att de

hade stärkt det fackliga inflytandet. Vi vill stärka inflytandet för människor, men inte specifikt för facket.

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Vissa frågor rörande
arbetslöshetsförsä-
ringen*

Anf. 171 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Visserligen är frågorna och villkoren kring arbetslöshet stora saker, men när man ser utskottets betänkande nr 5 ger det ett föga storslaget intryck. Det hindrar dock inte att utskottets talesman Ingvar Johnsson här får upp både regeringsfrågan och 90-talets budgetsituation på bordet.

Jag skall här bara göra ett par reflexioner.

Debatten om och behandlingen av a-kassan kan man säga är en lång lidandeshistoria i kombination med korta, snabba ryck, snabbt föränderliga som ett aprilväder. Under den här mandatperiodens dryga tre år har vi fått tio regeringsförslag om a-kassan hit till riksdagen. Ändå är frågan inte långsiktigt löst. Tala om långsiktig beredning!

När det gäller trygghetsfrågan var Ingvar Johnsson bekymrad över att Folkpartiet och Kristdemokraterna m.fl. hade hållit fast vid 80-procentsnivån. Han var kanske ännu mer bekymrad över moderatsamarbete mellan partier i olika frågor. Nu skall det väl sägas att Ingvar Johnsson och hans parti inte alltid är så bekymrade över högersamarbete. De gick ju i god armkrok när det gällde att sänka a-kassan långt under vad Folkpartiet kunde ställa upp på. Det här med vem som samarbetar med vem kanske inte är så originellt.

Sedan står ju detta jätteproblem kvar: Vi har en sysselsättning som är rekordlåg. Om man någon gång skall tala om att sakna trygghet är det när sysselsättningen är låg och arbetslösheten hög.

Anf. 172 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Fru talman! Jag har bara ett par korta frågor till Elver Jonsson. Han tog upp detta med att det skedde så många förändringar i a-kassan. Då vill jag säga: Upp till bevis! Kan Elver Jonsson garantera att det inte sker en total förändring av a-kassan om det blir en borgerlig regering i höst?

Sedan konstaterar jag att Elver Jonsson inte berörde den fråga jag diskuterade med Göran Hägglund, nämligen hur man bara kan byta ett ord i skrivningen och sedan ha ett antal miljarder liksom ofinansierade. Litet vårdslöst skulle man kunna säga att det är 5 miljarder hit och 7 miljarder dit. Jag tycker att det väldigt mycket börjar likna den förra borgerliga regeringens politik, som ledde oss till ett ekonomiskt moras, om man inte ens kan visa hur man skall finansiera en så stor förändring som den här.

Anf. 173 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! När det gäller att ha ofinansierade förslag är vi väl i gott sällskap. Det kan man läsa om vare sig det gäller framtida infrastrukturering eller någonting annat. Det är mycket som skall hämtas hem och finansieras.

Sedan undrar Ingvar Johnsson hur ett reformarbete med folkpartistiskt inflytande kan bli. Egentligen tycker jag att vi kan hänvisa till vår historia. Vi har drivit på de flesta reformer, både på arbetsrättens område och i

fråga om andra socialpolitiska insatser. I grunden står vi fast vid det som utskottet säger i betänkandet på s. 4, där en borte gräns diskuteras. Utskottet, med socialdemokraterna i spetsen, understryker där försäkringens roll som omställningsförsäkring. Man är särskilt angelägen, vilket Ingvar Johnsson känner till, om att det här inte skall bli borttappat och avslutar därför det stycket med att än en gång understryka arbetsmarknadsutskottets principiella hållning, nämligen att det skall vara en försäkring vid omställning med en borte gräns för ersättning. Den grundinställningen har vi. Sedan har vi sagt, också i regeringsställning, att det finns situationer då det finns socialpolitiska motiv för att se till att en sådan övergång bli hanterlig.

Jag återkommer dock till att det stora problemet är bristen på nya, riktiga jobb. Där behöver vi, fru talman, ta gemensamma tag.

Anf. 174 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte får något svar på vad som kommer att hända med a-kassan om det blir borgerlig regering. Vi är överens, Elver Jonsson och jag, om att a-kassan skall vara en omställningsförsäkring. Men moderaternas förslag till a-kassa är det förslag som ligger allra längst från att vara en omställningsförsäkring av alla förslag. Jag konstaterar, precis som när jag diskuterade med Göran Hägglund, att också Elver Jonsson har markerat mycket mindre avstånd mot moderaternas a-kassa i dag än vad som skedde i maj förra året. Göran Hägglund markerade också mycket mindre avstånd mot moderaternas förslag än vad Dan Ericsson gjorde förra året. Jag måste säga att det är ett intressant besked till väljarna i årets valrörelse.

Anf. 175 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag skall göra vad jag kan för att det här skall bli kort. Men eftersom Ingvar Johnsson använder en sista replik, när jag inte har någon replikrätt, till att sprida förvirring, antingen medvetet eller på grund av att han känner sådan själv, tycker jag att det är viktigt att det inte redovisas en felaktig bild i protokollet.

Situationen är den, Ingvar Johnsson, att vi har haft egenavgifter till sjukförsäkringar under en följd av år. Det har hetat att de har gått till sjukförsäkringar, men de har inte gjort det. I höstas föreslog regeringen att de skulle gå till en pensionsförsäkring och kallas pensionsavgift. Detta motsatte vi oss. I vårt budgetförslag sade vi att vi inte skulle gå med på det. Vi ville sänka egenavgifterna för 1998. Detta gjorde vi alltså i höstas när beslutet ännu inte var fattat i riksdagen. Vi måste ha rätt att lägga fram våra motioner utifrån den situation som då råder. I stället ville vi höja a-kassan. Det är neutralt för den enskilde och neutralt för statskassan.

Senare har det nåtts en överenskommelse mellan partierna om att ta de här egenavgifterna i anspråk för pensionssystemet. Det är bättre, för då går de till vad de skall gå till. Det är naturligtvis riktigt att vi i höst, i samband med budgeten, måste presentera en alternativ finansiering av detta. Men det lär vi få återkomma till. Nu diskuterar vi situationen 1998. Jag tycker att Ingvar Johnsson skall sluta med att sprida förvirring och

felaktiga uppfattningar i den här frågan, där han faktiskt – tror jag – vet bättre.

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 176 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Jag vill bara kort säga att jag tycker att Göran Hägglund helt bekräftar det jag sade. Man hade en motion om att man ville föra över sjukförsäkringsavgiften och sedan har den försvunnit i pensionsystemet. Folkpartiet som är med på reservationen har inte haft något emot det. Men faktum är att den är försvunnen.

Det jag kritiserade var att man i sin reservation bara väljer att ändra ordet sjukförsäkring till andra egenavgifter. Det är fel. Det finns inga andra egenavgifter. Det står i det betänkande från socialförsäkringsutskottet som vi behandlar i dag. Det finns ingen anledning att fortsätta den här debatten, men Göran Hägglund skall inte försöka komma ifrån detta. Man har gjort det oerhört lätt för sig i den här frågan. Det finns inte något förslag till finansiering.

Anf. 177 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det jag vände mig emot var att Ingvar Johnson sade att vi använde samma pengar tre gånger. Det gjorde vi inte. I höstas när vi lade fram ett förslag utformade vi det utifrån den då rådande situationen. Situationen har ändrats, ej för 1998, men väl för 1999. Därför säger jag att vi skall titta närmare på en ny finansiering. Det kommer vi att få göra till hösten, och då kommer de som då är invalda att få ta ställning till de olika budgetalternativen i det läget.

Anf. 178 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Nej, ni använde inte pengarna tre gånger i höstas, men ni använde pengarna tre gånger när ni skrev reservationen för en vecka sedan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Årsredovisning för *Årsredovisning* **staten**
för staten

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU13
Årsredovisning för staten (förs. 1996/97:RR9)

Anf. 179 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Det är säkert ingen hemlighet för kammaren att det just nu pågår ett omfattande förberedelsearbete på den statliga sidan, i regeringen, hos talmanskonferensen och inom diverse olika utskott i riksdagen. Man diskuterar resultatstyrning och uppföljning av de resultat som våra anslagna medel ger oss. Dagens ärende är bara ett av många exempel där Riksdagens revisorer har diskuterat årsredovisning för staten, som vi vid ett par tillfällen har fått oss till del i budgeten.

I det här fallet har Riksdagens revisorer en del förslag. Men det mest intressanta är kanske att man illustrerar de problem vi har med den årsredovisning som vi hittills har fått, framför allt när det gäller läsbarheten, vad man egentligen kan säga att årsredovisningen utvisar.

Den moderata kritiken har mest utgått från att upprepa en sak vi också sade när den nya budgetlagen antogs. Det är att det är nödvändigt att staten i sin redovisning övergår från en kassamässig till en kostnadsbaserad redovisning. I vår reservation har vi hänvisat till att detta har gjorts i Nya Zeeland. Skälet till detta är naturligtvis att den kassamässiga redovisningen visar vilket behov av finansiering staten har. Det menar vi att man kan göra ändå. Det intressanta med en kostnadsbaserad redovisning är att den mer leder över till en diskussion om vilka resultat vi egentligen har. Det störs då inte av årliga flöden, utan det blir en mer riktig redovisning, som visar intäkter och kostnader och som underlättar en vidare diskussion om effektivitet, resultat och på vilket sätt pengarna har använts.

Vi tror att det blir enklare för väljarna att förstå. Det skulle hyfsa en del av debatterna som vi ofta har här i kammaren om vilket utfall som statens budget egentligen har haft, någonting som ju är populärt under ett valår.

Jag tänker inte säga mycket mer än så, fru talman, utan för tids vinande yrkar jag bifall till den moderata reservationen.

Anf. 180 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Statens årsredovisning utvecklar sig snabbt och blir allt bättre undan för undan. Riksdagens revisorers förslag angående årsredovisningen för staten avser framför allt den årsredovisning som lämnades för budgetåret 1993/94, vilket var den första samlade årsredovisningen för staten.

Revisorerna anser att regeringen bör ta initiativ till en översyn av redovisningssystemets användbarhet för makroekonomiska överväganden, alltså rörande statens finansiella situation och statens upplåningsbehov. Revisorerna betonar också vikten av att riksdagens behov beaktas vid översynen.

Utskottet konstaterar att flera av de brister som revisorerna tar upp har blivit åtgärdade i senare framlagda årsredovisningar. I årsredovisningen för budgetåret 1995/96 finns t.ex. tydliga beskrivningar av värderingsprinciper, redovisningsprinciper och konsolideringsprinciper. En finansieringsanalys ingår numera i årsredovisningen. Av den framgår hur drift- och investeringsverksamheten har finansierats samt hur statens likvida ställning har förändrats under redovisningsperioden. Syftet med finansieringsanalysen är att ge en bild av hur statens totala verksamhet har finansierats. I finansieringsanalysen kan alltså statens upplåningsbehov utläsas.

Utskottet har erfarit att ytterligare åtgärder kommer att vidtas i årsredovisningen avseende budgetåret 1997, bl.a. vad gäller analyser och redovisningsprinciper.

Dessutom pågår i Finansdepartementet ett utvecklingsprojekt benämnt VESTA. Förkortningen betyder Verktyg för den ekonomiska styrningen av staten. Det projektet syftar till ett integrerat statligt concernsystem för budgetering, koncernredovisning, resultatuppföljning och betalningsinformation. Målet är bl.a. att förbättra den ekonomiska informationen på central nivå. Direktiven för det här projektet omfattar flera av de frågeställningar som tas upp av revisorerna.

Regeringen har enligt utskottets mening tagit ett samlat grepp om utvecklingen av årsredovisningen. Därför finns det inte anledning att nu ta

*Fel! Okänt
växelargument.*

initiativ till en särskild översyn. Men i likhet med revisorerna anser utskottet att riksdagens speciella behov av information om statens ekonomiska situation måste uppmärksammas. Utskottet föreslår därför att en parlamentarisk referensgrupp knyts till det pågående utvecklingsarbetet och att riksdagen gör ett tillkännagivande med denna innebörd.

Som framgått av Fredrik Reinfeldts anförande står alla partier utom Moderaterna bakom utskottets förslag.

Fredrik Reinfeldt hävdar att fördelarna med kostnadsmässig redovisning är stora och att det skulle öka budgetens genomskinlighet. I den moderata reservationen görs hänvisningen att Nya Zeeland har gått över till en fullständig kostnadsmässig redovisning, och man föreslår att det utvecklingsarbete som bedrivs inom VESTA-projektet skall leda till en övergång till kostnadsmässig redovisning även för Sveriges del.

Finansutskottet menar att den statliga redovisningen skall tjäna många syften. En kostnadsmässig redovisning är värdefull för att man på verksamhetsnivå skall kunna ställa uppnådda mål och resultat i relation till de förbrukade resurserna. I andra sammanhang är emellertid en kassamässigt inriktad redovisning bättre. Riksdagens och regeringens budgetbehandling grundas i dag i stor utsträckning på kassamässiga begrepp genom anslagsgivning, beslut om lånebemyndigande, rörliga krediter m.m.

Utskottet anser därför att det skulle vara olämpligt om riksdagen nu definitivt skulle bestämma sig för att antingen den ena eller den andra principen skall gälla för redovisningen. I stället bör det fortsatta utvecklingsarbetet utvisa på vilket sätt de olika principerna kan förenas i ett samlat redovisningssystem för staten.

I betänkandet behandlas två motioner, en moderat motion som ligger till grund för reservationen och en centermotion som yrkar avslag på revisorernas förslag. Båda motionerna avstyrks av utskottet.

I reservationen tillstår moderaterna att det statliga redovisningssystemet i huvudsak bygger på bokföringsmässiga grunder, dvs. just på den kostnadsmässighet man själv eftersträvar. Men man nöjer sig inte med detta utan vill gå över helt till kostnadsmässig redovisning. Men även reservanterna inser att man måste ha en kassamässig redovisning för att bl.a. få fram upplåningsbehovet, och vän av ordning frågar sig då på vilket sätt deras uppfattning i grunden skiljer sig från vad utskottsmajoriteten säger.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

AU5 Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen

Mom. 1 (tidsgräns för ersättningsrätten)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

193 för utskottet

19 för res. 1

92 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 2 m, 21 c, 20 fp, 6 mp

För res. 1: 19 v

Avstod: 1 s, 69 m, 1 fp, 10 mp, 11 kd

Frånvarande: 16 s, 9 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 2 (finansiering av försäkringen)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, kd)

Votering:

202 för utskottet

32 för res. 3

73 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 1 m, 21 c, 19 v, 16 mp

För res. 3: 21 fp, 11 kd

Avstod: 73 m

Frånvarande: 16 s, 6 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Mom. 4 (ersättning vid arbetslöshet under del av vecka)

1. utskottet

2. res. 5 (v, mp)

Votering:

269 för utskottet

35 för res. 5

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 73 m, 20 c, 21 fp, 11 kd

För res. 5: 19 v, 16 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 17 s, 6 m, 7 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 9 (sanktionsregler)

1. utskottet

2. res. 8 (mp)

Votering:

291 för utskottet

16 för res. 8

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 21 c, 21 fp, 19 v, 11 kd

För res. 8: 16 mp

Frånvarande: 16 s, 6 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU13 Årsredovisning för staten

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

230 för utskottet

77 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 21 c, 21 fp, 19 v, 16 mp, 8 kd

För res.: 74 m, 3 kd

Frånvarande: 16 s, 6 m, 6 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 4 kd

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenium.

12 § Statliga betalningar *Statliga betalningar*

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU14

Statliga betalningar

Anf. 181 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Detta är ett mycket litet ärende. Det behandlar endast två motioner. Men Moderaterna har lyckats pricka in reservationer gällande båda dessa motioner. Först handlar det om statens koncernkonto, som heter Cassanova. Det är placerat i Postgirot Bank AB. Det tycker vi är ett förfaringssätt som ger en ställning av monopolkaraktär, och det tycker vi inte är bra. Vi vill därför ha en översyn av förordningen som kan möjlig-

göra att vi ökar konkurrensen på den svenska bankmarknaden. Det är det som står i reservation 2.

Den första reservationen är den som jag kommer att yrka bifall till, fru talman. I den har vi fått flera partier att gå ihop om att övergå till en något strängare ordning när det gäller förfarandet med statliga betalkort. Vi tycker att det vore mer riktigt att ha ett personligt betalningsansvar och endast i undantagsfall tillämpa systemet att det är staten eller arbetsgivaren som står som betalningsansvarig.

Man kan tycka att det är litet märkligt med tanke på alla de problem som har förekommit med den här typen av kort, kanske inte så mycket i staten men ändå, att det inte har gått att få en ännu större uppslutning kring denna motion. I kontrast till vad majoriteten skriver vill jag säga att det inte handlar om ett totalförbud. Även i reservationen nämns möjligheten att faktiskt ibland kunna ha en annan ordning. Men huvudregeln skall vara just detta med eget betalningsansvar.

Eftersom fru talman nu var vänlig nog att möjliggöra den här tidiga behandlingen före kl. 18 skall jag inte prata längre än så här. Jag har ju annat som väntar. Jag vet att det också gäller en del andra ledamöter. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

Anf. 182 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Frågan om kontokort har ju varit uppe till ganska stora diskussioner under senare år. För ett år sedan sade den socialdemokratiska majoriteten ihop med Centerpartiet att man ansåg att de riktlinjer som fanns skulle vara tillfyllest. Det som har hänt under det år som har gått sedan dess visar väl tydligare än någonsin att vi hade rätt redan då. Och vi har rätt även nu. Det finns t.o.m. exempel på att det har skett misstag och sådant när det gäller de kort som vi själva köper resor med. Med anledning av detta, fru talman, vill jag också yrka bifall till reservation 1.

Anf. 183 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Då skall jag göra det litet unika att helhjärtat instämna i vad den moderata och den folkpartistiska ledamoten just har sagt.

Anf. 184 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Även från Miljöpartiets sida är vi kritiska till att kontokort där staten har betalningsansvar förekommer så pass flitigt som det gör. Det finns egentligen ingen anledning att ha system som inbjuder till missbruk – i synnerhet om vi ser att missbruk faktiskt förekommer. I reservation 1, som jag alltså stöder och yrkar bifall till, finns som sagt möjligheten kvar att i undantagsfall ha statligt betalningsansvar. Men då skall det vara genomlyst på ett bra sätt. Jag är faktiskt besviken på att socialdemokraterna inte har kunnat ställa upp på den här mer skärpta hållningen.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.56 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § (forts.) Statliga betalningar (forts. FiU14)

Anf. 185 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Det här betänkandet rör två moderata motioner. Den ena är en avskrift av ett brev från Bankföreningen till Finansdepartementet redan 1996, som redan är tillgodosedd, och den andra är en kopia från förra året om kontokort för staten. Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Användningen av betalkort har inneburit stora effektiviseringar genom att fakturahanteringen på myndigheterna minskar. Användningen av kontantkassor minskar också, och förskottshanteringen vid t.ex. resor försvinner. Det är inga små summor det handlar om. Enligt en utredning från Toppledarforum genererar staten inklusive affärsverken omkring 17 miljoner fakturor per år. Varje faktura kostar 350 kr att hantera administrativt. Detta visar vilka stora besparings- och rationaliseringsvinster som användningen av kort kan ge. Telia t.ex. räknar med att de tjänar 20 miljoner kronor per år genom att använda kort. Den förenkling som korten innebär gör också att personalen kan använda mer av sin arbetstid till egentliga arbetsuppgifter.

RRV:s inställning är att man föredrar betalkort med privat betalningsansvar. Men det finns, precis som jag sade förra året, ett behov av kort med statligt betalningsansvar för personal och tjänstemän som köper in material som används i den löpande verksamheten. Genom en sådan ordning slipper man både förskotts- och fakturahantering. Dessutom är det inte rimligt att den enskilda tjänstemannen skall köpa in material till myndigheten med kort som denne själv har betalningsansvaret för.

Vidare bör chaufförer och andra som använder myndighetsfordon ha kort med statligt betalningsansvar. Myndigheterna kan knappast räkna med att chaufförer skall betala för bensinen med egna kort. Enligt RRV bör också tjänstemän som ofta och länge reser i tjänsten ha kort med statligt betalningsansvar. Det minskar faktura- och redovisningshanteringen, och det minskar den tid som tjänstemannen måste ägna åt redovisning.

RRV menar att myndigheterna som helhet har en klar policy om återhållsamhet med att utfärda kort med statligt betalningsansvar. Det visar inte minst att omkring 85 % av de statliga korten är just kort med privat betalningsansvar.

Eftersom det framgår av texten i motionen att motionärerna inte har läst den socialdemokratiska etikrapporten och – det är jag säker på –

heller aldrig kommer att göra det, vill jag passa på tillfället att läsa upp litet ur den 50-sidiga rapporten. Jag har valt just det lilla avsnitt som använts av motionärerna och, före dem, av hela den borgerliga pressen för att förminska och förhåna den här rapporten. Myten om att vi socialdemokrater skyller på näringslivet när det gäller missbruk av skattepengar blir inte mer sann för att den berättas många gånger. Den blir inte sann ens för att den uttalas i en moderatmotion. I inledningen av rapporten, under rubriken Förändringar i tiden, står det så här:

En ny moralsyn. Samhällsmoralen är ständigt satt i förändring. Den gamla auktoritära moralsyn som formades av överheten i samhället och genom kyrkan och skolan påbjöds folket har successivt övergivits, men inte ersatts av någon ny, övergripande samhällsmoral. I stället existerar i det moderna samhället ett stort antal olika moraluppfattningar och värderingar sida vid sida. I någon mening är det ett resultat av en utveckling vi eftersträvat, där medborgarna har ett kritiskt betraktelsesätt på sin omvärld och själva formar sina ideal utifrån egna förutsättningar. Det ligger alltså något i grunden sunt i denna utveckling och i den kritik mot auktoriteter som den för med sig.

Samtidigt är det lätt att inse att inte allt utvecklats till det bättre. Den gamla s.k. arbetarmoralen innehöll tydliga signaler om att inte sko sig själv på någon annans bekostnad. I dag ser vi att delar av allmänheten i stället kommit att acceptera delvis andra värderingar. Samma allmänhet som är starkt kritisk mot politiker som bryter mot regler för att gynna sig själva eller som upprörs av reportage om skattesmitare uttalar exempelvis i vissa undersökningar att de själva kan tänka sig att fuska med skatten eller bidrag.

Någon enkel strategi för att motverka en fortsatt utbredning av sådana attityder och värderingar finns inte. Vi tror varken att det är möjligt eller önskvärt att gå vägen om att försöka finna en ny, heltäckande samhällsmoral eller återuppväcka en gammal. När samhället förändras måste också våra metoder för att slå vakt om värderingar som solidaritet och ansvarstagande ändras. Det vi ser som den viktigaste metoden för att öka det moraliska ansvarstagandet är att stimulera samtal kring dessa frågor.

Genom att stimulera moraliska diskussioner undviker man också att hamna i moralism. Moralism är när man ensidigt utgår från en trångsynt moralsyn och i varje läge fördömer den som bryter mot den moraliska koden. Ett sådant förhållningssätt leder lätt till att även rent privatmoraliska frågor, som vi menar vore olyckliga att öppna för offentligheten, blir föremål för offentlig granskning och fördömande. Då finns en stor risk att färre personer vågar söka sig till politiken och för att de som söker sig dit antingen är moraliska perfektionister som har svårt att identifiera sig med vanligt folk eller hycklare för vilka moralen sitter på ytan.

Det politiska arbetet har under de senaste åren förändrats i grunden. Förändringarna rör både politikens innehåll och dess påverkansmöjligheter och sker genomgående i dag snabbare än vad de gjorde för några år sedan. Ett grundproblem vad gäller politikerföraktet är att sprickan mellan medborgare och politiker delvis beror på att de ibland har olika verktygssyn. Väljarna har svårare att spontant hänga med i samhällsutvecklingen och förstå helheten. Det är inte bara så att det kan vara svårt att exempelvis förstå vad vi skall göra åt arbetslösheten, utan det är därtill mycket svårt att över huvud taget förstå vad den beror på. Om inte politi-

*Fel! Okänt
växelargument.*

kerna lyckas få ut sin verklighetsbild till medborgarna och medborgarna inte lyckas förmedla sin till politikerna förlorar båda grupperna ytterligare greppet om samhällsutvecklingen och förtroendet för varandra.

Syftet med denna rapport är inte att lägga förslag på hur man löser denna svåra fråga, utan den har behandlats av en annan av partistyrelsen tillsatt grupp. Däremot vill vi gärna understryka att frågorna hänger samman. För att få förståelse för politikernas villkor krävs som sagts ovan en aktiv dialog mellan medborgarna och politikerna. Om inte medborgarna upplever att det går att diskutera ens närliggande politiska frågor, som varför besparingar anses nödvändiga och vad vi kan göra åt arbetslösheten, kommer de inte heller att vara intresserade av att försöka förstå politikernas och övriga makthavares arbetsvillkor och faktiska möjligheter att påverka samhällsutvecklingen.

De nya arbetsvillkoren för politiker har också resulterat i en ökad exponering av andra problem som återfinns bland politiskt förtroendevalda liksom bland andra grupper i samhället. Alkoholmissbruk är tyvärr en utbredd förekomst i det svenska samhället, och med tanke på politikernas arbetsituation är det inte förvånande att problemet finns även där. Vi har ingen uppfattning om problemet ökat eller inte, men bl.a. en förändrad massmedial bevakning har gjort att problemet märks tydligare.

Arbetsgruppen anser att åtgärder för att stävja alkoholmissbruk bland politiker i stor utsträckning handlar om att visa gott kamratskap och gott ledarskap. Att kunna hjälpa kamrater med personliga problem är en nog så viktig moralisk fråga. Den som börjar få problem måste kunna få stöd innan missbruket kommit till en punkt där situationen blir mer eller mindre ohållbar. Det handlar om att ha ett arbetsklimat som möjliggör att frågan kan diskuteras i förtroende med den det berör, och att kunna minska en individs arbetsbörda i tider av personlig kris.

Vidare är det mycket viktigt att det politiska umgänget i stort är sådant att det inte är kutym att ofta inta alkohol. För den som riskerar att hamna i alkoholproblem finns det inget farligare än att ständigt möta miljöer där det upplevs som helt naturligt att ta sig ett glas.

I takt med att offentlig verksamhet bolagiserats och företrädare för verksamheten kommit att agera inom den kommersiella sfären har också ideal från det privata näringslivet övertagits av den offentliga verksamheten. Ibland har det varit bra, eller i vart fall nödvändigt. Skall man agera på en kommersiell marknad måste man ha kompetens därför. Samtidigt finns en mängd avarter som beror på att man tagit till sig företeelser som ibland är rationella för ett kommersiellt företag, men som är direkt skadliga för en offentlig verksamhet.

Det ställs särskilda krav på den som driver en offentlig verksamhet, och då spelar det enligt vår mening ingen roll om man gör det i bolagsform eller inte. Det är inte verksamhetens form som skall avgöra hur man agerar, utan dess syfte.

Hela diskussionen om löner och särskilda pensionsförmåner beror exempelvis på att man i många offentliga bolag litet schablonmässigt kopierat de villkor som gäller i det privata näringslivet. Visst skall offentliga chefer ha en lön som inte gör det oattraktivt att arbeta i offentlig tjänst, men samtidigt kan inte vissa direktörer leva på villkor som deras yttersta uppdragsgivare – skattebetalarna – finner helt oacceptabla.

Ett annat område där man tydligt kan se hur olika kulturer har mötts är alkohol i samband med representation och resor. Flera uppmärksammade affärer visar hur den mer liberala alkoholkulturen i det privata näringslivet har importerats till offentliga bolag och hur vissa politiker och tjänstemän där saknat förmåga att sätta rimliga gränser. Detta beror knappast på att de i största allmänhet har alkoholproblem, utan på att de saknat omdöme om vad som är ett rimligt beteende när man har att hantera andras pengar.

Samtidigt vill arbetsgruppen understryka att det inte är så enkelt att bara ange en kultur som är bra i det privata näringslivet och en annan som fungerar i den offentliga sektorn. Vi lever trots allt i ett någorlunda socialt integrerat samhälle där man påverkar varandra. Vi har därför inte i rapporten dragit oss för att ha synpunkter också på sådana frågor i det privata näringslivet. Det beror oftast inte på att vi lagstiftningsvägen vill reglera deras beteende utan på att vi vill skapa en bred debatt också om villkoren där. Vi tror på sikt att en sådan debatt också är positiv där.

Det demokratiska systemets legitimitet är hotat av den brist på förtroende från allmänheten som följt bl.a. av den senaste tidens affärer. Den bild som affärerna har gett, där politiker i allmänhet ses som fiffflare som utnyttjar systemet och sina förtroendeposter till att gynna sig själva, står i bjärt kontrast till den verklighet som många förtroendevalda politiker upplever, där de helhjärtat offrar en stor del av sin fritid på att försöka förbättra samhället.

I de fall där socialdemokratiska politiker varit inblandade i affärer har därtill besvikelsen bland allmänheten vanligtvis varit större. Uppenbarligen finns större förväntningar på socialdemokratiska politiker än på borgerliga och på direktörer i näringslivet. Om någon av de senare får orimliga förmåner ses det i allmänhet inte som något brott mot deras personliga ideal, till skillnad från motsvarande beteende hos socialdemokrater. Eftersom kraven är högre på socialdemokrater blir reaktionen större när det har varit socialdemokrater som misskött sig.

Arbetsgruppen anser att det vore förmätet att säga att socialdemokrater är bättre än andra. Men vi anser att ett fundamentalt krav på alla socialdemokratiska politiker är att de i sin politiska gärning praktiserar de värderingar som partiet står för och som vi gått till val på.

Vi socialdemokrater vill skapa ett samhälle där välfärd och möjligheter kommer alla till del. Det politiska systemet och vår offentliga sektor finns till för medborgarna, inte tvärtom. Socialdemokratiska politiker är inte representanter för systemet och än mindre för sig själva. Det aktiva medborgarskapet kräver en öppenhet gentemot medborgarna, och en sådan öppenhet kan enbart byggas på förtroende.

Jag slutar här att läsa ur rapporten. Men jag vill säga att den tar upp en mängd åtgärder som bör vidtas för att minimera risken att politiskt förtroendevalda i framtiden gör sig skyldiga till handlingar som är olämpliga eller t.o.m. direkt oförsvarliga.

Eftersom vi förde den här debatten redan förra året vet jag att jag talar för döva öron. Målstyrning, chefsansvar, RRV – allt är meningslöst att påpeka. För motionären och övriga reserveranter är detta i stället mer en favorit i repris.

Vad är det då motionärerna är ute efter? Jo, Per Bill – förresten en medelålders man – riktar här en ordentlig taskspark mot det socialdemo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

kratiska partiet. Nu tar inte den sparken på mig eftersom jag är kvinna. Sparken blir verkningslös. Detta är nämligen inte ett socialdemokratiskt problem, som Per Bill antar, utan problemet är att alla inblandade med extremt undantag är medelålders män. Detta är helt enkelt en farsot bland medelålders män. Alla av den sorten är i farozonen.

Det intressanta med motionen är att här har vi en fråga där oppositionen har kunnat enas. När det gäller att kräkas på socialdemokrater eller att subventionera hemservice till välbeställda – då går det tydligen att samarbeta.

Svaret på motionen och reservationen skulle alltså, med tanke på vems problemet är, kunna ha temat: Har vi råd med män? De startar krig, gör tunnelbanan osäker, fyller våra fängelser och sist men inte minst – de slarvar med eller missbrukar sina kontokort.

Ett annat tema skulle kunna vara huruvida denna motion är trovärdig. Det är det tema jag har valt.

Är det trovärdigt att man vill att riksdagen skall detaljreglera statliga myndigheter, när man som riksdagsledamot själv har ett Diners resekort utan personligt ansvar? Är det trovärdigt att höja pekfingret åt myndigheter som faktiskt stramat åt och verkar sköta kontokorten, när man inte lyft ett finger sedan förra året, då Per Bill hade en likadan motion för att ändra våra regler? På det kan man, om man är en hederlig och ärlig person, bara svara nej.

Jag föreslår därför att Per Bill, om han verkligen vill göra något i frågan, inriktar sitt arbete på att verka för antingen ett generellt förbud för medelålders män i riksdagen att inneha tjänstekort som inte har personligt betalningsansvar, eller för att riksdagsledamöternas kort blir av en annan sort.

Anf. 186 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det var ett långt och engagerande anförande från Susanne Eberstein. Hon tycks tro att detta är ett angrepp på socialdemokraterna. Så är ju icke fallet. Det handlar om huruvida vi skall ha kontokort med statligt betalningsansvar i större eller mindre utsträckning. Reservanterna vill ha dem i mindre utsträckning och tycker att de skall utgöra undantag, och socialdemokraterna vill tydligen ha en mer generös tillämpning. Det är bara att konstatera.

Vi har sett en hel del missbruk av kontokort där det offentliga har betalningsansvaret. Det är ett system som inbjuder till missbruk, precis som bolagen som Susanne Eberstein nämnde här. De har också inneburit ett visst missbruk på annat håll, eftersom de utgör en relativt skyddad miljö.

Det finns alltså skäl att se över de här reglerna. Det anser åtminstone vi i Miljöpartiet. Motiven för att ha statligt betalningsansvar är att det skulle vara effektivare, och att man skulle spara pengar på det. Men om det är statligt betalningsansvar måste man ju ändå leverera in redovisning av vad man har gjort, vad man har betalt osv.

Det visar sig ju också att det inte är ovanligt att inleveransen av redovisningen kommer för sent, att verifikationer är bristfälliga eller saknas. Det blir en hel del byråkrati kring det också. Skall man då minska på den byråkratin innebär det faktiskt att man släpper igenom mer missbruk och att det blir mer slapphänt. Det kan väl ändå inte vara eftersträvanvärt.

Det här är i och för sig en liten fråga i sak, men det har en förödande inverkan på allmänhetens förtroende för förtroendevalda och människor i offentlig anställning om man ser sådant missbruk, även om det är småaktigheter i sak. Jag anser att förtroendet för de förtroendevalda och de offentligt anställda är viktigare än att möjligen kunna spara någon krona i effektiviseringsvinster, vilket i och för sig är tveksamt. Därför yrkar jag fortfarande bifall till reservationen.

Anf. 187 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Det var ju just det jag föreslog motionären, dvs. att han skulle gå tillbaka och begära att de förtroendevalda i riksdagen, helst männen, skulle få andra kort. Jag tycker att Roy Ottosson skall gå hem och läsa motionstexten. Den är inte citerad i betänkandet. Då förstår han vad det handlar om.

Anf. 188 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag tycker att Susanne Eberstein skall läsa reservations-texten litet noggrannare. Det är faktiskt den vi diskuterar. Den är skriven med anledning av en motion. Det betyder ju inte att man alltid ställer upp på allting som har stått i en enskild motion. Det är ju reservationen vi står bakom alla som har skrivit på den. Någonting annat kan man inte pådyvla mig i alla fall.

Det är litet uppseendeväckande att man nedvärderar den folkliga kritik som faktiskt finns mot såväl förtroendevalda som offentligt anställda på grund av att det förekommit missbruk. Då skall vi undvika system som gynnar missbruk av varje slag. Jag menar att användning av kontokort är alldeles utmärkt, men det måste ske med personligt betalningsansvar. Man måste redovisa till uppdragsgivaren. Då finns det också ett incitament att verkligen göra det ordentligt och snabbt. Om, som i det här fallet, staten har betalningsansvaret finns inte det här incitamentet. Då uppstår just den här risken, och den ökar. Det blir lätt en slapphänthet i sådana system. Det är bara att beklaga. Vi är människor allihop, och det är viktigt att ha bra system.

När man har statligt betalningsansvar på kort, vilket man mycket väl skall kunna ha, skall det också vara genomlyst. Då skall det vara offentligt. Det skall vara möjligt att se och veta hur det fungerar, och det skall vara väl motiverat. På det sättet får man just det tryck på de förtroendevalda och de offentligt anställda som krävs för att människor skall ha ett stort förtroende för det offentliga systemet. Det är väldigt viktigt att slå vakt om det. Jag beklagar att Susanne Eberstein inte riktigt ser det i den här diskussionen.

Anf. 189 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Roy Ottosson, det är ju just därför jag kräver av motionärerna och även av reservanterna att om de vill återvinna sin trovärdighet skall de genast starta med det som åligger riksdagen – det som är vårt ansvar här. Alla medelålders män här i riksdagen borde förhindras att ha våra Diners resekort.

Anf. 190 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag blir litet tveksam om jag som man skall våga mig upp i den här debatten. Men jag har nu nått den åldern att jag kanske t.o.m. börjar lämna medelåldern. Därför vågar jag ändå yttra mig.

Det var mycket litet i det som Susanne Eberstein sade som jag egentligen har några invändningar mot. Det är en mycket bra rapport som den socialdemokratiska gruppen har gjort. Men som Roy Ottosson redan har sagt är det inte detta den här debatten handlar om. Låt mig läsa upp några rader ur reservationen, och det är alltså den som jag har anslutit mig till. ”Endast i undantagsfall bör betalkort med statligt betalningsansvar utfärdas. Enligt utskottet bör man också överväga om dessa undantag skall offentliggöras”.

Då skall man alltså offentliggöra skälen till undantaget, dvs. varför just den eller den tjänstemannen har ett betalkort med statligt betalningsansvar.

Susanne Eberstein har talat om de här resekortet. Jag grubblar nästan varje gång jag sätter mig på X 2000 mellan Göteborg och Stockholm över detta att jag har tappat perspektivet på hur dyrt det faktiskt är att åka X 2000 i första klass med mat. Jag tycker verkligen att det finns anledning för oss att grubbla på motiveringen till att vi har de här korten. Vi kan väl gemensamt ge oss på att antingen utfärda en grundlig motivering eller att avskaffa systemet.

Till sist vill jag bara säga att det förekommer mycket hyckleri på det här området. Men efter de här sex-sju åren i riksdagen har jag faktiskt då och då börjat tänka på detta att vi har fått ett annat perspektiv i denna värld, och det är farligt.

Anf. 191 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Jag tackar för berömmet av rapporten. Jag vill bara säga så här: Utan motion – inga reservationer.

Anf. 192 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Reservationen har en text som handlar om själva sakfrågan. Vad diverse moderater har talat om i sina motioner är i detta sammanhang skäligen ointressant. Jag har inte heller mycket till övers för dem som anser att direktörerna i det privata näringslivet kan ägna sig åt vilka excesser som helst – och det gör de verkligen. Det har jag också viss erfarenhet av efter de bjudmiddagar som man då och då går på. Men det är inte det den här debatten handlar om. Den handlar om att vi nog bör skärpa våra regler och närmare motivera de undantag där det i ett och annat fall kan vara praktiskt att ha betalkort.

Anf. 193 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Jag har ingenting emot att vi skärper våra regler, Johan Lönnroth. Jag har bara sagt tidigare att jag inte tycker att det är riksdagens sak att detaljreglera de statliga myndigheterna i det här fallet. Men visst kan vi skärpa våra regler.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU15
Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor

*Vissa finansmarknads-,
försäkringsrörelse-
och kreditupplysnings-
frågor*

Anf. 194 PER BILL (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 3. Naturligtvis står vi bakom samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till den första.

Det här betänkandet handlar om många olika saker. Det handlar om finansmarknaden, försäkringsmarknaden och om kreditupplysning. Jag skall hålla mig till tre av frågorna, nämligen de kollektiva hemförsäkringarna, kreditupplysningarna och avslutningsvis de uteblivna privatiseringarna.

I drygt 15 år har frågan om kollektiva hemförsäkringar med obligatorisk anslutning varit föremål för stark kritik, framför allt från moderater och folkpartister. Frågan har återigen aktualiserats genom det avtal som har tecknats mellan LO och Folksam. Det ger de olika LO-förbunden möjlighet att teckna kollektiva hemförsäkringar som omfattar samtliga medlemmar.

Det förhållandet att fackliga organisationer tecknar kollektiva sakförsäkringar för medlemskollektivet utan individuell anslutning innebär att enskilda medlemmar tvingas underkasta sig fackliga beslut inom områden som skall skötas av individen själv. När en facklig organisation tecknar sakförsäkring för medlemskollektivet utan intresseanmälan binds den enskilde fackföreningsmedlemmen till visst försäkringsbolag och till en viss försäkringsprodukt utan att medlemmen ges reell möjlighet att själv välja det som passar honom eller henne bäst.

Vi anser att det är den enskilde individen som måste skyddas från kollektiva försäkringslösningar som inskränker valfrihet, kränker den personliga integriteten och som försätter individen i underläge. Kollektiva sakförsäkringar bör därför vara baserade på individuell anslutning. Även om det finns en reservationsrätt i det här avtalet är anslutningsformen en typ av negativ avtalsbindning som inte är tillåten på någon annan marknad. Det saknas i dag klara regler för de enskilda medlemmarnas ställning i förhållande till fackföreningarna. Det finns därför behov av en lagstiftning som klargör hur långt organisationernas befogenheter sträcker sig i förhållande till den enskilde medlemmen.

Fru talman! När det gäller kreditupplysningsverksamhet envisas regeringen med att motarbeta en sund kreditupplysning.

En effektiv kreditupplysningsverksamhet ökar säkerheten i näringslivet och främjar den ekonomiska utvecklingen. Kreditupplysningar är en typ av färskvara som man måste ha god tillgång till för att kunna göra bra kreditprövningar. Vi anser därför att det är mycket värdefullt om s.k. flödesinformation kan användas i kreditupplysningarna. Vi vill understryka att en bred användning av flödesinformation är möjlig redan enligt dagens lag, men att detta inte har godtagits av Datainspektionen. Det är därför det behövs ett klarläggande.

Avslutningsvis vill jag kommentera motivreservationen vi har när det gäller privatiseringar. Nästan alla privatiseringar har avstannat under den nuvarande regeringen. Det här är mycket olyckligt och det leder till bl.a. konkurrensnedvridningar, felprioriteringar, uteblivna affärsmöjligheter och t.o.m. till att vissa bolag i dag tappar i marknadsvärde.

Anf. 195 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag önskar verkligen att jag kunde hålla med Per Bill om det där sista. Jag begriper inte hur han kan tala om att privatiseringarna har avstannat. Staten håller ju på att sälja ut varenda kvarvarande storbank i massiv skala. Jag tror att det handlar om mycket större belopp än vad den borgerliga regeringen någonsin lyckades åstadkomma.

Jag tänkte i första hand tala om vår motion, om att staten borde äga börsen. Det har alltid ansetts vara en självklarhet på andra områden, t.ex. när det gäller att tillhandahålla de grundläggande betalningsmedlen. Alltsedan detta sekels början har det varit en självklarhet att vi inte skall ha privata banker som ger ut sedlar utan det skall vara centraliserat till en statlig bank. Därför är det egentligen ganska konstigt att arbetarrörelsen inte har ansett det vara en självklarhet att den grundläggande infrastrukturen, alltså marknadsplatsen, borde ägas av samhället så att man kan tillhandahålla marknadsplatsen för de olika aktörerna på lika villkor.

Det är ganska märkligt att några stora ägare, Wallenbergsfären och andra, skall vara med och äga en del av Stockholmsbörsen och samtidigt representera mycket stora aktörer på denna börs.

Svaret från utskottet på motionen går ut på att motionen strider mot gällande principer. Ja visst! Det är ju därför man motionerar. Man ifrågasätter gällande principer. Att ett parti som brukar tala om att man vill reformera det här samhället – alltså inte ett konservativt parti utan ett socialdemokratiskt parti – ger ett sådant svar på en sådan motion tycker jag är synnerligen märkligt. Jag efterlyser en motivering i sak. Varför är man emot denna princip som vi talar om i motionen?

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1. Jag står också bakom reservation 2, men den skall jag inte yrka bifall till.

Sedan skall jag faktiskt också yrka bifall till en motion som jag inte yrkade bifall till i utskottet. Det borde jag ha gjort. Nu i efterhand har jag satt mig in mer grundligt i ärendet. Det gäller motion Fi713 av Bengt Harding Olson. Den handlar om att vi behöver en bred utredning om konkurrensen på bankmarknaden när det gäller att tillhandahålla olika betalningstjänster. Det handlar speciellt om att även de små bankerna, de s.k. nischbankerna, skall ha bättre möjligheter att gå in på det här området och konkurrera mer effektivt.

Vi har hela tiden slagit vakt om att staten bör behålla en stor bank för att just skapa skarp konkurrens med de privata storbankerna. Speciellt nu när man säljer ut denna statliga storbank blir det ännu viktigare att man verkligen upprätthåller konkurrensen och inte låter de fyra storbankerna bilda kartell och slå vakt om sina mycket stora vinster.

När utskottet avvisade behovet av en bred utredning hänvisade utskottet till att det pågår en översyn i Finansinspektionens regi. Jag vill inte lansera några konspirationsteorier eller ifrågasätta Finansinspektionen. Däremot tror jag att man kan konstatera att det finns ett slags gemensam arbetsmarknad här i Stockholm för riksbank, storbanker, finansinspektion

och andra finansiella aktörer, där man av naturliga skäl byter jobb och rekryterar hos varandra.

Det finns också ett slags miljö, tror jag, där man är litet negativ till nya aktörer. Det kan gälla utländska banker, nya nischbanker eller den lilla bank som jag råkar vara medlem av, JAK – jord, arbete, kapital. Det finns en allmän skepsis. Vi har en kultur, säger man i de stora bankerna, och vi har också rätt att behandla våra kunder på det litet nedlåtande sätt som man ofta upplever om man är kund i någon av de stora bankerna.

Därför tror jag att det vore nyttigt att ha en bredare utredning, parlamentariskt tillsatt och med experter som tillkallas från olika håll, speciellt experter utanför denna bankvärld. Det räcker alltså inte med att Finansinspektionen tittar på det här. Därför tycker jag att det är en klok motion som Bengt Harding Olson har lämnat in. Jag beklagar att inte Folkpartiet är representerat i denna debatt. Vi får väl hoppas att man glädjer sig åt att en vänsterpartist talar för en folkpartistisk motion.

Anf. 196 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det är inte helt ovanligt att vi i sådana här sammanhang hamnar i en situation där jag tycker att regeringen går för långsamt fram och Johan Lönnroth tycker att regeringen går alldeles för fort fram när det gäller privatiseringar.

Allra mest konstigt med privatiseringarna tycker jag är att man från socialdemokratiskt håll hela tiden har misshandlat småspararna. Vad vi vill skapa är inte en folkbörs utan folkaktier. Det gör man genom att sälja ut aktier till hela folket, inte bara till institutionella placerare.

Anf. 197 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Det beror nog på att Per Bill har en i grunden naiv syn på hur kapitalismen fungerar. Vi får väl se så småningom, Per Bill, vem som tar makten över Nordbanken och andra privatiserade statliga företag. Det är inte folket eller allmänheten utan det är de gamla vanliga maktgrupperingarna.

Det som nu är nödvändigt är att bygga upp ett aktivt långsiktigt löntagarägande i samband med de nya premiereservsystemen och på andra sätt, för att ha något att sätta emot denna formidabla stora privata makt, Wallenbergsfären och andra medlemmar av storfinansens.

Men det är Per Bill antingen helt okunnig om eller också har han inget som helst intresse av att medverka till att demokratisera och att därmed också ge småspararna en starkare ställning.

Anf. 198 PER BILL (m) replik:

Fru talman! För mig är statens roll i detta att vara domare och regelsättare, inte aktör. Aktörerna skall vara stora och små privata aktörer.

Anf. 199 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag vet att Per Bill har den uppfattningen. Man kunde kanske någon gång efterlysa att Per Bill skulle ställa sig i talarstolen och hurra. Nu skall ju de stora och hemska socialiseringsspökerna AP-fonderna skrotas. Dessutom säljer man i massiv skala ut de statliga före-

tagen. Ändå står Per Bill här och gnäller över att det inte händer någonting på det här området.

Ni har ju fått igenom er gamla högerpolitik på det här området. Det är förfärande, men man kan åtminstone få tycka att Per Bill kunde ställa sig upp här och vara positiv.

Anf. 200 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag kan först instämma i de sympatier som föregående talare redovisade när det gäller att befrämja en bättre konkurrens på bankmarknaden. Det som har hänt under senare tid är att de nya nischbankerna har fått ökade svårigheter. De gamla storbankerna har tagit tillbaka alltmer av marknaden. Detta har samband med karaktären av de fusioner som skett under senare år. Det finns nog skäl att vara uppmärksam i detta sammanhang.

Om det krävs en sådan utredning som här begärs eller andra tag kan diskuteras, men åtminstone kommer jag att noga överväga hur vi från Miljöpartiets sida skall ställa oss vid en votering om den här aktuella motionen. Jag sympatiserar definitivt med dess syfte. Det vore också bra om Folkpartiet då kunde stödja sin egen motion.

Det som jag tänker tala om, fru talman, är de tre reservationer vid detta betänkande som vi har ställt oss bakom. Den första handlar om småföretagens riskfinansiering. Att småföretag i tillräcklig utsträckning får fram riskkapital ger dem bättre möjlighet att bygga upp ett bra kapital för att klara en god expansion och på ett bra sätt rida igenom lågkonjunkturer. Detta är, som vi ser det, en huvudfråga i näringspolitiken och naturligtvis också i den ekonomiska politiken.

Vi har inte minst under de senaste lågkonjunkturerna sett att svenska små och medelstora företag ofta har dåligt med kapital och även har svårt att få fram riskkapital, vilket har bidragit till en stor utslagning och litet grand i onödan till många konkurser. Det krävs åtskilliga åtgärder för att få en verkligt bättre försörjning med riskkapital och med allmänt kapital för dessa företag.

Detta är en del av det som tas upp i reservation 7, som vi har ställt oss bakom. Det handlar om att främja och stärka finanssektorn på ett sådant sätt att också småföretag får bättre tillgång till riskkapital. Statsmakterna har en viktig uppgift i att se till att det finns goda spelregler och bra villkor för alla aktörer på denna marknad.

En annan reservation som vi har ställt oss bakom handlar om kollektiva hemförsäkringar, som det har talats om tidigare i debatten. Jag kan i stort sett ansluta mig till det som tidigare har sagts. Jag vill betona att fackföreningar är väldigt viktiga men också intar en särställning på arbetsmarknaden. Det är angeläget att arbetstagare är med i och är aktiva i en fackförening för att bevaka sina intressen som anställda. Fackföreningen är en viktig samhällsaktör i detta sammanhang.

Det är klart att det blir litet knepigt när sådana organisationer tvångsansluter sina medlemmar till kollektiva sakförsäkringar. Man kan många gånger inte utan vidare slippa ifrån en sådan anslutning. Man måste sätta sig in i det hela och säga att man absolut inte vill bli ansluten. Det visar sig många gånger att betalningen sker på ett sådant sätt att det inte blir någon nedsättning av fackavgiften för den enskilde som begär sig fri från det här.

Detta är litet märkligt. Det naturliga hade varit att man hade haft individuell anslutning. Man kan ge ett erbjudande till ett kollektiv på individuell basis med helt frivillig anslutning. På det sättet kan man få egentligen precis lika fördelaktiga villkor. Det är fråga om en litet knepig konstruktion.

Den enskilde fackföreningsmedlem som ansluts på det här sättet blir vidare kollektivansluten till ett visst försäkringsbolag och till en viss försäkringsprodukt. Detta har effekter på hela försäkringsmarknaden som inte kan anses vara positiva. Det visar sig också att upphandlingen egentligen inte sker under konkurrens, utan det går i praktiken mot en monopolliknande situation. Detta innebär att kostnader övervältras på andra försäkringstagare. Också det är ett uttryck för att det här inte är en bra konstruktion.

Vi från Miljöpartiet anser att man måste ha regler som innebär krav på att individer skall få aktivt och frivilligt ansluta sig själva till sådana här kollektiva försäkringar. Man skall inte ha en kollektiv anslutning, som man på ett negativt sätt måste försöka ta sig ut ur. Detta anförs i reservation 9, som jag yrkar bifall till.

Den tredje reservationen handlar om kreditupplysningar och flödesinformation. Vi är väldigt angelägna om att det skall lämnas god kreditupplysning i vårt land, eftersom det gör att man får mindre risk vid kreditgivning. Därmed kan också räntorna hållas nere, vilket ju är av stort intresse för en väl fungerande ekonomi. Bra kreditinformation gynnar över huvud taget den ekonomiska utvecklingen.

Det visar sig att det har varit svårt att få fram flödesinformation i kreditgivningen. Datainspektionen har inte godtagit den användning härav som i dag förekommer. Det finns skäl att se över detta och öppna för mer av flödesinformation, för att på det sättet främja ännu lägre räntor och därigenom också främja ekonomin och näringslivet.

Anf. 201 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Betänkande FiU15 berör vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor. I betänkandet behandlas 14 motioner från den allmänna motionstiden. Betänkandet har föranlett 11 reservationer och ett särskilt yttrande.

Fru talman! Jag vill inledningsvis kommentera en motion av Bengt Kronblad beträffande oseriösa räntenivåer vid vissa lån och krediter. Bengt Kronblad tar i sin motion upp en mycket viktig och angelägen fråga. Motionären påpekar helt korrekt att den effektiva räntan vid vissa kreditköp kan uppgå till mellan 25 och 35 %. Motionären menar att dessa räntenivåer försätter många människor i svåra ekonomiska situationer.

Jag tycker att det är bra att den mycket viktiga fråga som ränta på lån måste anses vara kommer upp till allmän debatt. Vi har här som enskilda riksdagsledamöter en viktig funktion att fylla. Genom att bidra till en öppen och konstruktiv debatt om fakta på området bidrar vi till att allmänheten i högre grad får upp ögonen för de förhållanden som råder. Frågan bör och skall diskuteras och debatteras. Det är också en viktig konsumentupplysningsfråga som måste få en större dignitet än vad den kanske har i dag.

Motionären anser att frågan om en övre räntenivå borde utredas.

Utskottsmajoriteten har kommit fram till att det är mycket svårt att knyta regler om för höga räntor till en viss procentsats. Räntenivåer är också en konkurrensfråga banker och kreditinstitut emellan, varför frågan, precis som jag tidigare sagt, behöver föras ut till allmän debatt. Dessutom bör det bedrivas en intensivare konsumentinformation, som jag också sagt tidigare.

Det finns vidare regler beträffande ocker, och man kan fråga sig om det inte är fråga om ocker när räntenivåer börjar hamna mellan 25 och 35 % samtidigt som normal bankränta på medlemslån osv. ligger i storleksordningen 7–8 %. Något sådant fall borde kanske prövas vid lämpligt tillfälle.

Med hänvisning till de skäl som nyss anförts avstyrks motionen i betänkandet.

Krister Örnfjäder tar i sin motion upp en annan mycket angelägen fråga, som jag vill belysa, nämligen transfereringstiderna i betalningssystemen. Det har visat sig att det inte är ovanligt att det kan ta mellan tre och fem dagar att flytta medel mellan olika konton. Den tiden måste anses som alldeles för lång, med tanke på dagens rådande teknik osv.

Som ett bevis på att detta faktiskt kan vara ett stort problem, bortsett från ekonomiskt bortfall för den som drabbas, kan jag ta följande exempel. Det är inte ovanligt att människor har sina medel på en bank och t.ex. huslån eller andra lån i en annan bank. Det har visat sig i praktiken att det absolut bästa sättet att garantera att lånet blir betalat i tid är att ta ut pengarna och rent fysiskt bära över dem till den andra banken – allt detta på grund av långa och osäkra transfereringstider i betalningssystemen.

Utskottsmajoriteten har funnit att Konsumentverket i en rapport, 1995/96:24, uppmärksammat problemet med långa transfereringstider, precis som motionären tar upp. I rapporten krävde Konsumentombudsmannen tydligare och bättre regler för bl.a. överföringar. Konsumentverket har dessutom vänt sig till Bankföreningen för att få till stånd tydligare och bättre villkor för konsumenterna.

Utskottsmajoriteten anser att transfereringstiderna i betalningssystemen är en konkurrensfråga, varför de inte bör regleras. Däremot anser utskottet att det är av yttersta vikt att det sker en öppen information om transfereringstiderna direkt till konsumenten. Utskottet anser också att myndigheterna måste följa denna fråga mycket noga. Även här kan man säga att det ligger i konsumentens intresse att också mycket noga ta reda på vad som gäller beträffande transfereringstider på respektive bank för att på så sätt kunna välja den mest gynnsamma. Jag tror att många bankkunder som byter bank inte tänker på systemet på det sättet, och därför borde det vara ett intresse för banken att kunna erbjuda korta transfereringstider.

Det kan också framhållas att regeringen stimulerat konkurrensen på bankområdet genom att underlätta etablering av fler banker. Mot bakgrund av detta avstyrks också denna motion.

I motion Fi710 av Michael Stjernström m.fl. anförts att ett utvecklande av finanssektorn i Stockholm och Sverige till en ledande ställning i Nordeuropa har ett betydande samhällsekonomiskt värde. Detta skulle också enligt motionärerna underlätta för svensk företagsamhet som verkar i denna region, inte minst mot de östra och södra Östersjöländerna.

För att utvärdera hur det står till med den svenska finansiella tjänstesektorns internationella konkurrenskraft har regeringen för detta ändamål tillkallat en särskild utredare. Enligt direktiven till denna utredning skall utredaren samla in och sammanställa uppgifter om den svenska finansiella tjänsteproduktionen samt uppskatta och beskriva sektorns direkta och indirekta betydelse för samhällsekonomin.

Detta är, som jag ser det, en mycket viktig fråga. Därför är det också viktigt att denna fråga i botten får utredas ordentligt, om hur det verkligen förhåller sig, innan slutlig ställning tas. Att få fram riskkapital till småföretag är, som jag ser det, en viktig faktor för att kunna få en expanderande företagsverksamhet och även ökad sysselsättning.

Enligt vad som sägs i direktiven skall utredaren ha slutfört sitt arbete före utgången av 1999, men delrapporter skall lämnas under utredningens gång.

Johan Lönnroth tar i sin motion Fi209 upp frågan om att staten inte skall sälja Nordbanken, Posten och Statens Bostadsfinansieringsbolag, SBAB.

Beträffande Nordbanken har riksdagen redan fattat beslut om att en försäljning skall ske av statens aktieinnehav i denna bank. Bakgrunden till detta är att skattebetalarna genom denna försäljning kan få tillbaka de pengar till statskassan som stödet till bankerna i början av 90-talet kostade. Det är alltså ett slags återbetalning till skattebetalarna, om man vill uttrycka sig på det sättet.

När det sedan gäller Posten och SBAB finns det helt enkelt inte något sådant bemyndigande. Johan Lönnroth kan väl, med all respekt, uttrycka i sin motion vad han vill inte skall ske, men i det senare fallet är det inte aktuellt från nuvarande regerings sida. Johan Lönnroth kanske har större anledning att vända sig mot Per Bill och hans parti, efter den diskussion som har förts från denna talarstol i dag.

Fru talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och samtidigt yrka avslag på samtliga reservationer.

Anf. 202 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag skall först använda repliktiden till att göra någonting som jag glömde i mitt huvudanförande, nämligen yrka bifall till reservation 6, med anledning av motionen av Krister Örnfjäder m.fl. Jag står självfallet också bakom reservation 5, som gäller Bengt Kronblads motion, men jag tänker inte göra något yrkande om den nu.

Jag skall bara kommentera detta med att skattebetalarna kan få tillbaka sina pengar genom att Nordbanken säljs. Det är också så att skattebetalarna och svenska folket blir av med en mycket stor tillgång, en förmögenhet, som kan ge framtida avkastning. Det kan mycket väl vara så att den avkastningen till skattebetalarna på lång sikt är mycket större än den här kortsiktiga återbetalningen.

Jag är också litet förvånad över att Sven-Erik Österberg inte alls går in på de ideologiska aspekterna. Under riksdagsperioden 1991–1994 deltog jag i många ideologiska debatter med Sven-Erik Österbergs partiföreträdare och den borgerliga sidan. Nu verkar det som om socialdemokratin över huvud taget har gett upp i hela den debatten. Det förvånar mig litet grand.

Anf. 203 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Vi kan naturligtvis se på det här på olika sätt. Bakgrunden till det hela är den bankkris där skattebetalarna fick skjuta in ungefär 60 miljarder i banksystemet för att småsparare och andra sparare skulle vara garanterade sina sparpengar när bankerna i grunden rämnade under den finansiella krisen. Johan Lönnroth känner också till – han deltog säkert på möten – vad vanliga partimedlemmar tyckte om att staten skulle skjuta in en massa pengar i banker som ägdes av rika kapitalister m.fl. De kanske inte var så rika just då, men de hade betecknats som rika. Det var naturligtvis besvärande att deras skattepengar skulle gå in där. I det läget sades det att Nordbanken skulle säljas – det förslaget har förelegat under ganska lång tid i vårt parti – därför att det var ett sätt att föra tillbaka pengarna till statskassan och så att säga neutralisera de pengar som skattebetalarna hade tryckt in i banksystemet tidigare.

Man kan naturligtvis i grunden ha en ideologisk debatt om huruvida staten skall äga banker eller inte. Här har socialdemokratin satt ned foten när det gäller Nordbanken och tycker att den kan säljas, bl.a. med den motivering som jag här har redogjort för.

Anf. 204 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag förstår ändå inte riktigt det här resonemanget. Om man tar ifrån en människa en tillgång som den äger som t.ex. ett hus och sedan ger tillbaka de pengar som man har fått från försäljningen av huset, har man då betalat tillbaka någon skuld med detta, när man med ena handen har tagit en tillgång och med andra handen har gett tillbaka de pengar som man har fått in genom att sälja tillgången? Jag förstår över huvud taget inte det resonemanget.

Vi skulle behöva en stark statlig bank, som kan skärpa konkurrensen på bankmarknaden och pressa räntemarginalerna.

Anf. 205 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag tror att Johan Lönnroth mycket väl förstår precis vad jag säger och förstår det här systemet. Det här är naturligtvis en debatt som fördes i det korta perspektivet. Vi vet hur det såg ut med statsfinanserna i början av 1994. Det var 240 miljarder i underskott, och det var behov av en rad olika saker när det gällde välfärd och sådant. I det läget hade den borgerliga regeringen tidigare sanerat statskassan ännu mer genom att tvingas skjuta in pengar i banksystemet. Det var naturligtvis en diskussion i det korta perspektivet, där man också kunde stärka statskassan osv.

Man kan naturligtvis föra en vidare ideologisk debatt om det här, att om man äger en bank kan den ge en avkastning, som på sikt förs tillbaka. Men Johan Lönnroth företräder inte ett parti som i normala fall har en långsiktig lösning på problemet när man skall skapa utgifter; utgifterna skall helst ha varit i går, med olika poster i samhället osv. Jag tror säkert att Johan Lönnroth kan ha en viss förståelse för det här systemet och tanken i det också, på det sätt som jag har beskrivit det.

Anf. 206 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag kan i och för sig instämma i det mesta som Sven-Erik Österberg sade i sitt anförande, men det var en del han inte sade om de reservationer som finns. Det gäller bl.a. småföretagens riskfinansiering. Det Sven-Erik Österberg sade var alldeles utmärkt. Varför kunde man inte gå på motionens linje? Då hade vi sluppit reservera oss. Vad är det i reservationen som inte är acceptabelt?

Sven-Erik Österberg kommenterade heller inte den kritik som jag framförde när det gäller de kollektiva sakförsäkringarna. Man har fortfarande inte ändrat reglerna så att det krävs individuell anslutning till sådana försäkringar och så att man inte skall kunna bli kollektivansluten av sin fackförening. Den har som sagt en särställning på arbetsmarknaden, och man behöver som anställd vara med i den av det skälet. Det är värt en kommentar från socialdemokraterna. Tycker ni verkligen att det är bra att man blir påförd en försäkring kollektivt hos ett visst bolag utan att man själv har bett om det? Försäkringarna är dessutom upphandlade på ett sätt som inte är bra ur konkurrenssynpunkt.

Reservationen om flödesinformation när det gäller kreditupplysningar, som är önskvärt, kräver också en kommentar. Såvitt jag förstår tycker även socialdemokraterna att det skulle vara bra. Men inte heller här har ni kunnat ställa upp från majoritetens sida och stödja dessa krav, utan de flesta oppositionspartier tvingas reservera sig. Det kräver väl ändå en kommentar från socialdemokraternas sida. Vad är det egentligen i reservationen man inte kan ställa upp på?

Anf. 207 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! När det gäller kapital till småföretag kan jag säga att man i motionen är ganska säker på hur det förhåller sig på marknaden. Man skriver att den statliga inblandningen stör detta. Per Bill sade tidigare att staten bara skall vara en åhörare och inte styra.

Regeringen har tillkallat en utredare för att verkligen ta reda på hur det förhåller sig. I sak kan vi vara överens när det gäller stimulering av småföretag osv., men man bör ha en klar bild av hur det faktiskt förhåller sig. Man bör analysera den svenska finansiella tjänstesektorn på det sätt som har gjorts. Det var det jag beskrev att utredaren hade till uppgift.

Jag är litet förvånad över att just Miljöpartiet agerar så pass kraftigt när det gäller kollektiva hemförsäkringar. Det har varit ett klassiskt nummer från moderaterna att slå ned på dem. Det är nästan rörande att läsa de moderata motionerna och se hur man ömkar de stackars fackföreningsmedlemmarna som hunsas av sina egna fackföreningar och tvingas ta på sig försäkringar som de absolut inte vill ha. I grund och botten är det demokratiska beslut som ligger bakom i vilken förening som helst. Så fungerar också fackföreningar. Det kan jag säga av ganska lång erfarenhet.

Frågan är i grunden genomlyst av alla instanser som över huvud taget kan titta på frågan. Inte ens Konkurrensverket har kommit fram till att det finns något fel, eftersom det finns en reservationsrätt. Man säger att det är okej. Jag tycker att den frågan är färdigdiskuterad.

Vi har nyss hanterat frågan om flödesinformation i ett betänkande som kom för inte så länge sedan – betänkande FiU23. Man tittade på frågan om flödet. Det är inte så enkelt. Man måste se vilka konsekvenser-

*Fel! Okänt
växelargument.*

na kan vara. Det kan finns något negativt med flödesinformation. Man kanske dömer ut företag alldeles för tidigt därför att de t.ex. har tillfälliga problem.

Anf. 208 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag skall försöka förstå detta. Det är tydligen statens roll som är knäckfrågan när det gäller småföretagens riskfinansiering och Stockholms ställning på finansmarknaden. Man vill vara litet försiktig av det skälet. Det är i och för sig inte så konkret, men jag kan med tanke på den ideologi som socialdemokraterna traditionellt omfattar förstå att det krävs en viss försiktighet från er sida.

När det gäller de kollektiva sakförsäkringarna vill jag bara påpeka att Miljöpartiet tar ställning i sak utan hänsyn till var förslaget kommer ifrån – från Vänsterpartiet, Moderaterna, Socialdemokraterna eller någon annan anstans. Det kommer vi att fortsätta med även i framtiden. Vi är inte bundna till blocken, som bekant.

Det är faktiskt märkligt att socialdemokraterna inte tycker att det skall vara en individuell anslutning, utan vill ha kollektivanslutning. Det är som det är med reservationsrätten. Informationen är inte alltid så fullödig. Det är inte alltid man vet att man har en försäkring. Jag har själv råkat ut för det. Det har visat sig att jag har försäkringar som jag inte varit medveten om just därför att jag har gått med i en fackförening. Jag har inte fått någon information om försäkringarna.

Det är inte bra, tycker vi. Jag trodde att vi skulle kunna vara överens med socialdemokraterna om det, men det är vi kanske inte.

Hur skall man tolka det som sades om flödesinformationen? Är ni beredda att öppna för mer flödesinformation, som det står i reservationen? Det är kanske bara så att ni inte vill gå med på det just nu? Ni ger en ganska luddig motivering. Jag vill försöka tolka det positivt och ser det som att ni framgent kommer att medverka till att försöka öppna för mer flödesinformation.

Anf. 209 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Om jag bemöter det sista först kan jag säga att vi inte har tagit ställning emot flödesinformation. Vi har sagt att det kan vara ganska bra om vi vill ha en effektivare kreditupplysningsmarknad. Det jag sade tidigare, innan min taletid tog slut, var att det fordras fler undersökningar och analyser. Vi måste undersöka om det finns negativa effekter av att gå fram för snabbt.

Ärendet bereds nu av Justitiedepartementet. Tanken är att det skall komma en proposition under hösten 1998, som skall belysa frågan. Man har tittat noga på den. Det var också svaret när vi behandlade frågan förra gången. Svaret är alltså att man planerar att avge en proposition under hösten 1998 beträffande denna fråga.

När det sedan gäller de kollektiva försäkringarna har jag sagt att en fackförening i allra högsta grad är en demokratisk inrättning. En majoritet av medlemmarna kan ta bort försäkringar som dessa. Man har i så fall aldrig beslutat om dem. Det har visat sig att försäkringarna på det sätt som de hanterats har varit en stor fördel för medlemmarna. Både pris- mässigt – det gäller försäkringspremien – och skyddsmässigt har med-

lemmarna fått en god försäkring. Till följd av reservationsrätten, som kom efter det att regeringen diskuterade frågan 1986, kan man som enskild medlem säga ifrån om att man inte vill ha försäkringen. Jag tycker att vi har täckt in de bitarna.

Datainspektionen har tittat på frågan och sagt att försäkringen i sig är väldigt bra och att den är till väldigt stor nytta. Jag tycker att man har klarat av dessa bitar.

Vi kan fundera över orsaken till att frågan tas upp. När moderaterna trycker på och säger att man värnar medlemmarna blir jag misstänksam. Jag funderar på om det är försäkringsbolaget i sig som irriterar mest. Om det hade gällt ett annat försäkringsbolag hade man kanske inte tyckt lika synd om fackföreningsmedlemmarna.

Anf. 210 PER BILL (m):

Fru talman! Jag vill kommentera en sak som Sven-Erik Österberg sade och två saker som han inte ville diskutera.

Det är bra att ni äntligen skall sälja Nordbanken. Det borde ha gjorts mycket tidigare. Däremot är det tråkigt att ni fortfarande inte vill sälja SPAB och Posten. Båda företagen skulle må mycket bra av att privatiseras.

Sedan vill jag likt Roy Ottosson kommentera två saker som Sven-Erik Österberg inte tog upp i sitt tal, nämligen flödesinformationen och de kollektiva försäkringarna. Vi har fått några svar.

I vilken annan situation skulle ni gå med på negativ avtalsbildning? Det innebär att man skulle få hem det ena eller det andra eller det tredje i brevlådan om man inte aktivt sade nej. Jag tror att det ändå till slut handlar om att ni gör som LO säger, eftersom LO är huvudsponsorn i den socialdemokratiska valrörelsen.

Anf. 211 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Vi kanske skall tala om vem som sponsrar valrörelsen mest mycket försiktigt, Per Bill. Det kan finnas fler ömma tår i kammaren. Det gäller inte bara LO och det socialdemokratiska partiet.

Det går inte att jämföra kollektiva försäkringar med att det dimper ned ett paket från en postorderfirma i brevlådan. Det ligger ju ett demokratiskt beslut i botten: Är man medlem i en fackförening som har detta får man också en försäkring. Vill man inte ha försäkringen säger man ifrån, och då slipper man den. Det tycker jag inte är så märkvärdigt. Det är ju ett steg till i det här som Per Bill gärna hoppar över.

När det sedan gäller att privatisera Posten osv. kan jag inte hålla med. Där har vi totalt olika ideologisk uppfattning. Jag vet inte på vilket sätt Posten skulle må bra av det här. Jag tycker att Posten har en funktion i sin nuvarande roll, där den ägs av staten. Så tycker jag att det skall förbli om inte någon kan komma med argument som helt vänder på den inställningen.

Anf. 212 PER BILL (m):

Fru talman! Det finns gott om demokratiska medlemsföreningar. Det hoppas och tror vi att 99,99 % är.

Skulle ni tycka att det var bra om LO:s datorköp hade gått till på det sättet att alla medlemmar fick hem en dator om de inte aktivt sade nej? Skulle ni tycka att det var bra om Kennelklubben i Alingsås skickade ut ett hundkoppel för 250 kr till alla medlemmar som inte sade att de inte ville ha hundkopplet? Det är *den* diskussionen vi borde ha.

Anf. 213 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Om en majoritet av kennelklubbens medlemmar på sitt årsmöte hade bestämt att man för medlemsavgiften också fick ett hundkoppel som var värt 250 kr kan jag faktiskt acceptera det som medlem i den klubben. Hade jag dessutom rätten att säga nej behövde jag ju inte få det. Jag tycker att den här diskussionen om hundkoppel haltar litet grand.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

14 § Statliga spel

Statliga spel

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU16
Statliga spel

Anf. 214 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! T.o.m. för en idrottslig novis som jag själv är det obegripligt att finansutskottets socialistiska majoritet inte har tagit tillfället i akt att ge ett utökat stöd till en verklig folkrörelse i ordets egentliga betydelse, nämligen idrottsrörelsen. Här har man chansen att överlåta makt, ansvar och beslutande direkt till det aktiva idrottsfolket. Socialdemokraterna försitter denna chans. I stället talar man om samordningsvinster i den storskaliga sammanslagningen av Tipstjänst och Penninglotteriet. Utskottets majoritet hänvisar enbart till fjolårets skrivning och hävdar att argumentet om effektivitetsvinster alltså gäller. Det vore klädsamt om någon här närvarande företrädare för majoriteten kunde reda ut vilka effektivitetsvinster som till dags dato uppnåtts och på vilket sätt dessa har kommit idrottsrörelsen till godo.

Fru talman! Vi moderater anser i motsats till socialdemokraterna att den största tjänst som staten kan göra idrotten är att öka idrottsrörelsens möjligheter att genom egna insatser påverka sin situation. Idrottsrörelsen måste alltså ges förutsättningar för en ökad egenfinansiering. Detta skulle kunna uppnås genom förändringar i skattesystemet. Vi moderater har i andra sammanhang lagt fram förslag om sänkta inkomstskatter och arbetsgivaravgifter. Detta är ett förslag som stärker inte bara de enskilda individerna utan även de enskilda föreningarna, t.ex. inom idrottsrörelsen. Förslaget ger även ett större oberoende och en större frihet. Inte minst i tider av kraftiga besparingar inom stat och kommun är det viktigt att idrotten ges en från direkta bidrag mer oberoende ställning.

Fru talman! Redan Lotteriutredningen 1979 konstaterade: ”Om de statliga lotterierna och totalisatorspelen i framtiden tillåts öka på samma sätt som hittills finns det enligt vår mening risk för en ogynnsam utveck-

ing för den ideella sektorn. Det statliga spelet bör därför inte tillåtas att ytterligare breda ut sig på de ideella spelens bekostnad.”

Precis denna utveckling har dessvärre ägt rum. Penninglotteriet och Tipstjänst har fortsatt att introducera nya spel, vilka konkurrerat med folkrörelsernas traditionella lotterier. Ett trendbrott har dock, trots statens klåfingrighet, åstadkommit i och med introduktionen av Bingolotto.

I motion Kr517 begär motionärerna att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om avkastningen på automatspel. Utskottets majoritet snubblar här på sina egna argument när man avstyrker yrkandet. Man pekar på att den dåliga vinstutvecklingen på värdeautomater beror på konkurrerande verksamhet. Här har alltså staten gjort en fin utfästelse om vinstdelning som man sedan slipper uppfylla därför att andra statliga spel konkurrerar ut automatspelen.

Detta om något talar för att makten över spelen bör överlåtas till idrotten.

Fru talman! När det gäller det ökade stödet till handikappidrotten har utskottsmajoriteten en rent beklämmande avslagsmotivering. Man hänvisar till att motsvarande förslag avstyrktes i fjol! Socialdemokraterna kan alltså inte ens tänka sig att till handikappades idrott reservera en liten del av de framtida inkomstökningarna från spel- och lotteriverksamhet. Så tunn var alltså den solidariska fernissan.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis betona att jag givetvis står bakom samtliga moderata reservationer avseende betänkandet FiU16. För tids vinnande yrkar jag dock bifall endast till reservation 1.

Anf. 215 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Statliga spel och spel över huvud taget är något jag har haft synpunkter på under många år. En av de synpunkterna har också berört det som tas upp i det här betänkandet, nämligen statens stora roll i spelverksamheten.

Svenska staten är världsbäst på att anordna olika spelformer. Det har naturligtvis sin betydelse när man utlovar att delar av inkomsten från de s.k. värdeautomaterna – vilka också kan ifrågasättas – skall gå till idrottsrörelsen. Man skar alltså ned anslaget till idrottsrörelsen, men det skulle kompenseras via dessa värdeautomater. I den konkurrens som de är utsatta för har de nu inte givit de vinster som förväntades. Staten har alltså med egna medel förstört idrottsrörelsens möjlighet att få kompensation för sina anslagsminskningar.

De statliga spelbolagen fortsätter att sprida sig och att komma på olika typer av spel för att öka sina inkomster. Det finns statistik som visar att vi svenskar spelar för 2 500–3 000 kr per år. Det finns en fördelning av spelintresset och något som man brukar kalla ett spelbälte i vårt land. Det finns också en profil på den store spelaren. Det är ofta en lågutbildad, medelålders man, dock inte med alla de bekymmer som har vidlådits medelålders män i den här debatten tidigare i kväll.

Det här har också resulterat i att vi i Sverige har ett rätt stort antal människor med ett spelberoende. Det är ungefär tio år sedan jag för första gången motionerade om att vi skulle kunna ge ett stöd från spelverksamheten till dem som inte klarar av spelets vådor. Nu finns det 2 miljoner anslagna sedan ett år tillbaka för att klara av vården – ett något för litet anslag, men i varje fall ett steg i rätt riktning.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det gäller den centerpartistiska motionen av Kjell Ericsson, som berör idrottsrörelsen och dess möjligheter att få bidrag via spel, stöder jag reservation 3 och yrkar bifall till denna. Där finns det också ett mycket enkelt förslag riktat till regeringen, nämligen att man har överläggningar med företrädare för föreningslivet och diskuterar hur den här frågan bäst kan lösas. I Finland har man löst detta. Där får föreningslivet, t.o.m. organisationer som jobbar mot spelberoende, ett anslag från spelverksamheten. Det kan verka moraliskt betänkligt att det är på det viset. Det finns också föreningar som vägrar att ta emot anslag från en spelverksamhet av de skälen. De tycker att människor leds in i ett beroende och att man inte skall locka in flera i den fällan genom att ta den ekonomiska vinst som ett sådant spelande kan innebära.

Vårt särskilda yttrande gäller den regionalpolitiska effekten av en sammanslagning av spelbolagen. Den utlokalisering av Penninglotteriet som gjordes för ett tjugotal år sedan hade en mycket positiv effekt på arbetsmarknaden på Gotland. Efter 20 år är det ungefär 180 personer som arbetar i verksamheten.

Vår förväntan när man slog ihop de här två spelbolagen var att man i sin nya verksamhetsform också skulle kunna se till att flera av de här arbetstillfällena kunde placeras på Gotland. Så har dock inte blivit fallet. Det är bara att beklaga att man inte har tagit den möjligheten till vara när man har sett tillfället att kunna ge Gotland flera arbetstillfällen. Av olika skäl är det en ganska sträng och svår arbetsmarknadssituation på Gotland, och där tycker jag att staten genom sina spelbolag kunde ta ansvar för att se till att man kommer till rätta med de problemen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 till det här betänkandet.

Anf. 216 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Den här propositionen behandlar folkrörelsernas del av spelmarknaden, fördelningen av medlen till handikappidrotten, idrottens fria och oberoende ställning, idrottens vinstdelningssystem med staten och de regionalpolitiska effekterna av att förlägga Svenska spel på Gotland.

Mycket av det som det här betänkandet och motionerna handlar om är kloka synpunkter, tycker jag. Men angreppslinjen i finansutskottets betänkande tycker jag inte svarar upp mot de motionstexter som faktiskt finns här. Man belyser detta ur ett rent ekonomiskt perspektiv. Inte ett enda ord nämns i betänkandet vad gäller spelens negativa sociala skadeverkningar. Inte heller de som har talat här innan nämner detta särskilt mycket.

Inte heller nämns på en enda punkt Idrottsutredningen och dess uppdrag att komma med förslag på idrottslig egenfinansiering eller den andel stöd till idrotten som kommer från staten. Den här frågan utreds ju faktiskt i dag. Det hade väl varit klädsamt om finansutskottet hade uppmärksammat det.

Det här tror jag verkligen speglar det olyckliga i att spel ligger just under finansutskottet. Utgångspunkten i er beredning blir spel som budgetregulator både i statlig verksamhet och i förening.

Inte på en enda punkt talas det om att spelmarknaden är relativt konstant i Sverige. När det går bra för de statliga spelen går det mindre bra för de folkrörelsebaserade spelen och tvärtom. Det är därför förvånande

att Göran Lindblad och Karin Israelsson talar om idrottsrörelsens rättmätiga andel av spelmarknaden och samtidigt, i kulturutskottet och även här i riksdagen, säger ja till statliga kasinon. Jag trodde att ni i finansutskottet faktiskt kunde räkna. Med konstant spelmarknad finns det visst antal kronor. Ger man fler kronor till staten blir det mindre kvar till folkrörelserna, eller hur?

Dessutom är faktiskt vinstdelningssystemet omfördelande. När det är klart kommer det heller inte att kopplas direkt till spel, utan blir så att säga en utdelning ur statens budget, och det tycker jag är bra. Det statliga stöd som i dag går till idrotten har dessutom det senaste året ökat med 5 miljoner, från 55 till 60 miljoner, på grund av att det här vinstdelningssystemet ännu inte är färdigt.

Vänsterpartiets åsikt är att statens andel av spel skall minskas, inte ökas. Det här ger i sin tur utrymme för folkrörelser och ideella föreningar att öka sin andel. Vi räknar här alltså med plus och minus, eftersom det är en konstant marknad. Det har den också varit i 30 år. Det bör man verkligen ta hänsyn till.

För Vänsterpartiet är det viktigt att spelmarknaden inte ökar totalt sett. Det är också viktigt att motverka den direkta kopplingen spel och idrott. För oss är det viktigt att ideell, föreningsdriven verksamhet fortsätter att vara fri och obunden. Vi anser att det är bättre med offentliga medel, anslagna genom demokratiskt fattade beslut, för idrotten och den ideella verksamheten i stället för beroende av kommersiella medel som sponsring, reklam och spel. Det är frihet för oss.

I vårt land finns 80 000–100 000 spelmissbrukare. Med en ökad spelmarknad, med ökad reklam om spel kommer den här gruppen att växa. Vår skyldighet är att ta hänsyn till det och inte etablera fler statliga spel. Spelmissbruk är som alla andra missbruk. Större tillgänglighet leder också till större risker och fler missbrukare.

En annan sådan här tanke och fråga som jag själv ställde mig när jag läste igenom ert betänkande var: Hur kommer det sig egentligen att Svenska spel, Bingolotto m.fl. andra spel får göra reklam, medan det är förbjudet när det gäller cigaretter och alkohol? Vari ligger egentligen skillnaden? För mig känns det som ren dubbelmoral. Därför anser jag att spelmarknaden borde ligga under ett annat slags utskott, t.ex. under Åke Gustavssons och mitt utskott, kulturutskottet.

Jag vill därmed yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 217 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har som sagt under tio års tid kämpat i riksdagen för att åstadkomma ett något annorlunda utgångsläge när det gäller spel och dobbel. Delvis har jag lyckats. Ett antal år har jag kunnat stoppa de allra mest aggressiva spelformerna som man tänkt introducera i vårt land men som tack och lov inte lyckats komma hit. Jag är mycket väl medveten om de bekymmer som spel ställer till med. All den reklam som man utsätts för är ett stort bekymmer om man en gång har blivit spelberoende.

Det är inte så att alla säger ja till statliga kasinon. Det hoppas jag att Charlotta Bjälkebring också kan förstå. Det finns skilda uppfattningar. Jag tror absolut inte på att statliga kasinon ger de effekter som många andra företrädare säger att de gör, att de t.ex. skulle förhindra ett illegalt

spel. Det är precis som med andra beroendeformer, ju större utbud som förekommer, desto fler får vi som drabbas av beroendetillstånd.

Jag tror att man för att förhindra att finansutskottet i framtiden skall skriva denna typ av betänkanden, precis som vi gör i social- och skatteutskotten i fråga om alkohol, kan ha ett remissförfarande mellan de olika utskotten. Det handlar om sociala konsekvenser. Det ligger närmare till vid en ändring att socialutskottet får ha synpunkter på farligheten i spelet.

Nu behandlar vi ett löftesbrott. Regeringen har givit idrottsrörelsen ett löfte om ökade anslag via spel. Det är det som har varit huvudingredien- sen i våra övriga inlägg.

Anf. 218 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Karin Israelsson och jag har samma åsikt i kasinofrågan. Kasino innebär just snabba spel, snabba dragningar, och är just den typ av spel som lättare än andra leder till spelmissbruk.

Jag vill beklaga att vinstdelningssystemet inte är färdigt. Det är inte jag som behöver försvara detta. Vänsterpartiet har kritiserat detta när frågan har varit uppe till diskussion i kulturutskottet. Jag vill ändå påpeka att andelen har ökat, från 55 till 60 miljoner kronor.

Min poäng och oro i spelfrågan är att staten mer och mer försöker ta över marknadsandelar. Det är en väldig dubbelmoral. Eftersom spelmarknaden är konstant minskar möjligheterna för folkrörelserna att ta en större andel. Det har man inte tagit hänsyn till i det förslag till vinstdelningssystem som skall beredas.

Anf. 219 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Vi kan vara överens om att det är viktigt att detta löses på något sätt, att spelutbudet i landet begränsas och att inte fler snabba spel introduceras, dvs. det som leder till de flesta spelmissbrukarna.

Anf. 220 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Karin Israelsson och jag kan göra gemensam sak i frågan när propositionen om kasinon förmodligen läggs fram i höst.

Anf. 221 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Statliga kasinon har över huvud taget inte varit föremål för beredning i finansutskottet. Jag kan tänka mig kasinon, men inte nödvändigtvis statliga kasinon.

Charlotta Bjälkebring tar upp frågan om idrottsrörelsens oberoende. Jag vet inte om hon lyssnade på mitt anförande, men det var just för att idrottsrörelsen inte skulle göras beroende av klåfingriga politiker, av besparingar i stat och kommun under besparingstider, som jag pläderade för att en större del av spelmarknaden skall vara direkt underställd idrottsrörelsen. Då förfogar man själv över inkomster och utgifter och kan själv bestämma hur verksamheten skall bedrivas.

I den modell som Charlotta Bjälkebring förespråkar görs idrottsrörelsen än mer beroende av nyckfulla politiska beslut. Det vore djupt olyckligt.

Charlotta Bjälkebring tog också upp en diskussion om vilket utskott, socialutskottet eller kulturutskottet, som skulle hantera frågan om spel. Ser man detta från en rent social synvinkel skall det inte finnas några spel alls. Då kanske socialutskottet skall hantera frågan. Nu pratar vi inte om det. Nu diskuterar vi hur en bra finansiering skall ordnas åt idrottsrörelsen.

Anf. 222 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Göran Lindblad säger att frågan om kasinon inte har behandlats i finansutskottet. Det är möjligt att det är så. Men vi har tagit ställning till frågan i kammaren. Frågan har behandlats i kulturutskottet. En majoritet i kulturutskottet bestående av Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Centern har tillstyrkt att regeringen skyndsamt skall återkomma med förslag om etablering av statliga kasinon i Sverige. Den frågan är i det närmaste färdigberedd på Finansdepartementet. Ett förslag skulle läggas fram den 12 mars, men drogs tillbaka på grund av att man inte hade tagit hänsyn till de regionalpolitiska effekterna av statliga kasinon i landet.

Vi i Vänsterpartiet anser att idrottsrörelsen skall vara fri och obunden. Vi delar inte Göran Lindblads uppfattning om att politiker är nyckfulla personer som fattar nyckfulla beslut. Politiker är ansvarstagande människor som skall fördela pengar med utgångspunkt i att väljarna skall må bra i kommuner, landsting och hela landet.

Vår oro är mer riktad mot spel och den kommersialism som spel drar med sig. Det leder inte till verklig frihet. Kommersialismen i sig knyter upp och förleder människor.

Anf. 223 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Om man själv förfogar över sina inkomster, utgifter och verksamhet, är oberoendet och friheten oändligt mycket större än om man är utlämnad åt om än aldrig så kloka politiker som kan ha olika utgångspunkter för sina beslut vid olika tillfällen.

Anf. 224 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Givetvis skall idrottsrörelsen förfoga över de pengar som fördelats från kommunen, landstinget eller staten.

Det är just storskaligheten i spelen och idrotten som jag vänder mig mot. Det skapar ett ideellt engagemang när den lilla idrottsrörelsen i närområdet har sina egna spel och lotterier, en vilja och kraft att själv försöka få in pengar till verksamheten.

Bingolotto har utvecklats till en stor apparat. Många av dem som säljer Bingolotter känner ett stort tvång. Även om man i den lokala föreningen kan besluta hur pengarna kan användas, tror jag att mycket av glädjen, friheten och idealiteten som skulle kunna skapas med hjälp av små lotterier osv. går förlorad i storskaligheten. Det är det jag menar när jag hävdar att idrottsrörelsen i dag förlorar sin frihet på grund av spel.

Anf. 225 KRISTINA NORDSTRÖM (s):

Fru talman! Finansutskottets betänkande nr 16 är föranlett av sju motioner från den allmänna motionstiden som handlar om den statliga spel-

verksamheten. Utskottet avstyrker samtliga motioner, och med anledning av det har sex reservationer avgivits.

Jag tänker hålla mig till de fyra områden där reservationer har avgivits. Det gäller överlåtelse av Tiptjänst, fördelning av överskott, handikappidrotten och de regionalpolitiska effekterna.

Våren 1996 beslutade riksdagen om sammanslagningen av Penninglotteriet och Tiptjänst. I en motion, med vidhängande reservation, från Moderaterna framfördes då kravet på att staten i stället skulle överlåta Tiptjänst till föreningslivet. Även föregående år väckte Moderaterna en likartad motion, så också i år.

Riksdagen har uttalat att en sammanslagning av de båda spelbolagen kan förväntas leda till bättre möjligheter att möta en hårdnande konkurrens från utlandet och fördelar för tillsyn, hög säkerhet och effektiv kontroll. Det är viktigt att vara tydlig i ambitionen att bibehålla det nationella självbestämmandet.

Staten bör även i framtiden äga och styra de stora aktörerna på spelmarknaden. Ett skäl för sammanslagningen var att det knappast är effektivt att ha två statliga bolag som konkurrerar med varandra. De här omständigheterna är enligt utskottets mening alltför giltiga. Det finns därför inte heller i år något skäl för riksdagen att ompröva sitt tidigare beslut.

Vad gäller fördelningen av överskottet fick Tiptjänst den 15 juni 1995 tillstånd att bedriva spel på s.k. värdeautomater till förmån för föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Tillståndet gäller rätten att utplacera 7 000 värdeautomater. Tiptjänst skulle alltså överföra hela överskottet från en produkt till föreningslivet.

År 1996 fattade riksdagen ett principbeslut om att ett vinstdelningssystem mellan staten och näringslivet skall införas i stället. Övergången till det nya systemet skall enligt beslutet göras så snart en god prognos kan göras på hur stort överskott värdeautomaterna kommer att generera. Överskottet skall sedan omräknas till en fast andel efter en viss justering. Förutsättningarna har ännu inte uppfyllts. Det nya systemet har därför inte kunnat fullföljas. Det är naturligtvis inte bra.

På grund av bl.a. konkurrens från andra spel har värdeautomaterna under det första året inte givit något överskott. Konkurrensen kommer alltså från varuautomater, och de är *inte* statliga. För ett år sedan hade bara 476 värdeautomater kunnat utplaceras. I dagsläget finns det ungefär 2 000 värdeautomater ute. Det är även osäkert om värdeautomaterna kommer att kunna gå med överskott i år.

Regeringen har uppmärksammat den här situationen och uttalar sin avsikt i budgeten att påskynda frågan så att vinstdelningssystemet kan komma till stånd. Vi kan konstatera att det är viktigt att den här frågan får sin lösning.

Det gäller också att hitta bra mätmetoder för vinstdelningen. I maj 1996 sade riksdagen att det är viktigt att föreningslivet får möjlighet att framföra synpunkter på principerna för fördelningen av de här medlen. Riksdagen sade också att det i första hand får ankomma på regeringen att ta ställning till hur det skall ske. Förra året uttalade riksdagen att man utgår från att regeringen tar erforderliga kontakter med föreningslivet så snart en god prognos kan göras om vilket överskott värdeautomatspelen kommer att ge. Detta gäller fortfarande.

Jag kan också konstatera att vi förstås är överens med Vänsterpartiet om att det är angeläget att föreningslivet även i fortsättningen får ett statligt ekonomiskt stöd. Anslaget i årets budget, som ligger under kulturutskottet, är drygt 483 miljoner kronor till idrottsrörelsen och drygt 12 miljoner kronor till Ungdomsstyrelsen. Jag kan inte se någon direkt motsättning i att behålla ett statligt ekonomiskt stöd och att införa en vinstdelning.

Moderaterna framför i en reservation att stödet till handikappidrotten skall öronmärkas och ökas. Möjligheten till ökning är kopplad till det moderata förslaget om överlåtelse av Tiptjänst. Förra året uttalade riksdagen att det är angeläget att handikappidrott främjas och att Handikappidrottsförbundet också får ett betydande stöd. Fördelningen av stödet till specialförbunden och de olika sektorerna bör enligt utskottets mening i framtiden liksom hittills göras samlat av Riksidrottsförbundet.

Folkpartiet framför i en motion farhågan att riksdagens beslut från 1996 inte har fullföljts. Därför vill Folkpartiet att en utvärdering görs om detta. Riksdagen har vid beslutet om sammanslagning uttalat sin uppfattning att det nya bolagets styrelse skall ha sitt säte i Visby och att inriktningen bör vara att huvudkontoret med dess funktioner för den samlade verksamheten lokaliseras till Visby.

Riksdagen sade också att det är av stor vikt att en betydande del av den totala verksamheten i övrigt skall bedrivas från Gotland, så att sysselsättningen på Gotland bevaras och förstärks vid en sammanslagning, samt att verksamheten i fortsättningen även bör bedrivas i Sundbyberg. Riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen i den här frågan.

Hur ser det då ut i dag? Det nya bolaget AB Svensk Spel har sitt säte i Visby. Dit har också bolagets vd förlagt sin huvudsakliga verksamhet liksom avdelningscheferna för ekonomi, administration och utveckling. Den 1 juli 1996, då det nya bolaget startade, fanns det 240 fast anställda i Sundbyberg, 163 i Visby och 29 på övriga orter i landet. Vid det senaste mättillfället i företaget, den 31 december 1997, var de fast anställda i Sundbyberg 224, i Visby 177 och på övriga orter 40. Antalet fast anställda har alltså minskat med 16 i Sundbyberg, ökat med 14 på Gotland och ökat på övriga orter med 11.

Jag kan alltså konstatera att riksdagens beslut om att bevara och förstärka sysselsättningen på Gotland har följts. Jag är i och för sig inte förvånad över det, eftersom jag utgår från att det är riksdagens beslut som gäller. Men jag är glad över att kunna göra den här redovisningen för kammaren. Det är naturligtvis viktigt att den relativa andelen behålls även i fortsättningen.

Charlotta L Bjälkebring sade i sitt anförande att det var en avsaknad av sådana frågor som forskning om skadeverkningar på spelmarknaden. Det gällde idrottsutredningen osv. Det ligger dock på kulturutskottet. Vänsterpartiets motion har delats till oss på finansutskottet vad gäller yrkandena 3 och 9. Övriga delar ligger på andra utskott. Det är inte mycket vi kan göra åt den saken. Utskottet har att behandla de frågor som blir oss fördelade. Det är en fråga för kammarkansliet. Därför är inte de frågorna behandlade i det här betänkandet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 226 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! I den här snart sena timmen skall jag bara uppehålla mig vid två saker i Kristina Nordströms anförande. För det första kan jag konstatera att det tydligen inte finns någon förståelse alls från den socialdemokratiska majoritetens sida för att handikappidrotten är extra viktig, att den särskilt måste framhållas och att pengar måste avsättas för detta.

För det andra vill jag återkomma till den fråga jag ställde i mitt inledningsanförande. Det gällde effektiviteten i sammanslagningen. I både det här betänkandet och i riksdagens tidigare beslut om sammanslagningen hävdas att effektivitetsskålet är ett av de viktigaste skälen. Jag frågade vilka effektivitetsvinster som då har uppnåtts under den tid då bolagen varit sammanslagna.

Av Kristina Nordströms anförande nyss framgick det, om jag räknade rätt i hastigheten, att antalet anställda totalt sett har ökat under den här tiden. Men man kanske har gjort några andra effektivitetsvinster?

Anf. 227 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I den moderata motionen står det att Riksidrottsförbundet har att tillse att den del av anslaget som Handikappidrottsförbundet erhåller är rimlig och rättvis. Man talar också om att den svenska idrotten även i framtiden måste ges möjligheter att agera självständigt. Den skall ha frihet att själv bestämma verksamhetens innehåll, inriktning och mål. Jag tycker att det rimmar illa med den öronmärkning som Göran Lindblad talar om.

När det gäller antalet anställda i mitt anförande talade jag om *fast* anställda.

Anf. 228 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! När det gäller handikappidrotten får vi faktiskt hålla oss till vad som står i reservationen. Enligt vårt förslag till text skall det stå: ”Enligt utskottets mening bör emellertid de ekonomiska förutsättningarna för handikappidrotten förbättras genom att ytterligare medel tillförs på det sätt som Moderata samlingspartiet föreslår.”

Anf. 229 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Kristina Nordström att det nog är ett missförstånd från hennes sida. Statligt stöd och vinstdelning är inget problem för oss i Vänsterpartiet. Det är bra med fasta principer så att man ser till att idrottsrörelsen får sitt stöd. Det är också så att när det här vinstdelningssystemet är klart kommer det inte att direkt kopplas till spelen. Det kommer att bli som en post i budgeten vilken som helst. Men principen nu när man jobbar fram det är att man skall titta på de inkomster som blir av spelautomaterna. Sedan kommer det att kopplas bort från det här, och det tycker vi är bra.

Det är ju så att de offentliga medlen till idrotten totalt sett har minskat. Det har tvingat folkrörelseidrotten att söka nya vägar till egen finansiering. Det är här vi tycker att de faktiskt kan förlora mycket av sin oberoende ställning. Därför vill vi särskilt poängtera att det offentliga stödet *är* viktigt så att idrottsrörelsen verkligen kan engagera sig och bedriva

den verksamhet som den är bra på, nämligen att få in barn och ungdomar i idrottslig verksamhet.

Jag saknar något om spelmarknadens skadeverkningar i betänkandet. Det är viktigt att man i alla betänkanden ser till helheten och inte bara till de olika delarna. Finansutskottet har ju behandlat detta korrekt, och jag respekterar det, men jag skulle vilja ha en annan ordning.

Anf. 230 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi är överens om att det är angeläget att föreningslivet även i fortsättningen får ett statligt ekonomiskt stöd. Visst har anslagen minskat, liksom i stort sett alla andra anslag. Det beror på den allmänna ekonomiska situationen, som vi försöker komma till rätta med. Att anslagen minskat är att beklaga, och det är på många områden man känner att man fått minskade anslag. Men det beror som sagt på det underskott vi haft.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

15 § Tullsamarbetsavtal med Slovakien

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU21
Tullsamarbetsavtal med Slovakien (prop. 1997/98:59)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

16 § Allmän *Allmän kameraövervakning* **kameraövervakning**

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU14
Allmän kameraövervakning (prop. 1997/98:64)

Anf. 231 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! I justitieutskottets betänkande JuU14 behandlas en proposition om allmän kameraövervakning. Fyra motioner har väckts, och vi moderater ansvarar för en motion. Den har resulterat i två reservationer, som jag naturligtvis står bakom. Men, fru talman, härmed ber jag att få yrka bifall till endast en reservation, nr 3 under mom. 2.

Vad beträffar propositionen om lag om allmän kameraövervakning ser vi moderater positivt på regeringens förslag, eftersom den nya lagen medger en vidgad möjlighet till allmän kameraövervakning. Allmän kameraövervakning ökar möjligheterna att förebygga brott eller, om ett brott begåtts, att snabbare och på ett säkrare sätt få fast brottslingen eller brottslingarna. Men givetvis måste man vara väldigt noggrann med sin kameraövervakning så att ett tillfredsställande integritetsskydd uppnås. Därför anser vi moderater att vi redan nu bör fastslå att en utvärdering av

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

lagen bör äga rum så snart det finns tillräckliga erfarenheter av dess användning.

Regeringens förslag innebär att post- och bankkontor skall undantas från regeln om tillståndskrav. Men regeringen är inte beredd att tillåta samma undantag för butiker. Vi moderater anser att regeringen faktiskt missbedömt butikernas övervakningsbehov. Jag trodde att det var så enkelt att förstå att det är just i området precis intill in- och utgångskassorna som den största rånrisken finns. Det är det onekligen farligaste stället i butiken. Oftast begås brotten på kvällar eller helger då det är obekvämt arbetstid. Det innebär att de butiksanställda oftast arbetar ensamma.

Under 1997 begicks 650 rån i butik, och detta skedde vid flertalet tillfällen just i området vid in- och utgångskassan. I och med att säkerhetens höjts vid post- och bankkontor har antalet rån minskat mot dessa inrättningar. Men i stället ökar butiksrånen.

Fru talman! Vi moderater anser att det är viktigt att butikerna, liksom post- och bankkontoren, undantas från nuvarande tillståndskrav, eftersom utvecklingen tenderar att gå mot färre post- och banklokaler och fler butiker som upplåter en del av butikslokalen för tillhandahållande av post- och banktjänster. Denna utveckling kommer med all säkerhet att fortsätta. Det är en fråga som är högaktuell just nu för oss här i kammaren.

Fru talman! Det är beklagligt att utskottsmajoriteten inte är beredd att inse butikernas behov och därmed instämma i vår reservation.

Anf. 232 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet tycker, precis som jag tror att alla svenskar gör, att det är mycket viktigt att man minskar antalet brott och olyckorna som sker runt post, banker eller affärer. Därför tycker också vi att det är viktigt med kameraövervakning.

Men vi menar att det finns så dåligt underlag som visar hur detta ger resultat och vilka konsekvenserna kan bli, att man bör börja med en försöksverksamhet. Det gjorde man när det gällde den hemliga kameraövervakningen. Om erfarenheterna sedan visar sig vara fördelaktiga bör man stifta en lag kring det. Tyvärr har man från majoritetens sida inte gått på den linjen, och det är det, fru talman, som gjort att vi har en reservation. Folkpartiet har tre reservationer till detta betänkande, men för tidsvinnning, som vi säger, yrkar vi bifall till endast reservation 1.

Naturligtvis står vi bakom också de andra två reservationerna. Reservation 4 gäller undantag från upplysningsplikten. I det fallet menar vi att man måste renodla. Skall man ha en öppen kameraövervakning skall den också vara öppen, och den skall deklarerars. Men om man i vissa fall behöver ha en dold kameraövervakning skall den inte ligga under lagen om allmän kameraövervakning, utan den skall naturligtvis hamna under lagen om dold kameraövervakning. Inte heller på punkten lyckades vi få majoriteten med oss. Det gjorde att vi skrev en reservation.

Fru talman! Eftersom som det skall finnas en tillsynsverksamhet för det som nu skall gälla, menar vi i Folkpartiet att det krävs resurser för detta. I vårt parti tycker vi att man inte riktigt har beaktat vad det kostar. Det gör att vi har åsikter om hur mycket pengar som behövs. Med anled-

ning av detta har vi skrivit reservation 5 under mom. 5. Men som sagt yrkar vi för tids vinning bifall endast till reservation 1.

Prot. 1997/98:86
25 mars

Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet är emot den utvidgning som regeringen föreslår. I praktiken innebär förslaget att det blir tillståndsfritt att installera allmän kamera. Vi godtar däremot förslaget att banklokaler och postlokaler får installera sådana kameror. Det är inrättningar där man handskas med pengar i stor skala, och därför accepterar vi det. Dessutom sägs det i propositionen att post- och bankkontor skall ansöka om tillstånd om de vill spela in ljud. Det tycker vi också är positivt, och därför avstyrker vi inte helt propositionen.

Men vi motsätter oss alltså att butikslokaler får installera en kamera utan att anmäla det till länsstyrelsen. Vi tror att det innebär en stor risk för att kameraövervakning kommer att breda ut sig och bli ett problem, om man inte genom lagstiftning håller en restriktiv linje.

Miljöpartiet vill ha kvar gällande lag för butikslokaler som säger att tillstånd endast meddelas om sökanden kan anses ha ett befogat intresse av att få använda övervakningskamera och att detta intresse inte lika väl kan tillgodoses på något annat sätt. Vidare skall hänsyn tas till den personliga integriteten. Denna skrivning tycker vi är alldeles utmärkt.

Vilka är då argumenten för att göra denna stora utökning av kameraövervakning? Jo, att förhindra brott. Det vill vi ju alla. Men kan man verkligen göra det? De effekterna är inte tillräckligt utredda. Analyserna visar att effekterna inte alls står i relation till kostnaderna och hotet mot integriteten.

Nu föreslås utökning utan utbildning och personkontroll av dem som får tillgång till att spela in film och kan avgöra hur materialet skall hanteras.

Jag har roat mig med att titta i branschens och de handelsanställdas egna tidningar och se vad de säger om problemet. För visst är det ett problem att ensamma butiksanställda blir rånade. Tryggheten för de anställda är viktig. Men jag ser faktorer som att affärer utökar sina öppettider och att en anställd är ensam i affären. Därför har också butiksrånen blivit råare. I åtta fall av tio används vapen, och hälften av dessa är skjutvapen. Våldshandlingar finns med i spelet.

Rikspolisstyrelsen har en särskild butiksgrupp som studerar de här brotten noga. Där säger man också att den största riskgruppen för att drabbas av rån är små, kvällsöppna livsmedelsbutiker i storstäder, butiker utan larm och med ensamarbetare.

Bensinmackarna har ju börjat handla med allehanda varor. De har börjat ha dygnet-runt-öppet. Detta är en trend som ökar kraftigt, och med den följer butiksrånen. Ju längre man har öppet, desto mer ökar butiksrånen. Inom branschen säger man själv att man skulle vilja att detta kunde stävjas. Man vill inte ha butiker som har öppet under så här lång tid, sena kvällar och dygnet runt. Det säger man själv från facket och från branschen. Man rekommenderar också att man har två anställda om man har öppet sena kvällar.

Det borde vara självklart att en användare först i sista hand tar till kameraövervakning. Det borde man göra när alla andra åtgärder har prövats, och inte som utredaren föreslår låta behovet bli en sekundär fråga.

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Övervakning av butikslokaler skall ske undantagsvis, och inte som huvudregel.

Andra brottsförebyggande åtgärder än kameror måste prövas. Det är nämligen ingen mirakelkur. Tvärtom kan det innebära en falsk trygghet. Rånarna har ju mask eller rånarluva. Det spelar alltså ingen roll om man filmar dem eftersom man ändå inte ser vilka de är.

Kontrollen är också svår. En effektiv tillsyn måste till. Nu får vi reda på att länsstyrelserna har fått tre miljoner i ett första steg. Men de pengarna räcker bara till att kontrollera de 4 000 kameror som finns i dag. Vi tycker från Miljöpartiets sida att man inte behöver lägga denna stora uppgift på länsstyrelsen. Vi tycker i stället att det finns andra ärenden som har större prioritet när det gäller resurser. Jag tänker då på miljötillsynen av verksamheter, som behöver pengar i första hand.

För den dolda kameraövervakningen finns ett förslag som vi i Miljöpartiet inte heller accepterar, och där vi har reserverat oss tillsammans med Vänstern och Folkpartiet. Utredningen om kameraövervakning föreslog att bestämmelserna om undantag från upplysningsskyldighet skulle utgå i den nya lagen. Men så har man inte gjort, utan man har dem med. Utredningens motiv till förslaget var att polisen bakvägen skulle få tillstånd till den dolda kameraövervakningen vid förundersökning trots att rekvisiten härför inte var uppfyllda, t.ex. på grund av att brottet inte var tillräckligt allvarligt. Därför tycker vi att den dolda övervakningen skall finnas i lagen om hemlig kameraövervakning, och inte i den allmänna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 2 och reservation 4 under mom. 4.

Anf. 234 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Herr talman! Kia Andreasson kan gå med på kameraövervakning i bank- och postlokaler, men är inte beredd att ställa upp för butikerna. Hon medger att butikerna är mer och mer utsatta. Jag tycker att det är litet synd att hon inte kan försöka inse den trygghet det skulle ge personalen att kunna få kameraövervakning.

Jag tror inte alls att man bara enkelt kan anställa två personer. Det har visat sig bli alldeles för dyrbart. Vi i allmänheten kanske behöver denna service. Det är ju ändå vi som styr öppethållandet och hur det skall gå till.

Därför tycker jag att det är litet märkligt när Kia Andreasson i sin reservation säger att kameraövervakning inte är någon mirakelkur mot brottslighet. Det kan väl jag också hålla med om, men det är i alla fall en bra bit på vägen mot att försöka förhindra brott. Om brott begås kanske man också snabbare kan få tag på gärningsmannen. Därför kan jag inte förstå varför Kia Andreasson inte kan gå med på det här även för butikerna.

Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Skälet till det är att post- och banklokalerna är färre. Länsstyrelsen har lättare kontroll över dessa inrättningar. Butikslokaler finns däremot i ett ofantligt antal. Man kan inte på samma sätt hålla koll på var de finns, och hur detta sköts.

Man har sett i rapporter och undersökningar att butiker utan larm och med ensamarbetare är de som drabbas mest. I första hand tycker jag att

andra åtgärder skall vidtas före kameror, som jag sade. Det skulle då vara att inrätta larm. Av de rådrabbade butikerna saknade 38 % larm. Över 60 % av fallen drabbade ensamarbetare.

Om man har försökt med alla åtgärder för att förebygga brott, Maud Ekendahl, kan man ansöka hos länsstyrelsen i dag. Det har inte inneburit några problem om man har angett skäl. Det är alltså möjligt. Vi gör det inte omöjligt, utan precis som jag sade skall det vara sekundärt och skälen skall anges. Det tycker jag är lämpligt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 236 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Herr talman! Brottsligheten ökar ju hela tiden i butikerna. Varför skall vi inte nu, när vi behandlar ett betänkande och kan ge möjligheten, ha en framförhållning i stället för att efter ett halvt eller ett år stå här igen och mala en ny proposition, ett nytt betänkande och en ny diskussion och sedan kanske gå med på det hela? Det är väl bättre att ha framförhållning?

Jag ser att larmet larmar, Kia Andreasson, men ofta hinner ingen till platsen medan brottslingarna är där. Man måste få identifikation på brottslingarna för att klara upp brotten. Vi har ju så dålig upplärningsprocent här i Sverige. Därför finns det all anledning att kunna komplettera det hela med just kameraövervakning för butikernas skull. Kan inte Kia Andreasson hålla med om det?

Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Kia Andreasson föreslår andra åtgärder först, som jag har nämnt flera gånger. Jag tror att de är mycket bättre, eftersom en linje visar att dygnsöppna butiker, eller mackar som det är i detta fall, har fler råntillfällen.

Jag måste hänvisa till en engelsk erfarenhet och undersökning. Där står att kameraövervakning *kan* ha positiv verkan. Maud Ekendahl pratade som att det skulle vara just en mirakelkur. Men det *kan* alltså ha positiv verkan tillsammans med andra brottsförebyggande åtgärder. Det Maud Ekendahl sade stämmer inte.

Jag har inte hört att det skulle vara stora problem för de butiker som ansöker hos länsstyrelsen om kameraövervakning. Det finns inga indikationer på att det skulle vara jättesvårt att få tillstånd.

Anf. 238 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en ny lag om allmän kameraövervakning. Den ersätter den tidigare lagen om övervakningskameror.

Förslaget innebär en lagreglering av avlyssning och upptagning av ljud som sker i samband med optisk övervakning och vidare att allmän kameraövervakning i banker, postkontor och butikslokaler undantas från kravet på tillstånd. Utskottet tillstyrker regeringens förslag med undantag av upplysningsplikten där utskottet föreslår att skyldigheten att upplysa om kameraövervakning skall inträda redan när övervakningsutrustningen sätts upp.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Låt mig inleda med att instämna i och framhålla vikten av att en lag av det slag som här behandlas tar största möjliga hänsyn till och har respekt för människors integritet. Man skall inte behöva känna sig övervakad och kontrollerad var helst man rör sig. Det är grundläggande för lagstiftningen.

Men vi lever i en tid när människor hyser oro och rädsla för att utsättas för brott. Därför är det likaledes samhällets uppgift att i mesta möjliga mån förhindra brott och öka människors trygghet, men också att klara upp brott. I den statistik som finns tillgänglig kan vi konstatera att bl.a. butiksrån, stölder m.m. ligger på en oacceptabelt hög nivå. Butiksrånen har ökat kraftigt de senaste åren.

Det är mot den bakgrunden självklart att vår rädsla och oro ökar, inte minst för den som arbetar i butik och framför allt gör det under tider när risken är som störst att utsättas för detta. Det är inte ovanligt att man jobbar ensam i små kvartersbutiker under kvällstid och helger.

I det förslag till lagändring vi nu behandlar har därför intresset att förhindra och utreda brott fått en mer framträdande roll. Men regeringen framhåller fler än en gång i förslaget att dessa intressen alltid måste vägas mot den enskildes intresse av skydd för den personliga integriteten.

Även om man nu frångår kravet på tillstånd för användning av övervakningskameror i banker, postkontor och butiker finns det regler som skall vara uppfyllda innan anmälan lämnas in till länsstyrelsen, nämligen att övervakningen har till enda syfte att förebygga och avslöja brott, att kameran är fast monterad och försedd med fast optik, att användaren träffar överenskommelser med skyddsombud, skyddskommitté eller organisation som företräder de anställda, att upplysning måste anslås i lokalerna att övervakning sker. Lägg därtill länsstyrelsens utökade skyldighet att utöva regelbunden inspektion och att den tillsynen inte bara begränsas till vissa angivna uppgifter utan även omfattar kontroll av att samtliga bestämmelser i lagen följs.

Dessutom bereds kommuner tillfälle att yttra sig, och JK kan överklaga beslut enligt lagen. När det gäller rätten att överklaga beslut enligt denna lag föreslås inga förändringar i förhållande till den nuvarande regleringen. Förslaget synes väl avvägt mot integritetsintressena och statens ansvar för att förhindra och avslöja brott.

Så till reservationerna. I reservation 1 från Folkpartiet ifrågasätts om regeringen i förslaget tagit rimlig hänsyn till skyddet för den enskildes integritet. Vidare anser man att det är oklart om förslaget kommer att få de brottsförebyggande effekter som regeringen eftersträvar. Enligt utskottets uppfattning tar förslaget hänsyn till skyddet för den enskildes integritet. Men som jag tidigare har anfört har samhällsansvaret för människors trygghet, dvs. möjligheter att förhindra brott och klara ut brott, fått en mer framträdande roll. I Folkpartiets motion anförs att regeringen skulle ha den uppfattningen att kameraövervakning skulle vara en mirakelkur i det brottsförebyggande arbetet. Då har man väl inte läst propositionen särskilt väl.

Regeringen skriver att det kan *bidra* till en minskning av brottsligheten samt att en viktig förutsättning för att uppnå bättre effekter är att kameraövervakningen används tillsammans med andra brottsförebyggande åtgärder. Utskottet delar regeringens syn att övervakningskameran är ett viktigt komplement till andra brottsförebyggande åtgärder.

Folkpartiet vill ha till stånd en försöksverksamhet på vissa orter som sedan skall utvärderas innan förslaget kan träda i kraft. Utskottet finner ingen anledning att tillämpa lagen försöksvis. Lagen och utvecklingen kommer att följas noggsamt. Regeringen skriver på s. 37 i propositionen att vid en kommande utvärdering av reformen – man har alltså redan uttalat att en utvärdering skall ske – bör frågan om anmälningsskyldigheten särskilt belysas.

I reservation 2 från Miljöpartiet finns krav på tillstånd för kameraövervakning i butikslokaler. Där vill jag anföra detsamma som för reservation 1, nämligen att regeringen inte har den uppfattning som Miljöpartiet hävdar. Det krävs mer åtgärder än kameraövervakning i det brottsförebyggande arbetet. Man bör ha vidtagit sådana åtgärder innan kameraövervakningen startar. Det står också att läsa om på s. 28 i propositionen.

I reservation 3 föreslås att kameraövervakning vid butikens in- och utgångar skall undantas från krav på tillstånd. Vi är väl ganska överens om att vi skall införa en allmän kameraövervakning. Någon vill göra det försöksvis, någon vill begränsa förslaget och någon vill utvidga förslaget till viss del. Det visar väl att det liggande förslaget är väl avvägt. Moderaternas förslag på enbart en anmälan om övervakning vid in- och utgångar till butiker skulle medföra att det blir svårt att röra sig på offentliga platser i centrala delar med många butiker utan att bli övervakad.

Låt mig till sist säga litet grand om reservation 5 om länsstyrelsernas tillsynsverksamhet. Regeringen anser ju att den måste utökas väsentligt till att gälla regelbunden inspektion och även omfatta kontroll av lagens samtliga delar. Hur omfattande en regelbunden inspektion och tillsyn är framgår ju inte särskilt tydligt av propositionen. Därför har jag svårt att se på vilket sätt Folkpartiets uppfattning skiljer sig från regeringens om regelbunden inspektion. Det torde vara svårt att ifrågasätta både omfattningen av tillsynen och om länsstyrelserna ges tillräckligt med resurser för sin uppgift innan lagen fått verka en tid. Låt oss återkomma till den diskussionen vid ett senare tillfälle när det finns ett bättre underlag för att diskutera detta.

Herr talman! Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 239 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Herr talman! Det känns som om Margareta Sandgren instämmer helt vad gäller farligheten för butikerna. Jag känner inte att jag får en tillräcklig motivering till varför det här undantaget inte kan ges för butikerna. Det handlar om småföretagare. Det bli förödande konsekvenser om småföretagare får ett inbrott eller ett grovt rån i sin butik.

Jag undrar också hur Margareta Sandgren ser på utvecklingen. Instämmer Margareta Sandgren i vad jag har sagt om att post- och banktjänster mer och mer förs över till butikslokaler? Hur kommer ni att ställa er när det med stor sannolikhet kommer att ske brott i dessa kombinerade butiker?

Anf. 240 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Några hävdar ju att det här lagförslaget är en kraftig utvidgning. Jag tror att det förslag som nu ligger är väl avvägt. Vi får nog-

samt följa utvecklingen både när det gäller hur användandet av övervakningskameror sker och om det så småningom skall utvidgas ytterligare till att gälla det som Moderaterna har yrkat på. Jag tycker att vi skall följa den utvecklingen. Jag tycker att det är ett väl avvägt förslag.

Anf. 241 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag reagerade på Margareta Sandgrens anförande där hon säger att vi får återkomma senare till hur det skall kontrolleras. Det är ett väldigt konstigt sätt att införa ett så vitt begrepp och ge fritt fram för installationer av kameror i alla butiker och sedan säga efteråt att vi får se hur det kan bli med tillsynen. Jag tycker att det är den svaga länken i det här förslaget. Jag tycker att det är att fransäga sig ansvaret.

Anf. 242 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det står alldeles tydligt i propositionen, Kia Andreasson, att tillsynen skall utvidgas kraftigt, att det skall ske en regelbunden inspektion och att lagens alla delar skall kontrolleras. Men det är svårt att säga i dag vad regelbunden är. Är det varje månad eller en gång i halvåret? Vi får vänta tills lagen har varit kraft en tid och se vilka behov som finns av ytterligare inspektioner, om de skall ske tätare och om det då krävs mer resurser.

Men det är inte som Kia Andreasson säger, att jag skulle ha sagt att det inte behövs någon regelbunden inspektion. Så har jag inte uttryckt mig.

Anf. 243 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Vi vet hur det är med resurserna i dagens samhälle, särskilt inom rättsväsendet. Där har vi många hål att fylla.

Som jag sade har jag tagit reda på att länsstyrelsen har fått 3 miljoner. Men det räcker bara till kontroll av de kameror som finns i dag. Av det kan man dra slutsatsen att det inte kommer att räcka till för en ordentlig kontroll.

Anf. 244 SIW PERSSON (fp) replik:

Herr talman! Självfallet måste en socialdemokratisk representant säga att propositionen är väl avvägd. Det vore ju en sensation annars. Men eftersom vi vill ha en annan ordning är det kanske inte så konstigt att vi tycker att regeringen har övervärderat förslaget.

Jag vill understryka att jag tycker att det är konstigt, när man inte har någon erfarenhet, när man inte har någon analys, när man egentligen inte vet hur det skall bli, att man inte gjorde likadant i det här fallet som när det gällde hemlig kameraövervakning. Först har man en försöksverksamhet, sedan gör man en utvärdering och utifrån de vunna erfarenheterna kommer man därefter med ett lagförslag.

När det gäller undantag från upplysningsplikten vill jag bara säga, herr talman, att det alltid är lika viktigt att man ser till att lagen hör hemma där den skall höra hemma. Övervakning som inte skall vara offentlig skall inte vara i lagen om öppen kameraövervakning utan i lagen om hemlig övervakning.

När det till sist gäller länsstyrelsens tillsynsverksamhet är det väl inte så konstigt om vi har anmärkt på att det behövs kraftigt utökade resurser. Man har i propositionen föreslagit att det skall bli utökad verksamhet. Självfallet följer av detta en kraftigt utökad tillsynsverksamhet. Men för 3 miljoner får man inte särskilt mycket. Det är inte ens särskilt många anställda.

Anf. 245 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservationerna 1 och 4.

Av debatten om propositionen om allmän kameraövervakning kan man få uppfattningen att det i dag inte finns några möjligheter att ha kameraövervakning i butiker, på postkontor eller i banker, att det är brist på möjligheter att ha kameraövervakning. Men det är inte så. Det finns en lagstiftning om övervakningskameror som gäller i dag.

I dag gäller enligt lagen att det krävs tillstånd för att man skall få ha en kamera uppsatt. Det krävs att den riktas mot en plats där allmänheten finns eller där allmänheten har tillträde. Tillstånd får meddelas om den sökande kan anses ha ett befogat intresse av att få använda övervakningskameran och detta intresse inte lika väl kan tillgodoses på något annat sätt. Vid tillståndsgivningen skall alltid prövas vilken betydelse övervakningen kan ha för de enskildas personliga integritet.

Lagstiftningen är väl avvägd. Som Kia Andreasson från Miljöpartiet tidigare sade har det inte kommit några signaler om att det skulle vara svårt i dag att få tillstånd att sätta upp övervakningskameror när man ansöker hos länsstyrelsen.

Herr talman! Det här är inte den första propositionen vi har behandlat under de senaste åren här i riksdagen som har handlat om kameraövervakning, hemlig telefonavlyssning och register. Det är viktigt att man hela tiden ser varje lagstiftning och varje förslag i ett sammanhang. Det har börjat tona fram en bild av en regering som har en oerhört stark tilltro till register och teknisk utrustning för att komma till rätta med brottsligheten.

Tidigare talare har också sagt att det är viktigt att man kan göra inspelningar vid rån för att efteråt kunna se vem brottslingarna var och på så sätt kunna gripa dem. I dag är det ett stort problem när det gäller brottsbekämpning att även om gärningsmannen är känd har polisen inte möjligheter och resurser att utreda brott med kända gärningsmän. Det är viktigt att vi inte hela tiden rusar i väg och kräver nya metoder när vi inte kan handskas med den situation vi har.

Vänsterpartiet har i en motion ställt krav just när det gäller en utvidgning på det sätt som regeringen föreslår. Man kan inte säga att det har gjorts en avvägning mellan den enskilda personens integritet och hur effektiv kameraövervakning är när det gäller brottsbekämpning. Det enda som regeringen hänvisar till i propositionen är en engelsk undersökning som inte gav några entydiga resultat. Där säger man att kameraövervakning kan ha haft en viss positiv effekt men att detta har varit svårt att utvärdera eftersom man också har vidtagit andra brottsförebyggande åtgärder i samband med att man har haft kameraövervakning.

Herr talman! När det gäller butiksrån handlar det som tidigare har nämnts om öppettider, om ensamarbete, om människors krav på ökad tillgänglighet till butiker och på att kunna handla dygnet runt. Butikerna

*Fel! Okänt
växelargument.*

har också svårt att få verksamheten så lönsam att man kan ha två anställda på kvällstid vid dygnet-runt-mackar.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi börjar diskutera vad det är för typ av samhälle vi är på väg mot. Om medborgarna kräver hög service dygnet runt måste vi kanske vara beredda att betala mer för den servicen och tillgängligheten, för att människor som arbetar ute i butikerna skall kunna känna sig trygga och säkra.

Vi skall inte behöva använda oss av teknisk övervakning för att hela tiden försöka uppnå detta. Jag tror inte att kameraövervakning kommer att vara lösningen på problemet med att få ned antalet butiksrån. Det kanske kommer att vara en del. Men precis som det sades tidigare kommer rånare att vara ännu mer maskerade. Det här leder kanske snarare till en ökad våldsutveckling där en person som är helt dold begår rån. Jag tror att det behövs andra åtgärder.

Vi i Vänsterpartiet är inte heller beredda att säga att det här är en absolut omöjlig väg att gå. Med den lagstiftning som finns i dag har vi inte kunnat se att det finns några direkta problem för butiker att få använda sig av kameraövervakning. Men man kanske skulle göra det lättare. Eftersom det inte finns en undersökning borde man, precis som Siw Persson från Folkpartiet tidigare sade, i stället ha infört en försöksverksamhet och utvärderat denna försöksverksamhet innan man fastställer en lagstiftning som skall gälla.

Reservation 4 handlar om polisens möjlighet att använda dold kameraövervakning. Utredningen visade att den möjlighet som finns redan i dag men som används i mycket få fall faktiskt kan komma i strid med hemlig kameraövervakning. Vi har en mycket strikt reglering för när man får använda hemlig kameraövervakning. Men i den här formen är det bara länsstyrelsen som medger tillstånd för dold kameraövervakning, och det är ingen tillräcklig kontroll. Skall man ha dold kameraövervakning bör den regleras i den lagstiftning som handlar om hemlig kameraövervakning.

Anf. 246 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! Först vill jag kommentera det sista. Regeringen är inte främmande för att dold kameraövervakning skall ingå i lagen om hemlig kameraövervakning. Därtill sitter det en utredningsman som skall titta på en utvidgning, och den utredningen kan vi väl avvakta.

Sedan tar Alice Åström upp registrering, avlyssning och kameraövervakning som en linje i regeringens politik för att bekämpa brottsligheten, och hon ifrågasätter något den ökade användningen av tekniska hjälpmedel.

Då måste jag ställa frågan: Vilka instrument och verktyg är ni i Vänsterpartiet beredda att ge polisen och andra för att bekämpa en ganska grov brottslighet med mycket vapen som blir alltmer sofistikerad? Vilka verktyg är ni beredda att ge polisen och samhället för att bekämpa brottsligheten?

Det är klart att det vore bra om fler kunde arbeta i butikerna och om man kanske inte hade öppet dygnet runt. Men jag tror inte att det är lösningen på problemet. Ofta kan det vara flera, ett gäng, som begår brott i butikerna. Det är inte säkert att lösningen heter mer personal, även om det vore bra.

Anf. 247 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! När det först gäller den dolda kameraövervakningen är det ju så, som Margareta Sandgren säger, att även regeringen anför att det här kanske bör behandlas i lagstiftningen om hemlig kameraövervakning. Det pågår en utredning som ser över detta.

Men när man nu har upptäckt att det finns sådana brister i den lagstiftning som vi har i dag att detta tenderar att höra hemma i en annan lagstiftning och att nuvarande lagstiftning dessutom används i mycket liten utsträckning, anser Vänsterpartiet att det vore rimligt att ta bort den här möjligheten i avvaktan på att en helt ny lagstiftning skall skapas. När man ser att det finns en del i den här lagstiftningen som faktiskt inte hör hemma där bör man inte säga sig att den skall få vara kvar där tills vidare och att vi längre fram får se hur det blir.

Jag tycker att utredningen framförde en ganska allvarlig kritik när den pekade på att lagstiftningen tenderade att kunna användas på ett sätt som den inte var avsedd för.

Herr talman! När det gäller frågan om vilka metoder Vänsterpartiet är berett att använda vill jag ta upp helhetsbilden. Jag tror att vi kommer att behöva använda oss av teknisk utrustning, men jag anser att det är oerhört viktigt att man inför varje steg som tas gör en grundlig utredning och utvärdering och tar till sig andra länders undersökningar av hur effektiva olika metoder är och av hur många brott man löser med de tekniska metoderna. Det skall man göra i stället för att ständigt snabbt säga att vi går in för det och det – längre fram får vi utvärdera hur det har blivit.

I debatten saknas också en helhetssyn på alla de olika delarna, vad man får sammantaget. Man bör göra en värdering utifrån dessa olika aspekter.

Anf. 248 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! Alice Åström tycker att man skulle kunna flytta över den dolda kameraövervakningen, men det är väl ändå rimligt att man får titta närmare på en utvidgning av lagen om hemlig kameraövervakning innan man säger att detta skall tillföras. Under tiden måste man ju ha en lagstiftning som täcker detta. Lagstiftningen är också fylld med regler för hur det här skall gå till, hur lång tid det får användas osv.

Sedan åter till frågan om alternativ. Vänsterpartiet menar att vi skall ta till oss andra länders erfarenheter osv. Men vilka andra brottsförebyggande åtgärder är det fråga om, utöver dem som vi i dag använder och som också ni tycker i viss mån är bra, nämligen registrering, övervakning med kamera, avlyssning osv.?

Anf. 249 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har inte sagt att det här skall flyttas över till lagen om hemlig kameraövervakning, som det pågår en utredning om. Vi har sagt att eftersom det har visat sig att det föreliggande förslaget har sådana brister att detta borde regleras i den andra lagstiftningen, är det självklart att det här skall finnas med i utredningen och värderas för att sedan eventuellt tas in. Under den perioden får man dock faktiskt vara utan möjlighet till dold kameraövervakning i lagen om allmän kameraövervakning.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När jag sade att man skall ta till sig erfarenheter och metoder från andra länder menade jag också erfarenheter av hur effektiv hemlig kameraövervakning är. Vi skall t.ex. när vi prövar propositionen ta till oss erfarenheter från andra länder som har använt sig av de här metoderna. Men det underlaget får vi mycket sällan.

Jag och Vänsterpartiet anser att det är väsentligt att om man skall kunna göra en avvägning avseende integritetsaspekter, frågan om ett kontrollsamhälle och en effektiv brottsbekämpning, måste man få ett underlag om hur effektiv metoden för brottsbekämpningen är. Detta saknas dock. Man skapar ständigt ny lagstiftning och säger att den är det bästa för att bekämpa brott. Brottsligheten har ökat, och vi måste väl alla vilja bekämpa brottsligheten.

Det vill vi allihop göra, men jag tror också att det är viktigt att man tänker efter att man har ett grundligt underlag för varje steg som man tar, så att vi inte finner att vi har infört en massa metoder utan att fortfarande ha lyckats bekämpa brottsligheten. Det är det underlaget som Vänsterpartiet eftersträvar och kräver att vi skall ha när vi fattar beslut.

Anf. 250 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Margareta Sandgren hann ställa frågor före mig. Jag är inne på samma linje när det gäller frågorna till Alice Åström. Från talarstolen sade Alice Åström klart och tydligt: Vi tror inte på den här lösningen med kameraövervakning när det gäller butiksrån osv. – vi från Vänsterpartiet har andra åtgärder.

Jag ställer då frågan: Vilka andra åtgärder? Alice Åström håller nu på att krångla till det för sig genom att tala om lagstiftning. När det talas om andra åtgärder tror man att det är fråga om konkreta åtgärder. Är Alice Åström inne på att partiet vill lägga mera pengar på rättsväsendet eller att det vill göra precis det som Margareta Sandgren var inne på? Det får vi inte svar på här i kammaren.

Anf. 251 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Maud Ekendahl skall få svar på det här i kammaren. Vänsterpartiet är berett att lägga mer pengar på rättsväsendet och på polisen. Det behövs en förstärkning av rättsväsendet, men det kommer inte den tekniska utrustningen att lösa.

Vad gäller den allmänna kameraövervakningen tror jag inte att den kan klara utvecklingen när det gäller butiksrånen. Jag sade från början att möjligheten till kameraövervakning i dag finns men att det krävs tillstånd och ett visst regelverk kring kameraövervakningen. Detta har gjort att butiker som har ansökt om kameraövervakning har varit tvungna att också undersöka om man kan tillgodose säkerhetskraven på något annat sätt innan man har fått tillståndet.

Vi i Vänsterpartiet är oroliga inför ett slopande av detta, så att det kommer att ges en allmän möjlighet. Vi kommer att få butiksinnehavare som använder kameraövervakningen utan att ha tittat över andra möjligheter. Det handlar också om öppettider, om man arbetar ensam, hur kassorna sitter, vilka säkerhetsåtgärder man har när det gäller sedlar – allt detta.

Jag tror att det är oerhört viktigt att man, om man skall använda sådana här åtgärder, bör ha tittat över detta och vidtagit åtgärder i anslutning till det. Det är vad den lagstiftning som finns i dag kräver. Vi i Vänsterpartiet kan inte se att en förändring av det här skulle innebära en stor förbättring utan kanske snarare en försämring för dem som arbetar ute i butikerna.

Anf. 252 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag tror att vi är inne på en mycket farlig väg, om vi riksdagsledamöter här på något sätt, som Alice Åström försöker säga, skall titta över öppettider, hur många anställda det skall vara osv. Det sköter handlarna om själva. Vad vi skall göra är att hjälpa handlarna och de anställda så att de skall kunna känna sig trygga, så att allmänheten skall kunna känna sig trygg och så att man får fast bovarna så snart som möjligt i stället för att de skall gå fria som de gör i dag, då man inte klarar upp så många större brott.

Anf. 253 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Det är möjligt att Maud Ekendahl tycker att det är en mycket farlig utveckling om vi här i kammaren talar om vilken typ av samhälle vi vill ha. Att ha en helhetssyn när man talar om det brottsförebyggande arbetet kräver att vi också måste diskutera hur det ser ut ute i samhället, i butikerna, och hur man arbetar. Vilka åldersgrupper arbetar sent på nätterna? Många gånger är det unga flickor som arbetar ensamma.

Vi är inte beredda att hela tiden ställa upp med teknisk utrustning och ta de här lagstiftningarna, utan vi vill se en annan samhällsutveckling, där man väger in en mängd olika aspekter. Man måste som politiker kunna få diskutera sådana här brister och peka på att det behövs en förändring.

Det är precis så som Kia Andreasson sade i sitt anförande, att det här också är vad de handelsanställda kräver. De ser dessa brister som den stora faran när det gäller butiksrån, och det måste vi kunna beröra och ta till oss som politiker.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

17 § Särskild utlänningskontroll

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU16
Särskild utlänningskontroll (skr. 1997/98:53)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

18 § Immaterialrättsliga frågor

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU16
Immaterialrättsliga frågor

Anf. 254 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Immaterialrättsliga frågor handlar om villkoren för uppfinnare. Det handlar om småföretagsamhet. Det handlar om jobb. Det handlar om tillväxt och en del av näringspolitiken. Om villkoren är bra för uppfinnare och våra nytänkare och innovatörer skapar de idéer och uppfinningar. Nya företag kan starta. Fler jobb kommer till, och tillväxten ökar.

Immaterialrättsliga frågor handlar också om rätten till och skyddet för uppfinningar. Villkoren för uppfinnare och innovatörer blir en del av en företagsvänlig politik. Från Centerpartiets sida tycker vi att villkoren för uppfinnare inte är bra. De borde göras bättre. Det har gjorts en del, men vi tycker inte att det är tillräckligt. Därför finns det också ganska många reservationer från Centerpartiet till detta betänkande med krav på åtgärder som skulle förbättra villkoren och stärka företagsamheten. Vi behöver det. Vi behöver fler jobb för att minska arbetslösheten.

Med detta vill jag ha sagt att detta är viktiga frågor, och de har en bredare aspekt än vad som kan verka vara fallet vid en första anblick. Ämnet låter ju litet torrt och tråkigt – jag medger gärna det.

När det gäller patent finns det naturligtvis en kostnadsaspekt i samband med en patentansökning. För en liten företagare kan en sådan summa kännas ganska tung. Kostnaderna är lika stora oavsett omfattningen av patentet. Vi menar att en differentiering av de olika patentkostnaderna borde göras. Det tar vi upp i reservation nr 1. Reservationen är också undertecknad av utskottets moderater och miljöpartist.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Den tekniska utvecklingen inte minst på informationsområdet reser en rad frågor om upphovsrättsligt skydd och reser helt nya krav på rättskyddet. Det är ingen lätt materia. Det visade inte minst de studier som lagutskottet gjorde i USA förra sommaren. Det innebär inte att man skall tveka att ge sig i kast med dessa frågor enbart därför att de är svåra. Här finns både småföretagare och stora giganter på marknaden. Den nya tekniken medför att det är svårt för rättighetshavare och upphovsmän att behålla kontrollen över sina rättigheter. Samtidigt finns det en risk för att informationsteknikens långtgående kontrollmöjligheter utnyttjas på ett sätt som äventyrar olika intressen i informationsfriheten och som måste stämmas av mot ensamrättsanspråken. Det berör inte minst den nationella lagstiftningen. Men det har även ett brett internationellt perspektiv.

I reservation nr 7 från moderater, folkpartister och centerpartister tas just skyddet upp för de immateriella rättigheterna. Där pläderas för ett bättre skydd. Som en möjlig väg att gå har vi i Centerpartiets partimotion, som behandlas här, föreslagit att en nationell patentinträngsförsäkring införs i avvaktan på en europeisk försäkringslösning. Utskottet skriver ganska starkt – jag medger gärna det. Bl.a. beklagar utskottet att det inte varit möjligt att lösa de finansiella förutsättningarna för en försäkrings-

modell och vill att regeringen arbetar vidare, men man avstyrker motionen.

Jag vill yrka bifall till motionen, och det gör jag genom att yrka bifall till reservation nr 7.

Herr talman! I reservationerna 4, 5 och 6 har vi från Centerpartiet fullföljt kraven i motionerna om ett bruksmönsterskydd, dvs. ett enklare skydd, och ett skydd för växtförädlarrätten och för s.k. programformat. För att spara kammarens tid avstår jag från att yrka bifall till dessa reservationer, men jag vill framhålla att Centerpartiet står bakom även dem.

I reservation nr 3 från Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tar vi upp patent på biotekniska uppfinningar, som rubriken kanske något oskyldigt lyder. Vad det rör sig om är huruvida det skall vara möjligt att ta patent på livsformer. I en rad motioner från dessa tre partier och också från Kristdemokraterna tas dessa frågeställningar upp. Det är frågor som vi för övrigt vid flera tillfällen tidigare har debatterat i denna kammare.

Från Centerpartiet är vi för att patenträtten skall ha ett bra skydd, att det skall vara enkelt och lätt att få patent, men vi menar också att patenträtten bör ha en klar avgränsning. I dag diskuteras möjligheten att ta patent på olika livsformer. Det är en fråga som vi har diskuterat tidigare, som jag sade. Från Centerpartiets sida framhåller vi i uppfattningen att det inte skall vara möjligt att ta patent på livsformer. Själva tanken är svindlande och berör en rad etiska och moraliska frågeställningar långt utanför den normala patenträttens område. Det är inte minst en fråga om etik och praktiskt ansvar. Varje levande varelse är unik. Ingen skall kunna skapa sig intrång i den sfären. En rätt till patent på livsformer innebär ett hot mot viktiga delar av den biologiska mångfalden och mot kulturarvet. De nationella reglerna och de internationella överenskommelserna på området bör ses över med inriktningen att det skall vara omöjligt att ta patent på och äga livsformer. Sverige bör internationellt också verka aktivt för att skapa en konvention som förbjuder patenträtt på livsformer.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 3.

I fråga om de moment i övrigt som jag inte har berört här, som är sex till antalet, yrkar jag bifall till utskottets hemställan. I ett av dessa moment tas upphovsrättsskyddet för vissa översättningar upp. Med anledning av en motion föreslår utskottet enhälligt i ett tillkännagivande till regeringen att regeringen bör överväga behovet av ett upphovsrättsligt skydd för det översättningsarbete som bedrivs i Bibelkommissionen. Jag tror att införandet av ett sådant temporärt skydd under arbetets gång inom Bibelkommissionen vore välbetänkt och skulle underlätta det viktiga arbete som Bibelkommissionen just håller på med.

Herr talman! Jag yrkar i detta fall bifall till mom. 8 i utskottets hemställan.

Anf. 255 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 16, som vi nu behandlar, tas upp ett antal motioner från den allmänna motionstiden rörande s.k. immaterialrättsliga frågor, dvs. sådana som rör upphovsrätt och industriellt rättsskydd, t.ex. patent, varumärken och mönsterskydd.

Vi har från den moderata gruppen i utskottet lagt fram förslag till ett antal åtgärder för att underlätta och förbättra villkoren för uppfinnare och

*Fel! Okänt
växelargument.*

innovatörer som söker patent. Vidare menar vi att det finns behov av att höja patentets rättsliga skydd och status samt att i konsekvens med det verka för att ändringar också kommer till stånd i internationella patenträttskonventioner som Sverige redan har tillträtt.

Det är ju så, herr talman, att uppfinningar, innovationer, forskning och vidareutveckling av idéer har bidragit och bidrar i hög grad till grunden för vårt lands välstånd genom att de så småningom omsätts till nya industriprodukter för export och/eller inhemsk konsumtion. Rätt utnyttjade skapar de alltså nya jobb och sysselsättning, vilket måste anses vara av synnerlig vikt i vår tid, när rekordmånga människor plågas av längre eller kortare perioder av arbetslöshet. Uppfinnare och innovatörer bör betraktas och behandlas som en av tillväxtsamhällets viktigaste nyckelgrupper.

Det är dock relativt lätt att i dag stjäla patent, och det är förenat med ganska stora kostnader att anlita ombud för hjälp med ansökningshandlingar och också, när så kan bli aktuellt, översättningsarbete vid förvärv av patentskydd i annat land. Som jämförelse kan nämnas att de sammantagna myndighetsavgifterna för ett patentskydd inom alla EU-länder är omkring fem gånger högre än motsvarande avgifter för ett skydd i USA. Särskilt för små och medelstora företag kan omkostnaderna kring patentansökningsprocessen utgöra ett hämmande hinder.

Vi utvecklar dessa tankegångar närmare i vår reservation nr 1, där vi alltså kräver att regeringen lägger fram något slags förslag om differentierade avgifter vid patentansökan.

Det är också svårare att hitta riskvilligt kapital när uppfinningar relativt lätt kan stjälas. Också för skydd mot patentintrång har vi velat aktualisera någon form av patentintrångsförsäkring. Det sammanhänger med att just patentskydd har blivit ett alltmer svårartat problem att komma till rätta med. Det drabbar alltså patentsökaren ekonomiskt i hög grad när det sker sådana intrång.

Vi noterar dock, herr talman, att regeringen i viss mån har uppmärksammat dessa problemområden dels genom direktiv till den s.k. småföretagardelegationen, dels genom vissa uppdrag till Patent- och registreringsverket och även NUTEK – Närings- och teknikutvecklingsverket. Det kan finnas skäl att t.ex. avvakta de fortsatta ansträngningarna att försöka få fram en täckande försäkringslösning när det gäller patentintrångsförsäkring.

På en punkt, herr talman, har utskottets majoritet dock inte velat följa våra förslag. Det gäller att förlänga det s.k. prioritetsåret från för närvarande 12 månader till 24 månader och tiden för offentliggörande av patent från för närvarande 18 månader till 24 månader. Skälen, som vi ser dem, för att utsträcka dessa båda tidsrymder sammanhänger just med svårigheten för många patentsökande dels att på den relativt korta tid som nu står till buds finna lämpliga samarbetspartner inom och/eller utomlands för lämpliga produktions- och finansieringsformer, dels att hinna ta ställning till om patent skall sökas även i andra länder – inte minst mot bakgrund av de dryga kostnader som ett sådant ansökningsförfarande medför.

Detta utvecklar vi närmare, herr talman, i reservation nr 2, som handlar om prioritetsrätten.

Enligt utskottsmajoritetens mening väger intresset av att det inom rimlig tid blir klarlagt i vilken omfattning en ny uppfinning slutligen blir

patentskyddad tyngre än den enskilde uppfinnarens intresse av ytterligare rådrum för att bedöma behovet av patentansökningar i andra länder. Tolv månader anser utskottsmajoriteten vara en lämplig avvägning mellan de olika intressen som här gör sig gällande. Vi moderater delar alltså inte denna mening, då vi menar att en uppfinning är starkt knuten till en enskild persons prestation och ideella upphovsrätt samt att upphovsmannen måste tillerkännas en skäligare och rimligare tid för frågan om att eventuellt utvidga patentansökan till andra länder.

Slutligen, herr talman, utvecklar vi i reservation nr 7 tillsammans med Centerpartiet och Folkpartiet närmare grunderna för att vi nu trots att regeringen har gjort vissa ansatser tycker att tiden är mogen för att mera grundligt se över de allmänna villkoren för uppfinnare och innovatörer, just med tanke på deras stora betydelse för vårt lands tillväxt och för utvecklingen av företagsamhet i allmänhet men kanske småföretagsamheten i synnerhet.

Herr talman! För att vinna tid vill jag på grundval av vad jag nu här har anfört nöja mig med att avslutningsvis yrka bifall till vår reservation nr 1.

Anf. 256 TANJA LINDERBORG (v):

Herr talman! På grund av den sena timmen och av solidaritet med kulturutskottet, som såvitt jag förstår står i kö för att debattera, skall jag bara uppehålla mig kring reservation nr 3.

Skall man kunna ta patent på levande organismer? Ännu på 70-talet var svaret på den frågan ett självklart nej. De flesta europeiska länder anpassade då sin patentlagstiftning till den nya Europakonventionen, som innehåller ett klart förbud mot patent på växtsorter och djurraser och på biologiskt förfarande för framställning av växter eller djur. De enda livsprocesser som kan patenteras enligt den konventionen är mikrobiologiska förfaranden. Det undantaget infördes i de flesta länder redan på 40-talet för att möjliggöra patent på framställning av antibiotika och andra jäsningsprocesser. För växtförädlingen fanns växtförädlarrätten, som mer kan liknas vid copyright.

I och med genteknikens framväxt under 80-talet började man diskutera patent på levande organismer. I USA patenterades först bakterier, sedan växter och slutligen också djur. Varken USA eller Japan har några uttryckliga hinder mot livspatent i sin lagstiftning. Därför menar Vänsterpartiet att regeringen måste verka på det internationella planet för ett förbud mot patent på olika livsformer.

Herr talman! EU-kommissionen har sedan drygt tio år tillbaka försökt baxa igenom ett direktivförslag med krav på harmonisering av medlemsländernas patentlagstiftning. Syftet med EU-direktivet var att åstadkomma ett politiskt beslut om livspatent. EU-kommissionens argument var också att främst stötta bioteknikindustrin.

Kommissionen hävdade att genteknikforskning är så dyr och riskabel att den inte kan drivas utan patentskydd. Men förslaget mötte ett oväntat motstånd från såväl medlemsländer som enskilda organisationer. EU-parlamentet krävde vid sin behandling flera ändringar. Efter många turer är det framlagda ändringsförslaget trots allt bättre än det ursprungliga – det skall medges – men det är fortfarande inte bra.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Alltfler forskare ser en risk med att livspatent kan fördröja snarare än gynna vetenskapliga framsteg, eftersom det fria utbytet inom forskarvärlden hindras. Många biopatent är dessutom mycket breda och omfattar ännu icke upptäckta egenskaper hos den patenterade genen eller organismen.

Det mesta av genteknikforskningen kontrolleras av storföretag i norr, och den inriktas också på att svara mot industriländernas marknad och behov. U-länderna är däremot intressanta som försöksmarknader. U-länderna är också intressanta därför att basen för all genteknik, eller i varje fall mycket av gentekniken, kommer från den rika biologiska mångfald som går att hitta där. Majs, ris, socker och kakao ägnas ett väldigt stort intresse av genteknikforskningen, eftersom det är varor som har global konsumentspredning. Dessa grödor är utvecklade under århundraden av bönder i tredje världen.

Gener från tredje världen kommer med största sannolikhet att patentbeläggas av i-ländernas storföretag. Därmed tvingar man in u-landsbönderna i ett beroendeförhållande gentemot företaget som kommer att kontrollera grödan. De lokala variationerna av grödan kan komma att slås ut. Bonden blir då hänvisad till att köpa utsäde som bjuds ut på de villkor som sätts upp av företagen.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att krafterna bakom gentekniken är transnationella, kommersiella krafter med enorma resurser, som genom patenteringen naturligtvis vill ha tillbaka pengar på insatt kapital. Det är inte konstigare än så. Men patent på livsformer kan aldrig någonsin försvaras ur etisk synpunkt. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Anf. 257 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag ställer mig bakom alla reservationer till detta betänkande som Miljöpartiet har skrivit under. Jag kommer dock i dag att yrka bifall bara till reservation nr 6.

Med tanke på dagens sena timme skall jag försöka fatta mig någorlunda kort. Jag tänker ta upp två frågor – dels patent på biotekniska uppfinningar, dels programformat.

Miljöpartiet anser att Sverige i EU:s ministerråd och andra internationella sammanhang bör verka för att man inte skall kunna ha patent på biotekniska uppfinningar. Vi vill även ha en lagändring som innebär att de patent på genmanipulerade produkter som redan beviljats kan avvecklas. Sverige bör också i FN verka för att varje folk garanteras rätten till de egna generna, såväl vad gäller växter som djur.

Bioteknikindustrin argumenterar i dag för patentering. Man säger att man på detta sätt kan få tillbaka de dyra investeringar man gör i den kostbara gentekniken. Att öppna för patentering av t.ex. växter innebär också att öppna för ett fåtal kapitalstarka organisationer. Det finns då en risk att de kan få hela kontrollen över den genetiska bas som i dag utgör grunden för vår försörjning, t.ex. produktionen av mat.

På växtförädlingsområdet är gentekniken inte dyrare än andra traditionella tekniker. I dag finns det dock mycket pengar i gentekniken.

Vi anser att patentering av mänskliga gener och deras användning är både skadlig och onödig.

Att genmanipulera för att djur skall producera livsmedel som t.ex. mjölk med en viss sammansättning är både onödigt och farligt. Det är att mixtra med det ekologiska systemet. Det är en form av rysk roulette.

Jag tänker ta ett exempel på hur känsligt det ekologiska systemet är. Det gäller det afrikanska biet, det som kallas mördarbiet i Latinamerika och Amerika. Man trodde inte att det här biet skulle vara så farligt som det var. Man släppte i och för sig löst det av misstag, men detta bi har i Latinamerika och USA kostat hundratusentals miljoner dollar och även hundratusentals liv. Det visar hur känsligt det ekologiska systemet är. Det är ingenting som vi kan mixtra med på det sätt som man gör med gentekniken.

Jag går så över till programformat. Inom medierna, t.ex. radio och TV, är i dag programidéer någonting som är väldigt värdefullt och kostar väldigt mycket pengar. I dagens upphovsrätt är inte programformat helt skyddade. En sammansatt idé, med bilder och text, kan ibland vara mer värdefull än det som i dag går att skydda med upphovsrätten. Många av de personer som jobbar med de här frågorna blir i dag utnyttjade av radio- och TV-stationer, både större och mindre.

Det här tycker vi inte är bra, varken för de här personerna eller för utvecklingen på området. Vi anser att man skall se över upphovsrätten så att en viss form av programformat kan skyddas.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 6.

Anf. 258 EVA ARVIDSSON (s):

Herr talman! Trots att det är sent har jag svårt att stryka mer än vad jag har gjort i mitt anförande, eftersom det är många frågeställningar och flera reservationer. Jag skall dock göra så gott jag kan för att hålla tiden.

Herr talman! Utskottets betänkande *Immaterialrättsliga frågor* behandlar 17 motioner från den allmänna motionstiden. Vidare redovisas en av utskottet initierad utvärdering av reglerna om följerrätt i upphovsrättslagen.

I fem motioner föreslås åtgärder för att underlätta och initiera ansökningar om patent. Sex motioner innehåller yrkanden som riktar sig mot möjligheten att få patent på livsformer. Övriga motioner rör bruksmönster, växtförädlarrätt och upphovsrätt.

Med anledning av ett motionsyrkande förordar utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga behovet av upphovsrättsligt skydd för det översättningsarbete som bedrivs av Bibelkommissionen.

Till betänkandet har fogats sju reservationer. De immaterialrättsliga frågorna är många gånger mycket komplicerade. Jag vill därför nämna att jag är glad att det i utskottet trots dessa reservationer finns en stor samsyn i de här frågorna.

Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

I reservation nr 1 föreslår Moderaterna, Miljöpartiet och Centerpartiet att man skall införa differentierade avgifter vid patentansökning. Motivet är att kostnaderna för att ansöka om patentskydd enligt motionärerna är så höga att det innebär problem för enskilda uppfinnare och småföretagare.

När vi för ett år sedan debatterade denna fråga här i kammaren ansåg utskottsmajoriteten, precis som vi gör denna gång, att patentavgifterna

endast torde utgöra en mindre del av de totala kostnaderna i ett patent-ärende. De stora kostnaderna är ombudsarvodena för upprättande av ansökningshandlingar samt översättningskostnader.

Ansökningsavgiften till Patent- och registreringsverket uppgår till 3 800 kr plus 900 kr för tryckningsavgiften. Att erhålla patentskydd i Sverige under tio år uppgår till 60 000 kr i ett normalfall, enligt NUTEK:s rapport från 1997. Det kan jämföras med att erhålla patentskydd i enlighet med den europeiska patentkonventionen, vilket anges uppgå till omkring 200 000 kr exklusive årsavgifter.

Därmed vill jag inte ha sagt att det inte bör bli billigare och enklare att söka patent. Mycket görs i frågan, både nationellt och inom EU, för att göra handläggningsförfarandet både snabbare och enklare och därmed också billigare.

Patent- och registreringsverket har självt i en skrivelse till regeringen 1996 väckt förslag om vissa ändringar i patentlagen som rör förenkling och förbilligande av handläggningsförfarandet. De frågor som verket tagit upp kommer att behandlas i en departementspromemoria under 1998.

EG-kommissionen har i juni 1997 givit ut en grönbok om patentsystemet i Europa med undertiteln *Främjande av innovationer genom patent*. I grönboken redogörs för ett arbete inom EPO för att sänka kostnaderna för Europapatent. Kommissionen tar också upp om det är lämpligt att enligt amerikansk förebild införa differentierade avgifter för små och medelstora företag.

Utskottsmajoriteten konstaterar att mycket pågår som överensstämmer med motionärernas krav, och jag yrkar därför avslag på reservationen.

Reservation nr 2 från Moderaterna handlar om en förlängning av det s.k. prioritetsåret. Detta är också en upprepning från förra året. Utskottsmajoriteten har inte ändrat uppfattning utan anser fortfarande att det s.k. prioritetsåret, som för närvarande är 12 månader, bör vara 12 månader och inte 24 månader som Moderaterna vill ändra det till. Det är viktigare att det inom rimlig tid blir klarlagt i vilken omfattning en ny uppfinning slutligen blir patentskyddad än att den enskilde uppfinnarens intresse av ytterligare utsträckt tid för att bedöma behovet av patentansökningar i andra länder tillgodoses.

En viktig funktion av patentförfarandet är att information om ny teknik på ett effektivt sätt snabbt blir tillgänglig för den som har behov av den i forskning, i kommersiell tillämpning eller på annat sätt. För att förhindra att de långa handläggningstiderna för patentansökningar leder till att ansökningar hålls hemliga under lång tid har det införts en bestämmelse i 22 § patentlagen om obligatoriskt offentliggörande efter en viss tid.

Den nuvarande prioritetsperioden på 12 månader är resultatet av internationella överläggningar och får anses som en lämplig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande. Utskottsmajoriteten har inte ändrat uppfattning, eftersom inget nytt har framkommit.

Reservation nr 3 från Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet handlar om patent på biotekniska uppfinningar. Även denna fråga diskuterades förra året. Då väntade vi på ett direktiv från EU-parlamentet om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar. Innehållet i det kommande direktivet skall vara bestämmande för de svenska rättsreglerna på området. Det har fortfarande inte kommit något direktiv.

EU-parlamentet avslutade sin första behandling av ärendet i juli 1997 med att anta 66 olika förslag till ändringar i kommissionens reviderade förslag. Kommissionen har därefter, i augusti 1997, lagt fram ett ytterligare reviderat förslag till direktiv i vilket man gjort omarbetningar på samtliga punkter utom en, där parlamentet har begärt ändringar.

Generellt kan sägas att Europaparlamentet har förordat en starkare betoning av de etiska aspekterna och att kommissionen har beaktat detta. Ministerrådet antog den 27 november i en gemensam ståndpunkt det nya direktivförslaget. Ärendet skall nu åter behandlas av Europaparlamentet.

Varför behövs då direktivet?

Biotekniken har under det senare decenniet utvecklats snabbt och kommer utan tvivel att även i fortsättningen spela en mycket stor roll inom modern forskning och utveckling. Möjligheterna att få patent på en uppfinning har givetvis stor betydelse för den fortsatta utvecklingen inom området.

Direktivförslaget innehåller bestämmelser för harmonisering av medlemsstaternas nationella patentlagstiftning avseende biotekniska uppfinningar. Patentlagstiftningen i EU:s medlemsstater är i hög grad harmoniserad, bl.a. som en följd av att alla länder är anslutna till den europeiska patentkonventionen. Men patentlagstiftningen har tillkommit under en tid då de möjligheter som modern bioteknik öppnar inte kunde förutses. Viss osäkerhet uppkommer därför om hur nuvarande patentsystem skall tillämpas med avseende på bioteknologiska uppfinningar.

Svårigheter föreligger framför allt i att göra en avgränsning mellan vad som är patenterbart och vad som inte är det. Inte minst de etiska aspekterna gör att man kan befara att tolkningen av patentlagstiftningen i dessa fall kan komma att variera mellan medlemsländerna.

I förhållande till det tidigare förslaget har i huvudsak tre förändringar gjorts:

1. Man har med avseende på delar av den mänskliga kroppen klarare markerat skillnaden mellan en uppfinning, som alltså är patenterbar, och en upptäckt, som inte är det.
2. Den etiska regeln, dvs. bestämmelsen om att uppfinningar vilkas kommersiella utnyttjande skulle stå i strid med allmän ordning eller goda seder är uteslutna från patenterbarhet, har utvidgats. Genom exemplifieringarna i artikel 6 anges att förfaringssätt för reproduktiv kloning av människa inte skall vara patenterbart. Detsamma gäller förfaringssätt för modifiering av människans könscellers genetiska identitet.
3. En tredje nyhet gäller den redan tidigare i direktivet intagna bestämmelsen om jordbruksundantaget, *farmer's privilege*, som har utvidgats.

Direktivet skall passa in i existerande patentlagstiftning och är inte avsett att introducera någon särskild patentlagstiftning för levande material. Däremot åläggs medlemsstaterna att anpassa sin befintliga patentlagstiftning till den speciella regleringen i direktivet.

Det slås också fast att direktivet inte skall påverka lagstiftning – vare sig nationell eller gemenskapsrättslig – om övervakning av forskningen på detta område eller utnyttjandet av resultatet av sådan forskning.

Det patenterbara området regleras i 1 § patentlagen. Utgångspunkten i patentlagstiftningen är att skillnad inte skall göras mellan olika teknolo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

gier. Patent har sålunda meddelats för åtskilliga biotekniska uppfinningar. En etisk gränsdragning för vad som skall anses patenterbart finns i bestämmelsen om generellt förbud mot patent på uppfinningar vars utnyttjande skulle strida mot goda seder eller allmän ordning.

Direktivförslaget ligger väl i linje med den svenska patenträtten. Vissa ändringar kommer dock att krävas. Den etiska gränsdragningen måste förtydligas med mera konkreta bestämmelser om vad som inte kan komma i fråga för patentskydd. Vidare måste patentlagen kompletteras med bestämmelser om jordbruksundantaget.

Den 16 oktober 1997 tillsattes en kommitté med företrädare för riksdagspartierna med uppgift att analysera den moderna biotekniken, dess möjligheter och risker.

Den parlamentariska kommittén har till uppgift:

att analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker,

att bedöma långsiktiga förändringseffekter av den moderna biotekniken samt att lämna förslag till en övergripande politik för området i ett internationellt perspektiv,

att genom ett öppet och utåtriktat arbetssätt främja debatt och diskussion om frågor som rör den moderna biotekniken och dess konsekvenser för individen som patient, konsument, arbetstagare, företagare etc.

Uppdraget innehåller mycket mer, men jag stannar där.

Uppdraget skall redovisas till regeringen den 1 juni år 2000. Ett delbetänkande avseende gentekniknämndens uppgifter och sammansättning skall lämnas den 1 november 1998.

Med detta yrkar jag avslag på reservationen.

Reservation nr 4 från Centerpartiet handlar om införande av bruksmodellskydd. Jag kommer inte riktigt ihåg om det yrkades bifall till den reservationen. Men vi yrkar avslag på reservationen, eftersom så mycket är på gång. Det är bara Luxemburg, Storbritannien och Sverige som i dag saknar den här skyddsformen.

Direktivet är ute på remiss, och i höst tillsätts en rådsarbetsgrupp. Enligt förslaget skall medlemsstaterna senast den 31 december 1999 ha antagit de lagar och andra författningar som krävs för att implementera direktivet.

Reservation nr 5 från Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet gäller växtförädlarrätten. En ny lag trädde i kraft den 1 juli 1997. Genom den nya lagen har ensamrätten till nya växtsorter förstärkts, och en anpassning har skett till den moderna bioteknikens möjligheter.

Centerpartiet tar i sin motion upp frågan om utformandet av det s.k. jordbruksundantaget i den nya lagen. Undantaget innebär att jordbrukare tillåts använda sådant växtmaterial som de skördat på den jord de själva brukar och använda det till nytt utsäde inom den egna brukningsenheten.

Det motionären vänder sig emot är att det inte klart framgår i lagtexten att undantaget även gäller legorensning.

Det har visat sig under den tid som lagen har varit i kraft att det har fungerat bra. Man har slutit avtal mellan parterna. Det problem som Agne Hansson tar upp är ingen fråga som jordbrukarna direkt diskuterar. Det finns inte heller några motioner om detta till LRF:s årsstämma. Om det var ett problem skulle det ha uppmärksammats.

Små lantbruk undantas från regeln att betala ersättning. Använder man mindre än en viss kvantitet utsäde eller jordbruket är mindre än 20 hektar är det fritt. Det gäller också legorensaren.

Legorensaren har informationsskyldighet, dvs. skall ange hur mycket och till vem han eller hon har rensat. Men legorensaren behöver aldrig betala ersättning till rättighetsinnehavaren. Det gör jordbrukaren, om han kommer upp i en sådan kvantitet. Legorensaren blandas inte in.

Tillämpningen i dag är förenlig med motionärernas vilja. Jag tror att Agne Hansson kan känna sig nöjd vad gäller utvecklingen av legorensning och avgifter.

Reservation nr 6 angående ökat skydd för programformat har avgetts av Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet. Programformat i den mening som beskrivs i motionerna kan enligt utskottet inte behandlas som ett enhetligt begrepp. Detta torde nämligen kunna innefatta allt från relativt obearbetade idéer om uppläggnings och inriktningen på en programserie till väl genomarbetade programkoncept, innefattande manus, musik, kostym, rekvisita, dekorationsanvisningar m.m.

Beroende på vad ett enskilt programformat består av, kan det således redan enligt gällande regler vara upphovsrättsligt skyddat i flera avseenden.

Den omfattande handeln med programformat har utvecklats på marknadsmässiga villkor och avtalsmässiga grunder, i princip oberoende av vilket upphovsrättsligt skydd som skulle kunna åberopas för de enskilda objekten.

Utskottet anser inte att det i dagsläget finns något behov av utökat skydd, som motionärerna förespråkar, inte heller att det finns några skäl för att just programformaten skulle ges ett mer långtgående upphovsrättsligt skydd än vad som gäller för konstnärliga alster i övrigt. Dessutom är det inga stora problem i dag.

Den sista reservationen har nr 7 och har avgetts av Centerpartiet, Moderaterna och Folkpartiet angående utökat skydd för immateriella rättigheter. Även denna reservation är litet grand av att slå in öppna dörrar. Det finns en bred enighet i utskottet om att det är viktigt att förbättra villkoren för uppfinnare där det är möjligt. Goda villkor för uppfinnare och innovatörer stimulerar till kreativitet som gagnar företagsamheten och ökar sysselsättningen. Det är vi alla överens om.

Våren 1994 beslutade riksdagen om väsentligt skärpta åtgärder mot intrång i de immateriella ensamrätterna. Genom beslutet, som innebar ändringar i varumärkeslagen, upphovsrättslagen, patentlagen, mönsterskyddslagen, växtförädlarlagen m.fl., har domstolarna nu möjlighet att vid vite förbjuda fortsatt intrång inom hela det immaterialrättsliga området.

Genom ändringar av skadeståndsbestämmelserna på det industriella rättsskyddets område har rättighetshavarens ställning vid intrång förstärkts. Detta är också reservanterna nöjda med.

Småföretagsdelegationen har i sin rapport Bättre och enklare regler föreslagit flera åtgärder. I Patent- och registreringsverkets skrivelse till regeringen finns det också förslag på förändringar.

Svårigheterna med att finansiera en patentintrångsförsäkring har redovisats, och utskottet finner det beklagligt, eftersom patentintrången är ett allvarligt och växande problem.

Utskottet förutsätter att regeringen noga överväger om det kan finnas andra alternativa vägar att nå fram till en nationell lösning och också driva fram en lösning på europeisk nivå. Utskottet anser att det har tagits ett bredare grepp om frågan om de allmänna villkoren för uppfinnare och innovatörer och avstyrker därför reservationerna.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 259 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Eva Arvidsson har verkligen bemödat sig om att beskriva och motivera utskottets ställningstagande på samtliga områden. Det var intressant att höra anförandet. Det måste bli ganska omfattande och beskrivande, därför att det är ett svårt och krångligt område och där olika delar går i varandra.

Jag tycker att slutsatsen av anförandet borde vara att man skall se över de allmänna villkoren för uppfinnare, innovatörer och i synnerhet småföretagare för att få ett enklare och stabilare system.

Vi tycks vara överens om att vi bör ha differentierade avgifter. Jag menar att 60 000 kan vara mycket för den lille ensamföretagaren i ett känsligt ingångsskede vid ansökan om patent. En patentsökan kan ge upphov till väldigt stora utvecklingsmöjligheter, men en annan kan ge mindre. Jag tycker att det är rimligt med en differentiering. Jag kan inte förstå varför vi inte kan bifalla motionskraven när vi nu är överens.

Slutligen var det frågan om patent på livsformer. Inte minst med tanke på vad som har hänt i EU-parlamentet, är det viktigt att vi i Sverige driver på. Är vi överens i sak? Om detta inte skall tillåtas, skall det också sägas.

Anf. 260 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Herr talman! Det pågår ett arbete för att förbättra villkoren för uppfinnare. Det finns många olika förslag. I Småföretagsdelegationens rapport finns 131 punkter. Men det är endast ett fåtal som direkt riktar sig mot patent.

60 000 kr är en stor summa för många företagare. Men 60 000 kr skall inte betalas på en gång. Initialkostnaden är 3 800, sedan är det tryckkostnaden. Om man vill ha patentet tillkommer årliga kostnader. Det är en låg kostnad i initialskedet. När man sedan kan tjäna pengar på sitt patent får man betala en årlig avgift. I jämförelse med andra länder är det inte mycket.

Vi får se vad som kommer att hända med den differentierade avgiften. Frågan måste utredas, och sedan får vi se hur det blir med organisationen.

Sedan var det frågan om patent på livsformer och det väntade direktivet från EU. Vi får vara glada att skrivningarna har skärpts ordentligt. Kommittén som tillsattes i oktober 1997 har knappt börjat jobba. Den har många uppgifter att genomföra. Det verkar konstigt att förbjuda och avveckla de patent som finns i dag innan det har gjorts några undersökningar av konsekvenserna.

Anf. 261 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Villkoren för uppfinnare och innovatörer kan sägas spegla näringslivsklimatet och det allmänna företagsklimatet i ett land.

Det är av central betydelse för ett lands tillväxt, sysselsättning och välståndsskapande möjligheter hur dessa människor bemöts.

I fråga om dyra omkostnader vidhåller vi att det skulle vara möjligt att förenkla processen för att därigenom tjäna pengar. Tid är pengar. Vi föreslog en möjlighet att differentiera ett avgiftssystem, ungefär som i USA.

Vi menar att frågan om en förlängning av prioritetsåret hänger samman med rätten till en prestation och den ideella upphovsrätten – och i viss mån äganderätten. Den som har gjort en uppfinning har också ett intresse att få den ordentligt förankrad om den skall exploateras även utanför landets gränser. Därför kan visst längre rådrum vara behövligt.

De allmänt förbättrade villkoren för uppfinnare och innovatörer – som vi påpekar i reservation 7 – hänger samman med att just näringslivsklimatet skall bli bättre. Det är symtomatiskt att när Småföretagsdelegationen ber om synpunkter på framlagda förslag svarar inte tre av de viktigaste och mest centrala departementen. Det är mycket av ord från regeringen men litet av konkret handling för att allmänt sett försöka förbättra näringslivsklimatet. Innovatörernas och uppfinnarnas ställning är en del av det allmänna näringslivsklimatet.

Anf. 262 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Herr talman! Man har på Patent- och registreringsverket själv föreslagit förenklingar. Det kommer en departementspromemoria 1998. Förslagen från Småföretagsdelegationen skall bearbetas för att se vad som går att använda. Så mycket som är på gång nu har det inte varit någonsin tidigare.

Henrik Järrel tog upp frågan om prioritetsåret. Det är klart att en förlängning av det s.k. prioritetsåret stärker den enskilde uppfinnarens och innovatörens ställning just då. Men det är inte säkert att det skulle gagna uppfinnarna. De är litet beroende av varandras uppfinningar.

Vi tror att den nya tekniken kan underlätta för uppfinnare och innovatörer att finna lämpliga samarbetspartner inom landet och utomlands, få fram produktions- och finansieringsformer och ta ställning till om patent skall sökas i andra länder. Det är inte säkert att en förlängning av prioritetsåret gagnar dem. Med tanke på hur tekniken hjälper oss för att snabba på det hela kanske det inte blir fråga om en förlängning utan något som går ännu fortare.

Anf. 263 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Regeringen och dess företrädare har under detta valår alltmer börjat sjunga småföretagsamhetens lov. Det skulle vara klädsamt om regeringen satte kraft bakom orden och inte bara talade vackert om att småföretagaren är vardagens hjälte utan också försökte underlätta för många av dessa stretande människor – inte sällan innovatörer och uppfinnare – att kunna fungera bättre i Sverige. Det skulle vara bra om regeringen gav en konkret signal i handling, inte bara i ord.

Anf. 264 EVA ARVIDSSON (s) replik:

Herr talman! Småföretagsdelegationen har tillsatts. Man måste kunna ta hand om de förslag som kommit in och se vilka förbättringar som kan göras innan det går att säga att ingenting händer.

Anf. 265 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Bibelkommissionen är en statlig utredning som har regeringens uppdrag att nyöversätta hela Bibeln. Nya testamentet var klart 1981, och de s.k. Apokryferna var klara 1986. Nu återstår Gamla testamentet, som är den utan jämförelse största och svåraste delen i översättningsarbetet. Gamla testamentet blir klart i slutet av 1999, och därmed är hela Bibeln nyöversatt. Året efter kommer en färdig helbibel med notapparat, parallellhänvisningar och uppslagsdel – Bibel 2000.

Det problem vi berör i motion L808 till lagutskottet är att den bibelöversättning som sker i form av en statlig utredning saknar upphovsrätt.

Huvudregeln som nämns i utskottets utförliga skrivning är att enligt 9 § första stycket upphovsrättslagen gäller upphovsrätt inte för författningar, beslut av myndigheter, yttranden av svenska myndigheter eller officiella översättningar av sådana texter. Bibelkommissionen är en statens offentliga utredning, och därmed en svensk myndighet. Oavsett om kommissionen publicerar sina översättningar genom SOU-volymer eller på annat sätt saknas alltså i princip både ekonomisk och ideell upphovsrätt.

Det finns undantag från den regeln, t.ex. för musikaliska verk eller diktverk. Som diktverk måste givetvis Psaltaren betraktas med sina 150 psalmer. Det gäller också andra bibelböcker. Men texterna i stort saknar helt upphovsrätt. Detta skapar oklarhet och bäddar för tolkningstvister i framtiden vilket skulle kunna undvikas om vi fick en komplettering av upphovsrättslagen.

Det är inte fråga om översättarnas eller experternas personliga upphovsrätt som skulle ge dem eller deras arvtagare rätt till ekonomisk ersättning i 70 år, som ju gäller för den allmänna upphovsrätten. Grundtanken i motionen är att det arbete som staten har tagit ansvar för under många år med för närvarande en kostnad på 5 miljoner kronor per år, sammanlagt hittills över 70 miljoner kronor, inte bör lämnas utan skydd. Det är dessutom fråga om ett av vår tids största forskningsprojekt inom det humanistiska området.

Jag vill till sist tacka utskottet för en mycket noggrann och seriös behandling av motionen. Jag är givetvis glad över att ett enigt utskott föreslår ett tillkännagivande.

Överläggningen var *Godtrosförvärv*
(Beslut skulle fattas

härmed avslutad.
den 26 mars.)

19 § Godtrosförvärv

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU17
Godtrosförvärv

Anf. 266 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! I lagutskottets betänkande LU17 behandlas två motioner från 1996, så de är litet gamla. Det handlar om godtrosvärvar. BRÅ:s statistik visar att tillgreppsbrotten är den kategori av brott som ökar mest. Inte nog med att polisen oftast inte utreder dessa brott på grund av mängden. Även om det skulle ske får inte den bestulne tillbaka sina ägodelar om brottslingen hunnit sälja stöldgodset.

Vilka slutsatser kan man dra av dessa faktaupplysningar? Jo, att det är alldeles för lätt att avyttra stöldgods. Lagen gör det alltför enkelt att hävda godtrosvärvar av stulna egendom. Polisen har vid ett flertal samtal uttryckt denna åsikt och velat ha en förändring. Inte minst när det gäller hur drog- och spritmissbrukare finansierar sitt missbruk är det av vikt att försvåra avyttringen av stulna varor. I Sverige är det inte svårt att hitta en köpare eftersom lagen om godtrosvärvar är alltför generös.

Herr talman! Jag har ett exempel. Handeln med begagnade båtar är stor. Varje år säljs stulna båtar till ett värde av 80 miljoner kronor. Sju av tio stulna båtar återfinns aldrig utan saluförs på båtmarknaden. En omdefinierad båt/båtmotor försvinner lätt i mängden.

Sjöpolisen har en svår uppgift. När en stulen båt påträffas tas den i beslag för utredning. Den nye ägaren hävdar att köpet skett i god tro, men polisen kan misstänka att båten är stulen. Om åklagare vid förundersökning inte anser misstanken styrkts hävs beslaget och båten återlämnas till den som har köpt den i andra hand.

Den bestulne båtägaren får själv driva en civilrättslig process. Han får begära båten i kvarstad och i rättegången bevisa att köparen varit i ond tro samt visa att köparen borde insett att tjuven inte haft rätt att sälja båten. Den komplicerade lagstiftningen gör att mycket få civilrättsliga tvister om godtrosvärvar prövas rättsligt över huvud taget.

Ett sätt att radikalt försvåra att avyttra stöldgods skulle vara att ändra reglerna för godtrosvärvar. Köparna skall inte längre vara lika säkra på att få behålla stöldgodset som i dag. Reglerna för godtrosvärvar bör ändras så att försäljning av stöldgods avsevärt försvåras.

Mitt förslag är att vindikationsprincipen skall gälla vilket innebär att den ursprungliga ägarens rätt består och att han har rätt att få tillbaka egendomen, omfattande förutom stöldgods egendom som har frånhänts ägaren genom rånbrott, tillgrepp av fortskaffningsmedel och egenmäktigt förfarande, från den godtroende förvärvaren utan att betala någon ersättning för den.

I betänkandet står att Godtrosvärvarsutredningen avlämnade ett betänkande i maj 1995. I betänkandet föreslogs bl.a. en skärpning av kriterierna för god tro. Men däremot föreslogs inga förändringar av den grundläggande princip som jag nu har talat om. Regeringskansliet har för avsikt att komma med en proposition som har aviserats till den 25 maj innevarande år. Men vi vet inte riktigt hur det kommer att gå och när den skall behandlas.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservationen och hoppas att detta skall förändras.

Anf. 267 EVA PERSSON SELLIN (s):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande LU17 och avslag på reservationen. Föregående talare beskrev

godtrosförvärslagen och kritiken mot den. Hon beskrev också skillnaden mellan extinktionsprincipen och vindikationsprincipen. Jag tänker därför inte uppta kammarens tid med att göra en liknande beskrivning utan att för den skull i kväll värdera hennes slutsatser.

I maj 1995 avlämnade Godtrosförvärsutredningen sitt betänkande. Detta betänkande bereds nu i Regeringskansliet. En proposition är aviserad till den 25 maj. Utskottet anser därför att resultatet av beredningen skall avvaktas innan vi gör några ställningstaganden här i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

20 § Finansiell leasing av lös egendom

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU18
Finansiell leasing av lös egendom

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

21 § Ändringar i lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk m.m.

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU20
Ändringar i lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk m.m.
(prop. 1997/98:61)

Tredje vice talmannen *Vissa lokalfrågor m.m.* konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

22 § Vissa lokalfrågor m.m.

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU10
Vissa lokalfrågor m.m.

Anf. 268 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Vi går från båtar till konstnärlig utsmyckning. Först vill jag tacka för det positiva svar som vi har fått på vår motion om konstnärlig utsmyckning av allmänna platser. Vi vill att man i ökad utsträckning involverar fastighetsägare, brukare och allmänhet när Statens konstråd bidrar med offentlig konst. Det har styrkts att rådet genomgående tillämpar samråd med fastighetsägare, arkitekter och brukare när det gäller placering av verk och val av konstnärer.

Motivet till motionen är självklart konkreta fall där osämja har uppstått. Det verkar som om det endast rör sig om olycksfall i arbetet och inte är någon praxis. Kommunala politiker kanske skulle ha en del att lära av det och lära sig vad som menas med lokalt inflytande. För vem vill se att skattemedel går till kultur om det uppstår kalabalik vid utsmyckning och man tvingas att ta ned konstverk?

Herr talman! Jag beklagar att kulturutskottet inte delar Miljöpartiets uppfattning vad avser att överföra handläggningen av det statliga stödet till icke-statliga kulturlokaler till Kulturdepartementet. Bakgrunden till motionen är att motiven för stödet är kulturpolitiska.

Att det finns byggteknisk kunskap på Boverket är inte ett skäl att ha kvar huvudansvaret för handläggningen där. Miljöpartiet anser att vi helt enkelt bör vända på beslutsgången så att beslut fattas på kultursidan efter hörande av Boverket.

Stödet har ju drastiskt minskat under den här mandatperioden, så snart finns det ingenting att flytta över. Det är en trist utveckling, anser jag. I stället borde stödet utvecklas till att även gälla hembygdsgrändar, gamla kvartersbiografer och varför inte kulturfik. Jag vill betona att utskottet, precis som Miljöpartiet, anser att stödet är av stor betydelse för kulturlivet i hela landet. Desto märkligare framstår därför de drastiska nedskärningarna. Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 3.

Anf. 269 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Klockan börjar närma sig elva och jag tänkte inte gå in i någon häftig debatt kring detta betänkande. Det behandlar ju frågan om stöd till lokaler samt detta med delaktighet i beslutsprocessen vid Statens konstråd när det gäller utsmyckning av allmänna platser. Det finns tre reservationer till betänkandet. Jag yrkar avslag på samtliga tre reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Det är klart att man kunde göra en ganska lång utvikning om hur viktiga de här lokalerna, såväl icke-statliga kulturlokaler som allmänna samlingslokaler, är som stödjepunkter för den lokala kulturens utveckling. Men jag tror att vi får ta den debatten vid ett annat tillfälle.

Överläggning- *Radio och TV* en var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

23 § Radio och TV

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU11
Radio och TV

Anf. 270 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Den framväxande mångfalden inom radio och TV ställer helt nya krav på den traditionella, etablerade *public service*-verksamheten i Sverige när det gäller både radio och TV. Det är bakgrunden till de olika reservationer som företrädare för moderaterna har fogat till detta utskottsbetänkande.

Vi menar att *public service*-verksamheten måste koncentrera sig på uppgiften att tillföra publiken det som bara *public service*-verksamheten kan ge och som andra inte ger. Det är bakgrunden till vår hållning att *public service*-verksamheten skall koncentrera sig och se till att tillföra kulturlivet det utbud och den fördjupning av program som kan bidra till att bredda det samlade utbud som publiken kan möta.

Vi menar därför också att krav måste ställas på att *public service*-televisionen ägnar sig åt att bestämt koncentrera sig på att göra det som bara den kan göra och inte andra. Därför ställer vi oss avvisande till att den skall splittra sina resurser på nya betal-TV-kanaler. Vi hävdar mycket bestämt att de licenspengar som *public service*-verksamheten får in skall användas just till den kvalitet och fördjupning som andra nu vill anslå ytterligare pengar till.

Herr talman! Det är vår bestämda uppfattning att *public service*-verksamheten i den nya mediemiljön kan vara en tillgång för publiken. Men det innebär att man måste utveckla sin profil. Det är mot den bakgrunden vi tillsammans med företrädare för andra partier i utskottet har reservationer där vi pekar på vikten av att *public service*-verksamheten inte försöker konkurrera med andra kanaler om den typ av program som de andra kanalerna ändå sänder. Det vinner publiken ingenting på, och man förlorar den möjlighet som den licensfinansierade verksamheten kan erbjuda, nämligen program som andra inte sänder.

Herr talman! Vi moderater stöder självfallet de olika reservationer som vi står uppförda på, men jag väljer att i det här sammanhanget yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 11.

Anf. 271 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Vänsterpartiets mål i mediepolitiken är att utjämna de brister som finns inom medieområdet för att skapa ett jämlikare samhälle. Mediefrågorna handlar om makten över uttrycksmedlen och uttrycksmedlens makt över våra liv. Mediefrågorna står i relation till kulturpolitiken, som ger möjlighet för alla att erövra dessa uttrycksmedel – kultur som fantasi, underhållning och kritik. Det här står i förbindelse med demokratins villkor och med fördelningen av välfärd och makt. Med andra ord är radio och TV i allmänhetens tjänst en av kulturens, demokratins och yttrandefrihetens viktigaste frågor.

Vi har här, med vetskap om att klyftorna i samhället ökar, ett stort ansvar för hur etermedierna utvecklas i vårt samhälle. Våra beslut i dag får därför avgörande betydelse för vad som sker i morgon. Människors möjlighet till yttrandefrihet präglas av deras sociala villkor och ekonomiska förutsättningar. Därför måste vi utjämna dessa förutsättningar och genom ett offentligt ansvarstagande möjliggöra demokratins fördjupning och fortbestånd.

Vi har därför i reservation 3 föreslagit ett åtgärdsprogram för ökad tillgång och delaktighet i medieutbudet. Vi tror att det krävs särskilda insatser för att motverka dessa klyftor, bl.a. vad gäller kunskaper om mediernas möjligheter, och för att ge människor möjlighet att faktiskt välja. Det måste också finnas möjligheter för män och kvinnor att oavsett samhällsklass delta i medieutbytet. Vi delar därför inte moderaternas uppfattning att en snabb och öppen utveckling inom medieområdet baseras på mångfald och att den enskildes valfrihet i sig motverkar de klass-

klyftor som finns. Det synsättet förutsätter att vi redan är jämlikar, vilket vi faktiskt inte är.

Jag yrkar bifall till reservation 3 och avslag på moderaternas reservation 4.

Vänsterpartiet är positivt till ny teknik, men det avgörande är vad vi fyller den nya tekniken med. De digitala sändningarna ger möjlighet till fler kanaler med bättre kvalitet. Vänsterpartiet vill därför öka medieutbudets tillgänglighet för invandrare och handikappade.

Vänsterpartiet har dessutom i reservation 13 tagit upp frågan om Utbildningsradion och dess möjlighet att sända och ansvara för en särskild utbildningskanal. Vi står givetvis bakom denna reservation, men jag yrkar inte bifall till den nu.

Anf. 272 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag skall försöka hålla det här anförandet utan att hemfalla åt gnällighet. Först vill jag tala om att jag är mycket kritisk till SVT:s styrelses krav på publikmål för SVT. Först har man det s.k. räckviddsmålet som säger att minst hälften av dem som ser på TV en genomsnittlig dag skall ha sett program i SVT:s kanaler. Sedan har man det s.k. marknadsmålet som säger att minst hälften av den tid som tittarna ägnar åt TV skall avse program som sänds av SVT.

Jag tycker att man kan ställa detta i relation till de publikmål som SR:s styrelse har fastställt. De säger att 15 % av befolkningen skall lyssna på P 1, att 3 % av befolkningen skall lyssna på P 2-musik, att 15 % av befolkningen upp till 40 år skall lyssna på P 3 och att P 4 skall vara den mest avlyssnade kanalen i åldersgruppen över 35 år. Att hälften av befolkningen skall se på SVT är ett oerhört hårt krav som kan medföra svårigheter.

Herr talman! Företagen skall enligt gällande sändningstillstånd erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet. Häromkvällen ringde min mamma alldeles uppriven och undrade vad man egentligen menade med att beskriva äldre på det sätt som man hade gjort i en ny serie. Den heter visst *Glöm inte mamma*. Hon kände sig kränkt å alla sina åldrade vänners vägnar. Flera av dem är dementa, och hon ansåg att de hade blivit förlöjligade och hånade. Min mamma blev ledsen. Sådant skall inte sändas på TV, sade hon till mig. Vad skall jag svara på det? Jag var svarslös.

Kvalitet, var det – hög kvalitet. Hur relateras det till att inte duga och att väljas bort? Jag säger ingenting. BRIS, Barnens Rätt i Samhället, har visst instiftat ett pris till den förening som hjälper barn att förstå att alla duger. Att inte duga – att väljas bort! Var får barn alla galenskaper ifrån?

Herr talman! Programföretagen skall ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft. Kulturutskottet har i tidigare sammanhang uttalat att även program som vänder sig till små lyssnargrupper skall förläggas till det som kallas för god sändningstid.

Herr talman! Nu ankommer det på Granskningsnämnden att hålla reda på hur gällande regler följs. Politisk klåfingrighet vill vi inte ha! Fast ibland kan man ju undra alldeles själv hur man kan värdera ord som hög kvalitet så väldigt olika.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 2.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag skall kort beröra frågan om en medieplattform för olika politiska arenor. Än så länge är inte Utbildningsradion nedlagd, fast en del jobbar visst hårt på den saken. Än så länge saknar Sverige någon motsvarighet till USA:s mycket populära C-SPAN eller Kanadas politikkanal. Miljöpartiet anser att UR-Arenas förslag om direktsändningar från regionala politiska debatter i riksdag, EU-parlament, FN och andra politiska forum var ett väl bearbetat och bra förslag.

Herr talman! Forskare har dessutom framhållit att ett sätt att förbättra förtroendet mellan politiker och väljare förutom fler folkomröstningar, skilda valdagar mellan kommun-, landstings- och riksdagsval samt inslag av personval kan vara att inrätta en politisk TV-kanal. Därför tycker Miljöpartiet att det inte finns en minut att förlora. Jag ser gärna att regeringen återkommer med förslag till finansiering – gärna i vårbudgeten.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 12 under mom. 18.

Anf. 273 AGNETA RINGMAN (s):

Herr talman! För att vinna tid tänker jag begränsa mig till att enbart kommentera några av de reservationer som hör till betänkandet.

I en av Moderaternas reservationer framgår att de vill ändra på *public service*-begreppet. De vill ge uppdraget en annan innebörd, och de vill att allmänhetens radio och TV skall ”--- erbjuda program som publiken annars inte möter ---”. Det hörde vi ju också Gunnar Hökmark säga nyss.

Det är oss främmande. Som framkommit tidigare vill vi erbjuda de 99,8 % av befolkningen som i dag kan nås av *public service*-kanalerna ett brett programutbud. Utskottet har inte för avsikt att ta initiativ till att riva upp gällande tillstånd under perioden. Kulturdepartementet förbereder frågan om det framtida *public service*-uppdraget och hur det skall se ut inför nästa tillståndsperiod. Jag förutsätter att en parlamentarisk kommitté som tidigare kommer att delta i arbetet.

Om man läser moderaternas reservationer ser man att de tycks vara oroliga för att programföretagen inte klarar av att ha kvalitet och fördjupning i sina program eller att tillgodose kraven från exempelvis syn- och hörselskadade och språkliga minoritetsgrupper. Jag tycker att det är djupt orättvist mot den radio och TV som vi har i dag och det breda utbudet där.

Det finns också, som Ewa Larsson nyss sade, en reservation som gäller företagens interna publikmål. Reservanterna anser att riksdagen uttryckligen skall ange att höga lyssnar- och tittarsiffror inte skall vara det avgörande målet för programverksamheten. Jag vill informera om att det tydligt framgår av de sändningstillstånd som gäller för närvarande att programföretagen skall tillgodose alla publikgrupper när det gäller ett mångsidigt programutbud av hög kvalitet. Med ”alla publikgrupper” menas självfallet att även mindre publikgruppers intressen skall tillgodoses vid tidpunkter då en stor del av befolkningen har möjlighet att ta del av programmen.

Jag vill erinra om att det i uppdraget i dag också framgår att allmänradion och allmän televisionen inte skall låta sig styras av publikandelar, utan att de skall sända program som vänder sig även till en förhållandevis begränsad publik.

Utvärderingsrapporten från programföretagen väntas snart lämnas in till regeringen och till Granskningsnämnden för radio och TV. Granskningen av att företagen uppfyller kraven kommer att ske.

Moderaterna säger också nej till sponsring i radio och TV i en av reservationerna. Utskottsmajoriteten har accepterat att sponsring skall få förekomma i samband med sportevenemang därför att vi ställer krav på mångsidighet i programutbudet och att vi tycker att det är angeläget att även Sveriges Television har möjlighet att sända dyrbara sportevenemang.

I detta sammanhang vill jag upplysa om att det för närvarande föreligger ett förslag om att allmänhetens möjlighet att se viktiga sportevenemang i TV skall kunna skyddas. Det gäller evenemang som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige. En departementspromemoria, *Genomförande av EG:s TV-direktiv*, är för närvarande ute på remiss. Arbetet som pågår bör inte föregripas i avvaktan på regeringens förslag till åtgärder.

Margareta Andersson skriver i sin reservation att det är angeläget att regeringen noga följer den utbyggnad som SVT gör av de regionala nyhetssändningarna under tillståndspanenoden. Jag tycker nog att det är precis det som utskottsmajoriteten säger i betänkandet. Det är viktigt att SVT fortsätter att utveckla den regionala nyhetsförmedlingen, men vi befinner oss bara i början av den här tillståndspanenoden som sträcker sig fram t.o.m. 2001. Jag tycker att det är rimligt att SVT får tid på sig att leva upp till målet.

I en av reservationerna tas frågan om betal-TV i SVT upp. Reservationerna är oroliga för att resurserna splittras och kvaliteten hotas om SVT inför betal-TV-kanaler. Jag vill här nöja mig med att konstatera att regeringen bereder ärendet och att vi bör avvakta den beredningen.

I två reservationer föreslås att dels politikerkanaler, dels en folkbildningskanal inrättas. Båda förslagen är i och för sig mycket sympatiska, men att ha en särskild folkbildningskanal kan tyckas vara litet begränsat – särskilt som vi har sagt i de kulturpolitiska målen att all kulturverksamhet skall främja bildningssträvandena. Också i tillståndet finns det en paragraf om att programutbudet som helhet skall präglas av folkbildningsambitioner. Under alla förhållanden anser jag att vi bör avvakta den beredning som sker i regeringen av betänkandet om utbildningskanalen.

Detsamma gäller förslaget om politikerkanaler. Man kan ändå här säga att bevakningen från de politiska arenorna har ökat under senare tid både i *public service*-företagen, i närradion och i kabel-TV.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet KrU11 i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 274 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte polemisera alltför mycket med Agneta Ringman. Jag skall bara notera två saker:

Dels anser Agneta Ringman uppenbarligen att utbudet av kvalitet och fördjupningsprogram är fullt tillräckligt i den svenska mediemiljön. Det anser inte vi moderater.

Dels anser hon att Sveriges television och *public service*-verksamheten i sin helhet skall konkurrera med andra programkanaler om den typ av program som dessa redan sänder.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1997/98:86
25 mars

Herr talman! Detta drabbar ytterst publiken och långsiktigt också *public service*-verksamheten. Det kommer nämligen att urholka dessa företags legitimitet.

Anf. 275 AGNETA RINGMAN (s) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig kort.

Det är både bredd och djup samt hög kvalitet som gäller för tillståndet i dag.

Jag nöjer mig med att svara så.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 276 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall börja med att yrka bifall till reservation nr 8 under mom. 11. Den handlar om SVT:s lokala nyhetsförmedling.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi kan få fler nyhetsförmedlare, och ännu mer spridda än i dag. Det finns kommuner som ligger långt borta från TV-studior. Man behöver få med material från många olika håll för att få en bra täckning.

Detta är bara ett av de inslag som jag hade tänkt ta upp. Men tiden är knapp, så jag slutar med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 26 mars.)

24 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1997/98:121 Riktlinjer för Telia AB:s verksamhet

25 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 25 mars

1997/98:243 av *Sten Andersson* (m) till justitieministern

Bolagsplundring

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 mars

1997/98:603 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsministern

Försvaret och den privata marknaden

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 25 mars

1997/98:533 av *Birgitta Hambraeus* (c) till finansministern
Riksbankens överskott

1997/98:535 av *Jan-Olof Franzén* (m) till jordbruksministern
Bidragsrätter

1997/98:551 av *Ann-Kristin Føsker* (fp) till kulturministern
Fria teatergrupper inom opera och musik

1997/98:553 av *Tuve Skånberg* (kd) till justitieministern
Handel med cannabisfrön

1997/98:558 av *Barbro Westerholm* (fp) till utbildningsministern
Tjänster med inriktning mot genusforskning

1997/98:563 av *Isa Halvarsson* (fp) till utbildningsministern
Sexuella trakasserier och högskolor

1997/98:564 av *Kaj Larsson* (s) till försvarsministern
Ravlanda skjutfält

1997/98:565 av *Carina Hägg* (s) till kommunikationsministern
Naturgrus

1997/98:566 av *Lennart Fremling* (fp) till försvarsministern
Älvdalens skjutfält

1997/98:567 av *Guðrun Lindvall* (mp) till miljöministern
Returpapper

1997/98:568 av *Guðrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Kontroll av märkning av kött

1997/98:569 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Åldersgränsen för assistans enligt LSS

1997/98:571 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturministern
Nyckelharpan som nationalinstrument

1997/98:572 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern
FN:s konvention om barnets rättigheter

1997/98:573 av *Dan Ericsson* (kd) till socialministern
Ersättning till lobotomerade

1997/98:575 av *Carina Hägg* (s) till socialministern
Narconon

1997/98:577 av *Jan Backman* (m) till kulturministern
Arkeologisk undersökning i Håga by

1997/98:582 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Tjernobył

1997/98:583 av *Eva Goës* (mp) till socialministern
Tjernobyl

1997/98:584 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Tredje världen och dumpning av avfall

1997/98:585 av *Eva Goës* (mp) till näringsministern
Polenkabeln

1997/98:586 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Semesterledighet i kunskapslyftet

1997/98:587 av *Eva Persson Sellin* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Föräldraledighet

1997/98:588 av *Tomas Eneroth* (s) till näringsministern
Minerallagen

1997/98:589 av *Ola Ström* (fp) till utbildningsministern
Förbättrad service av CSN

1997/98:592 av *Marie Wilén* (c) till miljöministern
Barns skydd mot kemikalier

1997/98:593 av *Ola Rask* (s) till miljöministern
Svenska vattenverk

Prot. 1997/98:86
25 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 april.

28 § Kammaren åtskildes kl. 23.00.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 27 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 84 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 130 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 164 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.56,

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 233 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll	1
2 § Skrivelse från statsministern	1
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Förnyad bordläggning	2
Meddelande om samlad votering	2
6 § Invandrings- och flyktingfrågor.....	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU9	2
Anf. 1 GUSTAF VON ESSEN (m).....	2
Anf. 2 KARIN ISRAELSSON (c).....	5
Anf. 3 SIGGE GODIN (fp).....	7
Anf. 4 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	9
Anf. 5 SIGGE GODIN (fp) replik.....	10
Anf. 6 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	10
Anf. 7 SIGGE GODIN (fp) replik.....	11
Anf. 8 ULLA HOFFMANN (v)	11
Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp).....	15
Anf. 10 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	19
Anf. 11 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	19
Anf. 12 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	19
Anf. 13 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	22
Anf. 14 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik	22
Anf. 15 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	22
Anf. 16 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik	23
Anf. 17 MAUD BJÖRNEMALM (s).....	23
Anf. 18 ULLA HOFFMANN (v) replik	27
Anf. 19 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	27
Anf. 20 ULLA HOFFMANN (v) replik	28
Anf. 21 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	28
Anf. 22 SIGGE GODIN (fp) replik.....	28
Anf. 23 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	29
Anf. 24 SIGGE GODIN (fp) replik.....	29
Anf. 25 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	30
Anf. 26 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	30
Anf. 27 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	30
Anf. 28 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	31
Anf. 29 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	31
Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	31
Anf. 31 ULLA HOFFMANN (v) replik	34
Anf. 32 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	34
Anf. 33 ULLA HOFFMANN (v) replik	35
Anf. 34 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	35
Anf. 35 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	35
Anf. 36 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	35

Anf. 37 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	36
Anf. 38 SIGGE GODIN (fp) replik.....	36
Anf. 39 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	36
Anf. 40 SIGGE GODIN (fp) replik.....	37
Anf. 41 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	37
Anf. 42 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	37
Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	38
Anf. 44 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	38
Anf. 45 KARIN ISRAELSSON (c) replik.....	38
Anf. 46 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	39
Anf. 47 KARIN ISRAELSSON (c) replik.....	39
Anf. 48 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik.....	39
Anf. 49 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	39
Anf. 50 TREDJE VICE TALMANNEN.....	39
Anf. 51 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	39
Anf. 52 STEN TOLGFORS (m).....	40
Anf. 53 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	42
Anf. 54 STEN TOLGFORS (m) replik.....	43
Anf. 55 STEN ANDERSSON (m).....	43
Anf. 56 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	45
Anf. 57 STEN ANDERSSON (m) replik.....	45
Anf. 58 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	46
Anf. 59 STEN ANDERSSON (m) replik.....	46
Anf. 60 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	46
Anf. 61 STEN ANDERSSON (m) replik.....	47
Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m) replik.....	47
Anf. 63 STEN ANDERSSON (m) replik.....	48
Anf. 64 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik.....	48
Anf. 65 STEN ANDERSSON (m) replik.....	49
Anf. 66 ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik.....	49
Anf. 67 STEN ANDERSSON (m) replik.....	49
Anf. 68 RAGNHILD POHANKA (mp).....	49
Anf. 69 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	50
Anf. 70 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	50
Anf. 71 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik.....	50
Anf. 72 RAGNHILD POHANKA (mp) replik.....	50
Anf. 73 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	50
Anf. 74 MAUD BJÖRNEMALM (s).....	51
Anf. 75 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	51
Anf. 76 MAUD BJÖRNEMALM (s).....	52
Anf. 77 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	52
Anf. 78 MAUD BJÖRNEMALM (s).....	52
Anf. 79 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	52
(Beslut fattades efter 9 §.).....	52
7 § Socialavgifter.....	53
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU10.....	53
Anf. 80 ÅKE SUNDQVIST (m).....	53
Anf. 81 INGRID SKEPPSTEDT (c).....	55
Anf. 82 SIGGE GODIN (fp).....	56

Anf. 83	MARIE ENGSTRÖM (v)	57
Anf. 84	RAGNHILD POHANKA (mp)	59
Anf. 85	ROSE-MARIE FREBRAN (kd)	60
Anf. 86	SIW WITTGREN-AHL (s)	61
Anf. 87	SIGGE GODIN (fp) replik	63
Anf. 88	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	64
Anf. 89	SIGGE GODIN (fp) replik	64
Anf. 90	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	64
Anf. 91	ÅKE SUNDQVIST (m) replik	64
Anf. 92	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	65
Anf. 93	ÅKE SUNDQVIST (m) replik	65
Anf. 94	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	65
Anf. 95	MARIE ENGSTRÖM (v) replik	65
Anf. 96	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	66
Anf. 97	MARIE ENGSTRÖM (v) replik	66
Anf. 98	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	66
Anf. 99	ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik	66
Anf. 100	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	67
Anf. 101	ROSE-MARIE FREBRAN (kd) replik	67
Anf. 102	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	67
Anf. 103	PER ROSENGREN (v)	67
Anf. 104	SIGGE GODIN (fp) replik	69
Anf. 105	PER ROSENGREN (v) replik	69
Anf. 106	SIGGE GODIN (fp) replik	70
Anf. 107	PER ROSENGREN (v) replik	70
Anf. 108	SIW WITTGREN-AHL (s) replik	71
Anf. 109	PER ROSENGREN (v) replik	71
Anf. 110	INGRID SKEPPSTEDT (c) replik	71
Anf. 111	PER ROSENGREN (v) replik	71
Anf. 112	INGRID SKEPPSTEDT (c) replik	72
Anf. 113	PER ROSENGREN (v) replik	72
Anf. 114	INGER SEGELSTRÖM (s)	72
Anf. 115	INGRID SKEPPSTEDT (c) replik	73
Anf. 116	INGER SEGELSTRÖM (s) replik	73
Anf. 117	MARGIT GENNSER (m)	74
Anf. 118	INGER SEGELSTRÖM (s)	76
Anf. 119	MARGIT GENNSER (m)	76
Anf. 120	INGER SEGELSTRÖM (s)	76
	(Beslut fattades efter 9 §.)	76
8 §	Vissa näringspolitiska frågor	77
	Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU10	77
Anf. 121	KARIN FALKMER (m)	77
Anf. 122	KJELL ERICSSON (c)	79
Anf. 123	TORSTEN GAVELIN (fp)	82
Anf. 124	LENNART BEIJER (v)	84
Anf. 125	KARIN FALKMER (m) replik	86
Anf. 126	LENNART BEIJER (v) replik	87
Anf. 127	KARIN FALKMER (m) replik	87
Anf. 128	LENNART BEIJER (v) replik	87

Anf. 129 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	88
Anf. 130 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	90
Anf. 131 BIRGITTA JOHANSSON (s).....	92
Anf. 132 KARIN FALKMER (m) replik.....	94
Anf. 133 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	95
Anf. 134 KARIN FALKMER (m) replik.....	95
Anf. 135 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	95
Anf. 136 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik.....	96
Anf. 137 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	96
Anf. 138 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik.....	96
Anf. 139 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	97
Anf. 140 TORSTEN GAVELIN (fp) replik.....	97
Anf. 141 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	98
Anf. 142 TORSTEN GAVELIN (fp) replik.....	98
Anf. 143 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	98
Anf. 144 LENNART BEIJER (v) replik.....	98
Anf. 145 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	99
Anf. 146 LENNART BEIJER (v) replik.....	99
Anf. 147 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik.....	99
Anf. 148 KJELL ERICSSON (c).....	99
Anf. 149 BIRGITTA JOHANSSON (s).....	100
Anf. 150 KJELL ERICSSON (c).....	100
Anf. 151 BIRGITTA JOHANSSON (s).....	100
(Beslut fattades efter 9 §.)	100
9 § Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivmedel.....	100
Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU8	100
Anf. 152 LENNART BEIJER (v).....	100
Anf. 153 HANS HOFF (s).....	101
Beslut	102
SfU9 Invandrings- och flyktingfrågor.....	102
SfU10 Socialavgifter	107
NU10 Vissa näringspolitiska frågor	108
NU8 Utveckling av nya bilmotorer och alternativa drivme- del.....	109
Beslut om samlad votering	109
10 § Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen.....	110
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU5	110
Anf. 154 INGRID BURMAN (v).....	110
Anf. 155 BARBRO JOHANSSON (mp).....	112
Anf. 156 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	113
Anf. 157 INGVAR JOHNSSON (s).....	114
Anf. 158 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik.....	117
Anf. 159 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	118
Anf. 160 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik.....	118
Anf. 161 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	118
Anf. 162 INGRID BURMAN (v) replik.....	119
Anf. 163 INGVAR JOHNSSON (s) replik.....	119
Anf. 164 INGRID BURMAN (v) replik.....	120

Anf. 165	INGVAR JOHNSSON (s) replik	120
Anf. 166	KENT OLSSON (m)	120
Anf. 167	INGVAR JOHNSSON (s) replik	123
Anf. 168	KENT OLSSON (m) replik	123
Anf. 169	INGVAR JOHNSSON (s) replik	124
Anf. 170	KENT OLSSON (m) replik	124
Anf. 171	ELVER JONSSON (fp)	125
Anf. 172	INGVAR JOHNSSON (s) replik	125
Anf. 173	ELVER JONSSON (fp) replik	125
Anf. 174	INGVAR JOHNSSON (s) replik	126
Anf. 175	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	126
Anf. 176	INGVAR JOHNSSON (s)	128
Anf. 177	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	128
Anf. 178	INGVAR JOHNSSON (s)	128
	(Beslut fattades efter 11 §.)	128
11 §	Årsredovisning för staten	128
	Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU13	128
Anf. 179	FREDRIK REINFELDT (m)	128
Anf. 180	SONIA KARLSSON (s)	129
Beslut		131
	AU5 Vissa frågor rörande arbetslöshetsförsäkringen	131
	FiU13 Årsredovisning för staten	132
Beslut om uppskjuten votering		132
12 §	Statliga betalningar	132
	Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU14	132
Anf. 181	FREDRIK REINFELDT (m)	132
Anf. 182	KARIN PILSÄTER (fp)	133
Anf. 183	JOHAN LÖNNROTH (v)	133
Anf. 184	ROY OTTOSSON (mp)	133
	(forts.)	133
Ajournering		134
Återupptagna förhandlingar		134
12 §	(forts.) Statliga betalningar (forts. FiU14)	134
Anf. 185	SUSANNE EBERSTEIN (s)	134
Anf. 186	ROY OTTOSSON (mp)	138
Anf. 187	SUSANNE EBERSTEIN (s)	139
Anf. 188	ROY OTTOSSON (mp)	139
Anf. 189	SUSANNE EBERSTEIN (s)	139
Anf. 190	JOHAN LÖNNROTH (v)	140
Anf. 191	SUSANNE EBERSTEIN (s)	140
Anf. 192	JOHAN LÖNNROTH (v)	140
Anf. 193	SUSANNE EBERSTEIN (s)	140
	(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	140
13 §	Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kredit- upplysningsfrågor	141
	Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU15	141
Anf. 194	PER BILL (m)	141
Anf. 195	JOHAN LÖNNROTH (v)	142

Anf. 196 PER BILL (m) replik.....	143	Prot. 1997/98:86
Anf. 197 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	143	25 mars
Anf. 198 PER BILL (m) replik.....	143	<hr/>
Anf. 199 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	143	
Anf. 200 ROY OTTOSSON (mp).....	144	
Anf. 201 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	145	
Anf. 202 JOHAN LÖNNROTH (v)	147	
Anf. 203 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	148	
Anf. 204 JOHAN LÖNNROTH (v)	148	
Anf. 205 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	148	
Anf. 206 ROY OTTOSSON (mp).....	149	
Anf. 207 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	149	
Anf. 208 ROY OTTOSSON (mp).....	150	
Anf. 209 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	150	

Anf. 210 PER BILL (m).....	151
Anf. 211 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	151
Anf. 212 PER BILL (m).....	151
Anf. 213 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	152
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	152
14 § Statliga spel.....	152
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU16.....	152
Anf. 214 GÖRAN LINDBLAD (m).....	152
Anf. 215 KARIN ISRAELSSON (c).....	153
Anf. 216 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	154
Anf. 217 KARIN ISRAELSSON (c) replik	155
Anf. 218 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	156
Anf. 219 KARIN ISRAELSSON (c) replik	156
Anf. 220 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	156
Anf. 221 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	156
Anf. 222 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	157
Anf. 223 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	157
Anf. 224 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	157
Anf. 225 KRISTINA NORDSTRÖM (s).....	157
Anf. 226 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	160
Anf. 227 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik.....	160
Anf. 228 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	160
Anf. 229 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	160
Anf. 230 KRISTINA NORDSTRÖM (s) replik.....	161
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	161
15 § Tullsamarbetsavtal med Slovakien	161
Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU21	161
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	161
16 § Allmän kameraövervakning	161
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU14.....	161
Anf. 231 MAUD EKENDAHL (m)	161
Anf. 232 SIW PERSSON (fp).....	162
Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp)	163
Anf. 234 MAUD EKENDAHL (m) replik	164
Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp) replik	164
Anf. 236 MAUD EKENDAHL (m) replik	165
Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp) replik	165
Anf. 238 MARGARETA SANDGREN (s).....	165
Anf. 239 MAUD EKENDAHL (m) replik	167
Anf. 240 MARGARETA SANDGREN (s) replik.....	167
Anf. 241 KIA ANDREASSON (mp) replik	168
Anf. 242 MARGARETA SANDGREN (s) replik.....	168
Anf. 243 KIA ANDREASSON (mp) replik	168
Anf. 244 SIW PERSSON (fp) replik.....	168
Anf. 245 ALICE ÅSTRÖM (v).....	169
Anf. 246 MARGARETA SANDGREN (s).....	170
Anf. 247 ALICE ÅSTRÖM (v).....	171
Anf. 248 MARGARETA SANDGREN (s).....	171

Anf. 250 MAUD EKENDAHL (m)	172
Anf. 251 ALICE ÅSTRÖM (v)	172
Anf. 252 MAUD EKENDAHL (m)	173
Anf. 253 ALICE ÅSTRÖM (v)	173
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	173
17 § Särskild utlänningskontroll	173
Justitiekottets betänkande 1997/98:JuU16	173
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	173
18 § Immaterialrättsliga frågor	174
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU16	174
Anf. 254 AGNE HANSSON (c)	174
Anf. 255 HENRIK S JÄRREL (m)	175
Anf. 256 TANJA LINDERBORG (v)	177
Anf. 257 YVONNE RUWAIDA (mp)	178
Anf. 258 EVA ARVIDSSON (s)	179
Anf. 259 AGNE HANSSON (c) replik	184
Anf. 260 EVA ARVIDSSON (s) replik	184
Anf. 261 HENRIK S JÄRREL (m) replik	184
Anf. 262 EVA ARVIDSSON (s) replik	185
Anf. 263 HENRIK S JÄRREL (m) replik	185
Anf. 264 EVA ARVIDSSON (s) replik	185
Anf. 265 LARS HJERTÉN (m)	186
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	186
19 § Godtrosförvärv	186
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU17	186
Anf. 266 KIA ANDREASSON (mp)	187
Anf. 267 EVA PERSSON SELLIN (s)	187
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	188
20 § Finansiell leasing av lös egendom	188
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU18	188
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	188
21 § Ändringar i lagen om personlig skyddsutrustning för privat bruk m.m.	188
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU20	188
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	188
22 § Vissa lokalfrågor m.m.	188
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU10	188
Anf. 268 EWA LARSSON (mp)	188
Anf. 269 LEO PERSSON (s)	189
(Beslut skulle fattas den 26 mars.)	189
23 § Radio och TV	189
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU11	189
Anf. 270 GUNNAR HÖKMARK (m)	189
Anf. 271 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	190
Anf. 272 EWA LARSSON (mp)	191
Anf. 273 AGNETA RINGMAN (s)	192
Anf. 274 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	193
Anf. 275 AGNETA RINGMAN (s) replik	195

Anf. 276 MARGARETA ANDERSSON (c).....	195	Prot. 1997/98:86
(Beslut skulle fattas den 26 mars.).....	195	<u>25 mars</u>

Prot. 1997/98:86
25 mars

24 § Bordläggning.....	195
25 § Anmälan om interpellation	195
26 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	195
27 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	196
28 § Kammaren åtskildes kl. 23.00.	197

